SIGURD VE GUDRÚN EFSANESİ

J.R.R. TOLKIEN

J.R.R. TOLKIEN

SIGURD VE GUDRÚN EFSANESİ

Editör Christopher Tolkien

J. R. R. TOLKIEN, King Edward's School'da eğitim görmeye başlayan John Ronald Reuel Tolkien'in dil üzerine büyük bir yeteneği ve merakı vardı. Eski Gal ve Fin dilleri üzerine eğitim görürken, zamanla kendi Elf dillerini de yaratmaya başladı.

1914'te I. Dünya Savaşı patlak verdiğinde Oxford'da üniversite son sınıftaydı ve ertesi yıl İngiliz Dili ve Edebiyatı'nı birincilikle bitirip teğmen olarak orduya katıldı. 1916 Haziran'ında Fransa'ya gemiyle gönderilmelerinden önce, çocukluk aşkı Edith Bratt ile evlendi ve dört çocuk sahibi oldular. En yakın üç arkadaşından ikisinin öldüğü Somme Savaşı'na katıldı. Yılın sonlarına doğru hastalandı ve İngiltere'ye geri gönderildi.

Savaşın ardından Oxford'da Anglo-Sakson Profesörlüğü yaparak çalışmalarını akademisyen olarak sürdürdü. Anglo-Sakson (1925-45), İngiliz (1945-59) dili ve edebiyatı dersleri verdi. Zamanla dünyanın en önemli dilbilimcilerinden biri haline gelecekti. Ana ilgisi İngiltere'nin Ortabatı topraklarının yazın ve dilbilgisi geleneği üzerineydi. Edebiyat tarihiyle ilgili araştırmaları arasında, E. V. Gordon ile birlikte yazdığı *Sir Gawain and the Green Knight* (1925) ve *Beowulf: The Monsters and the Critics* (1936) sayılabilir. Tolkien, *Yüzüklerin Efendisi* (1954-55) üçlemesini üniversitede öğrenciyken yazmaya başlamıştı. Bu yapıt üzerinde çalışırken çocukları için yazdığı *Hobbit* (1937), üçlemeye giriş niteliğindedir, ki eserin ulaştığı başarı yazarını bile şaşırtacaktı.

Emekliye ayrılıp Edith ile birlikte Bournemouth'a yerleşti, ama karısının 1971'deki ölümünün ardından Oxford'a döndü. Tolkien geçirdiği bir hastalık sonrasında 1973'te öldü. Yarım kalmış eserleri, notları ve defterleri oğlu Christopher Tolkien tarafından yayıma hazırlanarak basıldı.

CHRISTOPHER TOLKIEN, 21 Kasım 1924'te, J. R. R. Tolkien'in üçüncü oğlu olarak dünyaya geldi. Bizzat Tolkien tarafından edebi varis tayin edilen C. Tolkien, 1973'ten itibaren, babasının yayımlanmamış yazılarının edisyonu ve yayımı üzerinde çalıştı. Bunlar arasında Silmarillon, Bitmemiş Hikâyeler ve Orta-Dünya Tarihi öne çıkmaktadır. 1975'ten beri, eşi Baillie ile birlikte Fransa'da yaşamaktadır.

J. R. R. Tolkien
Sigurd ve Gudrún Efsanesi
Özgün Adı: *The Legend of Sigurd & Gudrún*

İthaki Yayınları - 689
Edebiyat - 553
ISBN 978-605-375-077-2

1. Baskı Eylül, 2010, İstanbul

Yayına Hazırlayan: Evrim Öncül
Sanat Yönetmeni: Murat Özgül
Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: Yeşim Ercan Aydın
Kapak, İç Baskı: İdil Matbaacılık
Davutpaşa Cad. No: 123 Kat: 1
Topkapı-İstanbul Tel: (0212) 482 36 01
Sertifika No: 11410

İthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin yan kuruluşudur.
Mühürdar Cad. İlter Ertüzün Sok. 4/6 34710 Kadıköy - İstanbul
Tel: (0216) 330 93 08 – 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
ithaki@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

J. R. R. TOLKIEN

SIGURD ve GUDRÚN EFSANESİ

Editör: Christopher Tolkien

Çeviren: Niran Elçi

İÇİNDEKİLER

Önsöz

Önsöz

Peri Masalları Üzerine (1947) adlı makalesinde, babam çocukluğunda okuduğu hikâyelerden bahsederken şöyle der:

> Gömülü hazine arama ya da korsanlarla savaşma arzusu duymuyordum, bu yüzden *Hazine Adası* beni pek açmadı. Kızılderililer daha iyiydi: Bu tür hikâyelerde oklar ve yaylar (iyi bir okçu olma konusunda tatmin edilememiş bir arzuyu o zaman da duyuyordum, şimdi de duyuyorum), yabancı diller, arkaik bir yaşam tarzına dair tasvirler ve, her şeyden öte, ormanlar vardı. Ama Merlin ile Arthur'un diyarı bunlardan daha iyiydi. En iyisi de Sigurd ile Völsungların isimsiz Kuzey'i ve tüm ejderhaların prensiydi. Bu tür diyarlar hepsinden daha cazipti.

Eski İskandinav dilindeki, *Eski Edda* ya da *Manzum Edda* isimleriyle bilinen eski şiirlerin babamın ilerleyen yaşlarındaki eserlerinde gizli, ama derin bir nüfuza sahip olduğu, kuşkusuz fark edilir. Her durumda, *Hobbit*'teki cücelerin isimlerini Edda'daki ilk şiirlerden, yani *Völuspá*'dan (Kahinin Kehaneti) aldığı iyi bilinmektedir –Aralık 1937'de, her zamanki hafif alaylı tavrıyla bir arkadaşına şu yorumu yapmıştır:

> Şahsen *Hobbit*'i pek beğenmiyorum. Ben (öylesine değinilmiş olan) tutarlı bir isim dizgisine sahip kendi mitolojimi... *Völuspá*'dan fırlamış Eddamsı isimleriyle bu cüce güruhuna, uydurук hobbitlere ve (işim olmadığı bir anda icat ettiğim) gollumlara ve Anglo-Sakson rünlerine yeğliyorum.

Ama Eski İskandinav veznine uyarak, çağdaş İngilizce ile, Völsung ve Niflung (ya da Nibelung) efsanesini konu alan, birbirleriyle yakından bağlantılı, beş yüz kıtaya varan iki şiir yazdığı o kadar iyi bilinmeyen, hattâ (var olan yayınlardan keşfedilebilecek olsa da) hemen hemen hiç bilinmeyen bir gerçektir: şimdiye kadar hiç yayımlanmamış, tek bir dize bile alıntı yapılmamış şiirler. Bu şiirlerin başlıkları *Völsungakviða en nýja*, yani Yeni Völsung Destanı, ve *Guðrúnarkviða en nýja*, yani Yeni Gudrún Destanı'dır.

Babamın bilgisi kesinlikle 'Anglo-Sakson' edebiyatıyla sınırlı değildi; Eski Edda ve Eski İskandinav şiirleri hakkında uzmanlığa kadar uzanıyordu. (Eski İskandinav terimi genellikle Eski İzlanda dili için kullanılır, çünkü bugüne kalan İskandinav edebiyatının büyük kısmı İzlandaca yazılmıştır.) Aslında, 1925'te Oxford'da Anglo-Sakson dili ve edebiyatı profesörü olmasından sonra seneler boyunca, böyle bir unvan olmamasına rağmen, Eski İskandinav dili ve edebiyatı profesörü olarak da çalıştı; 1926'dan 1939'a kadar her sene, İskandinav dili ve edebiyatı üzerine dersler verdi. Ama bu alandaki, İzlanda'da tanınan başarılarına rağmen, yayımlanması için özellikle İskandinav dili ve edebiyatı üzerine herhangi bir şey yazmadı –belki 'Yeni Destanlar' dışında ve, bildiğim kadarıyla, bunun lehine ya da aleyhine (tarihi belirsiz, başka belirleyici tarafı olmayan, bir sekretere dikte edilmiş bir müsvedde sayılmazsa)

herhangi bir kanıt yok. Ancak dersleri için tuttuğu sayfalarca not ve müsvedde var, ama bunların da büyük kısmı çok hızlı bir biçimde ve genellikle okunaksızlığın sınırında, hattâ ötesinde bir el yazısı ile yazılmış.

'Yeni Destanlar' o çalışmalardan doğdu ve o zamana aitler. Onların tarihini İkinci Savaş'tan önce Oxford'da geçirdiği senelerin başları değil, sonları, belki erken 1930'lar olarak belirleme eğilimindeyim, ama bu savunulması imkânsız bir sezgiden biraz fazlasından ibaret. Yazılma zamanları itibariyle yakından ilişkili olduğuna inandığım iki şiir çok zengin bir çalışma alanı sunuyor ve doğrulayacak kanıt olmadığından yalnızca bir tahmin olsa da, babamın 1931'in sonlarına doğru Leithian Destanı'nı (Beren ile Lúthien efsanesi) bir kenara bıraktıktan sonra, yeni bir şiirsel girişim olarak İskandinav şiirlerine dönmüş olması mümkün görünüyor. (*Beleriand Destanları*, s. 304)

Bu şiirler eski kaynakları ile karmaşık bir ilişki içindeler; hiçbir açıdan tercüme değiller. Muhtelif niteliklerdeki kaynaklar bazı belirsizlikler, çelişkiler ve muammalar barındırıyor: ve babamın 'Yeni Destanlar'ı yazmayı amaçlamasının altında da bu sorunların varlığı yatıyor.

Bildiğim kadarıyla onlardan neredeyse hiç bahsetmedi. Kendi adıma, hayatının son senelerine kadar, bu konuyla ilgili herhangi bir konuşma hatırlamıyorum. O zaman, onlardan bahsettiğinde de, onları bulmaya çalıştı, ama başaramadı. Ama W. H. Auden'a yazdığı iki mektupta onlara kısaca atıfta bulunur. 29 Mart 1967 tarihli mektubunda (*J. R. R. Tolkien'in Mektupları*, editör Humphrey Carpenter, s. 295), Auden'a *Völuspá* çevirisini gönderdiği için teşekkür eder ve karşılığında ona, "eğer bulabilirsem (umarım kaybolmamıştır), seneler önce, ses yinelemeli

şiir yazma sanatını öğrenmeye çalışırken yaptığım bir şey, "Eski Edda'nın Völsunglar hakkındaki şiirlerini birleştirmek için, eski sekiz dizeli fornyrðislag kıta düzeniyle yazılmış şiir bir teşebbüs," göndermeyi umduğunu söyler. (Fornyrðislag, Edda şiirlerinin büyük kısmında kullanılan İskandinav ses yinelemeli kıta düzeniydi: 'Eski Vezin'.) Ve ertesi sene, 29 Ocak 1968'de şöyle yazar: "Buralarda bir yerde yatan, 8 dizeli fornyrðislag vezniyle, İngilizce yazılmış, *Völsungakviða en nýja* adlı uzun, yayımlanmamış bir şiirim olduğunu sanıyorum: Edda'daki, Sigurd ve Gunnar hakkındaki malzemeyi düzenlemek için giriştiğim bir çalışma."

Eski Edda'daki şiirleri 'birleştirmek' ve 'düzenlemek': Kırk sene sonra da aynı şekilde ifade ediyordu. Yalnızca kendi şiiri olan *Völsungakviða*'dan bir öyküleme olarak bahsetmek, özünde bir *düzenleme* ve *açıklığa kavuşturma*, anlaşılabilir bir düzen ve yapı getirmektir. Ama şu sözleri de akıldan çıkarılmamalıdır: "[Edda'daki] bu şiirlerin her birini yazan insanlar –onları derleyenler, yani daha sonra onları kopyalayanlar ve seçki yapanlar değil– *hikâye hakkında yalnızca genel bir bilgiyle, belirgin bireysel şiirler olarak, teker teker dinlensin diye yazdılar onları.*"

Bana öyle geliyor ki, kaynaklar hakkındaki yorumlarını, Edda ve Nibelung araştırmalarına dair kuşkulardan ve tartışmalardan bağımsız olarak alınabilecek bir tarzda sunduğu söylenebilir. Edda şiirlerinde kullanılan vezne göre biçimlendirilmiş girift şiirler olan 'Yeni Destanlar' bu yüzden çok önemlidir; ve burada, herhangi bir editoryal müdahale olmadan, sade metinler olarak sunulmaktadır; kitaptaki başka her şey ikincil önemdedir.

Yine de kitapta çok daha fazlası olması, açıklama yapmayı

gerekli kılıyor. Babamın efsaneye kendine özgü yaklaşımının asıl doğasının açıklanması gerektiği hissedilebilir. Onun çözmeye çalıştığı, çokça tartışılan sorunların kapsamlı bir biçimde açıklanması, 'Yeni Destanlar'ın seksen sene sonra ilk kez, bilimsel tartışmanın onca ağırlığı altında ezilirken sahneye çıkmasına sebep olabilir. Bu şekilde düşünülmemelidir. Bana öyle geliyor ki, şiirlerin yayımlanması, derslerini hazırlarken kullandığı notlar aracılığıyla yazarın kendi sesini duymak için bir fırsat veriyor. Eski anlatımlarda bulunan aynı güçlük unsurları ve kuşkular hakkında, kendine özgü tarzda konuşuyor.

Şiirlerini takip etmenin her zaman kolay olmadığını da söylemek lazım. Bu özellikle, model aldığı eski şiirlerin doğasından kaynaklanıyor. Derslerinden birinde şöyle söylemiş: "Eski İngilizce genişlik, dolgunluk, yansıtma, mersiye etkisini amaçlardı. Eski İskandinav şiiri ise *bir durumu yakalamayı*, hatırlanacak bir darbe indirmeyi, bir ânı bir ışık çakmasıyla aydınlatmayı amaçlar –ve özlü anlatıma, dili fikir ve biçimle tıka basa doldurmaya eğilim gösterir..." Anlatımsal sıralama ya da 'an' ile ilişkili başka meseleler açık seçik ortaya serilmeden aynı 'bir durumu yakalamak', 'bir ânı aydınlatmak' eğilimi, Yeni Destanlar'da belirgin bir özellik olarak ortaya çıkmaktadır. Burada, *Völsungakviða en nýja*'nın bazı bölümlerine eklediği kısa nesir ifadelere ek olarak, bazı yol gösterici açıklamalara ihtiyaç duyulabilir.

Bu yüzden, uzun uzun düşündükten sonra, her şiirin sonuna, atıfları ve anlaşılmaz gelebilecek pasajları açıklığa kavuşturmayı hedefleyen yorumlar ekledim. Babamın Eski İskandinav kaynaklarından dikkate değer bir biçimde uzaklaştığı yerleri de bu şekilde işaret ettim. Farklı anlatımlar arasında seçim yaptığı yerlerde, mümkün olduğunda derslerinde söyledikleri-

ne atıfta bulunarak görüşlerini belirttim. O notlarda, bu konu üzerinde kendi şiirlerini yazdığını ya da yazmayı düşündüğünü anlatan hiçbir şey olmadığını vurgulamalıyım; diğer yandan, beklenebileceği gibi, ders notlarında ifade ettiği görüşlerle, şiirlerinde İskandinav kaynaklarına yaklaşımı arasında bir benzerlik gözlenebiliyor.

Bu kitapta, Eski Edda'ya genel bir giriş olarak, aynı başlığa sahip daha eksiksiz bir dersin notlarından uzun uzun alıntı yaptım; ve bunun ardından şiirlerin metni, dize biçimi ve başka konular üzerine kısa ifadeler ekledim. Kitabın sonuna efsanenin kökeni üzerine kısa bir açıklama ekledim ve konuyla ilgili, babama ait başka dizelerden alıntı yaptım.

Bu şekilde, babamın notlarından ve 'Eski İskandinavca Meselesi' üzerine görüşlerinin müsveddelerinden, aceleyle yazılmış ve bitmemiş olsa da Völsunglar ve Niflunglar tragedyalarından faydalanarak, bir bütün olarak bu kitabı, mümkün olduğunca, onun eseri haline getirmeye çalıştım. Doğasına gelince, çağdaş bilim alanında hakim olan görüşlere göre değerlendirilmemeli. Bu kitap, babamın kendi zamanında büyük hayranlık duyduğu bir edebiyata dair algılarının kayda alınması ve sunumu olarak düşünüldü.

Açıklama bölümlerinde iki şiirden 'Völsunglar Destanı' (*Völsungakviða*) ve 'Gudrún Destanı' (*Guðrúnarkviða*) olarak bahsediyorum. Ama kitabın adında (*Sigurd ve Gudrún Efsanesi*), babamın *Völsungakviða*'ya müsveddesinin ilk sayfasında verdiği alt başlığı tercih ettim: *Sigurðarkviða en mesta*, "En Uzun Sigurd Destanı" (konu hakkında, bkz. s. 173).

Bu kitaptaki bölümlerin önüne Bay Bill Sanderson'ın yaptığı çizimler konuldu. Bunlar, Norveç'in güneyindeki, on ikinci

yüzyıldan kalma Hylestad kilisesinin geniş kapı direklerini süsleyen ahşap oymalardan esinlenmiştir. Oymalar şu anda Oslo Üniversitesi, Oldsaksamlingen'de koruma altına alınmıştır.

Oymalar kapının iki yanında, dikey diziler halinde, Sigurd'un en ünlü başarısının hikâyesini betimlerler. Bu hikâye Völsunglar Destanı'nın 5. bölümünde yer alır. *Regin* başlıklı bu bölümde ejderha Fáfnir'i öldürmesi ve bunun sonucunda *Fáfnisbani* lakabını alması anlatılır. Oymalar demirci Regin'in kılıçları dövmesi ve sınaması sahnesi ile başlar. Ardından Fáfnir'in öldürülmesi gelir; Sigurd kanı parmağıyla tadar ve bu ona kuşların konuşmalarını anlama yeteneği verir (Destan'da, 41. kıta); sonra Regin'in öldürülmesi (45. kıta); ve Sigurd'un efsanevi atı, Ódin'in sürdüğü mitolojik at Sleipnir'in tayı Grani betimlenir: Burada ejderhanın hazinesi ile yüklenmiş bir biçimde gösteriliyor, ama sanatçı bunu *Völsunga Saga*'daki ve bu destandaki kadar muazzam bir yük olarak betimlememiş (48. kıta). Sıralı oymalar farklı bir sahneyle sona erer: Gunnar, Atli'nin onu attırdığı yılan çukurunda arp çalarken (Gudrún Destanı, 135. kıta): Bu versiyonda, elleri bağlı olduğu için, ayaklarıyla çalıyor (bkz. s. 274).

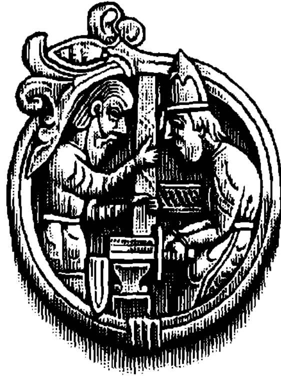
Bu kitapta, Richard Wagner'in yazdığı, *Der Rind des Nibelungen* ya da *Yüzük* adıyla bilinen operalara atıfta bulunulmadığı görülecektir.

Wagner eserlerinde daha çok Eski İskandinav edebiyatından faydalandı. Babam için olduğu gibi, başlıca kaynakları çeviriler aracılığıyla tanıdığı, Manzum Edda'daki şiirler ve Völsunglar Sagası'ydı. On üçüncü yüzyılın başlarında, Orta Yüksek Cermence ile yazılmış büyük destansı şiir *Das Nibelungenlied* Wagner'in librettoları için, İskandinav eserleri kadar kay-

nak oluşturmadı, ama onun isimlerin Almanca biçimlerini (Siegfried, Siegmund, Gunther, Hagen, Brünnhilde) kullanması bu gerçeği yüzeysel olarak gizlemiş olabilir.

Ama Wagner'in efsanenin Eski İskandinav biçimlerine yaklaşımı eski edebiyatın 'yorumundan' çok, yeni ve dönüşümcü bir dürtüydü; eski Kuzey fikirlerinden unsurlar alıyor, onları yeni ilişkilerin içine yerleştiriyor, kendi zevkine ve yaratıcı niyetlerine göre uyarlıyor, değiştiriyor, büyük ölçekte uyduruyordu. Dolayısıyla, *Der Ring des Nibelungen* librettoları, gerçekten de eski temeller üzerine inşa edilmiş olsa da, uzun ömürlü kahraman efsanelerinin devamı ya da gelişmiş hali olarak değil, yeni ve bağımsız bir sanat eseri olarak görülmelidir, ve bu eserin ruhu ve amacıyla *Völsungakviða en nýja* ile *Gudrúnarkviða en nýja*'nın ruhu ve amacı arasında pek az ilişki bulunmaktadır.

Giriş

Giriş

Seneler önce babam kendi tabiriyle 'Kuzey'in Büyük Hikâyesi' hakkında William Morris'in söylediklerine atıfta bulunmuştu. Morris bu hikâyenin bizim için, "Truva Hikâyesi Yunanlılar için neyse o" olması gerektiği; uzak gelecekte "bizden sonra gelenler için Truva Hikâyesi bizim için neyse o ve daha fazlası" olması gerektiği konusunda ısrar ediyordu. Babam bunun üzerine şu yorumu yapmıştı: "Şimdi William Morris'in sözleri ne kadar uzak geliyor! Truva Hikâyesi o zamandan bu yana şaşırtıcı bir hızla unutulmaya yüz tuttu. Ama onun yerini Völsunglar almadı."

Bir tema ve biçimin bir şekilde 'sunulmasını' gerekli kılacak kadar egzotik hale gelmesi arzu edilen bir şeydir kuşkusuz; ve babamın İskandinav şiirlerinin bu ilk yayımı için, editör yerine yazarın yazdığı bir giriş bölümünün hem ilginç hem de uygun olacağını düşündüm.

Babamın İskandinav edebiyatı üzerine yazdıkları arasında, tarihi belirsiz, üzerine aceleyle birkaç yorum çiziktirdiği dört küçük kâğıt parçası dışında, Yeni Destanlar'a hiçbir atıf yok (bu küçük notlar s. 56-59'da veriliyor). Kendi başlarına çok ilginç olsalar da, tarihsel bağlam içinde babamın Kuzey destanlarının üslubu ve konusu hakkında herhangi bir kapsamlı gö-

rüş oluşturmuyorlar. Ve böyle yazılar bulunmadığından, buraya Oxford'da, İngilizce Fakültesi'nde verdiği, *Eski Edda* başlıklı bir dizi dersin ilkinden uzun bir parçayı dahil ettim.

Bunun küçük bir öğrenci grubuna verilen sözlü bir dersin müsveddesi ve kaydı olduğu akılda tutulmalıdır. Dersin yayınlanması düşüncesi hiç olmasa gerektir. Babamın amacı görüşünü geniş, açık fırça darbeleriyle öğrencilerine aktarmaktı. Edda'yı zorlayıcı bir biçimde geniş bir zamansal bağlam içine yerleştirdi ve bu şiirler ile Kuzey tarihindeki yerleri hakkındaki kendi görüşlerini zarif bir biçimde dile getirdi. Başka derslerde, bazı şiirler ya da belirli konulardaki görüşlerini elbette ihtiyatla ifade etti, ama burada cüretli, hattâ abartılı bir tutum takındı, atılan her adımda kuşkulu kanıtlar üzerine tartışmaların doğduğu bir konuda, her ifadesini nitelikli savlarla bezemedi. Gerçekten de, onun yazdığı bu anlatımda, 'belki', 'muhtemelen', 'bazılarının görüşüne göre' ve 'şu şekilde düşünülebilir' ifadeleri bulunmaz.

Bunun göreceli olarak erken yazılarından olduğu izlenimine sahibim; daha sonra, önceki ifadelerini birçok savla destekledi. *Eski Edda* başlıklı, daha eski ve daha kaba bir ders müsveddesi de bulunmaktadır. Bunun isimsiz bir 'kulüp' için sunulduğu aşikar, ama burada bir parçası verilen, çok daha gelişmiş bir dersin temelini oluşturuyordu. Babam o ilk metne her zamanki gibi yaklaştı, bazı tabirleri muhafaza ederken diğerlerini yeniden yazdı, eklemeler yaptı ve yeni bir müsvedde ortaya çıkardı. 17 Kasım 1926'da Exeter Koleji Makale Cemiyeti'ne okuduğu metnin, aynı başlık altında, ders notlarının bu ilk hali olduğu kuşkusuz. Ama iki metnin arasında ne kadar zaman geçtiğini bilmek imkânsız.

Onun yeni biçimini burada basmamın asıl amacı, bu kitap-

ta sunulan şiirlerin yazarının, Manzum Edda hakkında (sözlü olarak anlatılmak üzere) şahsen ve canlı bir dille yazdığı, yetmiş sene önce Oxford'da verdiği Eski İskandinav edebiyatı dersinden beri işitilmemiş olan sesini duymak.

Metin hızla yazılmış ve yer yer okunaksız. Burada biraz düzeltildi ve kısaltıldı, köşeli parantezler içinde birkaç açıklama ve birkaç dipnot eklendi.

'Eski Edda'ya Giriş

İnsanı yanlış yönlendiren bu talihsiz başlıkla tanınan şiirler zaman zaman farklı kalemlerden muhtelif kişileri –filologları, tarihçileri, folklor araştırmacılarını ve aynı kalemden diğerlerini ve aynı zamanda şairleri, eleştirmenleri ve yeni edebi duyarlılık erbaplarını– kendine çekiyor. Her zamanki gibi, işin büyük kısmını (geniş anlamda) filologlar yapmıştır ve çalışmaların çoğunu, alışılageldiği üzere filologlar yaptı ve gayretleri, bu belgelerin edebi değerinin takdir edilmesiyle, genelde olduğundan daha fazla yön değiştirmedi (muhtemelen Beowulf'a nazaran daha az.)

Bu şiirleri takdir edebilmek için eleştirel, vezinsel sorunlar ve dil sorunları hakkında kişisel bilgi sahibi olmak gerektiği son derece doğru –şiirler öyle anlaşılmaz ve zor ki, onlara ancak pek çok filologun özverili emekleri sayesinde kavrayabiliyoruz. Elbette, filologlar olmasa pek çok sözcüğün anlamını, dizelerin nasıl aktığını, sözcüklerin nasıl telaffuz edildiğini bilemezdik: Sözcük telaffuzu, eski İskandinav şiirinde, muhtemelen diğerlerinden çok daha önemli. Dizelerin kulağa hoş gelmesi için şairler yaratıcılıklarını fazlasıyla kullanıyorlardı.

Yine de, kendine özgü, kusursuz biçimlerinden, şekil ve özgülük bakımından şiirlerin havası ve fikirleri ile yakından

bağlantılı olan kendi dillerinden yoksun kaldıklarında bile, bir güçleri var: Okul, hattâ okul öncesi çağlarda okunan süzülmüş, çocuksu uyarlamalar bile bu şiirleri daha iyi tanıma arzusu doğuruyor.

Eski İskandinav dilini öğrenirkenki ilk çabaların ardından, Edda şiirlerinden birinin ilk kez yeterince anlaşılarak okunduğunda bıraktığı etki de cabasıdır. Bu süreci yaşamış olanların arasında pek az kişi, muazzam kuvvete sahip bir şeyle, parça parça olmasına (çünkü muhtelif parçalardan oluşur) ve biçimindeki bozulmaya rağmen yine de neredeyse şeytani bir enerjiye sahip bir şeyle karşı karşıya olduğunun farkına vardığı anı kaçırmış olabilir. Bu etki, Eski Edda'yı okumanın nimetlerinden biridir. Sürecin başında hissedilmezse, seneler süren bilimsel köleliğin sonucunda hissedileceği kuşkuludur; bir kez hissedildiğinde de, tepeler, dağlar kadar araştırmanın altında gömülü kalmaz ve uzun, zahmetli çabalara dayanak olur.

Bu, Eski İngilizceye benzemez. Eski İngilizceden hayatta kalan parçalar (özellikle de *Beowulf*) –benim tecrübe ettiğim gibi– ustalığını ve kusursuzluğunu, dil üzerindeki ilk emeklerden, dizelerle ilk tanışıklıktan uzun zaman sonra, yavaş yavaş ortaya serer. Bu genellemede gerçeklik payı vardır. Zorlamamak gereklidir. Ayrıntılı çalışmalar Eski Edda için hissedilenleri geliştirecektir elbette. Eski İngiliz şiirinde yer yer anlık çekicilik vardır. Eski İngiliz şiiri sizi çarpmayı hedeflemezken, İskandinav şairinin bilinçli hedefi budur.

Bu yüzden en iyileri (özellikle de Edda'nın *kahramanlık* şiirlerinin en etkili olanları) adeta zorlu dilin oluşturduğu sınırı aşar ve onu satır satır çözme eyleminin içinde insanı avucuna alır.

Eski Edda'nın şairlerini dinleyen kimse, İlkel Cermen ormanındaki sesleri dinlediğini, kahraman figürlerinde –Romalılar'a

karşı ya da onların yanında savaşan– kendi asil, ama vahşi atalarının suretlerini gördüğünü hayal etmesin. Bunu ne kadar vurgulasam azdır –ama popüler imgelemde (popüler imgelem böylesine uzak ve kâr getirmez bir temayla ne kadar oynayabiliyorsa) *Eski Edda* ismine tutunan kadim, tarihöncesi ilkçağ fikri öylesine güçlüdür ki, hikâyenin on yedinci yüzyılda, eğitimli bir piskoposla başlaması gerektiği bilinse de, mantıksız bir biçimde, kendimi Taş Devri'nden başlarken buluyorum.

Arkeolojiye göre İskandinav toprakları insanların (*paleo* ve *neo* gibi cici terimlere başvurmaktan kaçınırsak) Taş Devri'nden beri yaşadıkları topraklardı. Kültürel süreklilik hiç kesintiye uğramadı: Defalarca, daha çok Güney ve Doğu etkileriyle değişti ve yenilendi. Belli bir yerde yaşayan insanların öteden beri orada yaşadıklarını söylemek, en fazla İskandinavya için geçerli –çoğunlukla geçerli– olur.

Kuzey dili MS 400 ve daha erken dönemlerde, (Rünik) yazmalarda görülmeye başlar. Ama bu halk Cermen dillerinden eski biçime sahip birini konuşuyor olsa da, İskandinav olmayı bırakmak dışında, büyük Cermen kahramanlar çağında rol almamıştı. Başka bir deyişle, daha sonra İsveçli, Gautar,[1] Danimarkalı, vs. dediğimiz halklar, o dönemin maceralarına, kargaşasına ve felaketlerine katılmadı. Katılan halkların çoğunun çıkış yeri İskandinavya'dır, ama onlar İskandinavya ile bağlarını tamamen kaybettiler ve Burgundialı, Got, Lombard oldular.

Bu halklar, artık belirsizleşmiş, birbirine karışmış olayları, tuhaf haberlerin yankıları, hazır olarak ithal edilen yeni şarkılar, haberleri hammadde alarak kendi memleketlerinde yazdıkları şarkılar biçiminde işitiyorlardı. Hikâye ve şiir malzemesi onlara geliyordu –ve İskandinav topraklarında, onları üreten diyarlara

1) Zamanımızda İsveç'in Götaland bölgesi olan yerde yaşayan Kuzey Cermen kabilesi. Zaman zaman Gotlarla ilişkilendirilir. –*çn*

göre çok daha farklı koşullar buluyordu: Her şeyden öte, orada Güneylilerinki gibi zengin saraylar, kudretli savaşçı güçlerin karargahları, büyük ordu komutanları ya da şiir yazımını cesaretlendirecek, ödüllendirecek krallar yoktu. Dahası, bu malzemeler karşılarında farklı türden bir yerel mitoloji birikimi, yerel kahramanların ve gemi kaptanlarının hikâyelerini buldular. Yerel efsaneler ve mitler değişmiş olsalar da, İskandinav karakterini korudular; eğer bu efsaneler elimizde olsalardı bile, Cermenya'nın daha da güney bölgelerine ait olan, neredeyse tamamen kaybolmuş efsanelerin bir telafisi ya da en azından yitip giden o şeylerin gerçek bir eşdeğeri olarak görülemezlerdi; birbirinden kopmuş sonraki izlerinin dağınık parçaları için bile bu söz konusu olamazdı. Bağlantılı, ama farklıydılar.

Sonra, özel bir İskandinav kahramanlar devrinin –MS 700'den sonraki Viking çağı– gelişi ile mesele daha da karıştı. Yurtlarından ayrılmamış olanlar yeryüzünün dört bir köşesini –kadim toprakları ve denizleri üzerindeki hakimiyetlerini yitirmeden– dolaşmaya başladılar. Sonradan saray koşulları gelişmiş olsa da, o diyarlarda *epik şiir* hiç gelişmedi. Bunun sebepleri pek iyi anlaşılmış değildir –en yerinde soruların yanıtları nadiren bulunabilir– ve her durumda, burada eldeki verilerle yetinmeliyiz. Sebepler, çağın, insanların ve onları yansıtan dilin karakterinde aranabilir. Kuzey'in krallarının muhteşem saray toplantıları yapacak kadar zengin ya da güçlü olmaları, göreceli olarak daha yeni bir olgudur ve gelişimi de farklı olmuştur –şiir kendi yerel kısa, özlü, kıtalı, genellikle dramatik biçimini geliştirerek *destana* değil, ozan şiirinin hayret verici, ahenkli, ama biçimsel anlatımına dönüştü [bkz. s. 39-42]. Edda şiirinde bu 'gelişmemiş' görünür ('kıtalı' şiirin, herhangi bir zamanda, kesinti, atlama ya da bilinçli bir çaba olmadan, anlamsız aşamalarla

destana doğru 'geliştiği' söylenebilirse) –yani biçimsel açıdan gelişmemiş, ama güçlenmiş ve kısaltılmış. Ama burada bile, bulduğumuz şey 'kıtalı' biçim, yani dramatik ve çarpıcı anların seçkisidir, destansı bir temanın yavaş yavaş ortaya serilmesi değil.

İkincisi, temsil edildiği kadarıyla, nesirde yapıldı. Bir Norveç kolonisi olan İzlanda'da benzersiz bir teknik olan *saga*, yani nesir hikâye tekniği gelişmiştir. Bu daha çok gündelik hayatın hikâyesiydi; genellikle incelikle cilalanmış bir son sözdü ve efsane onun doğal alanı değildi. Elbette bunun sebebi, kelamın asıl anlamından çok dinleyicinin doğası ve zevkiydi –şarkı halinde söylenen değil, yalnızca söylenen ya da anlatılan bir şey olduğundan 'saga' sözcüğü doğal olarak, kısmen romantikleşmiş, tipik İzlanda sagalarına hiç benzemeyen *Völsunga Saga*'ya benzer şeyler için de kullanılıyordu. İskandinav terimlerine göre, İnciller ya da Elçilerin İşleri de birer 'saga'dır.

Ama söz konusu dönemdeki Norveç'te henüz İzlanda kurulmamıştı ve büyük kral sarayları yoktu. Sonra Sarısaçlı Harald ortaya çıktı ve pek çok dikbaşlı şeften, bağımsız aileden oluşan o gururlu diyara boyun eğdirdi –ama bu süreçte en iyi ve en gururlu insanları kaybetti; bunlar ya savaşta öldüler ya da İzlanda'ya göç ettiler. Kolonizasyonun ilk altmış senesinde, Norveç'ten adaya, doğrudan ya da İrlanda ve Britanya Adaları üzerinden yaklaşık 50.000 kişi gitti. Bununla birlikte, Sarısaçlı Harald'ın sarayında, Edda şiirinin de dahil olduğu İskandinav şiiri gelişmeye başladı.

O zamanki Norveç şiiri eski yerel mitolojiye ve dini inançlara dayanır ve kimbilir ne kadar geriye ve nerelere kadar gider; yüzyılların efsaneleri, halk masalları, kahraman hikâyeleri bir araya gelir. Bunların bazıları yereldir ve tarih öncesinden kalmıştır, bazıları Güney'deki hareketlenmelerin yankılarıdır,

bazıları da Viking çağına ya da daha sonrasına dayanır –ama içindeki muhtelif katmanların başarılı bir biçimde çözümlenebilmesi için, Kuzey'in çok uzun zamandır gözlerden gizlenmiş olan gizemini anlamak, halklarını ve kültürünü muhtemelen hiç öğrenemeyeceğimiz şekilde bilmek gereklidir.

Bu şiir biçimsel olarak –ve aynı zamanda muhtemelen bazı eski içeriği itibariyle– diğer Cermen şeylerle bağlantılıdır. Elbette Cermen dilindedir, ama eski vezinleri, örneğin, Eski İngilizce vezinleri ile yakından ilişkilidir. Dahası, Eski İngilizcede bağımsız olarak bulunan kurallar, yarım dizeler, hattâ isimler, mekân atıfları, kişiler ve efsaneler, onda da bulunmaktadır: Yani o, ortak Cermen şiiri ile artık bilmediğimiz bir şiir geleneğinin soyundan gelir: bu eski Baltık şiirinden geriye ne temaları, ne de tarzı hakkında İskandinav ve İngiliz şiirlerinin karşılaştırılmasının getirdiği ipuçları dışında –herhangi bir şey kalmıştır.

Ama Edda'daki bu biçim, örneğin, İngiltere'de gelişen şiire göre, daha sade, daha doğrudan kalmıştır (etkili oluşu uzunluğu, dolgunluğu ve zenginliği telafi eder). Kendinde barındırdığı Norveç karakterini ve atmosferini ne kadar vurgularsak vurgulayalım, bu şiirler elbette dışalımdan yoksun değildir. Aslında, ithal temalar –örneğin, başlıca kaynak olarak Völsung, Burgundia ve Hun hikâyeleri– Edda'da öne çıkan bir yer edinmekle kalmaz, gurbette en incelikli muameleyi gördükleri söylenebilir. Ama bunun sebebi hepsinin eksiksiz bir biçimde yerlileşmesi, Norveçlileşmesidir: Köklerinden koparılmaları, hikâyelerin tarih ya da eski eser hayranlığı tarafından engellenmeden serbestçe ele alınabilmelerini, Kuzeyli hayal gücüne göre yeniden renklendirilmelerini, önde gelen Kuzey tanrıları ile ilişkilendirilmelerini sağladı.

Gerçekten önemli olan tek ayrım Gotların lehine yapılmalıdır –çağlardan geriye kalan ipuçlarını çözmek ne kadar zor olsa da, İskandinav kökenli olan, ama kaderin özel bir tarih ve trajedi yaşamak üzere belirlediği bu halk, Kuzey tarafından adım adım takip edilmiş ve düşmanları Hunlarla birlikte, şairlerin ana temaları olmuştur– öyle ki, sonraki günlerde, eski hikâyeler başka meselelerin altında kalır, onlara karışırken, *gotar* sözcüğü 'savaşçı' anlamına gelen şiirsel bir sözcük olarak kaldı. Gotlar rünleri getirdi; Gotlar (öyle görünüyor ki) rün bilgeliğinin, kralların ve kurbanların tanrısı olan Óðinn'i (Gautr) getirdi. Óðinn gerçekten de önemlidir –kökeninin İskandinav olmadığı gibi hayret verici bir gerçek, onun Kuzey tanrılarının en yücesi haline geldiği gerçeğini değiştiremez.

Gelişimin manzarası böyle. Girift bir kökene sahip bu popüler yerel şiir, Viking serveti ve ihtişamının dalgasıyla yükselerek kralların ve *jarl*ların[1] evlerini süslemeye başladı. Kuşkusuz, üslup ve gelenekler bakımından budandı ve çekidüzen verildi, (genel olarak) daha asil bir karaktere büründürüldü; ama eşsiz bir biçimde özünü, toprağa ve sıradan hayata yakınlığını korudu, ki bu, 'saray'ın âdet ve eğilimlerine bu derece bir yakınlık kurulduğunda nadiren görülür ve dolayısıyla ne yaptığını bilen, bol vakte sahip bir sanatçının ustalığını, hattâ bir soybilimcinin ve filologun titizliğini göstermektedir. Ancak bu, durum ve kurallar ve adamları hakkında bildiklerimiz çerçevesinde geçerlidir.

O devrin pagan devri olduğunu hatırlamak gerekir –düzenli tapınaklardan ve rahiplikten uzun zamandır yalıtılmış özel, yerel pagan gelenekler süregeliyordu. Ama 'inanç' çoktan azalmaya başlamıştı bile, mitoloji ve kendisine 'din' adı verile-

---

1) Ortaçağda kraldan hemen sonra gelen İskandinav asili. *–çn*

bilecek herhangi bir şey, dışarıdan dosdoğru bir saldırı olmaksızın dağılıyordu –belki de burada fetih ya da din değiştirme olmaksızın ve tapınaklarla pagan düzen yıkılmaksızın dağılıyordu yıkılması olmadan demek daha doğru olur, çünkü yabancı fikirlerin, Kuzey'in üzerindeki örtünün (içeriden adamlar tarafından) aniden çekilmesinin etkisi göz ardı edilemez. Bu özel bir geçiş dönemiydi –eski ile yeni arasında, kaçınılmaz bir biçimde kısa olan ve uzun zaman korunması imkânsız bir dönemdi.

Büyük ölçüde ortak 'Cermen ruhu'nun bir dalı olarak görülen bu şiirler –bunda gerçeklik payı vardır: Maldon'daki Byrhtwold,[1] Edda ya da Saga'da yersiz kaçmazdı– aslında özel bir zamanın ruhunu yansıtıyordu. Buna *Tanrısızlık* adı verilebilir –benliğe ve boyun eğmez iradeye güvenmek. Tarihin bu anında yaşamış karakterlere verilen lakaplar dikkate değerdir –*goðlauss* lakabının açıklamasına göre, düsturları *at trúa á mátt sín ok megin* idi ['insanın kendi gücüne ve kudretine güvenmesi']. [*Yazarın daha sonra eklenmiş notu*: Ama diğer yandan, bunun ancak belli buyurgan ve amansız karakterler için geçerli olduğu ve adamların çoğunun (aslında büyük kısmının) pagan tapıncına inanmadığının ya da onu uygulamadığının söylenemeyeceği hatırlanmalıdır.]

Elbette, bu *mitolojik* [şiirlerden] çok *kahramanlık* [şiirleri] için geçerlidir, ancak yine de mitolojik şiirler için geçersiz olduğu söylenemez. Tanrılara ilişkin bu tür hikâyeler, kült objelerinden çok masal temaları oldukları, ama tanrıların yerine yeni bir şey konmadığı, onlara hâlâ aşina olunan, onlarla hâlâ ilgilenilen bir zamana kadar yaşayacak türdendir. *Blót* (pa-

1) Maldon Savaşı: İngilizler ile Vikingler arasında, 991 senesinde yapılan bir savaş. Eski İngilizcede bununla ilgili 'Maldon Savaşı' adlı bir şiir bulunmaktadır. Byrhtwold şiirdeki karakterlerden biridir. *–çn*

gan kurban bayramı) da henüz bırakılmamıştı. Paganizm Norveç'ten çok İsveç'te hâlâ güçlüydü. İngiltere'de kanıtlandığı gibi, onun için ölümcül olan, eski tapınaklardan, yerel yerleşim birimlerinden kopuş yaşamamıştı.

Devrin sonu, Kuzey'in o büyük pagan figürü ve kahramanı, Hıristiyanlaştıran kral Ólaf Tryggvason'un şiddet dolu misyonerliği ile başladı. Onun, ve onun aracılığı ile ya da onunla birlikte pek çok büyük adamın düşüşünden sonra, pagan inancına doğru bir gerileme yaşandı. Ama bu, Kutsal Ólaf'ın aynı ölçüde şevkli, ama çok daha bilgece Hıristiyanlaştırma çabalarıyla kısa zamanda sona erdirildi. İngiltere'de İkrarcı[1] Edward'ın hüküm sürdüğü dönemde, Kutsal Ólaf Norveç'i tamamen Hıristiyanlaştırdı ve pagan geleneği yok oldu.

Bununla birlikte, Kuzey'in kararlılığı ve muhafazakarlığı yalnızca Ólaflar gibi büyük figürlerin göstermek zorunda kaldığı çabalarda değil, daha küçük örneklerde de görülebilir: Örneğin, Kuzey Latin harfleriyle yazmayı öğrendikten sonra bile, pagan geleneklerle, tesadüfen de olsa, yakından bağdaştırılan rünlerin hayatta kalması gibi. Bu daha çok İsveç için geçerliydi, ama İskandinavya'nın her yerinde, on altıncı yüzyıla kadar, anıtsal yazma gibi şeylerde (eski âdetlerin canlandırılması yoluyla değil, doğrudan gelenekler aracılığıyla) rünler kullanılmaya devam etti.

Bununla birlikte, 1050'den, özellikle de 1100'den sonra, pagan geleneğe dayalı şiir eski İskandinavya'da can çekişiyordu ya da ölmüştü –ve bu, konusu ne olursa olsun, mitlerle ilgili destanlar da dahil olmak üzere, ozan şiiri anlamına gelir, çünkü ozan şiiri ve dili, yazar ve dinleyicilerin bu mitleri bil-

1) Hıristiyan inancında, zulümlere göğüs gererek inancı uğruna kahramanca yaşayan, ama şehit olmamış azizlere verilen unvan. *–çn*

mesine dayanıyordu. Buradaki yazar ve dinleyiciler aralarında asillerin, kralların ve saray mensuplarının olduğu, normalde bizim aristokratik dediğimiz kişilerdi.

Pagan şiiri İzlanda'da bir süre hayatta kaldı. Orada (1000 senesi civarında) değişim daha barışçıl ve daha az acı olmuştu (muhtemelen göçe ve kolonizasyona dayalı bir gerçek). Aslında, bir süreliğine şiir İzlanda için kârlı bir ihraç endüstrisine dönüştü; şiir yalnızca İzlanda'da derlendi ya da yazıya geçirildi. Ama eski bilgi hızla yozlaşıyordu. Bağlantısız parçalar yine derlendi –ama bu on ikinci ve on üçüncü yüzyıllardaki geçmişe yönelik ve filolojik bir yeniden canlandırma eğilimi tarzında yapıldı. Belki de buna geçmişe yönelik canlandırma yerine, nazikçe gömme adını vermek daha doğru olur. Bu yeni hürmet, parçaları tamamen anlamadan bir araya getiriyordu: Gerçekten de, biz sık sık onları daha iyi anladığımızı hissediyoruz. Eski din ve ona hizmet eden mitoloji, kesinlikle bağlantılı bir bütün, bir 'sistem' biçiminde (bir bütünlüğe sahip olmuşsa bile bu bazı sınırlar dahilinde mümkündür) korunmamıştır ve on üçüncü yüzyılın büyük nesir sanatçısı, vezin uzmanı, eski eserlerle ilgilenen amansız politikacı Snorri Sturluson'un ulaşabileceği bir yerde değildir. Son derece önemli tapınakların asıl ayrıntıları, onlarla ilgili dini uygulamalar ve tapınç sistemleri, İsveç ve Norveç'teki rahip organizasyonları hakkında bile ne kadar az bilgimiz olduğu üzerine düşünen herkes, ne kadar çok şey kaybettiğimizi takdir edebilir.

Snorri Sturluson'un 'Yeni Edda' ya da 'Nesir Edda'sı, dinler arası mücadelenin hemen ardından gelen nazik, hattâ hoşgörülü ve ironik öğrenimin hakim olduğu bir zamanda –mitlerin bilinmesini gerektiren şiirlerin anlaşılmasına ve yaratılmasına yardımcı olmak için– yapılmış hürmetli bir derlemeydi.

Bunun ardından tanrılar ve kahramanlar Ragnarök'lerine[1] gitti ve mağlup edildi, ama bunun sorumlusu Dünya'yı saran yılan, kurt Fenris ya da Múspellsheim'ın[2] ateşten adamları değil, Marie de France, vaazlar, ortaçağ Latincesi, faydalı bilgiler ve bir miktar da Fransız inceliğiydi.

Ama on altıncı ve on yedinci yüzyıllarda, en karanlık saatte, Ragnarök'ten sonra bir diriliş yaşandı. *Völva*'nın [*Völuspá* adlı Edda şiirinde kehanette bulunan kadın kahin] söylediği, yeni bir yeryüzünün yeniden yükselmesi, insanların ve tanrıların geri dönerek, eskiden tanrıların satranç oynadığı salonlar olan yerde, çimenlerin arasında altın parçaları bulmaları ve buna hayret etmeleri ile ilgili sözleri sanki o dirilişte gerçekleşmişti (bkz. Ek B'de verilen ***Kahinin Kehaneti*** şiirinin onuncu dizesi).

Eski ihtişamın dağılmış parçaları genellikle tesadüfen keşfediliyordu ve bu keşfe götüren araştırma muhtelif nedenlerden kaynaklanıyordu. İngiltere'de, teolojik şevk onun tesadüfen doğurduğu tarihsel ve dilsel merakla güçlü bir biçimde karışmıştı. Kuzey'de durum böyle değildi. Ama nedenler ne olursa olsun, sonuçta şu an sahip olduğumuz parçalar zamanın enkazları arasından kurtarılmakla kalmadı, onların değeri hızla fark edildi ve diğerlerinin kaybedilmesi üzüntü yarattı. Bu özellikle 'Edda' için geçerliydi.

Doğal kayıpların, zamanın kazalarının, insanların dikkatsizliğinin ve unutkanlığının, (teolojik ya da klasik) savaşın ve fanatikliğin bıraktığı enkazdan kurtarılabilenler azdı. Bununla

1) Ragnarök İskandinav mitolojisinde 'Güçlerin kaderidir', 'Tanrıların sonudur'; 'şafak' ve 'alacakaranlık' anlamına gelen *rökr* sözcüğüyle kaynaşması, *Götterdämmerung*, yani Tanrıların alacakaranlığı yorumunu ortaya çıkarmıştır.

2) Múspellsheim: İskandinav Mitolojisi'nde Alev Diyarı. Dokuz Dünya'dan biri ve Ateş İblisleri'nin ya da Múspell'in Oğulları'nın ve hükümdarları Surtr'un yuvası. *–çn*

birlikte, on sekizinci yüzyıl, mezarlarından çıkarılan bu 'Gotik' kemikleri onaylamadığını iki yangınla işaretlemişe benzer. Yangınlar kurtanlanlann bir kısmını yok etmeyi başardı ve en iyilerin tamamını da az kalsın yok ediyordu. 1728'deki Kopenhag yangınında, oraya toplanmış olan malzemenin büyük kısmı kül olup gitti. Üç sene sonra, Londra'daki Cotton koleksiyonu[1] kısmen yandı. *Beowulf* oldukça zarar gördü. Ama –daha sonraki İngilizce Okullan'nı[2] utandırmak üzere– kurtuldu. Kopenhag'da, Eski Edda'yı bulan kişinin kendi parşömen kopyası da, anlaşıldığı kadarıyla, kayıpların arasındaydı. Ne olursa olsun, kayıp kayıptır. Ancak yazmanın kendisi kurtuldu. Tanrılar ve kahramanlar az kalsın nihai ve ölümcül bir Ragnarök'e ulaşacaklardı. Bu gerçekleşseydi, kuzey edebiyatı hakkındaki bilgimiz ve görüşlerimiz tamamen farklı olurdu.

Eski Edda'dan bahsedildiğinde, aslında tek bir yazmadan bahsediyoruz –Kopenhag'daki Kraliyet Koleksiyonu'nda bulunan 2365 numaralı eserden: artık *(Eski Edda'dan) Codex Regius* olarak biliniyor. İçinde 29 şiir var. Eserin 45 yaprağı kaldı. 32. yapraktan sonra, muhtemelen sekiz sayfalık bir demet yaprak kayboldu.[3] Kayıpların en çok görüldüğü başlangıçta ve sonda kayıp yok gibi.

Zaman, yangın ve sellerden kurtulan bu olağanüstü eser hakkında bildiklerimiz bunlar. 1662'de, Danimarka Kralı 3. Frederick, ünlü Thormod Torfæus'u açık bir mektupla birlikte şöhretli Brynjólfr Sveinsson'a gönderdi. Brynjólfr 1639'dan beri İzlan-

1) Sir Robert Bruce Cotton tarafından kurulmuş olan Cotton Kütüphanesi'nde bulunan koleksiyon. *–çn*
2) School of English: Üniversitelerin İngiliz Edebiyat bölümleri. *–çn*
3) Babam kaybın sebebinin 'Uzun Sigurd Destanı'nın çalınmasından kaynaklandığını düşünüyordu (bkz. s. 218). Bu destanın, kaybolan gruptaki şiirlerin ana içeriği olduğu düşünülüyor.

da'da Skálaholt piskoposuydu ve meraklı bir yazma koleksiyoncusuydu. Torfæus, kral için, İzlanda'dan eski tarihle ilgili malzemeler, antikalar, ilginç ve nadir eşyalar toplama konusunda onun yardımını istemekle görevlendirilmişti. 1663'te piskopos koleksiyonun en seçkin parçalarını krala yolladı. Şimdi paha biçilmez bulunan bu eserlerin arasında Codex Regius da vardı. Piskoposun onu nerede bulduğu ya da önceki geçmişi bilinmiyor. Tek bilinen onu yirmi sene önce bulduğu, çünkü ön sayfasına kendi monogramını çizmiş ve tarih atmış (LL 1643, yani Lupus Loricatus = Brynjólfr); tıpkı bizim bir sahafta bulduğumuz yeni ve ilgi çekici bir kitaba kendi adımızı ve tarihi yazmamız gibi.

Bunun üzerinden iki yüz elli sene geçti[1] –incelemeler, kafa yormalar, yorumlamalar, etimolojik araştırmalar, analizler, teori üremeler, tartışmalar ve tartışmaları tetkik etmeler, iddia öne sürmeler ve iddia çürütmeler ile geçen seneler. Öyle ki, içeriği ne kadar kısa olursa olsun, Edda ile ilişkili 'edebiyat' başlı başına verimli bir toprak ve bir çöl oldu. Engin bir anlaşmazlık alanının ortasında, yapılan bunca çalışmanın ardından bazı konularda, iyi kötü, güvenilir bir fikir birliği aşamasına gelindi.

Artık en azından bu şiirler koleksiyonuna aslında *Edda* adını vermememiz gerektiğini biliyoruz. Piskoposun *ultra vires*[2] davranarak verdiği ismi sürdürüyoruz. Bildiğimiz kadarıyla ya da yazmanın gösterdiği kadarıyla, koleksiyonun genel bir başlığı yoktu. *Edda* Snorri Sturluson'un (ölüm 1241) eserlerinden birinin başlığıdır. Bu, aynı şiirleri ve onlara benzer, kaybolmuş olan başkalarını temel alan bir eserin, aslında yalnızca bu eserin başlığıdır: öyküleme ya da diyalog biçiminde yazılan baş-

1) Yaklaşık bir sayı! Babam 1643'ten de saysa 1663'ten de, yuvarlanmış bir sayı.
2) Yasal gücün ya da yetkenin kapsamı dışında ya da yasal gücü ya da yetkeyi aşırı kullanarak. –*çn*

langıç bölümlerinde bile, öncelikle Kuzey şiirinin teknik tarafları (unutulmaktan kurtardığı bir konu) ile ilgilenen bir eser. Dolayısıyla isim asıl antik şiirler koleksiyonu için oldukça uygunsuz. Bu şiirler bir sanatın örnekleri olarak değil, daha çok şiirsel değeri açısından toplanmış.

Bunun ötesinde, yazma hakkında söyleyebileceğimiz pek az şey var. Codex Regius eski yazı bilimi açısından, yaklaşık olarak 1270'lere (on üçüncü yüzyılın ikinci yarısının başları) ait görünüyor ve kendisi de 1200'lere ait (bazılarına göre daha eski) bir orijinalin kopyası gibi. Aslında, bildiğimiz kadarıyla, Snorri'nin ölümünden otuz sene sonrasına ait; ama Snorri'nin bunları büyük ölçüde kullandığını bilmeseydik bile, şiirlerin konu, usûl ve dil bakımından 'Eski' adını kendi başına hak ettiği açık.

Ne zaman yazıldıklarına gelince, şiirlerin incelenmesi sonucunda öğrendiklerimiz dışında herhangi bir bilgimiz yok. Doğal olarak, özellikle de tek tek şiirler konusunda, tarihlemeler farklı. İlk yazımları açısından hiçbirinin MS 900'den daha eski olması mümkün değil. İki yönde de uzatılamayan bir tür orta dönem olarak, MS 850-1050 diyebiliriz. Bu sınırlar genişletilemez --özellikle de geriye doğru. 800'den önce, birkaç dize, anıştırma ya da ibare dışında, hiçbiri bizim bildiğimiz biçimde (daha doğrusu, elimizdeki yazmaların bize sunduğu, genellikle bozulmuş yeniden yazımların biçiminde) yazılmış olamaz. Kuşkusuz, daha sonra sözlü ve yazılı anlatımlarında bozulmuş –hattâ değiştirilmiş– olmalılar: Yani, saçmalık ya da en azından vezne uymayan dizeler üretecek şekilde bozulmaya ek olarak, değişken akışı vardı. Ama genel olarak bunlar yazarların bireysel ürünleriydi. Bu yazarlar eski gelenekten, hattâ eski şiirlerden neyi alıp kullanırlarsa kullansınlar, eski şiirleri kullansalar bile, daha önce var olmayan yeni şeyler yazıyorlardı.

Şiirlerde rastladığımız, mitoloji ve efsanelerin eskiliği ve kökenleri ise başka bir mesele. Genel olarak, bu tür sorulara verilebilecek yanıtların ne olabileceğini bilmek (merak açısından ne kadar cazip olursa olsun) eleştiri açısından o kadar önemli değil. Asıl önemli olan, malzemelerini nereden alırlarsa alsınlar, yazarların Norveç ve İzlanda'da paganizmin son yüzyıllarında yaşadıklarını ve malzemelerini o zamanın, o diyarların üslup ve ruhu ile ele aldıklarını hatırlamak. Resmi etimolojinin bile, kişisel olarak cazip bulsam da, bu konuda söyleyecek pek bir şeyi yok. Sık sık olduğu gibi, bir ismi diğer Cermen dillerindeki biçimi ile eşleyebildiğimiz zaman bile bize çok şey anlatmaz. *Jörmunrekkr* adı *Ermanariks* adının dengidir ve bu isim Got tarihinin, onların gücünün ve yıkımının yankısıdır [bkz. s. 297-298, 86 numaralı kıtayla ilgili not]; Gunnarr Gundahari'dir ve onun hikâyesi beşinci yüzyılda Cermanya'daki olayların yankısıdır [bkz. Ek A, s. 311-313]. Ama bu bize, bu hikâyelerin Kuzey'e ilk geldiği zamandaki durumları ve hangi yollardan geldikleri (ki değişik yollardan geldikleri kesindir) hakkında fazla bilgi vermez. Burgundia temalarının İskandinavya'da ne şekillerde ele alındığı ile ilgili edebi sorunların çözülmesi konusunda bize pek yardımcı olmazlar.

Ama, bütün bu sorular ne kadar merak uyandırıcı olursa olsun, daha önce yaptığımız yoruma varırız: Bunlar birincil önemde değillerdir. Figürlerin isimlerinden ya da hikâyenin ayrıntılarının kökeninden çok daha önemli olan (anlaşılmaz olanı anlamamıza ya da bir metni bozmadan kurtarmamıza yardımcı olduğu yerler dışında), atmosfer, renkler ve üsluptur. Bunlar yalnızca küçük bir ölçüde, temaların kökeninin ürünleridir: Onlar daha çok şiirlerin yazıldığı devri ve ülkeyi yansıtıyorlar. Ve Norveç'in dağlarını ve fiyortlarını, dünyadan kopmuş o diyardaki

küçük cemiyetlerin hayatını, bu şiirlerin fiziksel ve sosyal arka planı olarak almakla çok da yanlış bir iş yapmış olmayız –özel türden bir tarım yapılan, macera dolu deniz yolculukları ve balıkçılıkla dolu bir hayat. Ve zaman: maddesel açıdan girift olmasa da, pek çok açıdan son derece uygar olan özel, bireysel pagan bir kültürün, yalnızca (bir ölçüye kadar) organize bir din sahibi olmakla kalmayıp, kısmen organize ve sistemleşmiş bir efsaneler ve şiir haznesine sahip bir kültürün solmakta olduğu bir zaman. Aniden değişen bir dünyada, Güney'in alevler içinde kaldığı ve yağmalandığı, bunun sonucunda da İskandinav klan şeflerinin ahşap konaklarının zenginleştiği, altınla parladıkları, solmakta olan inancın zamanı. Sonra Sarısaçlı Harald ve büyük bir krallık, bir saray ve İzlanda'nın kolonizasyonu, Ólaf Tryggvason'un yıkıcı savaşları geldi. Ardından alev sönmeye başladı ve için için yanan Orta Çağlar, vergiler, ticaret yönetmelikleri ve domuzların, ringaların yeknesaklığı geldi.

Babam verdiği dersi bu tipik espriyle bitirmiş olabilir; her durumda (müsveddedeki metin sürse ve çok geçmeden şiirler tek tek ele alınmaya başlasa da) burası bitirmek için iyi bir yer gibi.

Buraya, muhtelif konular hakkında, ayrı ayrı ele alınması daha iyi olacak bir dizi notu ve kısa ifadeleri de ekliyorum:

§ 1 Snorri Sturluson'un 'Nesir Edda'sı

§ 2 Völsunglar Sagası (*Völsunga Saga*)

§ 3 Şiirlerin metni

§ 4 İskandinav isimlerinin telaffuzu

§ 5 Şiirlerin dize düzeni

§ 6 Yazarın şiirler üzerine notları

§ 1 SNORRI STURLUSON'UN 'NESİR EDDA'SI

Edda adı yalnızca İzlandalı Snorri Sturluson'un (1179-1241) ünlü eseri için kullanılabilir. Bu, Snorri'nin zamanında ölmeye yüz tutmuş, kendine özgü İzlanda şiiri üzerine bir tezdir: Bu dönemde eski vezin kuralları göz ardı ediliyordu, bu şiir için gerekli olan eski mitoloji bilgisi, paganizmden kalan her şeye düşman bir rahip sınıfının saldırısı altındaydı. Üç bölümden oluşan kitap, eski mitleri ve efsaneleri nesir biçiminde yeniden anlatıyor; eski 'saray şiiri'nin yeni söyleminin bir anlatımı, açıklaması; ve onun dize düzeninin örneklendirilmesi.

Babam ders notlarında (s. 34), *Edda* adının Skálaholt piskoposu Brynjólf tarafından, 1643'te edindiği büyük Codex'ten şiirler için kullanıldığını, ama bunun için tarihsel bir haklı sebep olmadığını belirtir. Brynjólf'un zamanında, eski edebiyat ile ilgilenen İzlandalılar arasında, Snorri'nin eserinin dayandığı bir 'eski *Edda*' olması gerektiği düşünülüyordu. Brynjólf 1641'de, Codex'in varlığından henüz haberi yokken, bir mektupta şöyle yazar: "Bilge Sæmund tarafından yazılmış, o muazzam insan bilgisi hazineleri şimdi nerede? Ve her şeyden öte, şu anda isminden başka, binde birine bile sahip olmadığımız en asil Edda nerede? Snorri Sturluson'un bize kadim Edda'nın gerçek haznesi yerine gölgesini, ayak izlerini bıraktığı şaheseri olmasa, şimdi sahip olduğumuz kadarı bile geri dönüşsüzce kaybolacaktı."

Bilge Sæmund (1056-1133), dâhiyane bilgisi efsane olmuş bir rahipti, ancak Brynjólf'un Codex'e verdiği *Sæmundar Edda* isminin bir temeli yoktur. Böylece iki *Edda* fikri doğdu: Manzum ya da Eski Edda ve Nesir ya da Yeni Edda. Snorri'nin eserine neden *Edda* adının verildiği bilinmiyor, ama pek çok

açıklama var: Bazılarına göre bu, 'şiir' anlamındaki *óðr* sözcüğü ile ilişkili. Diğerlerine göre, isim İzlanda'nın güneybatısında, İzlanda ilminin merkezi olan, Snorri'nin büyüdüğü Oddi kasabasından geliyor.

'Manzum Edda' tabirinden, *Eddaic* (ve *Eddic*) sıfatları türedi ve *Skaldic* (Eski İskandinavcada 'ozan' anlamına gelen *skáld* sözcüğünden yeni türetilmiş bir sözcük) sıfatı ile ayrı anlamlar ifade edecek şekilde kullanıldı. Babam Eski Edda üzerine yazdığı ders notlarında (s. 25) ozan şiiri hakkında şöyle der: "Kuzey'in krallarının muhteşem saray toplantıları yapacak kadar zengin ya da güçlü olmaları, göreceli olarak daha yeni bir olgudur ve... şiir kendi yerel kısa, özlü, kıtalı, genellikle dramatik biçimini geliştirerek *destana* değil, ozan şiirinin hayret verici, ahenkli, ama biçimsel anlatımına dönüştü." 'Saray şiiri' denebilecek bu şiir olağanüstü girift ve kendine has bir sanattı, dize biçimlerinin süslenmesi, haşinlik ölçüsünde katı kurallara tabiydi: babamın sözleriyle, "muhtelif ara ve son, sesli ve sessiz harflerde kusursuz uyak,[1] yarım uyakların[2] 'ağırlık', vurgu ve ses yineleme ilkeleri ile iç içe geçtiği, İskandinav dilinin canlılığını, gücünü ve yuvarlanan temposunu sonuna kadar kullanmanın bilinçli olarak amaçlandığı, özenli bir ifade biçimi." Buna muazzam bir şiirsel sözcük haznesi ve (aşağıda açıklanan) olağanüstü bir eğretileme kullanımı eklenebilir.

"Eski Edda'yı 'Eddaic' olarak düşünmek, bizim için, ozanların yapay dillerinin aksine, kahramanlık şiirlerinin, mitolojik şiirlerin daha basit, daha doğrudan dili anlamına geliyor. Ve

1) Full-rhyme: İngilizcede, dizenin sonundaki sözcüklerin bitişlerinin telaffuzunun tıpatıp aynı olduğu uyak biçimi. *–çn*
2) Half-rhyme: İngilizcede, dizenin sonundaki sessiz harflerin uyaklı olduğu uyak biçimi. Söz konusu sessiz harflerin aynı şekilde telaffuz edilmesi şart değildir. *–çn*

genellikle, bu zıtlık aynı zamanda devirler arasındaki farklılık olarak da düşünülüyor: Eski güzel Cermen günlerinin sadeliğinden ne yazık ki vazgeçilmiş ve yerine girift bir bilmeceye dönüşen yeni bir şiir zevki gelmiş.

"Ama 'Eddaic' ile 'Skaldic' şiir arasındaki zıtlık, eski ile yeni, incelikli eski popüler usûlün daha genç, daha yeni bir moda tarafından gündemden düşürüldüğü bir *zaman* zıtlığı olarak gayet gerçekdışıdır. Onlar birbiriyle ilişkili gelişmelerdir, aynı ağacın dallarıdır, özlerinde bağlantılıdırlar, hattâ muhtemelen bazen aynı ellerin eserleridirler. Ozanların eski vezinlerin en eskisi olan *fornyrðislag* ile yazdıkları da görülmüştür; Edda şiirlerinde ozan eğretilemeleri bulunabilir.

"Bu devir zıtlığı konusunda gerçek olan tek şey, *fornyrðislag* gibi basit vezinler ve onlara eşlik eden üslubun çok daha eski olduğu ve, örneğin, diğer Cermen şeylerine, Eski İngilizce şiirine, ozan şiir ve usûlünden daha yakın olduğudur. Elimizdeki Edda şiirleri ozan şiirleri ile aynı devre aittir, ama kullandıkları vezin gelenekleri ve usûl, herhangi bir temel değişiklik olmadan, ortak Cermen geleneğinden bir şeyler taşımaya devam eder. Vezinde eski ile yeni omuz omuzadır –geçiş döneminde gördüğümüz gibidir, eski ile yeni arasında, uzun zaman korunamayacak bir dönemdir [s. 29]."

Snorri'nin kendi *Edda*'sında ele aldığı konu son derece yapay olan ozan şiiridir ve gerçekten de bugüne kadar gelebilen ozan şiirinin büyük kısmı, hatırlanmasını ona borçludur. Kitabının *Skáldskaparmál* ('Şiirsel Söylem') başlıklı ikinci bölümünde, her şeyden çok eğretilemeler meselesine eğilir, söz konusu ozanlardan pek çok örnek dize verir: Ancak bu eğretilemelerin çoğu, atıfta bulundukları mitler ve efsaneler bilinmiyorsa, kesinlikle anlaşılmazdır –ve bu tür temalar ozan şiir-

lerinin tipik konusu değildir. *Edda*'nın ilk bölümünde (*Gylfaginning*) Snorri, Edda şiirinden çok faydalanmıştır; ve *Skáldskaparmál*'da da bazı eğretilemelerin dayandığı hikâyeleri anlatmıştır. Aşağıdaki bu örneklerden biridir.

> *Hvernig skal kenna gull?* Altın nasıl adlandırılmalıdır?
> Şu tabirlerle: Ægir'in Ateşi; Glasir'in Çam iğneleri; Síf'in Saçları; Fulla'nın Baş bandı; Freyja'nın Gözyaşları; Draupnir Damlası ya da Yağmuru Sağanağı [Draupnir, Ódin'in altın yüzüğüdür ve diğer yüzükler ondan düşmüştür]; Susamuru'nun Fidyesi; Æsir'in Zorlama Ödemesi;...

Bu listenin ardından Snorri bu tabirlerin açıklamalarını verir.

> *Hver er sök til þess, at gull er kallat otrgjöld?* Altına, Susamuru'nun fidyesi denmesinin sebebi nedir?
> Anlatılanlara göre Æsir, Ódin, Loki ve Hœnir dünyayı keşfe çıktıklarında bir ırmağa gelmişler ve ırmak boyunca yürüyerek çağlayan aramışlar; ve çağlayanın kenarında bir susamuru varmış...

Bu sayede, Andvari'nin Altını hikâyesini bize hem *Völsunga Saga*'nın yazarı hem de Snorri Sturluson anlatmış oluyor (bkz. Völsunglar Destanı Üzerine Yorumlar, s. 177-180); ama Snorri burada anlatısını sürdürerek tüm Völsunglar tarihini açıklıyor.

Ardından gelen yüzyıllarda, Snorri'nin kitapları ve özellikle de *Skáldskaparmál*'ın ünü, Codex Regius'un ortaya çıkmasından önce, *Edda* teriminin yaygın olarak eski 'saray' şiirinin ya da 'Skaldic' şiirin teknik kurallarını ifade edecek şekilde

kullanılmasına yol açtı. O günlerde şairler ya *Edda*'nın zorbalığından yakınıyorlardı ya da *Edda* sanatındaki yetersizlikleri için özür diliyorlardı. Gudbrand Vigfússon'un bunu şöyle açıklıyor: "Mitolojik bir dolambaçlı anlatım kullanmadan küreğe kürek diyen eğitimsiz bir şair, 'Eddasız' (*Eddu-lauss*, 'Edda sanatından yoksun') denerek alaya alınırdı." Dolayısıyla, 'Skaldic' terimine *karşı* 'Eddaic' terimi, artık eski anlamının tam tersi olarak kullanılmaktadır.

§ 2 VÖLSUNGLAR SAGASI
(Völsunga Saga)

Manzum Edda'nın Codex Regius'u, büyük çeşitlilik sahibi bir şiir koleksiyonudur ve aralarında yüzyıllar olan şairler tarafından yazılmıştır; ancak zekice bir özenle derlenmiş ve düzenlenmiştir. Kahramanlık şiirlerinin çoğu Völsungların ve Niflungların tarihi ile ilgilidir; ve koleksiyonu derleyen kişi bunları, tek tek şiirlerin yapısı ve kapsamı izin verdiği ölçüde, anlatımsal sıralamayla düzenlemiş, pek çok şiirin başına ve sonuna nesir açıklama bölümleri, aralarına anlatımsal bağlantılar eklemiştir.

Ancak, bu şekilde düzenlenen malzemenin büyük kısmı son derece sorunludur. Şiirler düzensiz ya da kusurludur, hattâ farklı kökenlerden gelen şiir parçalarından oluşur ve ayrıntılarda pek çok belirsizlik vardır; en kötüsü de, Codex Regius'un beşinci grubu, Sigurd efsanesinin orta bölümündeki Edda şiiri ile birlikte uzun zaman önce kaybolmuştur (bkz. s. 33).

Bu durumda, Kuzey efsanesinin anlaşılması için önemli bir yardım bulunmaktadır. Bu, on üçüncü yüzyılda muhtemelen İzlanda'da yazılmış olan *Völsunga Saga*'dır, ama en eski yazmanın tarihi çok daha sonrasıdır: Sigurd'un babası Sigmund'un uzak atalarından başlayarak tüm Völsung soyunun kaderine ve oradan devamla Niflungların düşüşüne ve Atli'nin (Attila'nın) ölümüne ve ötesine kadar uzanan nesir bir hikâye. Hem zamanımıza kadar gelmiş Edda şiirlerine hem de kaybolup gitmiş başka kaynaklara dayalıdır; "gücü ve cazibesi yalnızca kullandığı şiirlerden kaynaklanır," der babam bir dersinde, çünkü yazarın sanatsal yeteneğini çok da beğenmez.

Bu yazar, Sigurd ve Brynhild ile ilgili olarak, (korunmuş

Edda şiirlerinde görüldüğü gibi) birbirinden tamamen ayrı geleneklerle karşı karşıyaydı: birbiriyle çelişkili olduğu için birleştirilemeyen hikâyeler. Ama onları birleştirdi ve bunu yaparak, kesinlikle gizemli, ama (özü itibariyle) tatminkar olmayan bir anlatım üretmiş oldu: tamamlanmış bir çalışma olarak sunulan, ama içinde aranan tasarımın anlaşılmaz ve kendi kendisiyle çelişkili olduğu bir bilmeceymiş gibi.

Bu kitapta, her şiirin ardından gelen yorumlarda, babamın *Völsunga Saga* anlatımından ayrıldığı pek çok taraf fark ettim, özellikle de saganın çok daha önemli bir kaynak olduğu Völsunglar Destanı'nda. Babam sagayı bir bütün olarak ele alıp, bir eleştiri yazmamış görünüyor, ya da yazmışsa da, bugüne kalmamış; ama yazarın yazdığı pasajlar hakkındaki yorumları, yorum kısmında bulunabilir (bkz. s. 195-198, 206, 227-229).

§ 3 ŞİİRLERİN METNİ

İki şiirin nihai olması düşünülmüş iyi bir kopya olduğu hemen belli oluyor, çünkü babamın el yazısı baştan sona düzgün ve tekbiçimli, bunları yazdığı sırada pek az düzeltme yapmış (niyeti ne kadar 'nihai' bir müsvedde yazmak olursa olsun, müsveddelerinin pek azı için aynısı söylenebilir). Her ne kadar kesin olmasa da, iki şiirin art arda yazılmadığına işaret eden herhangi bir şey yok.

Nihai metinden önceki çalışmalardan geriye yalnızca birkaç sayfa kalmış olması dikkate değer bir gerçek, ve o sayfalar da yalnızca *Völsungakviða en nýja*'nın açılışı (*Upphaf*, Başlangıç), birinci bölüm 'Andvari'nin Altını' ve biraz da ikinci bölüm olan 'Signý'le ilgili. Bunun ötesinde, hiçbir eski çalışma yok, ama eski müsveddeler ilginç ve s. 229-232'deki bir notta bunun hakkında yorum yaptım.

Bununla birlikte, şiirlerin nihai metninde bir süre sonra düzelti yapılmış. Kaba bir hesapla, iki metinde, tek bir sözcüğün değiştirilmesinden (nadir de olsa) pek çok yarım dizenin yeniden yazılmasına kadar, seksen, doksan değişiklik yapılmış; bazı dizeler değiştirilmek üzere işaretlenmiş, ama yerine yenisi konmamış.

Düzeltmeler kurşunkalemle, hızla, sık sık da okunaksız bir biçimde yazılmış ve hepsi sözcük haznesi ve vezinle ilgili, anlatımın konusu ile değil. Babamın metni seneler sonra (birkaç düzeltmenin kırmızı tükenmezkalemle yapılmış olması daha geç bir tarihe işaret ediyor) baştan sona okuduğu ve okurken gözüne çarpan noktaları çabucak değiştirdiği izlenimi altındayım –belki kendisi bu çalışmanın yayımlanması olasılığını göz

önünde bulunduruyordu, ama bunu önerdiğine dair herhangi bir kanıtım yok.

Bu kitaba, söz konusu düzeltmelerin hemen hepsini dahil ettim.

Müsveddede, *Völsungakviða en nýja* ile *Guðrúnarkviða en nýja*'nın sunumları arasında göze çarpan iki fark var. Biri şiirin düzenlenmesi ile ilgili. Völsgunglar Destanı, açılış bölümü olan *Upphaf*tan ('Başlangıç') sonra dokuz bölüme ayrılmış. Babam başlıkları çeviri yapmadan, İskandinavca olarak şu şekilde veriyor:

I	Andvara-gull [Andvari'nin altını]
II	Signý
III	Dauði Sinfjötla [Sinfjötli'nin Ölümü]
IV	Fœddr Sigurðr [Sigurd doğuyor]
V	Regin
VI	Brynhildr
VII	Guðrún
VIII	Svikin Brynhildr [Brynhild ihanete uğruyor]
IX	Deild [Çekişme]

Metinde bu başlıkları alıkoydum, ama yıkarıdaki gibi, yalnızca isimden oluşmayanların çevirilerini ekledim. Diğer yandan, Gudrún Destanı bölümler halinde ayrılmamış.

Völsunglar Destanı'nda I, II, V ve VI numaralı bölümlere (belki Edda'ya dair Codex Regius'un derleyicisinin koyduğu nesir notlar taklit edilerek) açıklayıcı nesir ön notlar eklenmiş.

Her iki şiirde de, konuşanların kenar işaretleri tam olarak müsveddede göründüğü gibi verildi; anlatımdaki yeni 'anların' işaretleri de öyle.

İki şiirin sunumları arasındaki ikinci fark, dizelerin bölünme tarzında. Kıtalar, Völsunglar Destanı'nda yalnızca *Upphaf*ta, Gudrún Destanı'nda ise baştan sona kadar sekiz kısa dize halinde yazılmış. Başka bir deyişle, dize birimi, yani yarım dize ya da *vísuorð*, ayrı ayrı yazılmış:

Çok eski bir devirde
yalnızca boşluk vardı

(*Upphaf*ın açılışı.) Ama *Upphaf* dışında, tüm Völsunglar Destanı uzun dizeler halinde (yarılar arasında vezin boşluğu olmadan) yazılmış:

Çok eski bir devirde Ódin yürürken

(*Andvara-gull*'un açılışı.) Ama babam bu sayfanın başına kurşunkalemle şunu yazmış: "Bütün bunlar kısa dize formunda yazılmalı; böylesi daha iyi görünüyor –*Upphaf*ta olduğu gibi." Bu yüzden, Völsunglar Destanı'nın metnini bu şekilde düzenledim.

§ 4 İSKANDİNAVCA İSİMLERİN TELAFFUZU

İskandinav isimlerini İngilizce bir metinde yazarken babamın kullanımını takip etmenin en iyisi olacağını düşündüm. Şiirlerin müsveddesinde tutarlı bir biçimde görünen en önemli özellikler şunlar:

İngilizce 'then' sözcüğünün 'th' sesi gibi telaffuz edilen[1] ð, *d* ile değiştirilmiş: Dolayısıyla *Guðrún* yerine *Gudrún, Hreiðmarr* yerine *Hreidmar, Buðli* yerine *Budli, Ásgarðr* yerine *Ásgard* kullanılmış.

Yukarıdaki iki örneğin gösterdiği gibi, isim sonundaki nominatif *–r* iptal edilmiş: Dolayısıyla, *Freyr, Völsungr, Brynhildr, Gunnarr* yerine *Frey, Völsung, Brynhild, Gunnar* kullanılmış.

Sinfjötli, Gjúki'de olduğu gibi, *j* harfi alıkonmuş. Burada *j* harfi *y* olarak telaffuz ediliyor (İskandinavca *Jórk*, 'York' okunuyor).

Benim tutarlılık dayattığım tek örnek, İskandinavcada *Óðinn* olan tanrı ismi. Babam ders notlarında doğal olarak İskandinav biçimini kullanmış ('Eski Edda' üzerine ders notlarında bu biçimi alıkoydum, s. 28). Diğer yandan, 'Yeni Destanlar'ın dikkatle yazılmış metninde bu ismi 'İngilizceleştirmiş', ð harfini *d* ile değiştirmiş, ama (genel olarak bütün benzer durumlarda olduğu gibi) sesli harfin uzatılması gerektiğini işaret eden kısa aksan işaretini alıkoymuş. Ama iki biçim kullanmış ve Völsunglar Destanı'nın farklı bölümlerinde ya birini ya da

1) Söz konusu 'th' sesi, bizim kullandığımız, dilin damağa temas ettiği d yerine, dilin hafifçe ön üst dişlerin iç yüzeyine temas ettiği bir ses. *–çn*

diğerini tercih etmiş: *Ódin* ve *Ódinn*. Ama ismin sıkça *Ódinn* olarak geçtiği *Brynhildr* başlıklı VI. bölümde, 8. kıtada *Ódinn bağladı beni, Ódin'in seçilmişi* yazmış. Bunun sebebi, İskandinavcada kelimenin -in halinde, *nn* bitişinin *ns* bitişine dönüşmesi: *Óðins sonr*, 'Ódin'in oğlu'.

İsmin tekrarlandığı VIII. bölüm, 5. kıtada, (*Ódin yazmıştı böyle; Ódinn dinle!*), babamın daha sonra *Ódinn*'in ikinci *n*'sini çizdiğini görünce, ismin –biçiminde tutarsızlığın herhangi bir amaca hizmet etmediğini düşünerek– *Ódin* olarak yazılmasında karar kıldım. İskandinavca *Reginn* isminde, babam metin boyunca *Regin* biçimini kullanmış ve ben de bu örneği izledim.

§ 5 ŞİİRLERİN MISRA BİÇİMİ

Çok açık ki, babamın hedefledikleri arasında, bu şiirlerin vezni en önemli unsurlardan biriydi. W. H. Auden'a yazdığı mektuplarında şiirleri, "eski sekiz dizeli *fornyrðislag* kıtaları ile" yazdığını söyler. Aşağıda bu biçimi kısaca açıklıyorum.

Edda şiirinde üç vezin bulunur, *fornyrðislag, malaháttr* ve *ljóðaháttr* (bu sonuncusu hakkında, bkz. Völsunglar Destanı, V. bölüm, dize 42-44 üzerine not, s. 198-199); ama burada yalnızca ilkini dikkate almamız yeterli, çünkü Edda'daki anlatı şiirlerinin çoğu bu vezinle yazılmış. *Fornyrðislag* adının 'Eski Hikâye Vezni' ya da 'Eski Vezin' anlamına geldiğine inanılıyor –babama göre bu isim, daha sonraki tarzlar icat edilip, tanınmadan önce yükselmiş olamaz; o eski adının *kviðuháttr* (*kviða* adlı şiirlerin 'tarzı') olduğu fikrine daha yatkındı, çünkü *fornyrðislag* vezni ile yazılmış eski şiirlere, isimleri vezni tarif ettiği zamanlarda, genelde *-kviða* deniyordu: Dolayısıyla şiirler *Völsungakviða* ve *Guðrúnarkviða* diye adlandırılıyordu.

Eski Cermen vezni, babamın sözleriyle, "Cermen konuşmasının ana unsurlarının, yani *uzunluk* ve *vurgu*nun kullanılması"na dayanıyordu; Eski İngiliz vezninde bulunan aynı ritmik yapı *fornyrðislag*da da bulunuyordu. Babamın, J. R. Clark-Hall'un *Beowulf* çevirisinin gözden geçirilmiş versiyonunun önsözünde açıkladığı bu yapı J. R. R. Tolkien, *Monsters and Critics and Other Essays* (1983)[1] adlı kitapta yeniden basıldı. Bu açıklamada Eski İngiliz veznini şu sözlerle tarif ediyor.

> Eski İngiliz dizesi iki karşıt sözcük grubu ya da 'yarı'dan oluşurdu. Her yarı, altı temel kalıbın bir örneği ya da varyasyonuydu.

1) Canavarlar ve Eleştirmenler ve Başka Makaleler. *–çn*

Kalıplar *güçlü* ve *zayıf* unsurlardan oluşuyordu. Bunlara 'yükseliş' ve 'düşüş' adlarını verebiliriz. Standart yükseliş *uzun vurgulu* bir heceydi (genelde, göreceli olarak yüksek bir tonda). Standart düşüş, uzun ya da kısa, *vurgulanmamış*, alçak tonlu bir heceydi.

Aşağıdakiler, altı kalıbın normal biçimlerinin çağdaş İngilizceden örnekleri:

A	düşüş-düşüş	*kníghts in* | *ármour*
		4 1 4 1
B	yükseliş-yükseliş	*the róar* | *ing séa*
		1 4 1 4
C	çatışma	*on hígh* | *móuntains*
		1 4 4 veya 3 1
D	*a* aşamalı düşüş	*bríght* | *árchàngels*
		4 3 2 1
	b kırılmalı düşüş	*bóld* | *brázenfàced*
		4 3 1 2
E	düşüş ve yükseliş	*híghcrèsted* | *hélms*
		4 2 1 4 veya 3

A, B ve C eşit ayaklıdır,[1] her biri bir yükseliş ve bir düşüş içerir. D ve E eşitsiz ayaklı: Birinde bir yükseliş var ve diğerine düşük vurgu (` ile işaretlenmiş) eklenmiş.

Bunlar, Eski İngilizce sözcüklerin doğal olarak içine düştüğü dört unsurun normal kalıplarıdır. Çağdaş İngilizce sözcükler hâlâ aynı kalıpları izliyor. Eski ya da yeni, her nesir pasajda bulunabilirler. Bu tür şiirin nesirden farkı, sözcüklerin, peş peşe ya da atlamalı dizelerde, belli bir ritme uyması için yeniden düzenlenmesi *değil*; daha sade, daha yoğun sözcük düzenlerinin seçilmesi ve fazla malzemenin temizlenmesi, böylece bu düzenlerin birbirine karşıt durmasıdır.

1) Ayak: TDK vezin tef'ilesi olarak açıklıyor. Yani iki dikey çizgi arasındaki kısım bir ayağı oluşturuyor. *–çn*

Seçilmiş kalıpların hepsi hemen hemen eşit vezinsel *ağırlığa*[1] sahipti: kulak tarafından duygusal ve mantıksal *önemle* birlikte değerlendirilen (uzunluk ve tizlikle birlikte) ses yüksekliğinin etkisi.[2] Dolayısıyla dize özünde iki denk bloğun bir *dengesiydi.* Bu bloklar farklı kalıp ve ritimlere sahip olabilirdi ve genelde öyleydiler de. Sonuç olarak 'aynı vezin'de olmaları dolayısıyla, dizelerin paylaştığı ortak bir ezgi ya da ritim yoktu. Kulak bu tür bir şeyi aramamalıydı, yarımların şekli ve dengesi ile ilgilenmeliydi. Dolayısıyla '*the róaring séa rólling lándward*' dizesi, *iambic*[3] ya da *trochaic*[4] ritim içerdiği için değil, B+A'nın dengesi olduğu için vezinlidir.

Aynı kalıplar *fornyrðislag*da da bulunabilir ve babamın İskandinav şiirlerinde de görülebilir: örneğin, Gudrún Destanı'nın 45. kıtası (s. 248), 2-6 dizelerde olduğu gibi:

A	rúnes of héaling
D (*a*)	wórds wéll-gràven
B	on wóod to réad
E	fást bìds us fáre
C	to féast gládly

1) Tam *yükselişe* 4 değeri verilebilir. Bu tür bileşimlerde *yüksek zirveli* olarak görünen, *daha düşük vurgulara* (daha az güçlü ve tınısı daha az) 2 değeri verilebilir. Ama başka durumlarda da azalma olabilir. Örneğin, bir cümlede iki çarpışan vurgunun ikincisi; ya da isimler ve sıfatlar gibi, ayrıyken eşit öneme sahip olan yan yana iki sözcüğün ikincisi, yaklaşık olarak 3 değerine indirilir. Bu kaba değerleri kullanarak, her kalıbın normal toplam değerinin 10 olduğunu görürüz; C biraz daha hafifken, E biraz daha ağırdır.
2) Ve bu yüzden ne yalnızca fonetiktir ne de (yukarıda kullanıldığı gibi) rakamlarla ya da bir makine tarafından da kesin olarak ölçülebilir.
3) Sırasıyla bir vurgusuz, bir vurgulu ya da bir kısa, bir uzun olmak üzere, iki heceden oluşan vezin *ayağı* ile yazılmış dize. *–çn*
4) Sırasıyla bir vurgulu, bir vurgusuz, ya da bir uzun, bir kısa olmak üzere, iki heceden oluşan vezin *ayağı* ile yazılmış dize. *–çn*

Babamın açıklamasında tarif edilen 'temel kalıplar'ın ('overweighting',[1] 'extension',[2] vs.) varyasyonlarında, gerçekten de Eski İskandinavca ile Eski İngilizce arasında farklar vardır, ve ilki daha kısa olmaya eğilimlidir; ama ben yalnızca dize biçimleri arasında en radikal ve en önemli farka değineceğim: yani, tüm İskandinav şiirinin 'kıtalı' olduğu, yani kıtalardan oluştuğu gerçeğine. Bu,. Eski İngilizce ile arasındaki en göze çarpan farklılık. Eski İngilizcede bu tür düzenlemelerden tamamen kaçınılıyor; babam da bundan bahsetmiş (bkz. s. 13): "Eski İngilizce genişlik, dolgunluk, yansıtma, mersiye etkisini amaçlardı. Eski İskandinav şiiri ise *bir durumu yakalamayı*, hatırlanacak bir darbe indirmeyi, bir ânı bir ışık çakmasıyla aydınlatmayı amaçlar –ve özlü anlatıma, dili fikir ve biçimle tıka basa doldurmaya ve dize şeklinde gittikçe daha muntazam olmaya eğilim gösterir."

"(*Fornyrðislag* için) kıtanın kalıbı," diyor, "dört dize (sekiz yarım dize), sonda tam bir duraklama, ve dördüncü yarım dizenin sonunda (o kadar da belirgin olması gerekmeyen) bir duraklamadır. Ama, en azından korunduğu kadarıyla, yazmalardaki metinler her zaman bu plana göre işlemez ve editörler arasında büyük karmaşaya ve yetersizliğe yol açmıştır (öyle ki, insan kıtalarla ilgili farklı edisyonlarda hangi referansların neye atıfta bulunduğunu bilemez)."

Kıtaların uzunluğundaki bu değişkenliğin eski ve daha az bozulmuş metinlerin bazılarında görüldüğünü ve "eski bir şiir olduğu kuşkusuz *Völundarkviða*'nın gayet düzensiz ve (Eski İskandinav malzemesi konusunda, Eski İngilizce malzemelere göre daha cüretkar ve daha inatçı olan) editörler tarafından

1) Aşırı ağırlık. –*çn*
2) Uzatma. –*çn*

özellikle didik didik edilmiş olduğunu" göz önüne alarak, bu serbestliğin arkaik bir özellik olarak görülmesi gerektiği görüşünü kabul etti. "Katı kıta biçimi henüz gelişmemişti ve katı dize biçimi hecesel olarak sınırlıydı"; başka bir deyişle, kıta biçimi bir İskandinav icadıydı ve yavaş yavaş gelişmişti.

Babamın şiirlerinde kıta biçimi baştan sona düzenlidir ve yarım dizeler kısalığa ve hecelerin sınırlandırılmasına eğilimlidir.

Ses Yineleme

Eski İskandinav şiiri 'ses yineleme' konusunda tamamen Eski İngiliz şiiri ile aynı ilkeleri izler. Bu ilkeler daha önce bahsedilen, babamın Eski İngilizce vezni hakkındaki açıklamasında formüle edilmiştir.

Her yarım dizede bir tam yükseliş ses yinelemeli olmalıdır. 'Anahtar yineleme'yi *ikinci* yarıdaki *birinci yükseliş* taşır. (Snorri Sturluson bu sese *höfuðstafr* adını veriyordu, İngilizce kitaplarındaki 'head-stave' terimi buradan gelmektedir). Birinci yarım dizedeki güçlü yükseliş *head-stave* ile aynı sesi yinelemek *zorundadır* ve her iki yükseliş de bunu yapabilir. İkinci yarım dizenin ikinci yükselişi ses yinelemesi *yapmamalıdır*.

Dolayısıyla, Völsunglar Destanı'nın açılış bölümü olan *Upphaf*ta, on üçüncü kıta, 5-6. dizelerde (*the deep Dragon / shall be the doom of Thór*) *doom* sözcüğünün *d*'si *head-stave*'dir. Snorri'nin terminolojisinde *deep* ve *Dragon* sözcüklerinin *d*'si *stuðlar*, yani destektir. *Thór* sözcüğünün *th*'si, ikinci yarı dizenin ikinci yükselişi ses yinelemez. *Upphaf*ta birinci yarımın her iki yükselişinin de, çoğu durumda, *head-stave* ile ses yinelemeli olduğu görülecektir.

Cermen şiirinde 'ses yineleme'nin *harfler*le değil, *sesler*le ilgili olduğunu anlamak önemlidir; *aynı ünsüzle* ya da *ünsüz*

olmadan başlayan *vurgulanan unsurların* uyuşmasıdır: Bütün ünlüler, kendi aralarında ses yineleme kuralına uyar, tıpkı *Upphaf*ın açılış dizesinde olduğu gibi, *Of old was an age / when was emptiness.* İngilizcede, fonetik uyuşma genelde yazım kuralı[1] tarafından gözden gizlenmiştir: Dolayısıyla aynı kıtada, 5-6. dizeler '*r*' sesi ile ses yinelemesi yapar (*unwrought was Earth, / unroofed was Heaven);* ya da Völsunglar Destanı'nın IV. bölüm, 8. kıtasında, 1-2. dizeler '*w*' sesi ile ses yinelemesi yapar (*A warrior strange, / one-eyed, awful.*

Ünsüz bileşimleri (*sk, sp* ve *st*) genelde yalnızca kendi içlerinde ses yineleme kuralına uyar; dolayısıyla Völsunglar Destanı, IV. bölüm, 9. kıta, 3-4. dizelerde (*the sword of Grímnir / singing splintered*) ikinci yarım dizenin her iki yükselişinde ses yineleme göstermez. 5. bölüm, 24. kıta, 3-4. dizelerdeki *was sired this horse, / swiftest, strongest* örneği de öyle.

1) Bu cümle bağlamında, farklı yazılan seslerin aynı okunuşu. *–çn*

§ 6 YAZARIN ŞİİRLER ÜZERİNE NOTLARI

Yeni Destanlar'ın müsveddesine bazı küçük kâğıt parçaları eklenmiş ve babam bunların üzerine, şiirler hakkında bazı yorumlar yazmış. Mürekkep ya da kurşunkalemle ve aceleyle yazılmışlar, ve (iv) numaralı olanda kurşunkalemin üzerinden mürekkeple geçilmiş, eklemeler yapılmış. Notları göreceli olarak tarihlemek bile imkânsız görünüyor; mesafe ve kopma hissi yapay olabilir.

(i)

Mitolojik giriş ve Hazine'nin anlatımından sonra, şiir Völsung ailesine döner ve Völsungların, Sigmund'un ve Sigurd'un geçmişlerini izler. Ana bölüm, başlı başına ilgi çekici bir konu olan, Sigurd ve Brynhild'in trajedileridir; ama Loki'nin inat edip yaptığı bir işin, Otr'ın boş yere öldürülmesinin, ve bu işin onları düşürdüğü tehlikeden Ódin ile kendisini acımasız bir yöntemle kurtarmasının, bunun sonucunda Sigurd'un ölümüne yol açan bir laneti harekete geçirmesinin hikâyesinin anlatılması bütüne birlik vermektedir.

Bu lanetin işleyişi, Ódin'in kendi müdahaleleri ile –Sigurd'a işine uygun bir at ve silah vermesi, ona Ódin'in Valkyrie'lerinden en güzeli olan, uygun bir gelini, Brynhild'i vermesi– hızlanır. (Ódin, Sigurd aracılığıyla, Otr'ın fidyesini aldıkları için, Hreidmar ailesini (Fáfnir ve Regin) cezalandırmayı amaçlıyor görünüyor.) Sigurd hikâyesinde

Metin burada kesiliyor.

(ii)

Burgundialılann (ya da Niflungların) Kralı Gjúki'nin karısı Grímhild, şerrin ana aracısıdır, ama uzun vadeli kötülük planları yüzünden değil: O daha çok, yalnızca o anda gerçekleşmekte olan duruma bakan ve bundan anlık kâr edebilmek için hiçbir engel tanımayan kötülüğün örneğidir. "Bilgelikle saçı kırlaşmıştır", irfan sahibi bir cadıdır, insanların zihinlerini ve yüreklerini okuma, onların zayıflıklarını ve budalalıklarını kullanma konusunda daha da yeteneklidir. İradesi kızı Gudrún ile en büyük oğlu Gunnar'ı hakimiyet altına almıştır.

Gudrún basit bir kızdır, kâr ya da intikam için büyük planlar yapma yeteneğinden yoksundur. Sigurd'a âşık olur ve onun için bundan ötesi yoktur. Hassas, ama zayıf bir karakter olduğundan, kışkırtıldığında sonu felaket olabilecek sözler söyleyebilir ya da işler yapabilir. Buna örnek olarak, Brynhild'in sataşmasına ölümcül bir karşılık vermesi ve bu şekilde Sigurd'un o anda öldürülmesinin asıl sebebi olması ve sonraki hikâye olan Niflungların Öldürülmesi'nin sonunda çılgınlık ve çaresizlik içinde yaptığı korkunç işler verilebilir.

Gunnar kızgın, sabırsız bir karakterdir, ve Grímhild'in hakimiyeti altındadır. Sağduyudan anlamayacak kadar aptal olmasa da, şüpheye ya da güçlüğe düştüğünde kendini yitirir ve pervasız olur, şiddete başvurur.

(iii)

Sigurd öldürüldükten sonra, Brynhild kendi canını alır ve ikisi tek bir cenaze ateşinde yakılır. Gudrún kendi canını almaz, ama bir süreliğine ızdıraptan yarı delirir. Akrabalarının ya da annesinin yüzüne bakamamakta ve ormandaki bir evde tek başına yaşamaktadır. Bir süre sonra orada Ejderha Hazinesi'nin ve Sigurd'un tarihini anlatan bir halı dokumaya başlar.

Budli oğlu Atli Hunların kralı olur. Hunlar Burgundialıla-

rın kadim düşmanıdır ve Atli'nin babasını öldürmüşlerdir.* Atli'nin gücü artarak, babası Gjúki'nin yerine kral olan Gunnar'ı tehdit etmeye başlar ve erkek kardeşi Högni'nin öngördüğü gibi, artık kılıç kardeşleri Kral Sigurd'un yiğitliğinden yoksundurlar.

(iv)

Bu şiir [yani *Guðrunarkviða en nýja*] Sigurd Destanı'nın devamıdır ve ilkinin bilindiğini varsayar, ama Gudrún'un lanetli Hazine'yi ve Sigurd hikâyesini anlatan halısı kullanılarak en başta bir hatırlatma yapılarak ana hatları çizilir.

İlk Destan'da Tanrıların hükümranlığının nasıl yıkımla tehdit edildiği anlatılmıştı. Tanrıların ve İnsanların Efendisi Ódin'den dünyada pek çok kudretli adam doğar. Bunları, Son Savaş'ta yoldaşı olsunlar diye Valhöll'de toplar. Özellikle bir aileyi, Völsungları** diğerlerinden ayırmıştır. Völsgunların tamamı seçkin savaşçılardır ve bir tanesi, Sigmund oğlu Sigurd, Son Gün'de hepsinin şefi, önderi olacaktır; çünkü Ódin sonunda onun Yılan'ı öldüreceğini ve yeni bir dünyanın mümkün olacağını ummaktadır.

Hiçbir Tanrı bunu başaramaz, yalnızca Yeryüzü'nde bir ölümlü olarak yaşamış ve ölmüş biri başarabilir. (Sigurd'un bu özel vazifesine dair motif mevcut şairin icadıdır, ya da içinde açıkça söylenmese de, İskandinav kaynaklarının yorumudur.)

* Völsunglar Destanı'nda, Gunnar Burgundialıların Budli'nin erkek kardeşini öldürmesini anlatır (VII.15); ve Gudrún Destanı, 4. kıtada da aynısı söylenir.

** Babam Völsunglardan sonra (*Seçilmişler*'i) yazmıştır, ama bu kısmı çıkarmıştır. İsmin kökeni hakkında, (en azından bir süreliğine) kendisinin de desteklediği etimolojik bir spekülasyon, onu 'seçmek' anlamına gelen Cermen sözcükleriyle ilişkilendirir.

Bununla birlikte, şer yalnızca Tanrıların ve İnsanların her daim dikkatli Düşmanlarının ordularında bulunmamaktadır. Ásgard'ın içinde de vardır ve Loki kişiliğindedir. Loki'nin inatçı, sırf haylaz ya da tamamen kötü niyetli işleri sonucunda, Ódin'in nasihatleri ve umutları yolundan sapar ya da başarısız olur.

Ama Loki her daim dünya üzerinde, Ódin'in sol yanında yürürken görülür. Ódin onu paylamaz, kovmaz, onun kurnaz yardımını reddetmez. Ódin'in sağ yanında bir başka şekil yürür, isimsiz bir gölge. Bu şairin (düşman bir dünyada Kuzey Tanrılarının, İnsanları daha büyük figürler halinde temsil ettiğini görerek) bu eski efsaneyi alıp, İnsanların sağduyusunu, bilgeliğini ve ona her zaman eşlik eden, onu alt eden budalalık ve kötücüllüğü, ve bunun sonunda getirdiği daha büyük kahramanlık ve daha derin bilgeliği simgeleyecek şekilde kullandığı görülmektedir. Sağ yanda, Ódin ya da Loki olmayan, ama bazı açılardan Kader olan bir gölge yürürken, gerçek hikâye ikisinin bir karışımı olmalıdır. Ama Ódin, Üçlü'nün efendisidir ve nihai sonuç Loki'nin (dar görüşlü) kötücüllüğü yerine Ódin'in umuduna benzeyecektir. Zaman zaman Ódin bunu ifade eder ve onun umudunun bu dünyanın görünürdeki felaketlerinin ötesine baktığını söyler. Ódin'in seçilmişlerinin tamamı kötü bir son yaşıyor ya da zamansız ölümlere yakalanıyor olsa da, bu Son Savaş'taki nihai görevleri için onları daha da değerli kılar.

Pek çok açıdan gizemli olan bu yazı hakkında, Völsunglar Destanı'nda, *Upphaf*'ın yorum kısmına ve *Andvari'nin Altını* şiiri, birinci bölüm, 1. kıtanın yorumuna bakınız.

Sonuç olarak, bu babamın *Guðrúnarkviða en nýja* ile ilgili olan, ama ilişkili olmayan (en azından açıkça değil) yorumları için uygun bir yer gibi görünüyor. Oxford'da verdiği *Guðrú-*

narkviða en forna, Eski Gudrún Destanı başlıklı Edda şiiri hakkında verdiği derslerin girişinde, "ilgi çekici şekilde" Gudrún'la daha fazla ilgilendiğini, "onun genellikle hafife alındığını" ve Brynhild'e göre "ikincil öneme sahip olarak görüldüğünü" söyler. İma yoluyla, Gudrún'un uzun ızdırabını Brynhild'in ani girişiyle karşılaştırır. Brynhild fazla zaman geçmeden ayrılır "ve onun tutkusu ve ölümü, ateşle başlayan ve ateşle biten kısa, korkunç bir fırtına gibi, hikâyenin arka planında kalır."

VÖLSUNGAKVİÐA EN NÝJA
eða
SIGURÐARKVİÐA EN MESTA

VÖLSUNGAKVİÐA EN NÝJA

UPPHAF

(Başlangıç)

1 Çok eski bir devirde
yalnızca boşluk vardı,
ne kum vardı ne deniz
ne kabaran dalgalar;
işlenmemiş Yeryüzü,
örtülmemiş Gökyüzü –
esneyen bir dipsizlikdi,
tek uzun çimen yoktu.

2 Sonra Büyük Tanrılar
çalışmaya başladı,
bu harika dünyayı
alasıyla yaptılar.
Güneş Güney'de
denizden yükselerek
çimenlerde parladı
sabahın yeşiliyle.

3 Kutsal konağı
yüksek mi yüksek,

parlak çatılı,
altın direkli,
kaya duvarlı
diktiler ihtişamla,
demirhane ve kaleyi
ölümsüzce kuşattı konak.

4 Yitirmeden neşeyi
nice avluda,
insanları yaptılar
zihinlerinin irfanından;
çok yükseğe kurulmuş
Gökkubbe'nin altında
şen şakrak yaşadılar
uzun seneler önce.

5 Korkunç şekiller yükseldi
karanlık boşluklardan
sarp dağların ardında
Kıyısız Deniz'in kenarında,
karanlığın dostları
ölümsüz düşmanlar,
eski, doğmamış,
kadim boşluktan.

6 Savaş geldi dünyaya:
Tanrıların duvarlarını
devler kuşattı;
sona erdi neşe.
Dağlar oynadı,
kudretli Okyanus

kabardı ve gürledi,
Güneş titredi.

7 Tanrılar toplandı
altın tahtlarda,
kıyamet ve ölüm üzerine
düşündüler derin,
nasıl direnmeli kadere,
hakkından gelmeli düşmanların,
düzeltmeli eserleri
yakmalı ışığı yeniden.

8 Demirhane ateşinde
alev alev gazaptan
en ağır çekiç
yontuldu ve savruldu.
Gökgürültüsü ve şimşek
fırlattı aralarına
kudretli Thór,
onları yıkıp dağıttı.

9 Ölümsüz düşmanlar,
korku içinde kaçıştılar,
mağlup halde duvarlardan yenilerek
durmaksızın izlediler;
Yeryüzü'nü kuşattılar
kükreyen denizle
ve buzdan dağlarla
dünyanın kıyısında.

*

10 Çoktur sessiz kalmış bir kahin
şarkısını söyledi –
dikilerek yüksekte –
konaklar onu dinledi.
Kıyamet ve ölümü
anlattı kara sözlerle,
kuşatılmış Tanrıların
son savaşını.

11 "Heimdal'ın borusunu
işitiyorum, ötüyor;
Alevli Köprü
atlıların altında eğiliyor;
Dişbudak inliyor,
kolları titriyor,
Kurt uyanıyor
Savaşçılar at sürüyor.

12 "Surt'un kılıcı
kızıl duman tütüyor;
uyuyan Yılan
denizde kıpırdanıyor;
gölgeli bir gemi
son savaşa
Cehennem kıyılarından
alaylar getiriyor.

13 "Kurt Fenrir
bekliyor Ódin'i,
Surt'un alevleri
bekliyor güzel Frey'i;
derinlerin Ejderha'sı

sonu olacak Thór'un –
her şey sona mı erecek,
Yeryüzü yok mu olacak?

14 "Eğer Kıyamet günü
bir ölümsüz kalırsa ayakta,
ölümü tatmış
ve artık ölmeyecek,
yılan katili,
Ódin'in tohumu,
her şey sona ermeyecek o zaman,
Yeryüzü yok olmayacak.

15 "Başında tolgası,
elinde şimşek,
tutuşmuş ruhu,
yüzü görkemli.
Yılan ürperecek
ve Surt titreyecek,
Kurt yenilecek,
ve dünya kurtulacak."

*

16 Tanrılar toplandı
korunaklı tepelere,
kıyamet ve ölüm üzerine
düşündüler derin.
Güneş'i yaktılar yeniden,
ve gümüş Ay'ı
yolladılar seyretmeye
yıldız denizlerinin üzerinde.

17 Frey ile Freyia
latif şeyler ektiler
ağaçlar ve çiçekler,
titreşen çimenler;
savaş arabasında Thór
gürleyerek aştı üstlerinden
Semavi kapılardan geçerek
vardı taştan tepelere.

18 Sonsuza dek Ódin
yürüyecekti yeryüzünde
bilgelikle dolu
acıyı önden bilerek,
tohumunu ekerek,
beylerin
ve tüm tanrıların Bey'i,
kahramanların atası.

19 Valhöll'ü yaptı
muazzam ve ışıl ışıl;
kalkandandı kiremitleri,
mızraktandı direkleri.
Kuzgunlar uçtu oradan
Yeryüzü'nün diyarlarına;
kapılarında bir kartal
bekledi kasvetle.

20 Çoktu konuklar:
Merhametsiz şarkılar söylediler,
yabandomuzu eti yer,
bardaklarını dikerken;

Yeryüzü'nün kudretlileri
zincir zırh içinde oturarak
beklediler bir kişiyi,
Dünya'nın seçilmişini.

*

I

ANDVARA-GULL

(Andvari'nin Altını)

Burada ilk önce Ódin ile yoldaşlarının iblis Hreidmar ve oğullarının evinde nasıl kapana kısıldıkları anlatılıyor. Bunlar dünyada insan ya da hayvan kılığında yaşıyorlardı.

1 Çok eski bir devirde
Ódin yürürken
engin suların kenarında
dünyanın başlangıcında;
çevik Loki
solunda koşardı
sağındaysa Hœnir
gezinirdi.

2 Andvari'nin çağlayanları
köpürür, söylenirdi
balıkla tıka basaydı
köpüklü göletleri.
Karanlık mağarasından çıkıp
turnabalığı olarak daldı
oraya avını kovalayan
Cüce Andvari.

3 Orada aç aç avlanıyordu
Hreidmar'ın oğlu:
Gümüş somonun
tatlı olduğunu düşünüyordu.
Susamuru kılığındaki Otr
kıyıda avını yedi gözlerini kırpıştırarak,
derin derin düşündü
kara suları.

4 Taşla vurdu ona,
çırılçıplak soydu onu,
Loki becerikli elleriyle,
şerri salıverdi.
Öldürüp derisini yüzdüler,
sonra yola düştüler;
Hreidmar'ın konağında
barınak aradılar.

5 Kızıl közlerin yanında
dövüyordu Regin
nadir ve büyülü,
rün bezeli demiri,
parıl parıl altınlar,
ak gümüşler
düşleyerek
yatıyordu Fáfnir ateşin yanında.

Hreidmar 6 "Zincir kaygılandırıyor mu sizi,
Ásgard ahalisi?
Regin dövdü onları
rünlerle bağlayarak.

Kızılaltın yüzüklerle,
yüklüce fidyeyle,
dolmalı bu post,
bu kürkü kaplamalı!”

7 Çevik Loki
karayı ve dalgaları aşıp
denizden âlemindeki
Rán’a geldi koşarak.
Ægir kraliçesi
onun isteğini bahşetti:
bir ağ dokudu
şerden ilmeklerle.

Loki 8 “Akıntıda yakaladığım
bu sıçrayan, pervasızca gezinen
balık da kim?
Fidye ödeyeceksin bana!”
Andvari “Benim adım Andvari.
Óin’den oldum
kederli bir kaderle.
Altın öneriyorum sana!”

Loki 9 “Ne saklıyor elin
öyle avucunu bükerek?”
Andvari “Yüzük küçük –
bırak bende kalsın!”
Loki “Hafif de olsa yüzük, ağır da,
her şeyi Andvari,
her şeyi vereceksin,
yoksa kendi canından olacaksın!”

10 (Cüce kasvetle konuştu
oyuk taşın içinden:)
Andvari "Yüzüğümü lanetliyorum
hüzün ve acıyla!
Bela getirsin
iki kardeşe;
yedi prens öldürsün;
kılıçlar tutuştursun –
söndürsün zamansızca
Ódin'in umudunu."

11 Hreidmar'ın evine
yığdılar altını.
Hreidmar "Örtülmemiş bir kıl
görüyorum orada!
Ódin çekip çıkardı
Andvari'nin yüzüğünü,
lanet okuyup attı onu
lanetli altının üzerine."

Ódin 12 "Altını aldın sen:
bir tanrının fidyesidir bu,
kendin ve oğulların için
şer tohumu."
Hreidmar "Tanrılar nadiren verir
şifa armağanları;
altını kıskanır çoğunlukla
onların açgözlü eli!"

13 Loki'nin sonra söylediği
sözler daha beterdi:

Loki "Kralların felaketi,
Kraliçelerin düşüşü,
ateş ve gözyaşı,
Ódin'in umudunun
zamansız sonu
kasvetle bekliyor burada!"

Ódin 14 "Ódin'in seçtiği kişi
ölmez zamansız,
insanlar gibi
kısa yürüse de.
Koca Valhöll'de
ziyafet sofrasında bekler –
Ódin bakar
çağlar sonrasına."

Hreidmar 15 "Ódin'in umuduna
kulak asmayız biz!
Kızılaltın yüzüklere
yalnız ben hükmedeceğim.
Tanrılar kıskansa da,
altın şifa vericidir.
Hreidmar'ın evini
terk edin hemen!"

*

II
SIGNÝ

Rerir Ódin'in oğlunun oğluydu. Ondan sonra Völsung hüküm sürdü ve Ódin Valkyrie'yi ona eş olarak verdi. Sigmund ve Signý onların en büyük çocuklarıydı ve ikizdiler. Dokuz oğulları daha oldu. Sigmund, kendi oğulları sayılmazsa, erkekler arasında en yiğit olanıydı. Signý güzel, bilgeydi ve ileriyi görürdü. Uğursuz sezgilerine rağmen, Kral Völsung'un gücünü desteklemek için, istemediği halde Gautland kralı Siggeir'e verildi. Burada, Gautlar ile Völsunglar arasındaki nefretin nasıl büyüdüğü, ve Völsung'un nasıl öldürüldüğü anlatılıyor. Signý'nin on erkek kardeşi ormanda zincire vuruldu ve Sigmund dışında hepsi öldü. Sigmund, cüce demirci kılığında, uzun zaman bir mağarada yaşadı. Signý korkunç intikam planlarını gerçekleştirdi.

1 Kuzey'in kıyılarında
meşhur bir kral vardı
deniz gezgini Rerir'di adı,
kuzgunun efendisi.
Kalkanlar asılmıştı gemilerine,
yalındı kılıcı;
Ódin'in oğluydu
yaşlı babası.

2 Yiğit yürekli,
özlemin çocuğu,
Ódin'in seçilmişi
Völsung izledi onu.
Ódin'in kızı,
Ódin'in seçtiği
güzel Valkyrie'yle
evlendi Völsung.

3 Sigmund ile Signý adında,
bir oğul ve bir kız
doğurdu tek seferde
kocasının evinde.
Yüksekti çatıları,
devasaydı kütükleri,
ve oyulmuş tahtadan
duvarları genişti.

4 O evi taşıyan,
yüksek ve dal dal
bir ağaç bitmişti orada,
konağın mucizesiydi;
yaprakları perde,
dalları kiriş,
kudretli gövdesi
en ortada dikilir.

*

Völsung 5 "Hangi yelkenler bunlar
denizlerde parlayan?
Hangi gemiler bunlar

kalkanları altından?"
Signý "Gautland'ın yaldız
ve gümüş bayrakları,
Gautland'ın selamı
keder getiriyor."

Völsung 6 "Neden keder getirsin?
Konuklar kötü mü?
Gautland'ın efendisi
ihtişamla hükmeder."
Signý "Gautland'ın efendisi için
sona erdi ihtişam;
kaderinde acı var
Gautland kraliçesinin."

◆

7 Kuşlar şakıdı gamsızca
sofrayla ocağın üzerinde,
cesur ve gözüpek adamlar
sıralara oturdu.
Zincir zırhlı, kudretli,
parıl parıl koşumlu
bir Gaut beyi
mesajını söyledi.

Gaut 8 "Siggeir yolladı beni
gemi ile acilen:
Völsung'un ünü
uzaklara yayıldı.
Signý'nin güzelliğini,
Signý'nin bilgeliğini,

en latif gelini
yatağına davet ediyor."

Völsung 9 "Ne der Sigmund?
Kız kardeşi gidip
öylece bağlansın mı
böylesine kudretli bir beye?"
Sigmund "Böylesine kudretli bir beyle
birlik ve kardeşlikle
bağlanalım ve bahşedelim ona
en latif gelini!"

*

10 Yaz solmadan önce
yelkenler geldi parlak,
gemiler kıyıya yanaştı
kalkanları ışıldayarak.
Sayısız ve kudretli
zırh kuşanmış savaşçılar
Siggeir'le birlikte
Völsung'un konağına yürüdüler.

11 Kuşlar şakıdı şen şakrak
zengin sofraların üzerinde
yüzü solmuş Signý'nin,
Siggeir ise neşeli.
Yiğit prensler,
Gautland'ın beyleri
kara şarap içtiler;
sesleri hoşnuttu.

12 Soluk gece geldi;
rüzgar çıktı;
kapılar açıldı,
şamata dindi.
Bir adam girdi içeri,
kara abaya bürünmüş,
ak sakallı,
iriyarı ve yaşlı.

13 Bir kılıç çıkardı
kendisini kuşatan pelerininden,
dikili ağaca
sapladı onu hemen.
Grímnir "Sonundan korkmadan
kim çekmeye cüret eder
Grímnir'in amansızca
parlayan armağanını?"

14 Kapılar çarpılarak açıldı;
kargaşa koptu;
adamlar fırladılar öne
kudretli elleriyle.
Gautlar ile Völsunglar
ihtişam arayarak
tüm güçleriyle çabaladılar,
beyhude zorlandılar.

15 En son Sigmund
tuttu onu hafifçe,
kılıç kütükten
çıktı alevler içinde.
Siggeir özlemle

baktı o kılıca
kızılaltın önerdi,
krallara layık bir fidye.

Sigmund 16 "Deniz kadar gümüş
kum gibi altın
önersen de karşılığında
talebin boşuna!
Benim elim için yapıldı,
bana yazgılı,
kılıcı satmam
Siggeir'e asla."

*

Signý 17 "Ağır bir yürekle
ayrılıyorum evimden!
Signý'nin bilgeliği
yük oldu Signý'ye.
Bu düğünden doğdu
keder ve şer –
beni içine doladığın
o bağları kopar baba!"

Völsung 18 "Keder ve şerdir
her kadının kehaneti!
Kimse kaçamaz yazgıdan.
Erkek inancını korur.
Gemiler seni bekliyor!
Zifaf yatağını,
verilmiş sözü
bozmak utançtır.

Signý 19 “Sigmund elveda!
Siggeir çağırıyor beni.
Bilgeliği kadar
kuvveti yok kadının.
Dün gece yattım
istemediğim bir yerde;
daha da istemeyerek
yatarım belki yine.

20 “Selam! Konak ve Ağaç,
kütükleri oymalı!
Şimdi yaslı kraliçe olan
bir zamanlar kızdı burada.”
Vahşice esti rüzgar
dalgalar ak tepeli.
Völsung diyarına
bakmadı bir daha Signý.

•

21 Bir gemi geldi parlayarak
köpüklü kıyılara,
kasvetli Gautland'ın
korunaklı limanlarına.
Azametli Sigmund,
atası ve soyu,
güzel bir ziyafete
gittiler korkusuzca.

Signý 22 “Völsung baba,
en latif akrabam!
Uzak tut kardeşlerimi!

Ayak basma bu kumsala!
Acı bir içki,
uğursuz bir buluşma,
kılıçlar hazırladı Siggeir
sizin için."

23 Bin uyrukla,
kalabalık mızrakçılarla,
karşıladı konuklarını
Gautland'ın efendisi.
Völsungların on katı
gazapla dikilerek,
kaskları ve zırhları
yarıp paraladı.

24 Aralarından art arda
üç kez geçti Sigmund;
Gautland'ın çimenleri gibi
biçti onları amansızca.
Kalkanını attı yana:
Kıpkırmızı duman tüten
parıl parıl kılıcıyla
katletti.

*

25 Kara kuzgun
cesedin yanında gakladı,
çıplak artık Völsung'un
eskiden kudretli olan kemikleri.
Zincirler içinde kardeşler
bağlandı diri diri;

gülümsedi Siggeir,
ağlamadı Signý.

Signý 26 "Görmek güzel
onları yine de!
Bir talebim var kocam –
söyle adamlarına beklesinler!
Hemen biçmesinler
Völsung'un tohumunu!
Çünkü son gecikse de,
ölüm payidardır."

Siggeir 27 "Signý'nin akılsızca
ve çılgın sözleri,
acı ve işkence
dileniyor kardeşlerine!
Memnunlukla bahşederim isteğini;
sıkıca bağlayın onları
ormanda zincirlerle,
aç ve zayıf kalsınlar."

28 Ormanda bağlanmış,
zayıf ve çıplak,
on erkek kardeş
işkence çekti.
Orada teker teker
bir kurt parçaladı onları;
gecebegece
yeni bir tanesini aldı.

Signý 29 “Ne buldunuz ormanda,
benim iyi hizmetkarlarım?”

Hizmetkarlar “Dokuz kardeşin kemikleri
parlıyordu gece altında
ama prangalar kırıktı,
dişi kurt yatıyordu
parçalanmış ve dilsiz halde,
yarık ağacın yanında.”

*

Signý 30 “Bu karanlık mağarayı
kim oydu derin?
Cüce usta
aç kapılarını!”

Sigmund “Kim çalar gece vakti
meçhul kapıları?
Girebilir içeri
elf kızı!”

31 Erkek ve kız kardeş
bir yatakta yattılar,
kısa bir sevgiydi yaşadıkları,
acı ve tiksintiyle karışık!
Söyle, yeryüzü sakini –
kim yatıyor kollarında,
hissiz ve büyülenmiş,
bürünmüş elf kılığına?

32 Signý döndü
Siggeir'in konağına,
tek kelime etmeden

dokuz ay düşündü kara kara.
Kurtlar inliyordu,
nedimeleri titriyordu,
Signý ise sessiz kaldı,
bir oğul doğururken.

*

Sigmund 33 "Kim çağırır mağaranın kapısından
öyle berrak,
kim aşar korkusuzca
köpük köpük dereyi?
Latif oğlan, baban değil
sana yüzünü veren!
Ne getirdin
hasırlara sarmalanmış?"

Sinfjötli 34 "Yüzüm Signý'nin babası
Völsung'undur,
Signý yolladı beni
bir kılıç taşıyorum.
Sigmund dışında
kimsenin çıkaramadığı kılıç
yatıyordu senelerdir
Siggeir'in kucağında."

35 Böylece Signý'nin oğlu
Sinfjötli geldi,
Völsung'un intikamını
almak için yetiştirilmişti.
Ormanda yaşadılar
uzakta, savaş halinde

uzun zaman çalıştılar,
uzun zaman beklediler.

36 Çok yer gezdiler
kurt postuna bürünerek,
insanları öldürdüler,
yağmaladılar.
Gautland'da korkunç
katliamlar işledikten sonra
gün boyu uyudular
karanlık mağarada.

37 Ay parlıyordu
adamlar şarkı söylüyordu.
Siggeir oturuyordu
yankılı salonunda.
Völsung yenildi
diyordu sesler;
gelen kurtlar
vahşi ve korkunç uluyordu.

38 Kapılar açıldı,
gürültü kesildi.
Gautar "Gözler görüyoruz orada
ateş gibi!
Kurtlar girdi içeri,
öldürerek nöbetçileri!
Alevler çevremizde
kuşatıldık ateşle."

39 Sigmund kılıcını çekerek
durdu orada,

Signý'nin oğlu
yanında gülüyordu.
Sigmund "Kimse geçemez,
ve *Sinfjötli* ne prens, ne uşak!
Siggeir'in gururu
acı içinde ölecek."

Sigmund 40 "Çık öne Signý,
güzel kardeşim!
Gautland'ın görkemi
sona erdi.
Mutlu bir buluşma,
ızdırap bitti;
yiğit yürekli Völsung'un
alındı intikamı!"

Signý 41 (Sigmund'un kız kardeşi
Signý yanıt verdi:)
"Oğul Sinfjötli,
baba Sigmund!
Gelmiyor Signý,
çağırıyor Siggeir onu.
Eskiden gönülsüz yattığım yere
şimdi isteyerek yatıyorum;
nefret ederek yaşadım,
şimdi seve seve ölüyorum."

*

III
DAUÐI SINFJÖTLA
(Sinfjötli'nin Ölümü)

1 Gautland'ın sevinçleri olan
parıl parıl eşyalarla,
cevher ve mücevherlerle
doldurdular gemileri.
Vahşi esiyordu rüzgarlar,
dalgalar köpürüyordu;
gördüler uzaktan
Völsung kıyısını.

2 Uzun hükmetti Sigmund,
baba ve amca;
Sinfjötli oturdu
yanında gururla.
Orada büyüdü ağaç,
yüksek ve kadim,
dallardaki kuşlar
yine şen şakrak oldu.

3 Grímnir'in armağanı
parladı hep savaşta;
Sigmund'un yanında
yürüdü Sinfjötli.

Sert, elle işlenmiş,
ak gümüşten
zırh ve tolga
cam beyazı ışıldıyordu.

4 Yedi kral öldürdüler,
yağmaladılar şehirlerini;
yayıldı diyarları
dünyanın her yerine.
Savaşta kaçırılan
en güzel kadınlardan birini
eş aldı Sigmund kendine,
ama keder getirdi kadın ona.

5 Sinfjötli geldi
gururla yelken açarak
altın dolu gemiler
kıyıya dümen kırdı.
Sigmund "Selam! Ódin'in oğlu,
atılgan yürekli!
Savaş yok artık!
Şaraplar akıtılıyor."

6 Kraliçe girdi içeri
kötülük düşünerek –
babası öldürülmüştü
Sinfjötli tarafından:
Kraliçe "Selam! Völsung dölü,
yiğit yürekli!
Yorgunsun.
Şarap getirdim sana.

7 "Dik duruyor boynuz,
üvey oğlum susuz!"
Sinfjötli "Karanlık görünüyor içki,
ölümle karıştırılmış!"
Sigmund aldı içkiyi,
hızla bitirdi;
öldürmedi zehir
Völsung'un en büyük evladını.

Kraliçe 8 "Bira getiriyorum sana
kahverengi ve güçlü!"
Sinfjötli "Sinsi sinsi parlıyor
gaddarlıkla karıştırılmış!"
Sigmund aldı içkiyi,
hızla içti;
insanların prensine
zehir zarar vermedi.

Kraliçe 9 "Kara bira sunuyorum sana,
hevesli Völsung!
Yiğit Völsunglar
zehir karşısında solmazlar;
içki içerken yardım
istemez kahramanlar –
içmeye cesaret edebilirsen,
iç bakalım Sinfjötli!"

10 Sinfjötli ölü ölü sallandı
içkisini içince.
Sigmund "Yazık! Seni cadı karı
sefil yürekli!
Völsung'un tohumundan

Signý'nin çocuğu,
en güzel çiçek
zamansız soldu!"

11 Acı içindeki
Sigmund kaldırdı,
kollarında taşıdı onu;
dışarı götürdü.
Orman ve yabandan geçip
köpük köpük dalgalara,
kükreyen dalgalara
akılsızca daldı.

Kayıkçı 12 "Nereye götürürsün
ağır yükünü?
Kayığım hazır
taşımak için onu."
Kara abalı,
yaşlı ve başlıklı,
dev gibi ve korkunç
bir adam dümenin başındaydı.

13 Sigmund yapayalnızdı
karanın kıyısında;
Valhöllu'da
Völsung ziyafetteydi:
Völsung "Oğlumun ve kızımın oğlu,
hoşgeldin!
Ama birini daha bekliyoruz,
Dünya'nın seçilmişini."

•

IV
FŒDDR SIGURÐ
(Sigurd Doğuyor)

1 Yalnız yaşıyordu Sigmund
ülkesini yöneterek;
soğuktu yatağı,
kraliçesiz, çocuksuz.
Şarkılarda işitti
en tatlı kızı,
Sváfnir'in kızı
Sigrlinn'in güzelliğini.

2 İhtiyardı Sigmund,
boğum boğum bir meşe gibi;
kırdı sakalı
dişbudak kabuğu gibi.
Gençti Sigrlinn
ve narin omuzlarına
düşen uzun bukleleri
sarı sarı parladı.

3 Yedi kralın oğlu
talip oldu kıza:
Sigmund aldı onu;
yelkenler açıldı.
Völsung diyarını

gördüler uzaktan,
rüzgarlı yamaçları,
köpüklü dalgaları.

Sigmund 4 “Söyle bana Sigrlinn,
Ódin'in gelini,
hangisi tatlı olurdu,
genç ve sarı sakallı
bir kralla evlenmek mi,
yoksa bir Völsung'un
Dünya'nın seçilmişinin
yatağında olmak mı?”

•

Sigrlinn 5 “Hangi yelkenler bunlar
denizde parlayan? –
kalkanlar kızıl,
gemiler sayısız.”
Sigmund “Yedi kralın oğlu
konukseverlik arıyor!
Grímnir'in armağanı
memnunlukla karşılayacak onları!”

6 Tiz öttü borular,
parıl parıl tolgalar,
sallandı mızraklar,
yanıtladı onları kalkanlar.
Vikinglerin sancakları,
Völsung'un bayrağı
kıyıda dalgalanıyordu;
korkunçtu hücum.

7 Yaşlıydı Sigmund
boğum boğum meşe gibi;
savurduğu kılıcından
kırmızı duman tüttü.
Kader korudu onu
korkusuzca yürürken,
savaşın çiyi
omzunu boyarken.

8 Tek gözlü, korkunç,
dev gibi ve yaşlı,
kara başlıklı
garip bir savaşçı
yürüdü ve durdurdu onu
sessizce dikilerek.
Sigmund'un kılıcı
önünde şakıdı.

9 Mızrağını kaldırdı:
Grímnir'in kılıcı
ikiye ayrıldı,
şakıyarak kırıldı.
Kral düştü
göğsü yarılmış;
beyler yatıyor çevresinde;
diyar kararmış.

10 Adamlar inliyordu,
ay batıyordu.
Sigrlinn buldu onu,
hüzünle kaldırdı:

Sigrlinn

"Şifa umudu
getirdim yaralarına
sevgili beyim,
Völsungların sonuncusu."

Sigmund 11

"Umutsuz durumdaki çok kişi
hayata geri döndürüldü,
ama ben şifa istemiyorum.
Umut gereksiz.
Ódin çağırıyor beni
günlerin sonunda.
Burada yatan, kaybedilmiş
son Völsung değil!

12

"Rahmin dolacak
Dünya'nın seçilmişiyle,
yılan katili,
Ódin'in tohumu.
Çağlar sona erene kadar
herkes adını anacak onun
beylerin beyi diye,
değişmeyecek ihtişamı.

13

"Grímnir'in armağanının
parçalarını saklayın;
kırıklardan yapılacak
parlak bir kılıç.
Çok yakında göreceğim
Sigurd'un onu taşıdığını,
kıvanç vermek için Valhöll'e,
Ódin'i selamlayarak."

14 Cansız kralın
ve onun nöbetini tutan
hüzünlü Sigrlinn'in
üzerine soğuk geldi sabah.
Gemiler süzüldü,
kuzeyli gezginler
kızıl kumsallara
doluştu.

15 Sigmund'un gelini
gürleyen denizlerde
köle olarak
hüzünle yolculuk etti.
Vahşi esti rüzgarlar,
dalgalar kaldırdı onları;
Sigrlinn uzaktan gördü
Völsung'un diyarını.

16 Rüzgar inliyordu,
dalgalar ağlıyordu,
Sigrlinn hüzünle,
bir oğul doğurdu.
Sigurd altın
bir güneş gibi parlayarak,
latifçe dünyaya geldi
uzak bir diyarda.

Kadın 17 "Savaşta kaçırılmış
ey yaslı kadın,
kimdi kocan
evi ayaktayken?

Hangi babadan oldu
böyle güzel bir çocuk? –
gri çelik gibi parlıyor
çakmak çakmak gözleri."

Sigrlinn 18 "Sigurd'un babası
Sigmund Völsung;
Ódin'in tohumu
diyecek şarkılar ona."

Kadın "İyi yetiştirilecek
o babanın çocuğu;
annesi eşleşecek
kudretli bir kralla."

*

V
REGIN

O diyarın kralı Sigrlinn'i eş olarak aldı. Sigurd bakılmak üzere, daha önce bahsi geçmiş olan Regin'e gönderildi. Regin şimdi ormanda yaşıyordu ve demircilikten başka pek çok konuda bilge sayılıyordu. Regin Sigurd'u Fáfnir'i öldürmeye kışkırttı. Sigurd burada bahsedilen kılıç Gram ve at Grani ile bunu başardı, ama Regin ondan Fáfnir'in büyük gücünü ve yılanın koruduğu hazinenin doğasını saklamıştı. Burada Regin, yılanın ölmesini sağlayanın kendisi olduğunu, dolayısıyla altını alması (ama bunun, en azından büyük kısmını, Sigurd'a vaat etmişti), ayrıca kardeşini öldüren kişiyi öldürmesi gerektiğini ima eden karanlık sözler söyler. Sigurd, onun kardeşini öldürdüğü için vicdan azabıyla konuştuğunu düşünür ve sözlerini küçümseyerek göz ardı eder. Sigurd ejderhanın lanetle ilgili sözlerine de kulak asmaz, onları koruyucusu öldürülmüş olmasına rağmen, altını korumak için açgözlülükle söylediğini düşünür. Gerçekten de ejderhanın, öldüğü zamanda laneti açıklamaktaki asıl amacı budur. Ama o lanet hızla çalışmaya başlamıştır.

1 Demirhane tütüyordu
ormanın karanlığında;
orada dövdü Regin
kızıl közlerin başında.

Oraya gönderildi
Völsung'un tohumu Sigurd;
öğrenmek için derin irfanı
uzun yetiştirilişi sırasında.

2 Bilgelik rünleri
öğretti Regin ona,
ve silah kullanmayı,
ustalık yollarını;
diyarların dillerini,
kralların irfanını,
bilge sözler söyledi
ormanın derinliklerinde.

Regin 3 "Çok iyi kullanabilirdin sen
serveti ve krallığı,
ey Sigmund'un oğlu,
bir babanın hazinesi."

Sigurd "Babam öldü,
halkı dağıldı,
serveti çarçur oldu,
savaşta çalındı!"

Regin 4 "Bir hazine işittim
bir fundalıkta yatan,
en büyük kral hazinesinden
daha görkemli altınlar.
Servet ve tapınç
beklerdi seni,
cüret edebilseydin halletmeye
ejderha efendisini."

Sigurd 5 "Hep anlatırlar yılanları
durmaksızın,
açgözlülükle koruyan
altın ve gümüşleri;
ama zalim Fáfnir
der herkes ona,
kötülük düşünen
ejderhaların en korkuncuna."

Regin 6 "Ejderhaların hepsi korkunç
en yüreksizine kadar;
ama zehirden korkmadı
Völsung'un çocukları."
Sigurd "Şevkle kışkırtıyorsun beni,
toy yaşıma rağmen –
şimdi gerçekten söyle
neden bana sataştığını!"

*

Regin 7 "Andvari'nin çağlayanları
köpürdü ve fışkırdı,
balıkla dolu
köpüklü göletleri.
Orada avlanıyordu Otr,
kendi kardeşim;
tatlı olduğunu düşündüğü
somon tutmak için.

8 "Taşla vurdular ona
çırılçıplak soydular,

gezgin bir hırsız
amansız elli;
Hreidmar'ın evinde
babamı selamladılar,
en güzel postla
yiyecek sunarak.

9 "Orada dövüyordu Regin
kızıl közlerin başında
kaba demir yontarak
ve rünler kazıyarak;
ateşin başında yatıyordu Fáfnir,
zalim yürekli oğul,
uyuyordu
vahşi düşler görerek.

(Hreidmar) 10 "'Kızılaltın yüzüklerle,
pahalı fidyeyle,
dolmalı bu post,
bu kürkü örtmeli.'
Köpüren kudretten
ağa düşmüş balık gibi
Cüce Andvari
sürüklendi ve yağmalandı.

11 "Her şeyi Andvari
hepsini teslim etmeli,
hafif ve ağır yüzükleri,
ya da canını vermeli.
Hreidmar'ın evinde
bıraktı onları,

altın üstüne altın yüzük,
büyük bir kan parası.

(Regin ve 12 "'Kardeşler paylaşmamalı mı
Fáfnir) kardeşin kan parasını
acıları dinsin diye? –
altın şifa vericidir.'
(Hreidmar) 'Bezenmiş yüzüklere
yalnız ben hükmedeceğim,
ben yaşadığım sürece
yanımdan ayrılmayacaklar!'

13 "Sonra Fáfnir'in yüreği
şiddetle yaktı onu;
Hreidmar'ı biçti
evinde uyurken.
Fáfnir'in yüreği
ateş gibi yanıyordu:
Ne pay ne de bir parça
ödeyecekti Regin'e.

14 "Ejderha biçiminde
karanlıkta yatıyor o;
ininin derinliklerinde
korku tanımadan.
Bir dehşet miğferi
takıyordu başına
Gnitaheiði'nin üzerinde
sürünürken amansızca."

Sigurd 15 "Merhametsiz kandaşla
lanetlenmişsin Regin!

Onun ateşi ve zehri
korkutamaz beni!
Ama ne için kışkırtıyorsun beni,
soruyorum yine sana –
babanın intikamı mı,
yoksa Fáfnir'in altını için mi?"

Regin 16 "İntikamı alınmış bir baba
iyi olur Regin için;
altın senin ödülün,
ihtişam senin.
Sigurd için
en acı çelikten,
savaş görmüş bir kılıç
dövecek demirci."

*

17 Demirhane tütüyordu,
ateş közleniyordu.
İki kılıç yapıldı
iki kez kırdı onları:
sertçe örse
kuvvetle vurdu –
kılıç kırıldı,
demirci kızdı.

Sigurd 18 "Sigrlinn, söyle bana,
kehanet bahsetmez mi
parlak parçalarından
Grímnir'in kılıcının?

Sigmund'un oğlu
istiyor şimdi onları senden –
şimdi Regin Gram'i
safça dövecek benim için!"

19 Demir ocağı yanıyordu,
ateş parlıyordu:
bir kılıç getirdiler ona
kenarları mavi;
alevle titreştiler,
çınlayarak çakarken –
örs yarılıp
ayrıldı tınlayarak.

20 Ren nehri
akıyordu hızla;
orada yün tomarları
attı dalgalara.
Lime lime biçti onları
berrak suda:
Memnun oldu Sigurd,
Gram'i savururken.

Sigurd 21 "Nerede uzanır fundalık
ve altın hazine?
Şimdi anlat bana Regin
oraya giden yolu!"
Regin "Uzakta yatar Fáfnir,
dağlarda saklanır –
bir atın olmalı,
sağlam ve iri."

22 Busiltarn'da akıyordu
mavi sular,
yeşil büyüyordu otlar
atların otlaması için.
Bir adam bakıyordu onlara
karanlık abalı,
kır sakallı,
dev gibi ve yaşlı.

23 Atları sürdüler
derin akıntılara;
geri geri kıyıya
çıktılar acı sulardan.
Ama kır Grani
mutlulukla yüzdü orada:
Sigurd seçti onu,
hızlı ve kusursuzdu.

Adam 24 "Sleipnir'in ahırında,
Ódin'in atından
oldu bu at,
en hızlısı, en güçlüsü.
Sür şimdi! Sür şimdi!
Kayalara ve dağlara,
at ve kahraman,
Ódin'in umudu!"

*

25 Regin Gand'ı sürdü
Sigurd da Grani'yi;
kuru uzanıyordu bozkır,

engin ve boş.
Otuz kulaçtı yüksekliği
ejderhanın eğilerek
su içtiği
korkunç uçurumun.

26 Derin çukurda
karanlık yamaçta
saklandı uzun zaman;
diyar titredi.
Öne çıktı Fáfnir,
ateş soluyarak;
dağdan aşağı aktı
zehirden sisler.

27 Ateş ve duman
korkusuz başın üzerinden
kükreyerek geçti;
kayalar inliyordu.
Karanlık karın,
kıvrılıp bükülerek,
saklı oyuk üzerinde
asılı kaldı ve kaydı.

28 Gram çekildi;
sertçe çınlayarak
ak taştan
yüreğe saplandı.
Fáfnir ölüm çırpınışları içinde
kırbaç gibi savurdu
seyiren bacaklarını
ve kanayan kafasını.

29 Kara aktı kan,
fışkırarak ıslattı onu;
çukurda saklanan
Sigurd sertleşti.
Hızla fırladı sonra
kılıcını çekerek:
Orada baktılar birbirlerine
nefret dolu gözlerle.

Fáfnir 30 “Ey ademoğlundan bir adem!
Hangi adamdan oldun?
Kim dövdü ateşi
Fáfnir'in yüreği için?”
Sigurd “Kurt gibi yürüyorum
vahşi ve yalnız,
babasız,
bir alev taşıyarak.”

Fáfnir 31 “Bir kurttu baban –
bunu çok iyi biliyorum!
Kim kışkırttı seni
beni mahvetmek için?”
Sigurd “Babam Sigmund'du,
Völsung'un tohumu;
yüreğim kışkırttı beni,
elim de yanıt verdi.”

Fáfnir 32 “Hayır! Regin'in işi bu,
düzenbaz ve buyurgan!
Ey Sigurd'un oğlu!
Sana gerçeği söyleyeyim:

Koruduğum altın
şerle parlar,
uğursuzluk getirdi
iki düşmanıma da."

Sigurd 33 "Herkes bırakacak hayatı geride
en son gününde,
ama altını memnunlukla
kapar yaşayanlar!"
Fáfnir "Aptallar! der Fáfnir –
şer kaderle
büyülenmiş bu altın.
Kapma onu! Kaç!"

Sigurd 34 "Bir aptal, der Sigurd,
kendini koruyamaz
dehşet miğferiyle –
cehennem alsın onu!"
Fundalıklara saklanmıştı
sinmiş bir tavşan gibi
korkudan yılmış demirci;
ileri çıktı şimdi.

Regin 35 "Selam! Ey Völsung
zaferle taçlanmış,
ölümlüler arasında
en kudretli kahraman!"
Sigurd "Ódin'in salonlarında
seçmesi daha zor!
Pek çok yiğit doğdu
kılıçları lekelenmemiş."

Regin 36 “Ama memnundur Sigurd,
altın düşünürken,
Gram'ı boz
otlara silerken!
Kardeşimin kanıydı
o kılıcın döktüğü,
ama katlinde biraz
benim de payım olmalı.”

Sigurd 37 “Uzaklara kaçtın,
Fáfnir geldiğinde.
bu kılıç ve
Sigurd'un hüneri biçti onu.”
Regin “Bu kılıcı ben dövdüm.
Ama yılan yaşardı,
Regin'in öğüdü
sonunu hazırlamasaydı!”

Sigurd 38 “Hayır, kendini suçlama,
gönülsüz yardımcım!
Sağlam bir yürek yeğdir
en kuvvetli kılıca.”
Regin “Ama dövdüğüm kılıç,
yılanın belası oldu!
Gözüpek olanlar sık sık yenilir
kör silahlarla.”

39 Böylece ağır konuştu Regin
Ridil'i kınından çekerek,
zalim Fáfnir'in yüreğini
bedeninden sökerek.

Kara kanı içti
ejderhadan fışkıran;
derin bir uyku çöktü
cüce demircinin üzerine.

Regin 40 "Otur şimdi Sigurd!
uyku çöküyor üzerime.
Sen Fáfnir'in yüreğini
ateşte kızart bana.
Karanlık düşüncelerinin barınağını
güçlü içkiden sonra
mutlulukla yerim,
bilgelik ziyafetini."

41 Keskin bir şiş yaptı;
parlak ateşte
Fáfnir'in yağı
köpürdü ve tısladı.
Diline dokundurdu
parmağını –
hayvanların seslerini bildi,
ve kuşların ötüşlerini.

*

birinci kuş 42 "Bir baş kısa
gitmeli kır saçlı yalancı
cehennemin dibine!
Fáfnir'in yüreğinin
tamamını yerdim
Sigurd'un yerinde olsaydım."

ikinci kuş 43 “Bir düşmanı serbest bırakan
aptaldır gerçekten de,
hele ki kardeşinin belası olmuşken!
Yalnız ben efendisi olurdum
halka altının,
kullandığım kılıç kazansaydı onu.”

birinci kuş 44 “Bir baş kısa
saklanan cüce
altından yoksun ölmeli!
Orada Regin uyanıyor
hışırdayan fundalıkta;
kardeşinin intikamını almaya
yemin ederek.”

♦

45 Arkasına döndü Sigurd,
ve Regin'i gördü
nefret saçarak
fundalıkta emeklerken.
Kara kara döküldü kan
kılıç biçtiğinde onu,
kafasını kesti
Hreidmar'ın oğlunun.

46 Koyu kırmızı içki
ve korkunç etle
ziyafet çekti kendine Sigurd
bilgelik arayarak.
Karanlıkta asılıydı kapıları
ve korkunç tahtaları

toprak altındaki
demir binanın.

47 Altın yığıldı altın üstüne
parladı soluk:
Altın büyülenmişti
korkunç lanetlerle.
Dehşet Miğferi'ni
başına koydu:
Kara çöktü gölge
dikilen Sigurd'un üstüne.

48 Büyük ve acıydı
Grani'nin yükü
ama hafifçe sıçradı o
uzun dağdan aşağı.
Koşun şimdi! Koşun şimdi
orman ve yolda,
at ve kahraman,
Ódin'in umudu!

*

49 Her daim vahşi ve engin
dolambaçlı patikalar;
uzun düşüyor gölgesi
yalnız binicinin.
Dallardaki kuşlar
şen şakrak şakıyorlar:
Sözlerini duymadı o,
anlamını bilemedi.

Kuzgun 50 “Yüksekte durur bir konak
Hindarfell’de,
ateşle kuşatılmış
alevden dilli;
dik uzanır yolları
zordur tırmanması,
dağların seslendiği yerde
kudretli yüreklere.”

İspinoz 51 “Bir kız gördüm
sabah kadar güzel,
altın kuşaklı,
çiçekten taçlı.
Yeşil uzanır yollar
Gjúki’nin diyarına;
kader götürür ileri,
o yola gidenleri.”

Kuzgun 52 “Uyku bağlamış
güneş kızı
zırhla kuşatılmış,
yüksek dağın başında.
Ódin’in Dikeni
batmış bağrına –
neye uyanacak,
acıya mı, neşeye mi?”

İspinoz 53 “Gjúkingler,
Gunnar ve Högni,
gururla hükmederler o diyara
Ren nehrinin yanında.

Gudrún büyüyor
altın, latif,
açılan çiçek gibi
sabahleyin güzelce."

Kuzgun 54 "Eşsizce gururlu
gücünü kullanarak,
zaferi belirleyen
Valkyrie,
ne duydu ne aldırdı
Ódin'in emirlerine,
ve Ódin çarpar
Ódin'in sevdiğini."

*

VI
BRYNHILDR

Burada Sigurd'un Brynhild'i uyandırması anlatılıyor. Ódin tarafından bir daha savaşa gitmemeye ve evlenmeye mahkum edilen Brynhild, yalnızca savaşçıların en büyüğüyle, Dünya'nın seçilmişi ile evlenmeye yemin etmiştir. Sigurd ve Brynhild büyük coşkuyla evlilik yeminlerini ederler, ama Brynhild bilgeliği sayesinde Sigurd'u büyük tehlikeler beklediğini öngörür. Birlikte yola çıkarlar, ama Brynhild gururu yüzünden Sigurd'dan gitmesini ve ancak bütün erkeklerin şerefini ve bir krallık kazandıktan sonra geri gelmesini ister.

1 Her daim engin ve vahşi
dolambaçlı patika;
uzun düşer gölgesi
yalnız binicinin.
Her daim yüksek ve yüce
dikilir Hindarfell,
kudretli dağ
sislerden yükselerek.

2 Zirvesinde bir ateş,
şimşekten çitler,
gökyüzüne yükselir

tıslayıp dalgalanarak.
Kırdonlu Grani,
ihtişam arayarak,
atladı şimşeğe
şimşek gücüyle.

3 Bir duvar gördü Sigurd
kalkandan örülmüş,
bir bayrak sallanıyor
gümüş çizgili;
bir adam orada savaşçı kuşamlı,
zincir zırh içinde yatıyor,
kılıcı yanında
ölü gibi uyuyarak.

4 Miğferini kaldırdı:
Parlak saçlar döküldü,
bir kadındı yatan orada
uykuya sarınmış;
sıkı beden zırhı
derisinde bitmiş gibi –
Gram biçti
parıl parıl halkaları.

*

Brynhild uyanıyor

5 "Selam! Ey Gün Işığı
ve Gün'ün çocukları!
Selam, Gece ve Öğlen
ve Kuzey Yıldızı!
Selam, Yüce Tanrılar,
Ásgard Kraliçeleri!

Selam, Yeryüzü'nün
bereketli bağrı.

6 "Şifa elleri,
işit bizi ve bahşet bize
karanlıkta ışık,
yaşam ve bilgelik;
ikisine de zafer ver,
ve hiç eksilmeyen gerçek,
ikisine de memnun
bir ihtişamlı buluşma!"

*

Brynhild 7 "Brynhild selamlıyor seni,
ey cesur ve latif olan!
Hangi prens kırdı
ak zincirlerimi?"

Sigurd "Babasız bir adam,
ama insandan olma,
savaştan kırmızıya durmuş,
peşinde bir kuzgun."

Brynhild 8 "Ódin bağladı beni,
Ódin'in seçilmişi;
bir daha savaşa gitmeden,
evlenmeye mahkum etti.
Bir yemin ettim
sonsuza dek geçerli,
tek bir kişiyle evlenmeye,
Dünya'nın seçilmişiyle."

Sigurd 9 “Ódin'in salonlarında
zor olurdu seçmek
oradadır en kudretliler,
ve en ünlüler.”
Brynhild “Ama birini bekliyorlar,
geniş Valhöll'de,
yılan katilini,
Ódin'in tohumunu.”

Sigurd 10 “Ódin'in tohumu
Sigmund'un çocuğudur,
ve Sigurd'un kılıcı
yılanın belasıdır.”
Brynhild “Selam, Sigmund'un oğlu,
Völsung'un tohumu!
Savaşçılar seni bekliyor
geniş Valhöll'de.”

Sigurd 11 “Selam, parlak ve görkemli!
Selam, savaşın kızı,
Völsung'un gelini
seçilmiş Brynhild!”
Sevinçle sözlenen
ikisi orada yemin etti
dağda yalnız başlarına;
ışık çevrelerini almıştı.

Brynhild 12 “Bir bardak getiriyorum sana,
Ey savaşa hükmeden,
kudretle karılmış
ihtişam şarabı,

bereketle dolu,
şifayla kutsanmış,
kenarları kahkaha
rünleriyle bezeli."

Sigurd 13 "İçiyorum, her şeye meydan okuyarak:
ölüm ya da şan;
görkem içkisi
değerlidir taşıyan!"
Brynhild "Değerlidir içen!
Ölüm ve şan
Öngördüm ikisini,
sen parlak ve güzel olan!"

Sigurd 14 "Kaçmıyorum, çekinmiyorum,
kuruntulu dursa da,
acı ya da mutluluk getirse de
bilgelik sözleri."
Brynhild "Bilgelik sözleri
uyarıyor meşum
sen de duy ve hatırla,
Ódin'in umudu!

15 "İntikamda yavaş ol,
Völsung'un tohumu!
Yemin ederken hakikatli,
yemini tutarak.
Amansız büyür dallar
kurnazlığa kök salmışsa;
güzel çiçek verir ağaç
inanca ekilmişse!

16 “Cadı yürekli olanın
yürüdüğü ya da barındığı yerde
oyalanma, oturma,
yolun yalnız olsa da!
Sabah kadar parlak
güzellik kör etse de,
hiçbir kralın kızı
hükmetmesin düşlerine!

17 “Selam, Sigmund’un oğlu!
Hızlıdır zaferin,
ama öyle geliyor ki bir bulut
yaklaşıyor sana.
Uzun ömür, korkarım,
beklemiyor seni,
çekişme ve fırtına
karanlık duruyor orada.”

Sigurd 18 “Selam, bilge Brynhild!
Parlaktır ihtişamın,
kader güçlü olsa da
sonunu bulmak için.
İnanç her daim duracak
sağlam, boyun eğmez halde,
çekişme ve fırtına
çevremi alsa da.”

19 Sağlam, boyun eğmez
bir sadakat sözü verdiler
orada birbirlerine
bağlayıcı yeminlerle.
Mutluluk doğmuştu

Brynhild uyandığında;
ama kader güçlüdür
sonunu bulma konusunda.

*

20 Her daim vahşi ve engin
dolambaçlı patikalar;
parlak yollarda
iki binici gidiyor.
Yüksek tolgaları;
uçuşuyor rüzgarda saçları;
zırhları parlak ışıldıyor
karanlık dağda.

Brynhild 21 “Burada, Sigmund’un oğlu,
hızlı ve korkusuz,
yolumuz ayrılıyor,
acı ya da coşkuya.
Burada, beyim, ayrılıyorum senden,
dönüyorum ülkeme;
Grani seni buradan
ihtişam aramaya götürüyor.”

Sigurd 22 “Neden, bilge Brynhild,
Völsung’un gelini,
biniciler bir iken
ayrılıyor yolları?”
Brynhild “Kraliçeydim eskiden,
ve bir kralla evleneceğim.
Diyarlar uzanıyor önünde –
beyliğini kazan!”

23 O döndü kendi ülkesine
tek başına pırıl pınl;
yeşil uzanıyordu yollar
Grani'nin yürüdüğü.
Memleketine geldi Brynhild,
uzun bir bekleyiş için;
Gjúki'nin evinde
mutlulukla şarkılar söyleniyordu.

VII
GUÐRÚN

Gudrún 1 "Ey anne, beni dinle!
Neşem karardı,
düşler huzursuz etti beni,
uğursuz düşler."

Grímhild "Düşler en sık
ay küçülürken gelir,
ya da hava değişirken.
Acıyı düşünme!"

Gudrún 2 "Ne yeli ne de hayaleti
uyanık düşüncenin –
bir erkek geyik avladık
dere tepe üstünde;
herkes istedi onu,
ama ben yakaladım:
postu altındandı,
boynuzları yüksek.

3 "Bir kadın çılgınca
rüzgarı sürüyordu
bir okla vurdu onu,
ok delip geçti geyiği;

dizlerimin dibine düştü
ızdırap gecesinde,
yüreğim çok ağır
dayanamayacağım sanki.

4 “Bir kurt verdiler bana
ızdıraba teselli;
kardeşlerimin kanıyla
kızıla boyadı beni.
Düşler sıktı canımı,
en korkunç alametlerle,
ne yel ne hava
ne de küçülen ay bunun sebebi.”

Grímhild 5 “Düşler genellikle anlatır
karanlığı ışıkla,
iyiliği şerle,
Gudrún kızım!
Kaldır gözlerini
coşkuyla ışıldasınlar!
Yeşil uzanıyor topraklar
Gjúki’nin evinin çevresinde.”

Gudrún 6 “Yollar yeşil uzanıyor
Ren suyuna kadar!
At süren kim orada,
savaş için donanmış, tek başına?
Tolgası yüksek,
atı hızlı,
kalkanı parlak,
altın ışıltılı!”

7 Böylece baktı Gudrún,
Gjúki'nin kızı,
duvardan ve pencereden
merakla izleyerek.
Böylece geldi Sigurd,
Völsung'un tohumu,
Gjúki'nin avlularına
parlak koşumlarla.

8 Niflung beyi Gjúki
altın biriktirerek
yaşardı
Niflung diyarında.
Gunnar ve Högni
Gjúki'nin oğullarıydı,
kudretli prensler;
halkı dinlerdi onları.

9 Orada oturuyordu Grímhild,
kurnazdı öğütleri,
zalim yürekli kraliçe
bilgelikle kırlaşmış,
şifa ilmine sahip,
zehir ilmine,
soğuk büyülerle
ve dönüşüm sihirleriyle.

10 Kuzgunlar kadar karaydı
o kuzgun dostları;
hoştu yüzleri,
haşindi bakışları.

Hunlarla sürdürürlerdi
nefreti ve savaşı,
hep altın biriktirerek
büyük zindanlarda.

11 Sessizce oturdular
Sigurd girdiğinde
Gunnar selamladı,
Gjúki seslendi.
Gjúki "Kim gelmiş çağrılmadan
savaş donanımıyla,
miğferli ve zırhlı,
konaklarıma?"

Sigurd 12 "Sigmund oğlu,
Sigurd Völsung,
bir kralın oğlu geliyor
bir kralın evine.
Niflungların ünü
anlatılır uzaklarda,
henüz solmadı ama
Völsungların ünü de."

13 Sigurd için hemen oraya
bir oturak getirtildi;
ziyafet güzelleşti,
insanlar neşeliydi.
Gunnar aldı
altın arpını;
o şarkılar söylerken
sessizlik çöktü.

Bunlardan söz etti Gunnar

14 Kudretli Mirkwood'un kenarında
Doğu'daki bataklıklarda
büyük Got kralları
ihtişamla hükmederdi.
Danpar kıyılarında
korkunç bir savaş vardı
sayısız atlısı olan
Hun diyarından ordularla.

15 Sayısız atlı
batıya seyirtti;
Borgund beyleri
karşıladı Budli'nin ordusunu.
Budli'nin kardeşiyle
kılıçları kızılı boyandı
memnun Gjúkingler,
altın yağmaladı.

Bunlardan söz etti Sigurd

16 Sonra Sigurd aldı
yankılı arpı;
susarak kulak verdi
salondakiler.
Bozkır kuru yatıyordu
engin ve boş;
öne çıktı Fáfnir,
çevresinde ateşle.

17 Karanlıkta asılıydı kapılar
kalın tahtalar üzerinde;
altın üstüne yığılmış altın
parlıyordu soluk.

Hazine yağmalandı,
miğfer kaldırıldı,
ve kır donlu Grani

18 Yüce Hindarfell,
şimşekle çevrili,
kudretli dağ
sislerden yükselen.
Brynhild uyandı
parlak ihtişamı içinde –
şarkı sustu,
ve Sigurd bitirdi.

19 Gjúki'nin sandalyesinin yanında
Grímhild kulak verdi,
düşünerek Gudrún'u
ve altın hazineyi.
Gunnar ile Högni
memnuniyetle çağırdılar onu
birlik ve sevgiyle
orada yaşamaya.

*

20 Borgund beyleri
savaşa hazırlandılar;
bayraklar işlendi,
kılıçlar bilendi.
Ak parlıyordu zırhlar,
tolgalar ovuldu;
atların toynakları altında
Hun diyarı titredi.

21 Haşindi Gunnar
Goti'yi sürerken;
kibirli Högni'nin altında
Hölkvir yürüyordu;
ama daha çevikti Grani,
Sleipnir'in tayı;
yanıyordu hepsinin önünde
Sigurd'un ateşi.

22 Düşmanlar alt edildi,
tarlalar harap edildi,
amansızca topladı
Gram hasadı.
Gjúkingler at sürdükleri yerde
zafer kazandılar,
Sigurd daha da büyük
zafer elde etti.

23 Engine yayıldı diyarları
eskinin dünyasında;
Danimarka kralını öldürdü
yiğit prensler.
Dehşet çöktü halkın üzerine;
ölüm getirdiler kılıçlarıyla;
at sürdü zafer her daim
Völsung beyiyle.

24 Yüksekti şerefi aralarında,
yürekten seviyorlardı onu,
Hun altını verdiler ona
otururken salonda.

Ama onun yüreği hatırladı
Völsung'un evini,
ve uzak kıyılarda
katledilen Sigmund'u.

25 Bir ordu topladı
Gjúkinglerin yardımıyla;
denize sürdü atını
ve yelkenleri açtı.
Gemisi parlıyordu
kalkan ve zırhla;
altın rengi ve korkunç
ejderha başlıydı.

26 Babasının diyarına
ateş ve bora gibi
geldi Sigurd gemiyle;
kumlar kızıla boyandı.
Çarpıştı yarılmış
kask ve zırh;
kalkanlar kırıldı,
zincir zırh yırtıldı.

27 Adamlar öğrendi hâlâ yaşadığını
Völsung soyundan birinin!
Artık Völsung diyarında
bir Völsung beyi vardı.
Ama eskiden yüksek olan ev
şimdi boş ve çatısız;
dalları çürümüş
yapraklı ağacın.

28 Bir adam yürüdü orada
kara abalı,
sakalı uzun,
ve kördü gözü.
Grímnir "Grímnir selamlıyor seni,
görkemli Völsung!
Buradan uzaklara uçtu
Sigurd'un kaderi.

29 "Sigmund'un çektiği yerde
Grímnir'in kılıcını,
Gram parlamayacak.
Sen git, Völsung!
Artık kralsın
kraldan olma,
bir gelin çağırıyor seni
dalgalı denizlerin ötesinde."

*

30 Filosu çıktı yola
alevden yelkenlerle;
altın yüklü gemiler
memnuniyet içinde geldi kıyıya.
Atlar çıktı yola,
ateş taşı ışıldadı,
borular çalındı;
Sigurd eve sürdü atını.

31 Bir ziyafet düzenlediler,
uzaklara duyurdular,

yüksek çatılı salonları
ihtişamla süslendi;
masalar ve bardaklar,
sıralar yaldızlandı;
şarap ve bira aktı
sabahtan akşama.

32 Bir kral olarak oturdu Sigurd:
Oyma gümüş,
parlak kıyafetler,
yüzükler ve kadehler,
değerli eşyalar dağıttı,
açık ellilikle,
dostlarını gönendirdi,
şanını duyurdu.

33 (Orada konuştu Grimild
Gjúki'nin kulağına:)
Grímhild "Ne kadar sürecek
dağılmış birlik?
İşte en saygın beyi
en şanlısı dünyanın!
Bir kız sunulsa,
kalırdı sonsuza dek,
zordaki gücümüze,
olurdu destek."

Gjúki 34 "Kralların armağanları
altın ve gümüştür;
güzel kızlarını
kolay değildir cezbetmek!"
Grímhild "Armağanlar verilir sıkça

açgözlü ellere;
kadınlar pek sık gider
kıymetsiz adamlara!"

35 Sigurd sessizce oturdu;
işitmeden şarkıları
ama Brynhild yüreğinde
ihtişamla ışıldıyordu:
"Bir kraliçeydim eskiden,
ve evleneceğim bir kralla."
Yakında, diye düşündü, yakında
benim olana gideceğim.

*

36 Grímhild gitti
korunaklı yatağına;
derin bir boynuz doldurdu
karanlık yazılı.
Güç içkisi karıştırdı
dehşetli;
taşın gücü vardı,
kanla lekelenmişti.

Grímhild 37 "Selam, konuk ve kral!
İyilik seninle yürüyor!
Bol bol iç şimdi
sevginin simgesini!
Bir baba buldun
ve sevgi dolu bir anne,
oturuyor kardeşlerin yanında.
Ey yiğit, selam olsun sana!

38 Bol bol içti Sigurd,
gülerek tüketti,
sonra gülümsemeden oturdu,
şarkıları duymadan.
Gudrún girdi içeri
altın gibi güzel,
yükselen ay gibi
fevkalade ışıldayan.

39 İçeri girdi Gudrún
parlak elbiseli,
açılan bir çiçek gibi
sabahleyin latif.
Sigurd merak etti,
sessizce bakarak;
zihni büyülendi,
kafası karıştı.

•

VIII
SVIKIN BRYNHILDR
(Brynhild İhanete Uğruyor)

1 Brynhild bekledi,
çiçeğe durmuş bir yaz,
yaklaşan hasat,
ak kış boyunca.
Sene seneyi izledi;
özleme kapıldı o;
kral gelmedi;
soğuk bürüdü yüreğini.

2 Serveti ve ihtişamının
söylentisi yayıldı;
krallar geldi atlı,
doldurdu avlularını.
Canı sıkkındı,
düşünceleri karanlık;
hoş karşılanmadı krallar
ve pek azı geri döndü.

3 Biri silahlanmış ve pelerinli
eski krallar gibi
oraya sürdü vahşi atını
rüzgardan hızlı.
Ucu şimşeği andıran

Mızrağı havada,
salonuna girdi Brynhild'in
Ciddi bir yüzle selamladı:

Kral 4 "Bozmamalı asla
bir kere yemin edince,
boyun eğilmeli, tahammül edilmeli
yazılan kadere.
Bıynhild çok yakında
düğün şarabını içmeli;
öldürüleni değil,
yaşayanı seçmeli.

5 "Bıynhild içmeli
düğün ziyafetinde,
iki kış geçmeden
dünya üzerinden.
bir kralla evlenecek:
Bir kraliçeydin,
Ódin yazmıştı böyle;
Ódin'i dinle!"

6 Ateş çiçek açtı,
alevler tutuştu,
yükseğe sıçrayarak
tıslayıp dalgalandı.
Salonda dikilerek
şimşekle çevrilmiş,
'ancak tek bir kişi' diye düşündü
'girebilir şimdi!'

*

7 Gjúki'nin evinde
sevinçliydi şarkılar.
Bir ziyafet düzenlediler,
uzaklardan gelen oldu.
Mutlu Gudrún
içti düğün şarabını
Sigurd orada
Parlıyordu altın gibi.

8 Sabah uyandı neşeyle,
şen geldi akşam;
arpın tellerine vuruldu
becerikli ellerle;
mey döküldü ve bira,
adamlar coşkuluydu,
eşsiz krallara
övgüler düzüldü.

9 Yeminler etti Sigurd
sonsuza dek sürecek,
bir kardeşlik bağı
karışan kanlarla,
her girişimde yardım,
nefrette ve savaşta,
ihtiyaçta ve arzuda,
geri durmadan asla.

10 Gunnar ile Högni
memnunlukla yemin etti,
bilgelikle ağarmış
Grímhild'in öğütlediği gibi.
Gunnar ile Högni

iyi saydılar bunu;
memnundu Gudrún
pek latif parlayan.

11 Gudrún coşkuyla yürüdü,
bürünmüş sevince;
sabahlar geldi neşeyle,
uykuyla gelen neşe.
Sigurd kral olarak oturdu
tatlı günler ve gecelerce;
umudu büyüktü ama,
yüreğinde bir gölge.

•

12 Uzaklara yayıldı sözü
kudretli kadının
ihtişam içinde parlak
kraliçe Brynhild'in
Grímhild kulak verdi,
kara kara düşündü,
Gunnar'ı düşünerek
ve Gjúkilerin gücünü.

Grímhild 13 "Selam, Gjúki'nin oğlu!
İyilik yoldaşındır senin!
Güzel çiçek açtı krallığın,
ünün yükseldi.
Sen ki cezbedersin dilediğini,
ama hâlâ bir eşten yoksunsun,
kudretine pek az kişi denk olsa da,
ya da kudretine dostlarının."

Gunnar 14 “Ey Gjúkinglerin anası
saçları ağarmış bilge
hangi eşi Gunnar
cezbetmeli ya da aramalı?
En güzel kadın olmalı,
hem de en ünlü
Gunnar'ın altınını
dağıtarak aradığı.”

Grímhild 15 “En güzellerden biri
dillerde şöhreti:
kraliçe Brynhild
ihtişam içinde parlak.
Çok söylenir sözü
servetinin ve kudretinin;
ama ne ulu ne aciz
kimse girmez konağına.”

Gunnar 16 “Gururlu ve eşsiz
tehlikede yoğrulmuş,
bir kraliçe olmalı,
konaklarımızın ihtişamı!
Gjúki oğlu Gunnar
ihtişam arayarak,
öğüdün üzerine sürecek
uzaktaki diyarına atına.”

Grímhild 17 “Sigmund'un oğlu
kız kardeşini aldı,
kudretli Sigurd
senin yeminli kardeşin.
Sağ yanında yardım için

seninle at sürmeli;
güçlü öğütler
vermeli size kurnazlığını."

*

18 Gunnar Goti'yi sürdü
Sigurd Grani'nin sırtında
Högni Hölkvir'nin,
atı gece kadar kara.
Atlar yürüyordu,
ateş taşı parlıyordu,
rüzgar sert esiyordu
miğfer ve yele üstünde.

19 Dağ ve ova üzerinden
ve kasvetli ormanlardan
kayalardan ve ırmaklardan
geçirdi yolları onları.
Altın çatılar
gördüler parlayan;
bir ışık kalktı
uzaktaki diyardan.

21 Ateş çiçek açtı,
alevler sıçradı,
şimşekten ağaçlar
kıvrılarak dallandı.
Gunnar vurdu Goti'ye:
yeri tekmeleyerek
şahlandı at geriye,
mahmuza aldırmadan.

21 Sigurd gülümsemeden
sessizce bekledi,
perdelenmiş yüreğinde
bir gölge derinleşti:
Sigurd "Ne bekliyor Gunnar,
korkusuz Gjúking?
Burada bir kraliçe yaşıyor
bulmayı amaçladığımız!"

Gunnar 22 "Bana bir lütuf bağışla,
Ey kan kardeşim!
Goti taşımayacak beni,
Grani'yi ödünç ver bana!"
Gunnar vurdu Grani'ye:
Kıpırdamadan yerinde
kır at dikildi
taştan oyulmuş gibi.

23 Gunnar aşamadı
ışıldayan alevi.
Sigurd yeminler etti,
hepsini de yaptı.
Umut ya da nefretle
yardımını esirgemeden,
Grímhild'in öğüdünü
haşinlikle reddetmedi.

24 Güçlü öğütler
vermişti kurnazlıkla
soğuk sihirler
ve değişim büyüleri.

Gunnar'ın kılığında
Grani'ye atladı;
altın mahmuzlar pırıldadı,
Gram çekildi.

25 Toprak titredi;
öfkeyle kükreyen
alev dilli ateş
gökyüzüne ulaştı.
Kılıcı yiyince
kişneyerek sıçradı,
kırdonlu Grani;
yer sarsıldı.

26 Ateş ışıldadı,
alev zayıfladı,
sessizliğe gömüldü
soldu ve söndü.
Kara uzanıyordu gölgesi
at sırtındaki Sigurd'un
dehşet miğferiyle,
dik ve yüksek.

27 Sigurd durdu orada
kılıcına yaslanarak;
Brynhild bekledi
hançerini tutarak.
Tolgalı kızı
tolgalı kralın
sordu adını:
Gece çöktü çevrelerine.

Sigurd 28 “Gjúki oğlu Gunnar
selamlıyor seni.
Kraliçem olarak at süreceksin
tamamlayarak görevimi.”
Dalgalı denizlerin üzerindeki
bir kuğu gibi ışıldayarak
oturdu Brynhild sıkıntılı,
öğüt arayarak:

Brynhild 29 “Ne yanıt vereceğim
bu karanlık saatte,
Gunnar, Gunnar,
parlak gözlü?”
Sigurd “Kızılaltın yüzükler,
Ren diyarının hazineleri,
büyük başlık parası
verilecek sana!”

Brynhild 30 “Gunnar, bahsetme
altın yüzüklerden!
Kılıçlar daha değerliydi
aşklarımı biçmek için.
Bütün insanların beyi misin,
herkesi aşan? –
ancak böyle birine
bir yanıt veririm.”

Sigurd 31 “Evet, kılıçları kızıla boyadın
kılıç kullanacaksın yine;
Yeminler ettin evet,
nice yeminler tutacaksın yine.
Aşıldı duvarının,

dalgalanan ateşi:
evlenmeye yazgılısın
geçmeye cüret edenle."

32 Bir yatakta yattılar
Brynhild'le Sigurd;
bir kılıç ayırıyordu onları
uzatılmış oraya yalın.
Gram arada yatıyordu
parlayarak kınsız,
kader yatıyordu aralarında
dövülmüş amansız.

33 Şafak geldi yeryüzüne,
gün büyüdü çevrelerinde.
Uyuyan parmaktan
Brynhild'in yüzüğünü çıkardı,
ve Andvari'nin altınını,
eski ve büyülü,
Brynhild'in eline
yerine taktı.

Sigurd 34 "Uyan! uyan!
Gün ışığı serildi.
Ben memlekete dönüyorum
düzenlemek için ziyafeti."
Brynhild "Gunnar, Gunnar,
parlak gözlü,
belirlenen günde
içeceğim seninle."

•

IX
DEILD
(Çekişme)

1 Belirlenen günde
şafak doğdu kırmızı,
güneş telaşla alev alev
güneye doğru parladı.
Brynhild'in düğün şarabını
mutlulukla içti
Gjúki oğlu Gunnar,
esirgemeden altını.

2 Herkesten üstün,
gururlu ve coşkun,
oturdu Brynhild orada,
bir kraliçe ve bir gelin olarak.
Bütün erkeklerin efendisi,
herkesten üstün,
Sigurd girdi içeri
yükselen güneş gibi.

3 Gjúki'nin kızı
Gudrún'un yanında,
otururken gördü onu Brynhild –
bir sessizlik çöktü.
Taştan oyulmuş gibi

bakakaldı solgun,
soğuk ve kıpırtısız
yontulmuş taş kadar.

4 Perdelenmiş yürekte
gölgeler aralandı;
yeminler hatırlandı
yerine getirilmemiş.
Taştan yontulmuş gibi,
haşin, dirençli
oturdu Sigurd gülümsemeden
hiçbir işaret vermeden.

5 Gürültü yükseldi yine,
berraktı şarkılar.
Adamlar coşkuluydu –
Şenlik saydılar bunu.
O salonda gördüler
en kudretli kahramanları,
kralları ve kraliçeleri
ihtişamla taçlanmış.

•

6 Sigurd sürdü atını,
ormanı arayarak,
geyik avlamak için;
borular çalındı.
Ren ırmağına,
akan suya,
kraliçeler gitti alımlı
altından taraklarla.

7 Buklelerini açtılar.
Uzun olan girdi
derin göletlere
kapkara çalkalanan:
Brynhild "Sarı saçlarını
Yıkayan sular
değmeyecektir
daha güzel bir yüze!"

Gudrún 8 "Daha yüce bir kraliçeyim ben,
daha yüce bir kralla evlendim! –
her tür şanı aşıyor
Fáfnir'i öldüren!"
Brynhild "Her şeyden daha kıymetlidir
benim şimşek gibi
parlayan ateşimi
korkusuzca söndüren!"

9 (Sertçe güldü Gudrún
Grímhild'in kızı:)
Gudrún "Gerçeği söyledi dilin
gerçeği bilmeden!
Senin şimşek gibi
parlayan ateşini
yüzüğü sana veren
kişi aşmıştı
Gunnar mı aldı onu
Gnitaheiði'de?

10 "Andvari'nin yüzüğü,
eski ve büyülü,

Brynhild'in parmağında
mührün içinde.
Bana Gunnar mı verdi
bu parlak yüzüğü
senin elinden alarak,
bak işte elimde."

11 Ölüm gibi
buz kesti kraliçe,
hızla dereden çıktı
taş kadar sessiz;
Ren nehrinden,
akan sudan,
yatağına döndü
kara kara düşünerek.

12 Loş akşam çöktü,
alacakaranlık yıldızsız;
zihni gece gibiydi
yalnız başına yas tutarken;
yalnız, ışıksız,
yazıklandı:
Brynhild "Zalim! Zalim kader
günlerimizi şekillendiren!

13 "Benimkini almalıyım
ya çektirmeliyim ızdırap
ya da ızdırap çekmeliyim
Sigurd'u kaybederek.
Ama o Gudrún'un
ben de Gunnar'a aitim:

habis ördü kader
benim hayatımı saran!"

14 Gün boyu yattı
yiyip içmeden,
ölüm uykusunda gibi
ya da dehşetli düşünceler içinde.
Hizmetkarları şaşakaldı –
Brynhild aldırmadı,
Gunnar aradı onu;
Brynhild suratı asık dinledi.

15 Sonra konuştu Brynhild
acı düşüncelerle:
Brynhild "Nereden geldi altınlar
burada soluk parlayan?
Kimin elinde yüzük
benim elimden alınan?"
Hiç konuşmadı Gunnar,
tek kelime etmedi.

Brynhild 16 "Kral diyorlar size!
Bana kalırsa korkak,
ateşten ürken,
korkuyla titreyen!
Cadı kadının
rahminden gelmişsin.
Yazıklar olsun sana Grímhild,
ızdırap yaratan!"

Gunnar 17 "Kötü konuşuyorsun,
sen, Valkyrie,

seni erkek katili,
ve kılıç yürekli!"

Brynhild "Bir kılıcım olsaydı,
seni şimdi biçerdim,
gizli ihanetin için,
bozduğun yeminler için!

18 "Yalnızca onu sevdim
herkesten üstün olanı;
bir yemin ettim,
yalnızca onunla evlenmeye,
evlenmeye yalnızca
benim hararetli ateşimi
yiğitçe söndürenle;
ben sözünden dönenim.

19 "Ben yemin bozanım,
şerefsiz, küçük düşmüş;
aşktan yoksun kalanım
hayatı lanetlenmiş.
İşitmeyeceksiniz konaklarınızda
mutlu sesler asla,
hiçbir kraliçe saraylarınızda
yürümeyecek alımla."

20 Uzun süre yattı orada
yazıklanarak;
uzaktan duydu insanlar
onun acı dövünmelerini.
Gudrún'u reddetti,
Gunnar'ı hor gördü,

ve Högni ile alay etti;
nefret tutuşmuştu.

*

21 Avdan geldi Sigurd
eve döndü,
konakları karanlık buldu
ve yürekleri kararmış.
Onu götürdüler Brynhild'e
üzüntüsüne şifa olsun diye;
gönülsüzdü Sigurd,
ertesi gün gitti ona.

Sigurd 22 "Selam, Ey gün ışığı
ve doğan güneş!
Uyuma artık
ve at üzüntünü!"
(Brynhild'in üzerindeki örtüyü çeker ve daha önce yaptığı gibi uyandırır onu.)

Brynhild "Dağda uyudum,
uyumuyorum artık!
Lanet olsun sözlerine,
zalim dönek!"

Sigurd 23 "Üzüntün nedir senin
seni sevenler arasında,
sen ki görkemli Gunnar'la
memnunlukla evlenmiştin?"

Brynhild "Memnunlukla! Memnunlukla!
Fena alay ediyorsun benimle.
Ben yalnızca sevdim,
herkesten üstün olanı."

Sigurd 24 “Ama daha az ihtişam
bulmadı Gjúki’nin oğlu,
kan kardeşim,
en ünlü olan.
Seni çok seviyor,
kimseden korkmadan –
bak ve öğren
ışık hâlâ parlıyor!”

Brynhild 25 “Hayır, Sigurd Fáfnir’i
korkusuzca fethetti;
benim dalgalanan ateşimden
iki kez geçti;
iki kez geçti
şimşek dillerinden:
Bu kadar büyük ihtişamı
Gunnar kazanmadı.”

Sigurd 26 “İki kez geçtiğini,
kim söyledi sana?
Sigurd söylemedi –
neden söylüyorsun böyle?”
Brynhild “Kasvet sarmıştı bizi.
Senin parlak gözlerin,
o ışıltılı gözlerin
ızdırap verdi bana.

27 “Karanlıktan perdeler
alt ettiler beni.
Hayatım lanetlenmiş
ve aşktan yoksun kalmışım.

Ama ben de sana lanet okuyorum,
zalim dönek,
bir başkasına veren
alınmış yüzüğü.

28 "Gudrún'a beddua okuyorum
korkunç ayıbı için
çiğnenmiş evliliğin
ve teslim edilmiş bedenin.
Yalnız senin ihtişamın
iyi görünüyor sana;
tüm kadınların arasında en kötüsü
görüyorsun beni."

Sigurd 29 "Lanet olsun sözlere
kadınların söylediği!
Lanet olsun zamana
bu iş başladığından beri!
Ağlar sardı her yanımı
dehşetle örülmüş,
zihnim gölgelendi,
içim karardı.

30 "Uzun zaman sevdim seni,
uzun zaman istedim.
Şimdi tek bulduğum bu ki,
sadece seni kucakladım.
Kendime hakim olarak
zihnimi kullanarak,
oturdum gülümsemeden,
hiç işaret vermeden.

31 "Bu teselliyi aradım,
seni hâlâ görmeyi,
bu salonda yürürken
başkasının karısı olsan da."
Brynhild "Çok geç! Çok geç,
söylüyorsun sevgini!
Bu şerri emecek
sülük bulunmaz."

Sigurd 32 "Bitti mi her umut,
şifa aramak boşuna mı?
Haşin yürekli kader
böyle mi bulacak sonunu?"
Brynhild "Yalnızca bu umut,
bu yüreğin tesellisi –
yeminden dönen Sigurd'u
bir kılıç ısıracak!"

Sigurd 33 "Kılıçlar hafif uyur,
duyabilirim onları hemen!
O zaman ölür Brynhild –
acı sayar bunu."
Brynhild "Acıyı getirene
yakıştı bu sözler,
Pek az ışık hayatta
bıraktı bana."

Sigurd 34 "Ama öldürürüm Gunnar'ı,
Gudrún'dan vazgeçerim,
seni ölümden esirgemek için,
kaderimizi yenmek için!"
Brynhild "Ben birinin karısıyım,

başkasıyla evlenmem.
Hiçbir beyi sevmeyeceğim,
hele Sigurd'u asla!"

*

35 Ayrıldı oradan Sigurd
ızdırapla dolu,
yüreği şişmiş
kabaran göğsünde.
Zincir halkalar sıktı onu,
nefesini tıkadı,
etini keserek
şiddetle zorladı.

36 Orada duruyordu Gudrún
alımlı parlayarak:
Gudrún "Hâlâ uyuyor mu Brynhild,
hastalık taşıyarak?"
Sigurd "Brynhild uyumuyor,
kara kara düşünüyor.
Kara kara düşünüyor
şerrimizi ve sonumuzu."

37 Gudrún solgun bir suratla
sarıldı ona ağlayarak:
Gudrún "Ne düşünüyor Brynhild kara kara,
hangi kötücül amaçla?"
Sigurd "Biliyor olmalısın sen,
sorman gereksiz.
Lanet olsun sözlere
kadınların söylediği!"

38 (Sonra konuştu Gunnar
kasvetli bir yürekle:)
Gunnar "Zararı telafi için
umudumuz var mı?
Altın mı sunalım,
altın ve gümüş?"
Sigurd "Altın ve gümüş
önersin Gunnar!
Bir sülük olacaksa
Brynhild'in efendisi olmalı."

39 Sonra Gunnar sundu
altın ve gümüş,
altın ve gümüş
parıl parıl yığıldı.
Brynhild "Gunnar, bahsetme
altın ve gümüşten;
kılıçlar daha değerliydi bana
canımı almak için.

40 "Bütün insanların efendisi,
herkesten üstün,
ancak böylesi
kazanır sevgimi.
Senden aşağı uyruğundan
daha da aşağı oldun,
bir Völsung'un silahtarı,
bir kulun hizmetkarı!

41 "Yatağından ayrılarak,
masanda küçük düştüm

yalnız bırakacağım seni
adamların kahkahalarıyla,
yaşamasına izin verirsen
sözünden dönenin,
eğer öldürmezsen Sigurd'u,
kız kardeşinin beyini."

Gunnar 42 "Kötü yüreklisin sen,
ve huzur düşmanı!
Yeminler ettim ben
sonsuza dek sürecek,
kardeşlik bağları
karışmış kanla;
Brynhild istese de,
bozmam onları."

Brynhild 43 "Ben de yeminler ettim
sonsuza dek sürecek –
hafife aldın sen onları!
Aşkım ihanete uğradı.
Bana Sigurd'u gönderdin,
kendi yeminli kardeşini.
O yatağıma girdi,
o yanımda yattı,
güvenine ihanet etti,
bana ihanet ederek.

44 "Gudrún'a anlattı,
Gudrún biliyor.
Utançla kuşandım,
sen de rezil oldun!"

Gunnar oradan ayrıldı
acılı bir yürekle,
gün boyu oturdu,
kara kara düşünerek.

45 Düşünceden düşünceye
gezindi zihni,
utançtan utanca
dostluktan yoksun kalmış.
Högni çağırdı onu
gizli toplantıya,
gerçek kardeşi,
çok güvendiği.

Gunnar 46 "Kötülük yaptı Sigurd:
Yeminler etti bana,
bana yeminler etti,
ama yalan çıktı hepsi;
güvenime ihanet etti,
en çok güvendiğim,
gerçekten yüz çevirdi,
en dürüst saydığım."

Högni 47 "Brynhild aldatıyor seni
kötü yürekli,
acı tasarlayan kadın
acıyla zehirliyor seni;
küçük görüyor Gudrún'u,
aşkını kıskanıyor,
senin sevgini küçümsüyor,
yalan söylüyor sana."

Gunnar 48 "Brynhild, Brynhild,
bırakıp tüm kadınları
tüm hazineleri
ona sarılsam yeğdir.
Candan geçerim daha iyi
onu kaybetmektense,
yalnız yaşamaktansa
yeğlerim gülünmeyi.

49 "Sigurd'u öldürelim –
yemininden döndü o!
Yalnız biz olalım yine
topraklarımızın efendisi!
Sigurd'u öldürelim,
bu üzüntü sona ersin,
ve sahibi olalım
büyük hazinesinin!"

Högni 50 "Lanet olsun sözlere
kadınların söylediği!
Karşı çıkılmaz beyler
kıldı bizi birliğimiz.
Çok yanarız sonra
Sigurd'un kudretine
ve kız kardeşimizle
bu babanın çocuklarına."

51 Gotthorm'a dönerek,
Grímhild'in çocuğuna,
kurşun yürekli beye,
Gunnar selamladı onu:

Gunnar “Sen hiç yemin etmedin,
hiçbir yemine aldırmazsın.
Onun kanına karışmadın
dök şimdi onun kanını!”

52 Ona altın vaat etti
ve büyük beylik;
onun piç kanı
açlıkla yandı.
Yılan derisi aldılar,
kaynattılar kara kara,
kurt eti verdiler ona,
büyüleyerek şarapla.

53 Delilikle sarhoş,
haşin ve kurt gibi,
sırıttı ve gıcırdattı
dişlerini sürterek.
Kurnazlık hak etmeyerek,
ve kurnazlık düşünmeyerek,
ama bir uğursuzluk sezerek,
kasvetle gitti Sigurd.

54 Ormana yolculuk etti,
şahinini bıraktı,
köpeklerle avlandı,
bir teselli arayarak.
Gotthorm oraya sürdü atını,
ve Grani'yi gördü,
saldırdı Sigurd'a
kavurucu sözlerle.

Gotthorm 55 "Ey kurt adamın oğlu
ve savaş tutsağı,
ne avlanıyorsun burada
geyiklerin gezdiği yerde –
kadınları baştan çıkaran sen
kadınları lekeleyen sen,
tek beyi olmak isteyen
topraklarımızın ve kraliçelerimizin!"

56 Kılıcına dokundu Sigurd
kara kızıl oldu yüzü;
bembeyaz oldu parmakları
kavrarken kabzayı:
Sigurd "Seni sarhoş köpek,
ölüm yakınında bekliyor!
Sürün kulübene şimdi!
Uyku düzeltebilir seni."

57 Gotthorm'u bıraktı
diş gıcırdatmaya;
geri döndü Sigurd
içinde uğursuz bir hisle.
Gece çöktü yıldızsız,
kimse uyanık değildi;
uyuyordu Gudrún
Sigurd'un yanında düş görerek.

58 Şafak doğdu solgun:
Nefretle sarhoş
yürüdü Gotthorm oraya
kurt gibi öfkeli bakışlarla.

Kılıç sıçradı yalın,
uykuda vurdu onu,
yastığı deldi,
ızdırapla çiviledi.

59 Öne fırladı kurt
korkuyla körleşmiş
Sigurd'un korkunç gözleri
iri iri açılmış.
Parlak kabzalı,
Gram çekildi,
hışırdayarak yükseldi
saldıran yaratığa.

60 Kapıda devrildi
dehşetle haykırarak;
cehennem aldı onu
ikiye biçilmiş olarak.
Öne çarptı kafası,
geriye düştü ayakları;
kan aktı kara kara
yatak odasının eşiğinde.

61 Tatlı bir kucaklaşma içinde
uykuya dalmıştı,
bitmek tükenmek bilmez acıya
uyandı Gudrún,
boğuladu mutluluğu
akan kan içinde
akan kanı içinde
en güzel beyin.

62 Beyaz ve çıplak göğsünü
öyle fena dövdü ki
Sigurd kaldırdı başını
ıslak yastığından:
Sigurd "Karım, ağlama
önden yazılmış acı için!
Kardeşlerin kaldı sana –
onları fazla suçlama!

63 "Brynhild'in işi bu:
en çok beni sevdi,
en kötüsünü yaptı bana,
en kötü iftirayı attı.
Ben Gunnar'ı asla
üzmedim ya da yaralamadım;
ona yeminler ettim,
hepsini de tuttum!"

64 Sigurd düşüp öldü
dehşet içinde Gudrún
ızdırapla bağırdı,
boşuna seslendi ona.
Kılıçlar çınladı duvarda,
ve uyuyanlar titredi;
kazlar haykırdı tiz
yeşil çimenlikte.

65 Sonra güldü Brynhild
yatağında dinleyerek
tüm yüreğiyle bu sefer –
ev ürperdi –

Gudrún'u işiterek
acının pençesinde.
Gunnar yanıt verdi
sertçe konuşarak:

Gunnar 66 “Sevincinden güldüğün
pek azdır senin.
Ey kötü yürekli!
Sonun gelmiş gibi
Rengin solmuş,
yanakların soğuk;
soğuk sözlerin
ve lanetli öğütlerin.”

Brynhild 67 “Lanetli Niflunglar,
zalim dönekler.
Yeminler etti Sigurd,
hepsini de tuttu.
Hepiniz bulacaksınız
belanızı,
erkeklerin tüm şerefi
sonsuza dek onunken.

68 “Kanla karışmış
Kardeşlik yeminlerini
cinayetle tuttun sen;
o onları hatırladı.
Yalın bir kılıç yatıyordu
aramıza konulmuş,
Gram yattı haşin
parlayarak kınsız.

69 "Artık yaşamayacağım hayatımı
sizin aranızda;
aşktan mahrum bıraktınız beni
yalan sözlerinizle.
Mahrum bırakıyorum sizi,
utanç içinde,
inanç ve dostluktan,
yeryüzünde şandan."

70 Kollarına aldı onu Gunnar,
acı içinde yalvardı
kalması için
bir umut arayarak.
Brynhild itti ama
çevresine toplananları,
özlem duyarak yalnızca
son yolculuğuna.

71 (Yalnız Högni
tutmadı onu:)
Högni "Engellemem onun
son yolculuğunu,
otursun o diyarda
bir daha doğmamak üzere.
Çarpık doğdu o
lanetli rahimden
erkeklere felaket getirmek
ve bizi acıya boğmak için."

*

72 Brynhild altın korseyi taktı,
parlayan zincir zırhı,
miğferi koydu başına,
kılıcı eline aldı.
Kılıcın üzerine attı kendini,
yaralanarak çöktü:
Böyle bitirdi Brynhild
parlak ihtişamını.

Brynhild 73 "Bir iyilik diliyorum sizden
son bir iyilik!
Yüksek bir odun yığını
çatın ovaya cenazem için;
kalkanlar asın çevresine
ve parlak kumaşlar,
kan dökün üzerine
parlak kan dökmüş bizler için!

74 "İki şahin iki yanda,
ayaklarımızın dibinde tazı
koşumları içinde koyun oraya
ölü atlarımızı.
Onun yanına yatırın beni
aramızda bir kılıçla,
kınından çekilmiş parlayan,
çok eskiden, o gece olduğu gibi.

75 "Yakın orada Brynhild'i
harlı ateş üzerinde
alevler içinde uyananı
zalim kedere.
Alevler içinde gönderin

o en güzel beyi
vaktiyle gün gibi doğmuşken
şimdi gün gibi batan!"

76 Ateşler yakıldı,
döne döne yükseldi duman
kükreyen bir ateş
çevresinde ağlaşanlar.
Bu şekilde öldü Sigurd,
Völsung'un tohumu,
orada yandı Brynhild:
Mutluluk sona erdi.

*

77 Cehennem yoluna seyirtti
miğferli kraliçe,
bir daha doğmamak üzere
kasvetli diyarlardan.
Valhöll'de
Völsunglar ziyafet çekti:
"Hoş geldin oğulun oğlu,
Ódin'in tohumu!"

78 Böylece geldi Sigurd tez
kılıcını taşıyarak
kıvanç vermek için Valhöll'e,
Ódin'i selamladı.
Orada katıldı ziyafete
babasının yanında,
Savaşı bekleyerek
Dünya'nın seçilmişi.

79 Heimdall'ın borusu
çalındığında çınlayarak
ve Alevli Köprü
bel verdiğinde atlıların altında,
Brynhild kuşatacak onu
kemeri ve kılıcıyla,
bir bardak taşıyacak
ağzına dek zafer dolu.

80 Kıyamet Günü
ölümsüz dikilecek
ölümü tatmış
ve artık ölmeyecek olan,
yılanı öldüren,
Ódin'in tohumu:
Her şey sona ermeyecek,
Dünya yok olmayacak.

81 Başında Miğfer,
elinde şimşek
alev alev ruhu
yüzü görkemli.
Savaş geçtiğinde
yeniden kurulmuş dünyada,
mutluluk içecekler,
acıyı tatmış olanlar.

82 Böylece öldü Sigurd
Völsung'un tohumu,
en kudretli kahraman,
Ódin'in umudu.

Ama Gudrún'un acısı
bu dünyada sürdü,
günlerin sonuna dek
herkes işitecek onu.

*

VÖLSUNGAKVİÐA EN NÝJA
ÜZERİNE YORUMLAR

VÖLSUNGAKVİÐA EN NÝJA ÜZERİNE YORUMLAR

Sigurdarkviða en mesta alt başlığı 'En Uzun Sigurd Destanı' anlamına gelir: bkz. s. 218.

Yorumlar bölümü boyunca *Völsungakviða en Nýja*'dan 'Destan' ve zaman zaman da 'Völsunglar Destanı' olarak, *Völsunga Saga*'dan ise 'Saga' olarak bahsedilmiştir. 'Edda' adı her zaman 'Eski Edda' ya da 'Manzum Edda' için kullanılmıştır; Snorri Sturluson'un eser' 'Nesir Edda' olarak adlandırılmıştır.

Upphaf'ın ardından gelen şiirin dokuz bölümü Roma rakamları ile, kıtalar ise Arap rakamları ile işaretlendirilmiştir: Dolayısıyla 'VII.6' dendiğinde, 'Gudrún' bölümündeki 6. kıta anlaşılır. Notlar dizelerle değil, kıtalarla ilgilidir; ve kıtalar hakkındaki notlardan önce, bölüm hakkında genel bir açıklama verilmiştir.

UPPHAF

Völsunglar Destanı'nın bu girişi Edda'nın en ünlü şiirini, yani *Völuspá*'yı yansıtır ve yankılar. Burada *Völva* –bilge kadın ya da kahin– dünyanın başlangıcını, genç Tanrıların çağını ve tarihöncesi savaşı, Ragnarök kehanetlerini, Tanrıların Sonu'nu; ve Dünya'nın yenilenmesinin ardından bir kez daha derin su-

lardan yükselmesini anlatır (bkz. bu kitabın sonundaki Ek B'de verilen, babamın şiirinin üçüncü bölümü, *Kahinin Kehaneti*).

Ama burada *Völuspá* imgeleri tamamen orijinal bir tema olarak sıralanmıştır: Çünkü kahin (13-15 kıtalar) dünyanın kaderinin ve Son Savaş'ın sonucunun "ölümü tatmış ve artık ölmeyecek" bir ölümsüzün varlığına bağlı olduğunu bildirir; ve bu "yılan katili, Ódin'in tohumu", Valhöll'deki zincir zırh kuşanmış savaşçıların beklediği (20. kıta) "Dünya'nın seçilmişi" Sigurd'dur. Babamın s. 58-59'daki notunda (iv) açıklandığı gibi, Ódin, Son Gün'de en büyük yılan Miðgarðsormr'ı Sigurd'un öldürmesini (bkz. aşağıda 12. kıta hakkındaki not) ve Sigurd sayesinde "yeni bir dünyanın mümkün olması"nı ummaktadır.

"Sigurd'un, özel bir işleve sahip olması motifi mevcut şairin icadıdır," der babam aynı kısa metinde. Kendi yarattığı mitoloji ile bağlantısı bana en azından olası görünüyor: büyük ejderha Glaurung'u öldüren Túrin Turambar da benzer bir kaderle işaretlenmişti, çünkü Son Savaş'ta bizzat o, kara kılıcıyla Morgoth'u, Karanlık Efendi'yi biçecekti. Bu gizemli kavram eski Turambar Hikâyesi'nde yaratıldı (1919 ya da daha eski) ve 1930'lardaki *Silmarillion* metinlerinde yeniden ortaya çıktı: *Quenta Noldorinwa*'da, "Melko'ya (Morgoth) ölümü ve nihai sonu getiren Túrin'in kara kılıcı olacak; ve böylece Húrin'in ve tüm İnsanların çocuklarının intikamı alınacak," denir. İlginç şekilde, bu kavramın bir biçimi babamın hayatının sonlarına doğru yazdığı kısa bir makalede bulunabilir. Bu makalede Bëor Evi'nin Bilge kadını Andreth'in "Son Savaş'ta Túrin'in Ölüm'den döneceği ve Dünya'nın Halkaları'ndan sonsuza dek ayrılmadan önce Morgoth'un Büyük Ejderhası Kara Ancalagon'a meydan okuyacağı ve ona ölüm darbesini indireceği" kehanetinde bulunduğunu yazmış. Túrin'in sıradışı dönüşümü

Annals of Aman'daki bir bölümde de görülür. Burada, büyük Menelmakar –Gökyüzü'nün Kılıçlı Adamı (Orion)– takımyıldızının "Dünyaya gelmesi gereken Túrin Turambar'ın işareti ve Günler'in sonu olacak Son Savaş'ın habercisi" olduğu söylenir.[1]

Bunun ötesinde, Sigurd'un gizemli biçimde kullanılması hakkında (bildiğim kadarıyla) babamın başka yazısı olmadığından, sanırım onun önemine dair spekülasyon yapmak bu kitapta kendim için belirlediğim editoryal sınırların dışında kalıyor.

Babamın Ódin'i gerçekten de eski karakterini koruyor. 'Seçilmişleri'ni, Ragnarök'te kahramanları olmak üzere, Valhöll'e topluyor; Völsunglar Destanı'nda Sigmund'un karşısında beliriyor, son dövüşünde onu silahsız bırakarak ölümüne sebep oluyor (IV.9-11). İskandinav efsanelerinde, kandaşlar arasında çekişme olmasını arzulayan inançsız, muğlak ve kötücül, Ódin'in en sonunda gözdelerinin aleyhine dönmesinin ve kayırdıklarını öldürmesinin bir sebebi olduğuna inanılır: Kendisine ait olanlara ihtiyacı vardır, Ragnarök günlerine karşı gözdelerine ihtiyaç duymaktadır (bkz. not, IX.77-78).

Ama –değişen inanç ve sembolizm katmanları ima eden– Kuzey antikitesinde, Ódin'i çevreleyen olağanüstü fikirler karmaşası içinde, babamın eserlerinde eski yazmaların incelikli, kötücül ve gizemli ilahını bir parça koruyan bir Tanrı görülür: savaş tanrısı, Valkyrie'lerin efendisi; delilik getiren; bilgi sahibi, darağaçlarının beyi, kendini kurban eden, müstehcen büyünün efendisi, şiir ilhamı; biçim değiştiren, tek gözlü yaşlı adam, vefasız dost, ve Son Gün'de Kurt'un kurbanı. "bilgelikle dolu, acıyı önden bilerek" (*Upphaf,* 18) ve babam tarafın-

1) Bu konuda *The History of Middle-earth* [Ortadünya Tarihi] ciltlerinden atıflar ve alıntılar için bkz. *The Peoples of Middle-earth* [Ortadünya Halkları] (1996), s. 374-75; ve *Annals of Aman* [Aman Yıllıkları] alıntısı için bkz. *Morgoth's Ring* [Morgoth'un Yüzüğü] ("993), s. 71, 76.

dan, kendi şiirine ve eski efsaneye atıfta bulunarak, Loki'nin kötülüğünün ve budalalığının yanında sağduyu ve bilgeliği temsil eden bir varlık olarak görülen Ódin, daha çok kendi mitolojisindeki Manwë gibidir ve babam onların ikisine de "Tanrıların ve İnsanların Efendisi" der.

1 Bu kıta hakkında bkz. s. 229-230. *Völuspá*'nın üçüncü kıtasını yankılar; ve bir dersinde babam İskandinav şiirinden alıntı yapar ve ardından *Upphaf*'ın bu ilk kıtasını bazı farklılıklarla söyler: "titreyen dalgalar", "yükselmemiş gökyüzü".

11 Nesir Edda'da Snorri, Heimdal'ın (*Heimdallr*) Tanrıların (*Æsir*) bekçisi ya da gözcüsü olduğunu, Bifröst'ün ('titreyen patika'), Ásgard (Æsir'in âlemi) ile Midgard (İnsanların dünyası) arasındaki gökkuşağı köprüsünün yanında yaşadığını söyler (bkz. 12'nin notu). Heimdal köprüyü kaya devlerine karşı korumaktadır, ama Ragnarök'te (Tanrıların Kıyameti) Bifröst ateşli Múspell diyarından gelen ordular tarafından aşılacak ve onların altında yıkılacaktır. Gökkuşağının kırmızı kısmı ateştir. Heimdal'ın borusu, sesi tüm dünyalarda duyulan Gjallarhorn'dur ve Heimdal onu Ragnarök'te çalacaktır.

Dişbudak ise Yggdrasill, yani Dünya Ağacı'dır; dalları yeryüzünün ve gökyüzünün üzerine yayılmış olan ağaç. Kurt, Tanrıların zincirlediği Fenrir'dir (13. kıtada adı geçer), ama Fenrir Ragnarök'te zincirlerini kıracak, Ódin'i yiyecektir.

12 Surt (*Surtr*): Büyük ateş iblisi, Ragnarök'te tanrılara karşı Múspell'den, ateş diyarından çıkar.

"Uyuyan Yılan" *Miðsgarðsormr*, yani Midgard'ın Yılanı'dır. Bütün denizlerin çevresinde kıvrılarak Midgard'ı, İnsanların dünyasını kuşatmıştır. İskandinavca *Miðgarðr* adı, Eski İngilizcede *Middan-geard, Middan-eard* sözcüklerine tekabül eder, daha sonra *Middle-earth*, Orta-dünya biçimini almıştır.

"Gölgeli gemi" Naglfar ölü insanların tırnaklarından yapılmıştır.

13 Frey (*Freyr*): Norveç ve İsveç'te, asli bereket, barış ve bolluk tanrısı; Freyja (17. kıta) onun kız kardeşiydi.

"Derinlerin Ejderhası" Midgard Yılanı'dır: bkz. 12. kıta hakkındaki not.

I
ANDVARA-GULL
(Andvari'nin Altını)

Völsunglar Destanı'nın I. bölümünün hikâyesinde, kaynaklar *Reginsmál*, yani Regin Destanı olarak bilinen Edda şiirleridir. Regin Destanı gerçekten de bir şiirden çok, nesirle birbirine bağlanmış eski şiir parçalarıdır; Snorri Sturluson'un Nesir Edda'sının Völsung efsanesi versiyonundaki bir pasaj ve *Völsunga Saga*. *Reginsmál*'daki, anlatımın bu kısmını (Loki ile Hreidmar arasındaki diyalog, altın ödendikten sonra Loki ile Andvari arasındaki diyalog) ilgilendiren birkaç dize, orada burada Destan için model olmuştur, ama yalnızca 8. kıtadaki 5-6. dizeler çeviridir (*Andvari ek heiti, Óinn hét minn faðir*).

Bunun dışında, Destan'daki *Andvara-gull* yeni bir şiirdir. Çok mecazidir, ki bu bilinçli olarak böyledir. Burada, nesir an-

latımlardan bilindiği kadarıyla hikâyeyi kısaltılmış olarak veriyorum, çünkü genellikle iki versiyon arasında büyük bir fark yoktur.

Ódin, Hœnir ve Loki'nin oluşturduğu Æsir üçlüsünün dünyaya çıktığı anlatılır. Andvari Çağlayanları olarak bilinen bir çağlayana gelirler. Andvari, turnabalığı biçiminde orada balık tutan bir cücedir (Snorri bu noktada Andvari hakkında hiçbir şey söylemez). O mekânda, yakaladığı somonu ırmak kıyısında yemekte olan bir susamuru vardır; Loki susamuruna taş atar ve onu öldürür. Sonra Æsir somonla susamurunu alır ve yollarına devam ederler. Hreidmar denen birinin evine gelirler. Snorri onu bir çiftçi, önemli bir adam, büyü konusunda çok yetenekli bir adam olarak tarif eder; Saga'da ise aynı adam sadece önemli ve zengin bir kişidir; buna karşın Destan'ın bu bölümünün ilk notunda bir "iblis"tir.

Æesir, Hreidmar'dan o gece kalacak yer ister, yanlarında yeterince yiyecek getirdiklerini söyler ve Hreidmar'a avlarını gösterirler; ama susamuru, Hreidmar'ın oğlu Otr'dır –balık tutarken susamuru biçimini almıştır (*Otr* ismi ile İskandinavca susamuru anlamına gelen *otr* sözcüğü, elbette, aynıdır). Sonra Hreidmar diğer oğulları Fáfnir ile Regin'e seslenir; onlar da gelip Æsir'i yakalar ve bağlarlar; susamuru postunu altınla doldurarak fidye vermeleri gerektiğini, dışına da post görünmeyecek şekilde altın yığmalarını söylerler.

Bu noktada nesir versiyonlar ayrılıyor. Snorri'ye göre (daha önce Andvari'den bahsetmemişti) Ódin burada Loki'yi Svartálfaheim'a, yani Karanlık Elflerin Diyarı'na gönderiyor; Loki orada "sudaki balık" olan cüce Andvari'yi buluyor ve onu elleriyle yakalıyor. Diğer yandan Saga'da, Loki'nin görevi deniz tanrısı Ægir'in karısı olan Rán'ı aramak ve ondan, adamla-

rı denize çekerek boğmak için kullandığı ağı almaktır; ve o ağla, turnabalığı biçiminde çağlayanında balık avlayan cüce Andvari'yi yakalar. Babamın tercih ettiği hikâye budur (7. kıta).

Andvari sahip olduğu altın yığını ile kendi fidyesini öder, ama tek bir küçük altın yüzüğü alıkoymak ister; ama Loki onu görür ve yüzüğü alır (9. kıta). Snorri'nin anlatımında Andvari yüzüğü alıkoymak için yalvarır, çünkü onu kullanarak kendi servetini çoğaltabilir, ama Loki geride tek bir kuruş bile kalmaması gerektiğini söyler.

Andvari yüzüğün ve altın yığınının, ona sahip olan herkesin ölümü olacağını açıklar. Snorri'ye göre, "Loki bunun ona pek ala göründüğünü söyledi ve bu koşulun, yüzüğü alanların kulaklarına kendisi açıkladığı sürece, geçerli olması gerektiğini söyledi." Sonra Loki Hreidmar'ın evine döner; Ódin yüzüğü gördüğünde onu arzular ve hazineden alır. Susamuru postu Andvari'nin altınıyla doldurulur ve kaplanır, ama ona dikkatle bakan Hreidmar tek bir tel bıyık görür ve onu da kaplamalarını talep eder. Sonra Ódin Andvari'nin yüzüğünü (*Andvaranaut*, Andvari'nin eşyası) çıkarır ve kılı kaplar. Ama Ódin mızrağını, Loki de ayakkabılarını aldığında ve artık korkacak bir sebepleri kalmadığında, Loki Andvari'nin lanetinin gerçekleşmesi gerektiğini bildirir. Snorri'ye göre, altına "Susamuru'nun fidyesi" (*otrgjöld*) ya da "Æsir'in zorlama ödemesi" (*nauðgjald ásanna*) denmesinin sebebi budur: bkz. s. 41.

İki nesir versiyon arasındaki önemli bir fark, Snorri'nin Völsung efsanesi anlatımına "Andvari'nin Altını" ile başlaması, buna karşı Saga'da bu hikâyenin çok daha sonra anlatılması ve (Hreidmar'ın oğlu) Regin tarafından Sigurd'a, ejderhaya saldırmasından önce anlatılan bir hikâye olmasıdır. Babam bu konuda Snorri'nin versiyonuna uymuş olsa da, yine Saga'ya sa-

dık kalarak, şiirin beşinci bölümünde Sigurd'a hitaben Regin'e "Andvari'nin Altını" hikâyesini kısaca anlattırır ve ilk anlatımdan birkaç dize tekrarlanır (bkz. V.7-11).

1 Tüm Kuzey ilahları arasında en gizemli olan *Loki*'dir; eski İskandinav edebiyatı ona yapılmış atıflarla ve onun hakkında hikâyelerle doludur, ve onun karakterini kısa bir süre içinde çizmek mümkün değildir. Ama Loki yalnızca bu şiirlerde göründüğünden ve babamın onunla ilgili sözleri s. 59'da verildiğinden, Snorri Sturluson'un Nesir Edda'daki tasvirini alıntılamak hem uygun hem yeterli görünüyor.

> "Loki de Æsir arasında sayılır, bazılan ona Æsir'in fesat çıkaranı, ilk yalanların babası, tüm tanrılann ve insanlann yüzkarası der. Loki yakışıklı ve güzel yüzlüdür, ama mizacı kötü, davranışlan fitnecidir. Kurnazlıkta herkesten üstündür ve her koşula uygun oyunu vardır. Tannların başına tekrar tekrar büyük belalar açmıştır, ama açıkgözlülüğü ile onları sık sık o belalardan kurtarmıştır da."

Bu kıtada "çevik Loki" olarak anılır. Snorri'nin Andvari'nin Altını hikâyesi versiyonunda, daha önce belirtildiği gibi, fidyenin Hreidmar'a ödenmesinin ardından Ódin'in mızrağını, "Loki'nin de ayakkabılarını" aldığı söylenir. Başka bir yerde Snorri "Loki'nin havada ve suyun üzerinde koşmak için kullandığı ayakkabılar"dan bahseder.

Destan'da tanrı *Hœnir* hakkında, Loki'nin Ódin'in solunda, Hœnir'in ise sağında gittiği dışında hiçbir şey söylenmez. Babam s. 59'da (iv) verilen biraz da gizemli yorumunda, Ódin'in sağında yürüyen yoldaşına "isimsiz gölge" adını verir; bu kuş-

kusuz Hœnir olmalıdır ya da en azından ondan esinlenmiş olmalıdır. Bununla birlikte, İskandinavların mitolojik anlatımlarında, bitmek tükenmek bilmez Loki hikâyelerine karşın, Hœnir hakkında pek az şey anlatılır; ve anladığım kadarıyla, onlardan geriye kalan kırıntılar arasında Ódin'in yanında yürüyen "isimsiz gölge"ye ışık tutan hiçbir şey yoktur.

6 Ásgard, Tanrıların (Æsir) diyarıdır.

7 Rán: deniz tanrısı Ægir'in karısı; bkz. s. 178.

13-15 Bu son kıtalarda, Ódin'in umudu ve Ódin'in seçimine dair atıfların, elbette İskandinav metinlerinde karşılığı bulunmamaktadır.

II
SIGNÝ

Bu, *Völsunga Saga*'nın başlangıç bölümlerinde anlatılan unsurların manzum olarak aktarılmasıdır. Tek bir yarım kıta dışında bu hikâyeyi anlatan ya da ona atıfta bulunan herhangi bir eski şiir bulunmamaktadır (bkz. 37-39. kıtalarla ilgili not), ama Völsunglar Destanı'nın bu bölümü onunla ilgili bir kurgu olarak görülebilir. Dramatik güce sahip anlardan bir seçkidir ve nesir Saga'dan pek çok unsur çıkarılmıştır; özellikle de hikâyenin en vahşi unsurları elenmiştir (bkz. 30-32, 37-39. kıtaların notları).

Bu bölümün başındaki notta geçen *Gautlar*, Eski İskandinavca *Gautar*'dır. *Gautland*'da, şimdi güney İsveç olan yerde, büyük göllerin güneyinde yaşarlar. *Gautar* adı tarihsel olarak Eski İngilizcedeki *Geatas* ile, yani Beowolf'un halkı ile aynıdır.

1-2 Bu iki kıta Saga'nın, Völsung'un atalarını yavan bir biçimde anlatan açılış bölümlerinin son derece kısaltılmış halidir: Açık ki, babam bunu amacına uygun bulmamış.

2 "özlemin çocuğu": Rerir'in karısı uzun zamandır kısırdı.

4 Saga'da, Kral Völsung'un salonunun ortasındaki ağacın adı Barnstock'tur ve bir elma ağacı olduğu söylenir.

7 "Kuşlar şakıdı gamsızca": Kuşlar salonu destekleyen büyük ağacın dallarına konmuştu; 11. kıtada da aynı şekilde; ayrıca bkz. III.2.

10 Kral Siggeir ve pek çok başka konuk, Kral Völsung'un salonunda düzenlenen düğün ziyafetine geldi.

12-13 Saga'da, yaşlı adam, Ódin olduğunu açıkça anlatan bir biçimde tasvir edilmektedir, ama adı verilmemektedir. Destan'da adı *Grímnir*, yani "Maskeli"dir –Ódin'in Saga'da hiç geçmeyen, ama Edda şiiri *Grímnismál*'dan türetilmiş bir ismi.

13. kıtanın 3. dizesindeki "dikili ağaç", Ódin'in kılıcı sapladığı Barnstock'un gövdesidir.

14 "Gaut ve Völsung": Völsung'un çocukları ve ırkı sık sık –Saga'nın adında ve bu bölümün başındaki notta olduğu gibi– *Völsungar*, yani Völsunglar olarak anılır.

16 Bu nefretin başlangıcıydı ve Siggeir'in, Gautland'da konuk olarak geldiklerinde Völsung ve oğullarına saldırmasının sebebiydi (21-23); Siggeir Sigmund'un yanıtına öfkelenmiş-

ti, ama (Saga'nın sözleriyle) "o çok kurnaz bir adamdı ve kayıtsızmış gibi davrandı".

17-22 Saga'da, düğün ziyafeti gecesini izleyen gün ("dün gece yattım / istemediğim bir yerde", 19) Völsung ve oğullarını üç ay sonra konukları olarak Gautland'a davet ettikten sonra, Siggeir çok aniden ayrılır ve Signý ile birlikte Gautland'a döner (21). Karaya ayak bastıklarında, Signý onları karşılar ve Siggeir'in kendileri için ne hazırladığı konusunda uyarır (22), ama (Saga'ya göre) Völsung, Signý'nin hemen kendi memleketine geri dönmesi yakarısını dinlemez, Signý'nin kendi halkıyla birlikte kalmasına izin verilmesi ve Siggeir'e geri dönmemesi talebine de kulak asmaz.

29 Saga'da, Völsung'un oğulları başları ve elleri tahta plakalardaki deliklerden geçirilerek, her gece gelen dişi kurdu beklemek üzere ormanda bırakılırlar. Onuncu günde Signý güvenilir hizmetkarını Sigmund'a gönderir. Yalnızca Sigmund hayatta kalmıştır. Hizmetkar, Sigmund'un yüzüne bal sürer, biraz da ağzına koyar. Kurt geldiğinde Sigmund'un yüzünü yalar ve dilini ağzına sokar; Sigmund kurdun dilini ısırır. Sonra kurt şiddetle gerilerken, ayaklarını Sigmund'un bağlı olduğu tahtaya dayar ve tahta yarılır; ama Sigmund kurdun dilini bırakmayarak kökünden koparır ve kurt ölür. "Bazıları der ki," der Saga, "kurt, Kral Siggeir'in annesiydi, cadılık yoluyla bu biçime bürünmüştü."

Saga'da, tutsakların bağlandığı tahtalar önemli bir unsur olsa da, Destan'da yalnızca zincirlerden ve prangalardan bahsedilir; kurt "yaralı ve dilsizdir", ama "yarık ağacın yanındadır". Bkz. 30-32'nin notu.

30-32 Bu pasaj iyice kısaltılmıştır ve Saga'daki anlatım açısından önemli unsurlar atlanmıştır. Dolayısıyla, Saga'da Signý Sigmund'u ormanda bulur ve Sigmund'un yeraltında kendisi için bir ev yapması gerektiğine karar verdikleri açıkça ifade edilir. Sigmund orada yaşarken Signý onun ihtiyaçlarını giderecektir. Saga'da, Signý'nin Destan'daki, "Cüce usta, aç kapılarını!" sözlerini açıklayan hiçbir şey bulunmamaktadır. Bu bölümün başındaki nesir pasajda (s. 75), "Sigmund cüce demirci kılığında uzun zaman bir mağarada yaşadı," denir.

Bu bağlamda, William Morris'in *Volsung Sigurd'un Hikâyesi* adlı şiirinde Sigmund'un konağının eskiden "Cücelerin evi" olan "taştan bir mağara" olduğunun açıkça ifade edilmesi ilgi çekicidir. Şiirde (bkz. 29'un notu) aynı zamanda, Siggeir'in emirleri üzerine Völsung'un oğullarını ormana götüren adamların bulabildikleri en büyük meşe ağacını kestikleri ve onları "demirden bağlarla" bağladıkları da söylenir; kurt, Sigmund için geldiğinde, Sigmund "bağlarını parçalar" ve kurdu elleriyle öldürür.

Signý'nin Siggeir'den iki oğlu vardır ve on yaşına giren büyük oğlunu, Völsung'un intikamını almaya kalkışması durumunda Sigmund'a yardım etmesi için ormana gönderir; ama Sigmund'un, kendisi ateş için odun toplarken ekmek yapmasını söylediği oğlan un çuvalına dokunmaya korkar, çünkü çuvalın içinde canlı bir şey vardır. Sigmund bunu Signý'ye söylediğinde, kadın ona oğlanı öldürmesini, çünkü çocuğun yüreksiz olduğunu söyler; Sigmund da bunu yapar. Ertesi sene Signý, Siggeir'den olan ikinci oğlunu ormana gönderir ve yine aynı şey olur.

Bunun ardından Signý bir kadın büyücü ile biçim değiş

tokuşu yapar; büyücü Signý kılığında üç gece Siggeir'le, Signý de kendi erkek kardeşiyle yatar. Bu birlikten doğan oğlana Sinfjötli adı verilir.

33 Bu kıtanın 5-6. dizeleri hakkında bkz. 35-36'nın notu.

33-34 Saga'da, Sigmund Sinfjötli'yi Siggeir'in oğulları ile aynı sınava tabi tutar. Yeraltındaki eve geri döndüğünde, Sinfjötli ekmeği pişirmiştir, ama hamuru yoğurmaya başladığında unun içinde canlı bir şey olduğunu düşündüğünü söyler. Sigmund güler ve Sinfjötli'nin kendi pişirdiği ekmeği yememesi gerektiğini, "çünkü hamurla birlikte büyük zehirli bir yılanı yoğurduğunu" söyler. Saga'da Sinfjötli'nin Sigmund'a kılıç getirdiğinden bahsedilmez (bkz. 37-39'un notu).

35-36 Saga'da uzun bir pasaj Sigmund ile Sinfjötli'nin ormandaki vahşi kahramanlıklarına adanmıştır. Orada kurt adam olurlar; Sigmund'un Sinfjötli'yi Signý ile Siggeir'in oğlu sanması önemli bir noktadır (bkz. 33 "Latif oğlan, baban değil / sana yüzünü veren"). Sigmund oğlanın Völsungların enerjisine ve cüretine, ama aynı zamanda babasının kötü yüreğine sahip olduğunu düşünür.

37-39 Saga'da, Sigmund ile Sinfjötli Siggeir'in evine girerler ve dış odadaki bira fıçılarının arkasına saklanırlar; ama Siggeir ile Signý'nin iki küçük çocuğu altın oyuncaklarla oynamakta, onları salonun zemininde yuvarlamakta ve onlarla birlikte koşmaktadırlar. Altın bir yüzük Sigmund ile Sinfjötli'nin bulunduğu odaya yuvarlanır. Yüzüğün peşinde odaya giren

çocuklardan biri "orada iki uzun boylu, haşin adamın, sarkık miğferler ve parlak zincir zırhlar içinde oturduğunu görür"; çocuk koşarak döner ve bunu babasına söyler.

Bunu işiten Signý çocukları dış odaya götürür ve Sigmund ile Sinfjötli'den, saklandıkları yeri ihbar ettikleri için onları öldürmelerini ister. Sigmund, onu ele vermiş olsalar bile Signý'nin çocuklarını öldürmeyeceğini söyler, ama korkunç Sinfjötli durumu hafife alır, iki çocuğu öldürür ve cesetleri salona atar. Sigmund ile Sinfjötli nihayet yakalandığında, Siggeir onlar için taş ve çimenden, büyük bir cenaze höyüğü kurdurur; ve höyüğün ortasına büyük, taş bir levha koydurur, böylece oraya birlikte konduklarında ayrı kalıp taş levhayı aşamayacaklar, ama birbirlerini duyabileceklerdir. Ancak höyük örtülmeden önce Signý Sinfjötli'ye, içinde et olan bir saman tutamı atar. Höyüğün karanlığında Sinfjötli etin içine Sigmund'un kılıcının saplanmış olduğunu keşfeder ve kılıçla taş levhayı keserler.

Bu hikâye ile ilgili, yarım kıtanın dışında eski şiir olmadığını söylemiştim, işte tam bu noktada Saga'nın yazarı tarafından o dizeler alıntılanır:

ristu af magni
mikla hellu,
Sigmundr, hjörvi,
ok Sinfjötli.

"Kuvvetle büyük levhayı kestiler, Sigmund ve Sinfjötli, kılıçla."

Höyükten çıktıklarında gecedir ve herkes uyumaktadır; odun taşırlar ve evi ateşe verirler.

40-41 Saga'da bu noktada Sigmund Signý'ye öne çıkmasını söylediği anda, Signý Sinfjötli hakkındaki gerçeği açıklar

–kuşkusuz bu Destan'nın 41. kıtasında ima edilir, "Oğul Sinfjötli, baba Sigmund!" Saga'ya göre, Signý ateşe gitmeden önce, son sözlerinde, Völsungların intikamını almak için çok çabaladığını, bu yüzden daha fazla yaşamasının imkânsız olduğunu söyler.

III
DAUÐI SINFJÖTLA
(Sinfjötli'nin Ölümü)

Bu noktada Saga'da, Signý ile Siggeir'in ölümünden sonra, Helgi Hundingsbani'nin tarihi yer alır. Helgi orijinal olarak Völsung efsanesi ile yalnızca Sigmund ile Borghild'in (Destan'ın bu bölümünde yalnızca Kraliçe olarak geçer) oğlu olduğu için bağlantılıdır. Saga bu konuda Edda'daki "Helgi şiirleri"ni izler; ama babam kendi şiirinde bu eklentiyi tamamen çıkarmıştır ve Helgi'den bahsetmez.

Destan'ın bu bölümünde Saga'dan ve Edda'daki *Frá dauða Sinfjötla* (Sinfjötli'nin ölümü üzerine) başlıklı kısa bir nesir pasajdan yararlanılmıştır. Codex Regius'u derleyen kişinin, şiir bulamadığından, Sigmund ve Sinfjötli'nin tarihlerini tamamlamak için bunu yazdığı açık. Destan ile eski anlatımlar arasında önemli farklar yok.

1-2 Saga'da, Sigmund kendi memleketine döner ve orada tahta geçmiş olan gaspçıyı indirir.

3 "Grímnir'in armağanı": bkz. II.12-13 ve not.

4 *Frá dauða Sinfjötla*'da ve Saga'da, Sigmund'un kraliçesinin

adı Borghild'dir; Destan'da ona bir isim verilmez (belki de babam Borghild adının orijinal efsanede olmadığını, "Helgi" bağlantısı ile anlatıma girdiğini düşündüğü için). Kaynaklarda, onun savaşta yakalandığı belirtilmez.

6 Her iki kaynakta, Sinfjötli Borghild'in babasını değil, erkek kardeşini öldürür; ikisi de aynı kadına talip olmuştur. Saga'da, Borghild'in Sinfjötli'yi diyardan sürmek istediği anlatılır; Sigmund buna izin vermese de, karşılık olarak kadına büyük servet önerir; Sinfjötli Borghild'in erkek kardeşinin cenaze ziyafetinde öldürülür.

7 Saga'da, ekmek yapma olayının olduğu sırada, Sinfjötli hamurla birlikte zehirli yılanı yoğururken (bkz. II.33-34'ün notu), zehirin Sigmund'a içeriden ya da dışarıdan zarar veremeyeceği belirtilir. Buna karşılık, Sinfjötli yalnızca dışarıdan alacağı zehire karşı dayanıklıdır; aynısı *Frá dauða Sinfjötla* ve Nesir Edda'da da söylenir.

9-10 Her iki kaynakta, Borghild ona üçüncü kez içki önerdiğinde Sigmund Sinfjötli'ye şöyle der: *Láttu grön sía, sonr* ("Onu sakalınla süz, oğul"). Sigmund o sırada çok sarhoştur, der Saga, "bu yüzden öyle söylemiştir".

12 Kayıkçı Ódin'dir (burada onu tasvir eden dizeler IV.8'de farklı bir biçimde tekrarlanmaktadır). Eski kaynaklarda bu söylenmemektedir. O metinlerde kayıkçı, Sigmund'u fiyortlardan geçirmeyi teklif eder, ama kayık hem Sigmund'u hem de Sinfjötli'nin cesedini alamayacak kadar küçüktür, bu yüzden ilk önce ceset götürülür. Sigmund fiyort boyunca yürür,

ama kayık kaybolmuştur. Saga, Borghild'in sürüldüğünü ve kısa süre sonra da öldüğünü söyler.

13 *Valhöllu'da:* İskandinav dilindeki ismin -e hali, vezin açısından alıkonmuştur.

IV
FŒDDR SIGURÐR
(Sigurd Doğuyor)

Borghild'in sürülmesinin ardından Sigmund kendisinden çok daha genç olan yeni bir eş alır (IV.2) ve kadın Sigurd'u doğurur. Saga'da ve *Frá dauða Sinfjötla*'da adı Hjördis'tir ve Kral Eylimi'nin kızıdır; Destan'da ise adı Sigrlinn'dir. Bu fark, bir isim aktarımı gerçekleştiği görüşüne dayanmaktadır: Orijinal olarak, İskandinav efsanelerinde Hjördis, Helgi'nin annesidir (bkz. III'ün notu), Sigrlinn ise Sigmund'un kansı ve Sigurd'un annesidir. Bu isim aktarımından sonra Sigrlinn Helgi'nin annesi olur (ve Edda şiiri *Helgakviða Hjörvarðssonar*'da, yani Helgi'nin oğlu Hjörvarð'ın Destanı'nda da bu şekilde geçer) ve Hjördis Sigurd'un annesi olur. On üçüncü yüzyılın başlarında yazılan Almanca şiir *Nibelungenlied*'de, Sieglind (Sigrlinn) Kral Siegmund'un kraliçesi ve Siegfried'in (Sigurd) annesidir.

Destan'ın bu bölümündeki anlatım değiştirilmiş ve Saga'daki haline göre kısaltılmıştır (Edda'da buna karşılık gelen şiir bulunmamaktadır). Saga'da, Kral Lyngvi Hjördis'le evlenme meselesinde Sigmund'un rakibidir, ama Hjördis onu reddeder; Sigmund'a kendi topraklarında büyük bir orduyla saldıran, Destan'daki (3. ve 5. kıtalar) yedi talip, yani "kralların oğulları" değil, Lyngvi'dir.

Hjördis tek bir kadın köle eşliğinde ormana gönderilir ve şiddetli savaş boyunca orada kalır. Saga'da, Destan'da da olduğu gibi (8-9. kıtalar), Ódin belirir ve Sigmund'un kılıcı ("Grímnir'in armağanı", 5) tanrının kaldırdığı mızrakla çarpışarak kırılır ve Sigmund ölür (Ódin'in müdahalesinin önemi konusunda, bkz. *Upphaf* bölümündeki not, s. 175).

Destan'da olduğu gibi Saga'da da Hjördlis (Sigrlinn) Sigmund'u savaş meydanında, ölümcül bir yara ile yattığı yerde bulur ve Sigmund onunla konuşur, şifa umudu olmadığını, zaten iyileşmek istemediğini, çünkü Ódin'in onu çağırdığını söyler (11. kıta); doğmamış oğlu Sigurd'dan da bahseder ve karısına kılıcının parçalarını saklamasını, kılıcın yeniden yapılması gerektiğini söyler.

Sigmund'un ölümünün hemen ardından kıyıya bir filo daha yanaşır. Saga'ya göre filoya Danimarka Kralı Hjálprek'in oğlu Alf komuta etmektedir (Destan'ın 14. kıtasında yeni gelenlerin isimleri verilmez). Bunu gören Hjördis kadın kölesine kendisiyle giysi değiş tokuşu yapmasını ve kralın kızı olduğunu söylemesini emreder. Alf kılık değiştirmiş kadınlarla birlikte kendi ülkesine geri döndüğünde gerçek ortaya çıkar. Alf çocuğu doğduktan sonra Hjördis'le evlenmeye söz verir ve böylece Sigurd Kral Hjálprek'in evinde yetiştirilir. Destan'da, Sigrlinn'in (Hjördis) kılık değiştirmesi hikâyesi şu dizelere indirgenir: "Sigmund'un gelini / köle olarak / gürleyen denizlerde / hüzünle yolculuk etti."

13 Saga'da Sigmund parçalardan yapılacak olan kılıca *Gramr* adını verir; bu, Destan'ın bir sonraki bölümünde, V.18'de belirtilir.

V
REGIN

Destan'ın bu bölümündeki hikâyenin kaynağı yalnızca *Völsunga Saga* değil, aynı zamanda Saga'nın dayandığı Edda şiirleridir: *Reginsmál* başlıklı sonuç bölümü (bkz. I. bölüm hakkındaki not, s. 177) ve *Fáfnismál*; hikâye Snorri Sturluson tarafından Nesir Edda'da da kısaca anlatılır. Snorri şiirlerde "altın"a neden "Fáfnir'in konağı" ve "Grani'nin yükü" dendiğini açıklar.

Anlatımsal açıdan, Destan'ın bu bölümünde, bahsedilen kaynaklarda olmayan pek az şey vardır, ve yer yer (özellikle de Fáfnir'in ölümünün ardından Sigurd ile Regin arasında geçen diyalogda) *Fáfnismál*'dan dizelerin akışı takip edilir, ama sadece yer yer benzeşirler.

Destan'ın I. bölümünde anlatılan "Andvari'nin altını" efsanesi, Æsir'in Hreidmar'ın oğlu Otr'ın fidyesini ödedikten sonra onun evinden ayrılmalarının ötesine uzanmaz. Bu bölümün notunda (s. 179), Snorri Sturluson'un Völsung efsanesinin kendi versiyonuna "Andvari'nin altını" ile başladığını, Saga'da ise bunun çok daha sonra anlatıldığını ve Hreidmar'ın oğlu Regin'in, ejderhaya saldırmadan önce Sigurd'a anlattığı bir hikâye olarak geçtiğini belirttim. Destan'ın bu bölümünde o noktaya geliyoruz.

Sigurd'un Kral Hjálprek'in evinde büyüdüğünü anlattıktan sonra Saga, Regin'in onun koruyucu babası olduğunun ve Sigurd'a pek çok beceri öğrettiğinin ötesinde bir şey söylemez. Öğrettikleri arasında rün bilgisi ve pek çok dil vardır (bkz. 2. kıta). Diğer yandan Snorri, Hreidmar ve Andvari'nin altını hikâyesini, babamın Destan'ın I. bölümünün sonunda bıraktığı noktanın ötesine kadar taşır.

"Altın hakkında başka ne söylenebilir?" diye yazar Snorri ve sonra şu hikâyeyi anlatır. Hreidmar altını alır, ama diğer oğulları Fáfnir ve Regin, kardeşleri için ödenen kan parasının bir kısmına el koyarlar. Hreidmar onlara hiçbir şey vermeyecektir ("Bezenmiş yüzüklere yalnız ben hükmedeceğim", I.12); bunun üzerine Fáfnir ile Regin babalarını öldürürler. Sonra Regin, Fáfnir'den hazineyi onunla eşit olarak paylaşmasını talep eder, ama Fáfnir bunun mümkün olmadığı, çünkü hazine için babasını öldürdüğü cevabını verir; ve Regin'e gitmesini, yoksa babalarıyla aynı kaderi paylaşacağını söyler.

Sonra Fáfnir Hreidmar'ın miğferini --bütün canlıların korktuğu– *œgishjalmr*'ı, yani Dehşet Miğferi'ni alır ve kendi kafasına takar. Sonra Fáfnir Gnitaheiði'ye çıkarak bir in yapar ve (Nargothrond'da Glaurung'un yaptığı gibi) kendini ejderhaya dönüştürerek altının üzerine uzanır. Ama Regin kaçıp Kral Hjálprek'in yanına gider ve onun demircisi olur; Sigurd onun oğludur.

Snorri hazinenin kaynağının hikâyesini anlattıktan sonra, Regin'in Sigurd'la ilişkisini ve Fáfnir'in öldürülmesini anlatır. Destan'ın bu bölümü o hikâyeyle ilgilidir; ama bundan evvel, daha önce belirtildiği gibi (bkz. s. 178-179), babam Saga'yı izleyerek, Andvari'nin altını hikâyesini, Sigurd'un Fáfnir'i öldürmek için neden onu kışkırttığı sorusuna yanıt olarak, Regin'in anlattığı bir hikâye olarak sunar (ya da, Destan'da olduğu gibi, yeniden sunar). Destan'da hikâyenin bu ikinci sunumunda dizeler tekrarlanır ya da karakteristik bir biçimde hemen hemen tekrarlanır (I.2-6, 9 ile V.7-11'i karşılaştırınız), ama Æsir kısmı dahil edilmez ve Loki'nin yerine "gezgin bir hırsız / amansız elli" konur (8). Bununla birlikte, V.12-14'te Regin'in hikâyesi bu sefer Hreidmar'ın (Fáfnir tarafından –Regin'in bunda rol oynadığından ne Saga'da ne de Destan'da bahsedilir) öldürülmesini, oğul-

lar arasındaki çekişmeyi ve Fáfnir'in (Gnitaheiði'de) ejderhaya dönüşmesini anlatır.

Saga'da anlatıldığı şekliyle hikâyenin önemli unsurlarından biri Destan'ın bu bölümünde tamamen eksiktir. Kılıç Gram'ı yaptıktan ve Grani adlı atı edindikten sonra, Sigurd Regin'e, babasının öcünü alana dek Fáfnir'e saldırmayacağını bildirir; Kral Hjálprek'in sağladığı büyük bir ordu ve filo ile yola çıkar, kanlı bir savaşta Kral Lyngvi'yi öldürerek bunu başarır. Ama Destan'da, anlatımın daha ileri bir noktasında, Sigurd'un intikamının hikâyesinin bir biçimi ortaya çıkar (VII.24-29).

14 Gnitaheiði: Eski İskandinavcada bu isim *Gnitaheiðr*'dır, ismin ikinci kısmı *heiðr*, Eski İskandinavcada 'fundalık' anlamına gelir ve 'Gnitaheid', 'Gnitaheith' ya da 'Gnitaheath' olarak İngilizceleşmiştir. Babamın şiirlerinde pek çok defa geçer, ama her zaman 'Gnitaheiði üzerinde' biçiminde kullanılır. Bu, ismin -e halinin korunması ya da sözcüğün modern İzlandaca biçiminin kullanılması (yani *heiði* olarak) yüzünden olabilir.

17-18 İki kılıcı örse vurarak kıran Sigurd'dur; Saga'ya göre, bunun ardından annesine gidip Sigmund'un kılıcının parçalarını ona emanet ettiğinin doğru olup olmadığını sorar ve annesi parçaları ona verir. Gram (*Gramr*) adı hakkında, bkz. IV.13'ün notu.

20 Hem Snorri Sturluson hem de Saga, Sigurd'un Gram'ın keskinliğini suyun içinde kılıcın kenarına doğru yüzen bir yün parçası ile sınadığını bilir; ama nehir yalnızca Destan'da Ren (İskandinavcada *Rín*) olarak adlandırılır.

22-24 Sigurd'un, kır atı Grani'yi nasıl edindiğine dair hikâye yalnızca Saga'da bulunur (Edda'daki şiirlerde sık sık adı geçer). Yaşlı adam yine Ódin'dir (buradaki tarifle II.12, III.12, IV.8'deki tarifleri karşılaştırınız).

Busiltarn adı Saga'dan alınmıştır; İskandinavca biçimi *Busiltjörn*'dür, babam Destan'ın müsveddesinde ilk bu biçimi kullanmış ve daha sonra kurşunkalemle düzeltmiş. İngilizce *tarn*, yani küçük göl sözcüğü İskandinavca sözcükten alınmıştır; ama Saga'da Busiltarn'ın bir nehir olduğu söylenir, Destan'da da böyle olduğu açıktır.

Sleipnir, Ódin'in sekiz bacaklı atının adıdır.

25 Gand: Regin'in atının adı başka yerlerde belirtilmez, ama bu Eski İskandinavcada *gandr* olmalıdır ('Gandalf' adında da bulunur). Orijinal ya da ilk anlamı belirsizdir, ama büyü ya da sihirle, varlıklar ve şeylerle, ve özellikle de cadılıkta kullanılan asayla ilgisi vardır; ayrıca kurtların kullanımı ile de ilgilidir. *Gandreið* sözcüğü cadıların gece gezintilerinde bindikleri varlık için kullanılır.

Fáfnismál metni üzerine bir derste, babam Saga'daki iyi bir ayrıntının –Fáfnir'in su içerken üzerinde durduğu çok yüksek yamaç– şiirde olmamasından bahsetmiş, çünkü Sigurd ona bakarak "neyle karşı karşıya olduğunu" ilk o zaman anlar.

26 "saklandı uzun zaman": yani Sigurd. Codex Regius'taki *Fáfnismál*'ın nesir giriş bölümünde, Saga'da ve Snorri Sturluson'un kısa anlatımında, Sigurd'un ejderhanın suya sürünerek giderken izlediği patikada bir çukur kazdığı yazar. (26-27, 29. kıtalardaki, Sigurd tarafından kazıldığı söylen-

meyen 'çukur'). Saga'da, Sigurd o çukuru kazarken yaşlı bir adam (Ódin) yanına yaklaşır ve ejderhanın kanını akıtmak için başka hendekler kazmasını öğütler. Babam bir dersinde bu mesele hakkında şunları söylemiş:

> Ama Ódin ve öğüdü çok anlaşılır görünmüyor; Ódin'in müdahalesi başka yerlerin taklidi olabilir (örneğin, Grani'nin seçilmesi). Birden fazla çukur pek işe yaramamış görünüyor, çünkü her durumda Sigurd *bir tanesinin* içinde olmalı ve kan ancak onun içinde olduğu (yaranın altındaki) çukura akacaktır. Saga versiyonundaki anlatımın sebebi Ódin vurgusu ve alıntı komplonun Sigurd'un ejderha öldürmesi (daha sonra bu unvanla hatırlanacaktır) meselesini aydınlatmaması fikridir. Şekli değiştirilemez ve bu yüzden ejderha ve onun ne kadar zehirli olduğu meselesi büyütülür; ama bu da başarılı bir biçimde yapılmaz.

Ona göre çukurun orijinal amacı, Sigurd'un başının üzerinden geçen alevlerden kaçabilmesini sağlamasıdır (27, 1-3. dizeleri karşılaştırınız).

30 *Fáfnismál*'da, Saga'da da tekrarlandığı biçimde, Sigurd, Fáfnir'in sorusuna yanıt olarak, kendisine *göfugt dýr*, yani 'asil yaratık' dendiğini söyler. Codex Regius'ta, bu noktadaki nesir not, "Sigurd adını sakladı, çünkü eski zamanlarda, ölmek üzere olan bir adamın sözünün, düşmanına adıyla lanet okursa, büyük güce sahip olduğuna inanılırdı," diye açıklar. Babam bu notun "kuşkusuz şiirin orijinal yazarı için doğru olduğu, hedef kitlesinin muhtemelen bir açıklamaya ihtiyaç duymayacak kadar 'eski zamanlara ait' olduğu" yorumunu yapar. Aynı zamanda, "gizemli *göfugt dýr*

sözcüklerinin muhtemelen belirsizlik, hattâ anlamsızlık yaratmak adına uydurulduğunu", ama "'adam' demenin bilmeceli bir şekli" de olabileceğini söyler.

34 Sigurd'un bu kıtadaki sözleri *œgishjálmr*, yani Heidmar'ın sahip olduğu ve artık Fáfnir'in taktığı 'Dehşet Miğferi'ne atıfta bulunur: bkz. s. 192 ve kıta 14. "Cehennem alsın onu!" sözleri üzerine Fáfnir ölür.

36-41 Babam Regin'in "karanlık sözlerinin" "altında yatan anlamı" Destan'ın bu bölümünün girişinde açıklamış. Kurşunkalemle, çok hızlı yazılmış ve artık pek okunaklı olmayan ders notlarından birinde,) bu bölümde Saga ile *Fáfnismál* arasındaki ilişkiyi ayrıntılı olarak incelemiş; Saga'nın yazarının dizeleri nasıl kısaltıp değiştirdiğini belirlemeye çalışmakla yetinmemiş, bunu neden yaptığını da incelemiş. Burada, pek az düzeltme ile, bu incelemenin bir kısmını veriyorum, çünkü onun Edda'daki benzer sorunlara eleştirel yaklaşımını gösteriyor.

Saga'da, Fáfnir'in ölümünün ardından Regin ile Sigurd arasındaki diyalogun bir özetini vererek başlıyor (Destan'daki kıtaların ve dizelerin numaralarını köşeli parantez içinde veriyorum).

Fáfnir'in ölümünün ardından Regin Sigurd'a gelir ve şöyle der: "Büyük zafer kazandın: bununla kazandığın ihtişam ebedi olacak" [35, 1-4]. Sonra Regin aniden ya da ani görünen bir biçimde huzursuzluğa kapılır –"uzun süre bakışlarını yere diker" ve duygulu bir biçimde, "öldürdüğün kişi benim erkek kardeşim ve bu durumda ben de suçlu sayılırım," der [36, 5-8]. Sigurd kılıcını otlara sürerek temizler

ve basitçe, "ben kılıcı sınadığımda sen çok uzaktaydın," der (yani "yeterince masum" olduğunu ima eder) [37, 1-4].

Regin kılıcı kendisinin yaptığı gerçeğiyle ona karşı çıkar [37, 5]; Sigurd "sağlam bir yürek yeğdir en kuvvetli kılıca" diyerek karşılık verir [38, 3-4].

Regin buna karşı çıkmaz, ama bir kez daha, "gayet duygulu bir biçimde" aynı sözleri söyler: "Sen benim erkek kardeşimi öldürdün, vs." Sonra Regin ejderhanın yüreğini söker, kanını içer ve Sigurd'dan tek bir iyilik ister (bunun için herhangi bir sebep verilmez): yüreği onun için kızartması.

Regin'in "Sen benim erkek kardeşimi öldürdün ve ben de fazlasıyla suçlu sayılırım" sözlerinin tekrarlanması *Fáfnismál*'da bulunmaz. Bu, edebi bir amaca mı hizmet etmektedir –yoksa saga yazarının kullandığı kaynağın sebep olduğu ya da saganın elden ele geçmesi sırasında ortaya çıkan bir karışıklıktan mı kaynaklanmaktadır? Muhtemelen bilinçlidir ve belki kötü de değildir. Saga yazarı böylece Regin'i betimlemiş oluyor: Regin Sigurd'un ortadan kalkmasını çoktan planlamıştır ve kendini kendine haklı göstermeye çalışmaktadır. Sigurd tarafından, küçümsemeyle, sorumluluktaki payından azat edilince, sözleri tekrarlamakla yetinir –pişmanlığından ve "kardeşimi öldürdün" sözlerinden (yani intikamından) vazgeçmez.

Bu tür sözlerin ardından Sigurd'un *igður*'a [konuşmalarını anlayabildiği kuşlara, bkz. 41, 8 ve 43, 1-4] ihtiyacı olmamalıdır. İskandinavya'da, öldürdüğünüz kişinin erkek kardeşinin güvenilir biri olmadığı gerçeği, neredeyse annenizin dizlerindeyken, hele babanızın kucağındayken kesinlikle öğrendiğiniz bir derstir –özellikle o kardeş bunu size ısrarla söylüyorsa.

Sigurd'un yüreği neden kızartması gerektiği konusunda ilginç bir açıklama eksikliği vardır. Elbette gerçek sebep, Sigurd'un kuşları anlayabilmek için yüreği kızartması gerektiğidir. *Fáfnismál* çok açıklayıcı olmasa da yeterli bir sebep verir *-ek mun sofa ganga* [uyuyacağım] (ejderha kanı gibi güçlü bir ilacı içtiği için olduğunu varsayabiliriz) [39, 5-8, ve 40]. Daha iyi bir sebep olup olmadığını –(özellikle düşmanların) etini yemenin ve kanını içmenin onların bilgeliğini ve gücünü kazanmanızı sağladığı gibi çok eski bir inançla bağlantılı [40, 5-8; 46, 1-4]– artık bilemiyoruz.

Snorri Sturluson'un, Regin'in Sigurd'a ejderhanın yüreğini kızartmasını, Fáfnir'i öldürmesinin ardından bir uzlaşma koşulu olarak teklif ettiği açıklamasında bulunduğunu belirtmek gerekir.

39 Ridil: Eski İskandinavcada *Riðill,* Regin'in kılıcı; Snorri onu *Refill* olarak adlandırır.

42-44 *Fáfnismál*'da (anlamı belirsiz olan *igður* sözcüğüyle adlandırılmış) kuşlara atfedilen yedi kıta bulunmaktadır. Kuşlar çalılıkta cıvıldaşırken Sigurd onları duyar ve ejderha kanı diline değdiğinden beri kuşların konuşmalarını anlayabilmektedir. Ama bu kıtaların vezinleri farklıdır. *Fáfnismál* şiiri, Edda'daki şiirlerin büyük kısmının yazılmış olduğu *fornyrðislag* vezniyle değil, *ljóðaháttr* vezniyle yazılmıştır. Bu vezinde, kıta üçer dizelik iki yarıya ayrılır. Her yarının üçüncü dizesinde, normalde, üç vurgulu unsur ve kendi içinde çifte (ya da üçlü) ses tekrarı vardır. 'Kuş dizeleri'nin yalnızca üçü *ljóðaháttr* veznine sahiptir, diğerleri *fornyrðis-*

*lag*la yazılmıştır; babam, *fornyrðislag* dizelerin bir başka şiirden geldiğini ayrıntılı savlarla, kuvvetle savunmaktadır (bkz. 49-54'ün notu).

İki kuşun *ljóðaháttr* vezniyle söylediği üç dizenin iki ana güdüsünün olduğunu söyler: altın, ihanet korkusu ve tekrar altın. Destan'da, bu üç kıtanın temeli budur (gerçi 42, 4-6'da Sigurd'un Fáfnir'in kalbini yemesi önerisi diğer dizelerin birinden alınmıştır); ama –tuhaf bir biçimde– *ljðaháttr* vezniyle yazılmışlardır, Destan *fornyrðislag* vezniyle yazıldığından, bu dizeler alıntıymış gibi görünmektedir.

Eski İskandinavcada hangi biçimde olduğu görülebilsin diye, burada ilk üç *ljðaháttr* dizeyi ve yakın bir çevirilerini veriyorum:

Höfði skemra láti hann inn hára pul
Fara til heljar heðan!
Öllu gulli þá kná hann einn ráða,
fjölð, því er und Fáfni lá.

(Bir baş kısa, / göndersin kır saçlı büyücüyü / buradan cehenneme! Tüm altına / o zaman tek başına sahip çıkabilir, / servete, Fáfnir'in altında yatan.)

46-48 Saga'da, Sigurd ejderhanın yüreğinin bir kısmını yer ve kalanını kenara ayırır. Bunun amacı daha sonra anlaşılır. Sigurd ve Gudrún'un düğününden bir süre sonra şöyle söylenir: "Sigurd Gúdrun'a yemesi için Fáfnir'in yüreğinin bir kısmını verdi ve bundan sonra Gudrún öncekinden de haşin, öncekinden de bilge oldu." Bu unsur Destan'dan çı-

karılmıştır; babam bunu, "Gudrún'un karmaşık psikolojisini açıklamak için sonradan eklenmiş bir parça" olarak kabul ediyordu.

Bu dizeler *Fáfnismál*'daki nesir bir pasajdan alınmıştır. Saga'daki haline çok benzeyen bu bölüm, Regin'in ölümünden sonra Sigurd'un Grani'ye binerek Fáfnir'in izini takip ettiğini ve inine kadar gittiğini anlatır. İn açık durmaktadır. Kapılar ve kapı direkleri, yere kazılmış olan evdeki tüm kirişler demirden yapılmıştır (46). Sigurd orada büyük bir altın deposu bulur ve onlarla iki büyük sandık doldurur; Dehşet Miğferi'ni, altın bir zincir zırhı ve pek çok başka kıymetli eşyayı alıp Grani'ye yükler; at, Sigurd onun sırtına atlayana kadar yerinden kıpırdamaz.

49-54 *Fáfnismál*'da, Sigurd Regin'i öldürdükten ve ejderhanın kalbini yedikten sonra, *igðuru* yine duyar; ve bu beş dize yine *fornyrðislag* veznindedir (bkz. 42-44'ün notu). Kaç kuşun konuştuğuna dair bir belirti yoktur, ama ilk iki dize Gudrún'la, son üçü Valkyrie ile ilgilidir. Ateşle çevrelenmiş Valkyrie, Hindarfell dağında uyumaktadır: Ódin dikenini ona saplamıştır, çünkü Valkyrie onun emrine karşı çıkarak bir savaşçıyı öldürmüştür. Bkz. aşağıda, 54'ün notu.

Babam bu dizelerin, *fornyrðislag*da yazılmış önceki 'kuş dizeleri' gibi, "durumu genişleten ve muhtemelen, kuş geleneği aracılığıyla, hikâye hakkında daha fazlasını anlatan" bir şiirden geldiğini savunuyordu –"hikâye hakkında pek çok anlatıyı tek bir duruma sıkıştırmaya" çalışan bir şiirin izleri. "Hangi kuşun ne dediğini tartışmanın faydasız olduğunu" kabul etse de, bir kuşun Gudrún'la ilgili dizeleri, diğerinin Valkyrie hakkındakileri söylediği tahmininin "tüm

diğer tahminler kadar geçerli" olduğunu düşünüyordu.

Ancak Destan'da, bu ikinci grup 'kuş dizeleri'ni (daha doğrusu, onlann anlamını yankılayan, derlenmiş dizeleri) alıkoydu ve (Valkyrie hakkındakileri) bir kuzguna ve (Gudrún hakkındakileri) bir ispinoza verdi ve onları iç içe geçirdi. Ama bu konuşmalann yerlerini Sigurd'un Fáfnir'in inine girişinin ve orada bulduğu hazineyi yüklemesinin *ardına* kaydırdı, böylece kuşların, atına binip Gnitaheiði'den ayrılan Sigurd'u nelerin beklediği hakkında konuşuyor olmalarını sağladı; buna karşın *Fáfnismál*'da, 46-48'in notunda alıntılanan nesir pasaj ikinci grup 'kuş vezinleri'nin ardından gelir.

54 "gücünü kullanarak, / zaferi belirleyen, Valkyrie". Kuzey efsanelerinde ve şiirlerinde, savaşların nasıl gelişip, nasıl sonuçlanacağına, Ódin'in elçileri olarak gönderdiği şeytani savaşçı kadınlar olan Valkyrie'ler karar verirdi.

Valkyrie sözcüğü 'ölenleri seçen' anlamına gelir: Kimin öleceğine, kime zafer bahşedileceğine onlar karar verir. Belki de bu kavramın en çarpıcı örneği, onuncu yüzyılda, Kral Sarısaçlı Harald'ın oğlu, Norveç kralı İyi Hákon'un ölümü üzerine yazılan şiirde bulunabilir. Şiir şu şekilde başlar:

Göndul ve Skögul'u gönderdi Gautatýr
seçmek için Yngvi'nin ırkından kimin
Ódin'e gidip Valhöll'de ikamet edeceğini.

Göndul ve Skögul iki Valkyrie'dir; Gautatýr Ódin'in adlarından biridir. Şiirde, Kral Hákon kalkanı yarılmış, zincir zırhı biçilmiş halde yerde otururken ve Valkyrie'lerin sözlerini dinlerken betimlenir.

Sonra dedi ki Göndul, mızrağının sapına dayanarak,
"Şimdi Tanrıların kudreti büyüyecek,
Çünkü Hákon'u çağırdılar büyük bir orduyla konaklarına."
Kral dinledi Valkyrie'lerin sözlerini
Atlarının üzerinde oturan, düşünceli yüzlerle,
Başlarında miğferleri ve önlerinde mızrakları.

Sonra Hakon, Skögul adlı Valkyrie ile konuşur:

"Neden savaşın sonucuna bu şekilde karar verdin,
Geirskögul?
Tanrıların zaferi bizim hakkımızdı."
"Biz öyle yaptık ki," dedi Skögul, "meydan sana
kaldı ve düşmanların kaçtı.
Şimdi Tanrıların yeşil yuvalarına at sürmeliyiz,
Ódin'e ne kudretli bir kralın geldiğini
söylemek için."

VI
BRYNHILDR

Codex Regius'taki, Sigurd'un Fáfnir'in inine girişini ve orada büyük bir altın hazinesini alıp, sandıklar içinde atı Grani'nin sırtına yükleyişini tarif eden nesir pasajın içeriğini V.46-48'de vermiştim. Bu pasaj, Edda versiyonlarında, *Fáfnismál* şiirinin sonu olarak görülür, ama aslında, ara verilmeden ve yeni bir başlık atılmadan, Sigurd'un Hindarfell'de uyuyan Valkyrie ile karşılaşmasının hikâyesine geçer ve bu bölüm, *Sigrdrífumál* adı verilen tuhaf eserin nesir girişi olarak kabul edilir.

Nesir pasajın, Saga'da da son derece benzer biçimde bulu-

nan sonraki bölümü, Sigurd'un atını Hindarfell'e (*Hindarfjall*) sürdüğünü ve güneye döndüğünü anlatır. Dağda, yanan ateş gibi, büyük bir ışık görür. Işık göğü aydınlatmaktadır; Sigurd oraya geldiğinde, bir kalkan duvar (*skjaldborg*) ve üzerinde bir bayrak bulur. *Skjaldborga* girer ve orada, eksiksiz zırhı ve silahlarıyla uyuyan bir adam görür. İlk önce adamın miğferini kafasından alır ve onun bir kadın olduğunu görür. Kadının boyun zırhı o kadar dardır ki, etine işlemiş gibi görünmektedir. Sigurd kılıcı Gram'ı kullanarak boyun zırhını ve kollardaki kısımları kesip çıkarır. Kadın uyanır, doğrulup oturur ve Sigurd'u görür.

Destan'ın 2-4. kıtalarının, "kalkanlardan örülmüş duvar", bayrak ve "[kadının] derisinde bitmiş kadar sıkı korsesi" ile, bu nesir pasajın içeriğini yakından takip ettiği görülecektir. Ancak Grani'nin alevlerden atlaması yeni bir eklentidir; Sigurd'un Brynhild'e Gunnar'ın biçiminde geldiği ikinci ziyaretten alınmıştır. Ona ilk gelişi hakkında, kaynaklar Sigurd'un *skjaldborga* "girdiği" dışında bir şey söylemez. Hem Saga, hem de Edda'daki nesir pasajda bulunan bu sözcük, sık sık burada bir kule, bir kale olduğu anlamına gelecek şekilde yorumlanmıştır, ama babam başka yazılarda, Brynhild'in "kendini alevden bir duvarla çevirmesi"ne atıfta bulunur.

Valkyrie'nin Sigurd'a ilk sözleri ile *Sigrdrífumál* denen bölüm başlar:

Hvat beit brynju?
Hvi brá ek svefni?
Hverr feldi af mér
Fölvar nauðir?

Ne ısırdı zırhı?
Nasıl uyandım uykudan?
Kim attı üzerimden
beyaz bağları?

Sonra bu açılış dizesinde Sigurd, onu kılıcıyla, Sigmund oğlu Sigurd'un kesip kurtardığı yanıtını verir. Bu dize *fornyrðislag* veznindedir, ama ardından gelen şiir *ljóðaháttr* veznindedir (bkz. V.42-44) ve pek az kıta *fornyrðislag* vezninde yazılmıştır. Valkyrie uyanışını, şiirde 5-6. kıtalarda yankılanan dizelerle kutlar ve sonra şöyle der:

Çok uyudum,   çok uzun yatırıldım uykuya,
çoktur insanın kötülükleri!
Ódin'in   buyruğuydu kıramamam
uyku rünlerini.

Codex Regius'ta, bunun arkasından şu şekilde başlayan bir başka nesir pasaj gelir: "Adının Sigrdrífa olduğunu söyledi, o bir Valkyrie idi"; Sigurd'a, iki kralın savaştığını ve Ódin'in onlardan birine zafer vaat ettiğini, ama Valkyrie'nin savaşta onu öldürdüğünü anlattı. Bu hareketini cezalandırmak için (V.52'de Kuzgun'un söylediği gibi) "Ódin uyku dikenini ona saplamıştı" ve bir daha savaşta zafer kazanmayacağını, ama evleneceğini söylemişti. "Ben de Ódin'e dedim ki, bunun karşılığında ben de korku bilen hiçbir erkekle evlenmeyeceğime yemin ediyorum" (Saga'da aynı sözler kullanılmaktadır). Snorri Sturluson'un versiyonunda Brynhild, ancak atını konağını kuşatan ateşten geçiren adamla evleneceğine yemin eder. Destan'daki yemininde (VI.8) orijinal metin "dünyaca tanınan"

der: Ben, sonra yapılan değişiklikte olduğu gibi, "seçilmiş" sözcüğünü seçtim ve D'yi büyük harfle yazdım.

Uyuyan Valkyrie'nin Sigrdríf ya da Sigrdröífa adını taşıması epey tartışma yaratmıştır. *Fáfnismál*'ın sonunu oluşturan (ve şiirde V.50-54. kıtaların temsil ettiği) beş "kuş dizesi"nin sonuncusunda, "Sigrdríf'in uykusu"na atıfta bulunulmaktadır, ve biraz önce bahsi geçen nesir pasajda Brynhild iki defa Sigrdrífa olarak adlandırılmaktadır. Bu ismin gerçek olmadığı, Codex Regius'un derleyicisinin sözcüğü yanlış anlamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Derleyici *Fáfnismál*'da geçen sözcüğü bir isim olarak algılamıştır, halbuki sözcük aslında Valkyrie'yi tanımlamak için kullanılmaktadır. Belki de Brynhild için kullanılan, "zafer veren" anlamına gelen bir sözcüktür. Saga'da, Hindarfell'deki Valkyrie'ye Brynhild denir; Snorri Sturluson onun kendine Hildr (yani "savaş") dediğini belirtir, ama sonra ekler, "adı Brynhild'dir ve o bir Valkyrie idi".

Diğer yandan, "Sigrdrífa" ile "Brynhild"in başta iki ayrı varlık olduğu, daha sonra bir araya gelerek özdeşleştikleri savunulmuştur; böylece, "Sigrdrífa" İskandinav Völsung efsanesinin en çapraşık probleminde bir unsur haline gelir, yani Brynhild'e ilişkin kaynaklara tamamen ayrı ve uyumsuz iki yaklaşım yolu sunar. Destan, babamın "Sigrdrífa" adıyla ilgili fikrine bir kanıt sunmaz, bu isim şiirde geçmez. Bkz. Brynhild hakkındaki not, s. 226.

Codex Regius'taki nesir pasaj, Valkyrie'nin Sigurd'a yemini ile ilgili söylediği sözlerden sonra, Sigurd'un ondan kendisine "bilgelik öğretmesi"ni istemesi ile sona erer ve ardından gelen kıtada Brynhild ona iyi büyüler ve *gamanrúna* ile yapılmış bira getirir. *Gamanrúna* sözcüğü "neşeli rünler" ya da "memnu-

niyet rünleri" olarak tercüme edilebilir. Destan'da, 12. kıta bunun üzerine kuruludur: Bu kıtanın son dizeleri olan "kenarları kahkaha rünleriyle bezeli", babamın kupaya işlenmiş rünler olarak kabul ettiğini düşündürüyor.

Sigrdrífumál hakkında şu yorumu yapmış: "Bu şiir, Edda'daki hemen hemen tüm diğerlerinden daha fazla, tek bir şaire ait bir eserden ziyade, tesadüfen büyüyen bileşik bir şey." Biranın getirilmesi hakkındaki dizenin ardından, rün ilmi hakkında uzun bir dizi dize gelir (rünlerin büyü için kullanılması, örneğin zafer rünleri, konuşma rünleri, dalga rünleri, doğum rünleri ve onların nerelere oyulması gerektiği). "Bütün bunların bir *birikim* olduğuna ikna olmak çok da zor değil," demiş. "Sigurd'un daha sonraki hayatı ile bir ilgisi yok. Sebebi *gamanrúna*. Çok ilginç ve önemli, ama Völsunglarla bir ilgisi yok."

Völsunga Saga'nın yazarının bütün bu rün ilmi dizelerini, metnine dizeler olarak eklemiş olması olağanüstü. Babam bunu, saga yazarının yöntemi hakkında iyi bir örnek olarak görüyordu: "Bunların hemen hiçbirinin hikâye için bir anlamı ya da önemi yok, muhtemelen daha sonra eklenmişler, nesre uygun değil; derleyici, gerçekten sanatsal amaçtan ilham almış olsaydı, herhangi bir malzemeyi esere almama şansı en fazla burada vardı."

Doğal olarak, Destan'da bu dizelerden eser yoktur. Edda şiirinde, bu noktada, Valkyrie Sigurd'a on bir öğüt verir. Bu unsur, epey kısalmış biçimde olsa da, Destan'da da görünür (15-16. kıtalar); babam onların, rün ilmi dizelerinin aksine, Sigurd'un hikâyesi ile ilişkili olduklarından, orijinal şiirin parçası olduklarına inanmış.

Sigrdrífumál'dan, Sigurd ile Valkyrie'nin ilk karşılaşması

hakkında Brynhild'in öğütleri dışında hiçbir şey öğrenilemiyor, çünkü şiirden geriye kalan başka parça yok: Burada, Manzum Edda'daki "büyük boşluk" başlıyor. Codex Regius'un, muhtemelen sekiz yapraktan oluşan (bkz. s. 33) koca bir tomarın olmadığı vahim kayıp burası: Babam bu yapraklarda muhtemelen 200-300 kıta olduğunu tahmin ediyordu. Völsung efsanesinin yaşamsal öneme sahip bu kısmı hakkında, *Völsunga Saga*'da alıntılanan dört *fornyrðislag* kıta dışında Edda şiiri yoktur; o yüzden, bu noktadan itibaren, kaynaklar Saga ve Snorri Sturluson'un Nesir Edda'sındaki çok kısa versiyondur. Bu boşluk, Destan'da, son bölümdeki 46. kıtada sona erer.

Babam, Saga'da, öğütlerin nesir halinde aktarılmasının hemen ardından gelen, Sigurd ile Brynhild'in sadakat yeminlerinin (19. kıta) *Sigrdrífumál*'ın kayıp sonuç bölümünden alındığına inanır.

20-23 Saga, "ve birbirlerine şu şekilde yemin ettiler" sözlerinden sonra hemen "Sonra Sigurd atını sürüp gitti" biçiminde devam eder. Destan'da bu bölümün sonu, ondan önce gelen nesir giriş bölümünde atıfta bulunulduğu gibi ("Birlikte yola çıkarlar, ama Brynhild'in gururu onun, Sigurd'un gitmesini ve ancak tüm insanların şerefini ve bir krallık kazandıktan sonra geri dönmesini talep etmesine sebep olur"), tamamen Destan'a özel bir gelişmedir.

VII
GUÐRÚN

Destan'da, Sigurd Brynhild'den ayrıldıktan sonra, yolculuğu onu bilinçli olarak Gjúkinglerin diyarına götürür. Şu sözler bu-

na işarettir: (VI.23) "yeşil uzanıyordu yollar / Grani'nin yürüdüğü" ve İspinoz'un sözleri (V.51) "Yeşil uzanır yollar / Gjúki'nin diyarına". Snorri'nin epey kısaltılmış anlatımında da böyledir.

Diğer yandan Saga'da, Hindarfell'den yola çıkar ve Heimir adlı büyük beyin evine gelir. Heimir, Brynhild'in kız kardeşi Bekkhild ile evlidir. Bekkhild evde kalıp ince iğne işleriyle uğraşırken, Brynhild zırh ve miğfer kuşanıp savaşa gitmiştir (isimleri bundan ileri gelir; İskandinavcada *bekkr* "sıra" anlamına gelir –eski İskandinav evlerinde kullanılan uzun oturaklar. *Brynja* ise "zincir zırh, boyun zırhı" anlamına gelir). Sigurd uzun süre o evde büyük bir saygıyla misafir edilir.

Sonra bize Brynhild'in Heimir'in üvey kızı olduğu, onun evine geri döndüğü ve Sigurd'un başarılarını –ejderhayı öldürüp hazineyi almasını– anlatan bir duvar halısı dokumaya başladığı anlatılır. Bir gün Sigurd'un şahini yüksek bir kuleye uçar ve bir pencereye konar. Sigurd onun peşinden tırmanır ve içeride çok güzel bir kadının onun başarılarını anlatan bir halı dokuduğunu görür ve bunun Brynhild olduğunu anlar.

Ertesi gün ona gider ve tuhaf bir sohbetin sonunda Brynhild şöyle der: "Birlikte yaşamak kaderimize yazılmamış; Ben kalkanlı bir kızım ve savaşçı krallar arasında miğfer takarım. Savaşta onlara yardım ederim; savaş benim için nefret edilesi değildir." Ama Sigurd eğer durum böyleyse "içinde yatan acının keskin bir kılıcın yarasından daha dayanılmaz olduğunu" söylediğinde, Brynhild kendisinin erkekleri savaşa toparlayacağını, "ama onun Gjúki'nin kızı Gudrún ile evleneceğini" söyler. "Hiçbir kral kızı aklımı çelemez," der Sigurd; "Ben iki yürekli değilim; tanrılar adına yemin ederim ki, ya seni alırım ya da hiçbir kadını almam." Sonra Brynhild aynı şekilde konu-

şur ve Sigurd ona altın bir yüzük verir, *ok svörðu nú eiða af nýju,* "ve yeminlerini yenilediler". Sonra Sigurd oradan ayrılır ve Saga'daki bölüm sona erer.

Burada Brynhild, Kral Budli'nin (*Buðli*) kızı ve Atli'nin (Attila) kız kardeşidir ve Snorri de aynısını söyler.

Sigurd ile Brynhild'in hikâyesindeki bu olağandışı gelişmeye dair Destan'da iz yoktur; ama Saga yazarının efsanenin bu kısmına yaklaşımını tartışma işini Destan hakkındaki yorumlarımın sonuna (Brynhild hakkındaki not, s. 224) bırakıyorum.

Saga burada, "Ren nehrinin güneyinde uzanan" Gjúki krallığına, Gjúki'nin karısı Grímhild'e (haşin mizaçlı bir büyücü olarak tarif ediliyor), Gjúki'nin üç oğlu Gunnar, Högni ve Gottnorm'a, ve kızı Gudrún'a (*Guðrún*) dönüyor. Gudrún'un bir gün nedimelerinden biriyle konuştuğu ve bir düş yüzünden canının sıkkın olduğunu söylediği anlatılıyor.

Destan'ın VII. bölümü Gudrún'un düşüyle başlıyor, ama babam bu bölüme Saga'daki biçiminden çok farklı bir şekilde yaklaşmış. Saga'da, Gudrún düşünde elinde altın tüylü, muhteşem bir şahin tuttuğunu görür: Şahini çok ister ve onu kaybetmektense, tüm servetini kaybetmeye razıdır. Nedimesi bu düşü bir kral oğlunun gelip Gudrún'u isteyeceği biçiminde yorumlar; iyi bir adam olacaktır ve Gudrún onu çok sevecektir. Sonra Gudrún şöyle söyler: "Onun kim olduğunu bilememek beni üzüyor; ama gidip Brynhild'i bulalım, çünkü o bilir."

Böylece Brynhild'e giderler. Gudrún ve nedimeleri Brynhild'in evine gelirler. Brynhild'in evi altınlarla süslenmiştir ve bir tepenin üzerinde durmaktadır. Gudrún orada Brynhild'e düşünü anlatır: Ancak daha önce bahsettiği düşü değil, Destan'da aktarılan, altın postlu büyük erkek geyiği anlatır. Ama şiirinde (VII.1-5) babam, şahin düşünü reddederek, iki bölümü

birleştirip birbirine dokur; ayrıca Gudrún'un düşünü (düşlerini) yorumlayan kişi nedime ya da Brynhild değil, annesi Grímhild'dir. Destan'daki geyik düşünün (VII.2-4) içeriği Saga'dan gelir, ama önemli bir fark vardır. Saga'da, Gudrún Brynhild'e, ayaklarının dibindeki geyiği vuran "sendin"; bunun üzerine ona kendi kardeşlerinin kanını bulaştıran kurt eniğini veren "sendin" der. Destan'da ise, altın geyiği vuran kadın "Bir kadın çılgınca / rüzgarı sürüyordu" sözleriyle anlatılır ve Gudrún'a kurdu kimliği belirsiz "onlar" verir.

Saga'da, Gudrún düşünü anlattıktan sonra, Brynhild ona şöyle söyler: "Nasıl olacaksa, o şekilde açıklayacağım. Kocam olarak seçtiğim Sigurd sana gelecek. Grímhild ona ilaçlı içki verecek ve bu herkese acı getirecek. Ona sahip olacaksın, ama kısa süre sonra onu kaybedeceksin; sonra Kral Atli ile evleneceksin. Erkek kardeşlerini kaybedeceksin ve sonra Atli'yi öldüreceksin." Sonra Gudrún bu tür şeyler öğrendiği için "boğucu bir hüzün" hissettiğini ifade eder ve babasının evine döner.

Belki de Saga yazarı bu bölümü, Edda'nın diğer bölümlerinde görüldüğü gibi, hikâyenin kehanet biçiminde anlatıldığı bir şiirden almıştı; ama bu, anlatımın Brynhild'in kehanet gücünü kayda alan basit bir unsuru olarak, groteskti. Babamın belirttiği gibi, "Kehanet bir hikâyede tehlikeli bir unsurdur." Destan'da, Gudrún'un Brynhild'e yaptığı ziyareti elbette tamamen çıkarır ve Grímhild düşü yorumlamaz, (Saga'da nedimenin yaptığı gibi) hava hakkında teselli sözleri söyleyerek ve "düşler genellikle anlatır / karanlığı ışıkla, / iyiliği şerle" sözleriyle onu sakinleştirmeye çalışır. Brynhild'in kız kardeşi Bekkhild de yoktur; Budli'nin oğlu Atli de, benzer şekilde, Brynhild'in erkek kardeşi olarak şiirde yer almaz. Brynhild'in Sigurd'dan ayrıldıktan sonra nerede oturduğu anlatılmaz: "o kendi ülkesine dön-

dü / tek başına parlayarak", "memleketine geldi / uzun bir bekleyiş için" (VI.23). VIII'in başlangıcında, "zengin ve ihtişamlı" sarayında Sigurd'u beklerken görülür (1-2).

Saga'da, Destan'da olduğu gibi, Sigurd hazinesiyle birlikte Grani'nin sırtında Kral Gjúki'nin konağına gelir. Saygıyla karşılanır; Gunnar ve Högni ile birlikte at sürer ve aralarında öne çıkan odur. Grímhild onun Brynhild'e ne kadar derin bir aşk beslediğini, ondan ne kadar sık bahsettiğini gözlemler, ama bu yüce niteliklere ve engin servete sahip olan Sigurd'un Gudrún'la evlenip, aralarında kalmasının ne kadar iyi olacağını düşünür. Bu yüzden bir iksir hazırlar ve içmesi için Sigurd'a verir; Sigurd bu içkiyle, Brynhild'i tamamen unutur.

Destan'da, Sigurd'un gelişi şerefine verilen ziyafette, Gunnar'ın (Gotlar ve Hunlar arasındaki savaş hakkında, 14-15) ve Sigurd'un (Fáfnir ile altın hazine ve Hindarfell'deki Brynhild hakkında, 16-18) arp eşliğinde söylediği şarkılarda yeni bir unsur görülür. Sigmund'un intikamını almak için Sigurd önderliğinde, Völsungların eski memleketine yapılan bir sefer anlatılır (24-29). Saga'da bu daha önce olur ve Kral Hjálprek'in yardımıyla yapılır (bkz. s. 193), ama Destan'da ona yardım edenler Gjúkinglerdir. Ódin, Saga'da olduğu gibi, Destan'da burada ortaya çıkar, ama rolü tamamen farklıdır. Saga'da (*Reginsmál*'daki dizelerden yola çıkarak) gemiler büyük bir fırtınaya yakalanır, ama bir burunda dikilmekte olan Ódin onlara seslenir ve onu gemiye aldıklarında fırtına diner. Destan'da (28-29) savaşın sonunda ortaya çıkar. Völsung'un, onu ayakta tutan büyük ağaç ölmüş, çatısız kalmış eski evinde Sigurd'a yanaşır ve kaderinin atalarının memleketinde olmadığına dair uyarıda bulunur: Ódin şöyle der "Artık kralsın / kraldan olma, / bir gelin çağırıyor seni / dalgalı denizlerin ötesinde", ve ge-

ri döndükten sonra Sigurd Brynhild'in sözlerini hatırlar: "Kraliçeydim eskiden, / ve bir kralla evleneceğim" (VI.22, VII.35).

8 "Niflung diyarı, Niflung beyi", ve 12. kıtada "Niflunglar": Snorri Sturluson *Niflungar* adı hakkında açık konuşuyor: *Gjúkingar, þeir eru ok kallaðir Niflungar,* yani "Niflunglar olarak da bilinen Gjúkingler". Babamın Destan'ında İskandinav efsanesine yaklaşımın izahatı olarak oldukça katı bir çerçeve çizilmiş olan bu yorum bölümünde, Niflunglar (Almanca *Nibelungen,* yani Nibelunglar) adının kökeni gibi derin bir meseleye üstünkörü olarak bile olsa girmek gereksiz; ama Ek. A, s. 328-334'te bu konuda bir şeyler söylenmiştir.

14 Mirkwood:[1] Saga'da görülmeyen, "Mirkwood" olarak İngilizceleştirilen, İskandinavca *Myrkviðr* adı, halkları birbirinden ayıran karanlık bir sınır ormanı için kullanılır ve Edda şiirlerinde farklı şekillerde kullanılır, ama kökeninde, Got diyarını güney ve doğudaki uzak Hun diyarından ayıran büyük ormanın kahraman efsanelerindeki anısını temsil ediyor olması mümkün görünüyor. İsmin hem Destan'da hem de Edda şiiri *Atlakviða,* yani Atli (Attila) Destan'ında anlamı budur.

Danpar: Mirkwood gibi, bu isim de Saga'da bulunmaz, ama *Atlakviða*'da ve diğer Eski İskandinav şiirlerinde görünür (bkz. Gudrún Destan'ında, 86. kıtanın notu). Rusların Dinyeper ırmağına Gotların verdiği isimdir.

---

1) Çiğdem İpek Erkal'ın, *Yüzüklerin Efendisi* çevirisinde Kuyutorman olarak geçer. *–çn*

15 "Borgund beyleri": Bu ifade 20. kıtada tekrar görülür. Babam onu *Atlakviða*'nın bir dizesindeki dikkate değer sözcüklerden almıştı. Bu dizede Gunnar'a *vin Borgunda*, yani Burgundialıların beyi denir. İskandinavca kaynakların hiçbirinde başka hiçbir Gunnar Burgundialı olarak tanınmaz, sözcük bir halkın ismi olarak da görünmez; ama aynı ifadenin Eski İngilizce *Waldere* şiirinin parçalarında bulunması olağanüstüdür. Burada *Guðhere*'ye *wine Burgenda* denir. Hem Eski İskandinavca *Gunnarr* hem de Eski İngilizce *Guðhere* isimleri, tarihi Burgundia kralı Gundahari'nin adından gelmektedir. Gundahari 437 senesinde Hunlar tarafından öldürülmüştür. Gjúkinglerin tarihsel kökenler için bkz. Ek A.

Budli'nin erkek kardeşi: Saga'da, Kral Budli'nin kardeşinin, yani Atli ile Brynhild'in babasının Gjúkingler tarafından öldürülmesinden, anlatımın daha sonraki bir noktasında bahsedilir.

28 "ve kördü gözü": Ódin'in tek bir gözü vardı: efsaneye göre, Dünya Ağacı'nın kökündeki bilgelik suyu olan, Mímir pınarından içebilmek için gözlerinden birinden vazgeçmiştir.

38 Saga'da olduğu gibi, Destan'da da, Grímhild'in iksirini içtikten sonra Sigurd'un Brynhild'i unuttuğu söylenmez: "kahkahalar atarak içti, / sonra gülümsemeden oturdu"; ama IX.4'e bakınca, anlamı açıktır.

VIII
SVIKIN BRYNHILDR
(Brynhild İhanete Uğruyor)

Saga'da, Sigurd Gudrún'la evleniyor ve Sigurd ile Gjúki'nin oğulları kardeşlik yemini ediyor (Destan'da, 7-10. kıtalar); Sigurd'un bu zamana kadar, yani iki buçuk senedir Gjúkinglerin arasında yaşadığı söyleniyor. Evlendikten sonra, Sigurd Gudrún'a yemesi için Fáfnir'in kalbinin bir kısmını veriyor: bkz. V.46-48'in notu. Sigmund adını verdikleri bir oğulları oluyor.

Ódin'in, talip kralların arasına katılarak Brynhild'e gelmesi (2-5) Destan'a özeldir. Öyle görünüyor ki (6. kıta), ancak onun gelişinden sonra Brynhild'in evinin çevresinde alevler yükselir ve Brynhild bunu Sigurd dışında tüm gelenlere karşı bir engel olarak algılar. Destan'da ateşin tasviri VI.2'dekine benzer. Sigurd Hindarfell'de Brynhild'in ateşini "tıslayıp dalgalanarak gökyüzüne yükselen" "şimşekten çitlere" benzetir.

Saga'da, bunun ardından Grímhild'in Gunnar'a Brynhild'i baştan çıkarmasını öğütlemesi gelir (Destan'da, 12-17. kıtalar); ve Sigurd'un bu evliliğe Gjúki ve oğulları kadar gönüllü olduğu söylenir. Ama ilk önce Brynhild'in babası Kral Budli'ye giderek rızasını alırlar, sonra Brynhild'in üvey babası Heimir'in evine giderler (bkz. s. 208). Heimir Brynhild'in evinin çok uzak olmadığını, kendisinin Brynhild'in yalnızca onun çevresinde yanan ateşi geçebilen adamla evleneceğini söyler. Destan'da elbette, Budli ve Heimir yer almaz.

Saga'daki, Gunnar'ın atının ateşten geçmeyi reddetmesi, Grani'nin Gunnar'a ödünç verilmesi, Grani'nin Gunnar'ı taşı-

mayı reddetmesi ve Grímhild'in onlara biçim değiştirmeyi öğretmesi, Destan'da bundan sonra gelir. Saga, bilinmeyen bir şiirden alınan, Sigurd içine girerken ateşin aniden kükremesini, yerin sarsılmasını ve tekrar sönmesini anlatan iki kıtayı alıntılar (Destan'da, 25-26. kıtalar).

Sigurd ile Brynhild arasındaki diyalogun konusu (28-31) çoğunlukla Saga'dan alınmıştır: Brynhild'in nasıl yanıt vereceğine dair kuşkusu, Sigurd'un büyük bir başlık parası vaat etmesi, Brynhild'in onun diğer taliplerinin hepsini öldürmesini talep etmesi (30. kıta, 3-4. dizeler) ve Sigurd'un yeminini hatırlatması. 31. kıtada, Brynhild'in ateşten geçmeye cesaret edebilen adamdan başka kimseyle evlenmemeye yemin ettiği güçlü bir biçimde ima edilir. Saga da, bu noktada, Sigurd Brynhild'e, bunu yapabilen adamla gitmeye yemin ettiğini açık açık hatırlatır. Brynhild'in Sigurd'a Hindarfell'de söylediği sözler bununla karşılaştırılmalıdır (VI.8):

Bir yemin ettim
sonsuza dek geçerli,
tek bir kişiyle evlenmeye,
Dünya'nın seçilmişiyle.

Brynhild'in düşüncelerine göre, ateşten geçebilen kişinin "Dünya'nın seçilmişi" olması gerektiğini ve bu kişinin Sigurd olduğunu anlamalıyız; ama ateşten Gunnar geçer ve Brynhild "çok huzursuz" olur ve kuşkulu hali "dalgalı denizlerdeki" bir kuğuya benzetilir.

Saga'da, Gunnar kılığına girmiş olan Sigurd üç gece Brynhild'le kalır ve aynı yatakta uyurlar; ama Sigurd kılıcı Gram'ı aralarına koyar ve Brynhild bunu neden yaptığını sor-

duğunda, Sigurd düğünü bu şekilde yapmasının kendisinin kaderi olduğunu, yoksa öleceğini söyler.

Saga ile Destan arasındaki önemli bir fark, yüzük değiş tokuşu hakkında söylenenlerde görülebilir. Saga'da, Heimir'in evindeki görüşmelerinde "Sigurd'un ona altın bir yüzük verdiği" söylenir (bkz. s. 209), ve daha fazlasından bahsedilmez ve burada, Sigurd'un oradan ayrılırken "ona vermiş olduğu Andvaranaut yüzüğünü geri aldığı ve ona Fáfnir'in hazinesinden bir başka yüzük verdiği" söylenir. Diğer yandan Destan'da (33), Brynhild uyurken onun parmağına taktığı yüzüğü alır ve yerine Andvaranaut'u koyar. Destan'daki anlatım bu konuda Snorri'yi takip eder: "Sabahleyin Sigurd Brynhild'e gelin armağanı olarak, Loki'nin Andvari'den aldığı altın yüzüğü verdi ve hatıra olarak onun parmağındaki yüzüğü aldı." Daha fazlası için IX.9-10'a ve notuna bakınız.

Bunun ardından, Saga'da, Sigurd ateşten geçerek oradan ayrılır; o ve Gunnar kendi kılıklarına geri dönerler. Brynhild üvey babası Heimir'in yanına gider ve olanları anlatıp kuşkularından bahseder: "Benim titreşen ateşimden geçti... ve adının Gunnar olduğunu söyledi; ama ona bunu ancak, dağda sadakat yemini ettiğim Sigurd'un yapabileceğini söyledim." Heimir her şeyin olduğu haliyle kalması gerektiğini söyler; bunun üzerine Brynhild şöyle der: "Sigurd'la benim kızımız Áslaug buraya, yanınıza getirilecek." Babam, Áslaug'un hikâyeye girmesini hikâye açısından "üzücü bir zarar" olarak görüyordu (bkz. s. 226, (6)). Sigurd ile Brynhild'i, ve efsanelerin en sevilen vikingi, Ragnar Loðbrók'u birbirlerine bağlamak için icat edildiği şüphesiz: Muhteşem *Ragnars Saga*'da, Áslaug'un onun karılarından biri ve onun viking oğullarından çoğunun annesi olduğu söylenir.

4 "öldürüleni değil (yaşayanı seçmeli)": Brynhild'in Valkyrie olmasına bir atıf.

IX
DEILD
(Çekişme)

Daha önce söylediğim gibi (s. 207), Codex Regius'taki büyük boşluk, Sigurd efsanesinin orta kısmıyla ilgili bütün eski İskandinav şiirlerinin kaybolmasına sebep olmuştur. Müsvedde, *Brot (af Sigurðarkviðu),* (Sigurd şiirinin) "Parça"sı olarak bilinen şiirin sonlarından devam eder. Şiirin yalnızca 20 kıtası korunmuştur ve bunlar trajedinin ilerleyen bölümleridir; Ren sularında saçlarını yıkayan "kraliçelerin tartışması"nın ardından gelir. Babam, *Brot*'tan kalanlara bakarak, "eski ve çok coşkulu bir şiirin" büyük kısmının kaybolduğunun anlaşıldığını belirtir –"[aşağıdaki] dizeler bu büyük canlılığı ve özlü gücü yansıtıyor:

Mér hefìr Sigurðr
selda eiða,
eiða Selda,
alla logna..."[1]

Gunnar'ın bu sözleri *Brot'un* korunmuş kısmının hemen hemen başlarında gelir ve Destan'da IX.46'da yankılanır.

Codex Regius'tan çıkarılan sayfalarda ne olduğu epey tartışılmıştır. *Sigurðarkviða en skamma,* yani "Kısa Sigurd Destanı" adlı bir şiir yazmasının bulunması önemli bir faktördür; ama bu şiir 71 kıta uzunluğundadır –Edda'daki kahramanlık şi-

1) Sigurd bana / yeminler etti / ettiği yeminler / hepsi yalan. *–çn*

irlerinin hemen hemen en uzunu. Bu başlık, muhtemelen aynı derlemede bulunan bir başka şeye karşılık olarak kullanılmış olmalı. Babam bu konudaki görüşünü ayrıntılı olarak tartışmış, ama çekinerek ifade etmiştir; onun dediği gibi, "bu tür şeylerin (her araştırmacının, aynı katiyetle, farklı bir fikir benimsediği, her şiirin tarihlenmesi konusu gibi) tamamının 'tahminlere dayalı' ve kuşkulu olduğu hatırlanmalı." Üç Sigurd destanı olmasının mümkün olduğunu düşünüyordu: Codex Regius'ta korunan *Sigurðarkviða en skamma;* tamamen kaybolmuş olan *Sigurðarkviða en meiri,* yani "Büyük (Daha Uzun) Sigurd Destanı"; ve "daha çok Brynhild'in trajedisine odaklanan eski, özlü bir şiir", ki bunun sonuç bölümü de *Brot*'ta korunmuştur. (Kendi şiirine farklı bir başlık vermiştir; Destan müsveddesinin ilk sayfasında, ana başlığın altına *Sigurðarkviða en mesta,* yani "En Uzun Sigurd Destanı" yazmıştır, çünkü bu şiirde tüm tarihçe anlatılır.)

Öyle olsa da, Sigurd'un Burgundialıların (Niflungların, Gjúkinglerin) sarayına gelmesinden *Brot*'ın başlangıcına (Gunnar'ın Högni'ye Sigurd'un yeminini bozduğunu bildirmesi) kadar, daha çok *Völsunga Saga*'ya bağımlıyız, çünkü Snorri hikâyeyi epey kısa anlatır ve korunan Sigurd destanı, *Sigurðarkviða en skamma* daha çok Sigurd ile Brynhild'in ölümleri ile ilgilidir. Babamın görüşüne göre, Saga'nın ilgili bölümlerinin Edda temeline dayalı oldukları ölçüde, bunların da Codex Regius'ta eksik olan kısma çok benzer bir şiir tarzına dayandıkları varsayılabilir.

Böylece, özetlemek gerekirse, Sigurd ve Brynhild'in ölümleriyle ilgili Edda şiirleri, en fazla, *Sigurðarkviða en skamma*'da ve bir başka Sigurd destanının sonuç bölümünde (*Brot* ya da Parça) korunmuştur. Elbette, Saga yazarı tarafından kul-

lanılmışlardır ve babam kendi versiyonunu bağımsız olarak bu kaynaklara dayanarak örmüştür.

3-4 Saga'ya göre, Gunnar ile Brynhild'in düğünlerinin sonunda, Sigurd Brynhild'e ettiği tüm yeminleri hatırlar, ama belli etmez. Saga'da, 3. kıtada ima edilen şeye dair bir yorum bulunmamaktadır.

6-11 Irmakta saçlarını yıkarken Brynhild ile Gudrún arasında çıkan tartışma –Brynhild'in gerçeği anlamasını sağlayan yüzükler meselesi dışında– hikâyenin Snorri Sturluson tarafından Saga'da anlatılan versiyonu takip etmektedir: bkz. 9-10'un notu. Saga'da bunun ardından gelen Brynhild ile Gudrún arasındaki uzun diyalog Destan'a alınmamıştır.

9-10 Daha önce belirttiğim gibi (s. 215), Saga'da, Gunnar kılığındaki Sigurd, Andvaranaut yüzüğünü alır ve Brynhild'e Fáfnir'in hazinesinden bir başka yüzük verir. Buna karşın Destan'da, Snorri Sturluson'un yaptığı gibi, bu durum tersine çevrilir. Burada, Snorri'nin sözleriyle: "Gudrún güldü ve şöyle dedi: 'Titreşen ateşten geçenin Gunnar olduğunu mu sanıyorsun? Bana göre, senin yanında yatandı bana bu altın yüzüğü veren; ama senin eline taktığın ve düğün armağanı olarak aldığın altın yüzüğün adı Andvaranaut'tur; ve onu Gnitaheiði'den alanın Gunnar olduğunu sanmıyorum.'" Gnitaheiði hakkında, bkz. V.14.

12-20 Brynhild'in karanlık bir sessizlik içinde yatak odasına çekilmesi, ölü gibi yatması ve Gunnar geldiğine ona söylediği sözler, genel bir biçimde, Saga'dan alınmıştır; ama Sa-

ga'da Brynhild'in Gunnar'a uzun uzun sitem etmesi, Destan'daki ilgili pasajdan çok farklıdır (15-19. kıtalar). Saga'da, sonunda Gunnar tarafından konuşmaya ikna edildiğinde, Brynhild ona sorarak başlar: "Siz Gjúkingler kral Budli'ye geldiğinizde ve beni vermediği takdirde yakıp yağmalamaya yemin ettiğiniz zaman, kral Budli ile son görüşmemizde onun bana ve benim de sana verdiğim yüzüğü ne yaptın?" Sonra Budli'nin ona iki seçenek tanıdığını söyler: Brynhild ya onun dilediği kişiyle evlenecektir ya da tüm servetini ve Budli'nin sevgisini kaybedecektir; Brynhild ona karşı çıkamayacağını anlayınca, atı Grani'nin sırtında, Fáfnir'in hazinesi ile ateşten geçen kişiyle evlenmeye söz verir. Brynhild hakkındaki bu "ikili" görüşten kaynaklanan kargaşa da Destan'a alınmamıştır, aynı şekilde Saga'daki hikâyenin diğer ayrıntıları da yoktur: Gunnar'ı öldüreceği tehdidinin ardından Brynhild'in Högni tarafından bağlanması ve Brynhild'in dokuduğu halıyı parçalaması.

20 3-4. dizeler: Saga'da, Brynhild dövünmelerinin uzaktan duyulabilmesi için odasının kapısının açılmasını emreder.

21-34 Sigurd ile Brynhild arasındaki diyalogun unsurlarının çoğu Saga'daki diyalogdan alınmıştır, ama Destan'da çok daha sıkıştırılmış ve tutarlıdır. Saga'da, Brynhild Gudrún'a lanet etmez ve Sigurd Gunnar'ı öldürmeye bile razı olacağını söylemez.

26 Saga'da Brynhild evine gelen adamı merak ettiğini ve Sigurd'un gözlerini tanıdığını, ama "talihi perdelenmiş" olduğu için açık seçik göremediğini söyler.

27 7-8. dizeler: bkz. VIII.33, 3-4. dizeler ve IX.10 5-8. dizeler.

30 7-8. dizeler: "Oturdum gülümsemeden, hiç işaret vermeden": bkz. IX.3-4.

35 Saga'da, bu noktada, yazar *Sigurðarkviða* adını verdiği şiirden bir dize alıntılar. Dizeye göre Sigurd'un acısı öyle büyüktür ki, zincir zırhının halkaları kopar. Babam bu dizenin *Brot*'un yazarının elinden çıktığına inanmadığını belirtmişti ve bu yüzden onu, bu dize dışında tamamı kaybolmuş olan "*Sigurðarkviða en meiri*"yle ilişkilendirmişti (bkz. s. 218). Destan'da bu abartılı fikir, benzerlerinde olduğu gibi, zayıflatılmıştır.

39-40 39. kıta, 5-8. dizeler ve 40. kıta, 1-4. dizeler, VIII. 30'u yankılar.

39-50 Destan'da, diyalogun sıralanmasındaki unsurlar değiştirilmiştir ve gelişme daha net ve daha yoğun bir şekilde sunulmuştur. Brynhild'in Gunnar'a söylediği, Sigurd'un ona sahip olduğu yalanı (43), Gunnar'ın Högni'ye söylediği sözlere yol açar (46): "bana yeminler etti, ama hepsi yalan çıktı." Bunlar *Brot*'taki hemen hemen ilk sözlerdir (bkz. s. 217).

51-64 Sigurd'un ölümünün hikâyesine dair iki ayrı versiyon vardır ve Edda şiirlerinde her ikisi de sunulur. *Brot*'ta, Sigurd açık havada öldürülür ve Högni de bunda rol oynar (Brynhild'in Gunnar'a yalan söylediği fikrine rağmen –bu fikir *Brot*'daki bir dizede görülür ve Destan'ın 47. kıtasında da yankılanır); ama *Sigurðarkviða en skamma* ve diğer şi-

irlerde, Sigurd Gotthorm tarafından yatağında öldürülür (bkz. s. 227). Codex Regius'un derleyicisi *Brot*'ın sonuna, bu konuyla ilgili nesir bir not koymuştur:

> Bu şiirde Sigurd'un ölümü anlatılır ve hikâyeye göre onu dışarıda öldürmüşlerdir; ama bazıları onun içeride, yatağında, uyurken öldürüldüğünü söyler. Ama Cermenler onun ormanda öldürüldüğünü söyler; aynı zamanda, *Guðrúnarkviða en forna*'da (Eski Gudrún Destanı), Sigurd ile Gjúki'nin oğullarının kurul yerine at sürdükleri ve Sigurd'un orada öldürüldüğü söylenir. Ama hepsi şu konuda hemfikirdir: Ona ettikleri yemini bozmuşlar, o hazırlıksız bir halde yerde yatarken üzerine çullanmışlardır.

Saga, onun evde uyurken öldürülmesi hikâyesini takip eder ve Destan bu versiyonu kullanır, ama Gotthorm'un ormanda avlanırken Sigurd ile karşılaştığı ve onu hakaretamiz bir biçimde selamladığı kısa bir bölüm ekler (54-57) –belki Saga'da söylenenleri renklendirmek için, aynısı 52-53. kıtalarda tekrarlanır– kurt ve yılanla beslenmesinin onu aşırı derecede cüretli ve haşin yaptığını söyler.

51 Grímhild'in çocuğu: Saga'ın yazarı, Gotthorm'u (*Gottormr*) Gunnar ile Högni'nin tam kan kardeşi olarak görür, ve Gunnar'a Gotthorm'u bu işi yapmaya ikna etmeleri gerektiğini, çünkü onun genç olduğunu ve herhangi bir yemin etmediğini söyletir. Babam burada *Hyndluljóð* şiirinde bulunan bir geleneği takip ederek, Gotthorm'u Gunnar ile Högni'nin, "Grímhild'in çocuğu" olarak yarı kan kardeşi kabul eder; Snorri Sturluson da Gotthorm'un Gjúki'nin üvey oğlu olduğunu söyler.

58-59 Saga'da, Gotthorm sabahleyin iki kez Sigurd'un odasına gider, ama Sigurd ona bakar ve Gotthorm onun delici bakışları yüzünden ona saldırmaya cesaret edemez; üçüncü kez geldiğinde Sigurd uyumaktadır.

67-69 Bu kıtalar *Brot*'un, Brynhild'in ölümüne kadar uzanmayan bitiş dizelerini yankılar.

73 Saga'da, *Sigurðarkviða en skamma*'da olduğu gibi, Brynhild ölürken daha sonra Gudrún'un başına gelecekleri kehanet eder; Destan'da bu yoktur.

77 5-7. dizeler III.13'ün 3-5. dizelerinin birebir tekrarıdır. Burada "oğlun oğlu" Sinfjötli'dir, yalnız orada *Völsunglar* değil *Völsung* denir. Buradaki çoğul isim açıktır, ama yine de bir hata olabilir. *Valhöllu* biçimi hakkında, bkz. III.13'ün notu.

77-82 Bitiş pasajı, elbette, Destan'a özeldir. 79-81. kıtaları, Destan'ın açılış bölümü olan *Upphaf*'ın 11, 14-15. kıtalarıyla karşılaştırınız.

77-78 Onuncu yüzyıldan kalma, Kral Sarısaçlı Harold'ın oğlu ve İyi Hákon'un erkek kardeşi, vahşi Kanlı baltalı Eirik'in ölümü üzerine yazılmış bölük pörçük bir şiirde (bkz. V.54'ün notu) bir "Ódin kahramanı"nın Valhöll'e gelmesine dair olağanüstü bir imge vardır. Şiir Ódin'in düşünde, öldürülen bir birliğin Valhöll'e geldiğini gördüğünü bildirmesiyle açılır. Eve yaklaşan pek çok adamın gürültüsü duyulur ve Ódin ölü kahramanlar Sigmund ile Sinfjötli'ye hemen ayağa kalkmalarını ve gelen ölü kralı karşılamalarını,

çünkü onun Eirik olduğuna inandığını söyler.

Sigmund Ódin'e şöyle der: "Neden diğer kralların değil, Eirik'in geleceğini umuyorsun?" Ve tanrı yanıt verir: "Çünkü o pek çok diyarda kılıcını kızıla boyadı."

Bunun üzerine Sigmund sorar: "Neden cesur olduğunu bildiğin halde, onu zaferden yoksun bıraktın?" Ve Ódin yanıt verir: "Çünkü açıkça bilinemez..." –ve (en azından metne göre) susar, sonra şöyle bitirir: "Boz kurt Tanrıların konaklarına bakıyor" (bkz. *Upphaf* (Başlangıç) hakkında yorum, s. 175).

Brynhild Üzerine Not

Burada, pek az düzeltmeyle, Sigurd ile Brynhild, Gunnar ile Gudrún'un trajedisini oluşturan dolaşık ve birbirine zıt anlatımları babamın nasıl yorumladığına dair bazı notlarını ekliyorum. Notlar yumuşak kurşunkalemle, çok hızlı yazılmış ve güçlükle okunuyor. Önsöz'de söylediklerimi burada da tekrarlayacağım: Bunlarda ya da Eski İskandinav edebiyatı hakkındaki diğer ders notlarında, onun Völsung efsanesi konusu üzerine şiirler yazıp yazmadığı ya da yazmayı düşünüp düşünmediği sorusunu yanıtlayan hiçbir şey yok. Ancak derslerinde dile getirdiği görüşler, doğal olarak, Destan'daki kaynaklarına nasıl yaklaştığını aydınlatabilir.

Destan'ın son bölümü hakkındaki yorumlarımda (s. 235), babamın *Brot* olarak bilinen, Codex Regius'un boşluktan sonraki bölümün başlangıcındaki bir Sigurd şiiri parçasının, "daha çok Brynhild trajedisine odaklanmış eski, özlü bir şiirin" sonuç bölümü olduğu inancına atıfta bulunmuştum.

Notlarında bu şiir için *Sigurðarkviða en fornat*, yani "Eski Sigurd Destanı" başlığını önermişti. Boşluğun içeriği hakkında verdiği dersin notlarında (büyük araştırmacı Andreas Heusler'a uyarak) şiirin muhtemelen Sigurd'un Gjúki'nin konaklarına gelmesi ve karşılanması; Sigurd'un kralın oğullarına ettiği kardeşlik yemini; ve Gudrún ile evlenmesi ile başladığını öne sürüyordu: bunların hepsi muhtemelen kısaydı ve *Sigurd'un Brynhild'i önceden tanıdığına atıfta bulunmuyordu*. Bu şiirde Brynhild (fikrini) oluşturan ana unsurlarının şunlar olduğunu düşünüyordu.

(1) Bir Valkyrie efsanesinden alınan yarı büyülü bir şahsiyet.

(2) Kendini alevden bir duvarla kuşatıyor ve ancak onu aşan kahramanla evleneceğine yemin ediyor –bu kişinin Sigurd olmasını planlıyor.

(3) Gerçekten de alevden duvarı Sigurd aşıyor, ama bunu Gunnar kılığında yapıyor. Yemin Brynhild'i bağlıyor. Brynhild, Gunnar'ın başarısını düşünerek kendi kendini teselli ediyor.

(4) Teselli başarısız oluyor ve alevden duvarı aşanın Sigurd olduğunu öğrendiğinde gururu ciddi bir biçimde yaralanıyor: Buna ek olarak, kandırılıyor ve ateşten geçen kişi ile evlenme yeminini bozmak zorunda kalıyor.

(5) Şu şekilde intikam alıyor: Artık Sigurd'a sahip olamayacağı için onu yok edecek (ve böylece Gudrún'u, yani nefretinin doğal hedefini, ölümcül bir biçimde yaralayacak); aynı zamanda bu eylemle, Gunnar'ı korkunç bir yeminden dönme eylemine zorlayarak ondan da intikam alacak –böylece,

her şey bittikten, Sigurd öldükten sonra, kendisi de onun peşinden gitmek üzereyken, dönüp şunu söyleyebilecek: "Sigurd bütün bu kötülüklerden arınmış, yalnızca sen Gunnar, utanç içindesin" [*Brot*'un sonu bu şekilde, ve Destan'da IX.67-69. kıtalarda da yankılanıyor].

(6) Bunu başarmak için Sigurd ve kendisi aleyhine korkunç yalanlar söylüyor. Onu, alevlerden geçtikten sonra, kendi yatağına uzandığında yeminini bozmakla suçluyor. Gunnar'ı onu öldürmeye kışkırtmak için elindeki tek yol bu [bkz. Destan'da IX. bölüm, 43, 46 ve 49. kıtalar]. Daha sonra da gerçeği açıklıyor [68. kıta, 5-8. dizeler].

İşte bu yüzden, ateşten ikinci geçişte değil dağın tepesinde rahme düşmüş bile olsa, Áslaug, Saga için bu kadar vahim bir eklenti (bkz. 232).

Bence (diye yazmış), geriye *Brot*'un yirmi kıtasından başka hiçbir parçası kalmamış olan şiir için ve geleneğin en eski dizelerinden biri için böyle bir icadı kabullenmemiz lazım. Brynhild-Valkyrie meselesinin çözümü, birinin ölümlü (Brynhild), diğerinin ise daha eski bir mitteki bir Valkyrie olduğu ve daha sonra birbirlerine karıştıkları varsayımında yatmıyor. Bence çözüm, Valkyrie'nin hikâyenin önemli parçalarından biri olduğu ve her zaman mevcut olduğu. [Ayrı bir notta babam şöyle yazıyor: "Brynhild efsaneleşmiş (ya da bir Valkyrie olan Sigrdrífa ile karıştırılan) bir "insan" karakter olamaz. O, insanlaşmış bir Valkyrie'dir."]

Ama bu karaktere en az iki ayrı şekilde yaklaşılmış. Ódin'in büyülediği Valkyrie'nin dağ başında uyanması var (belki de bu daha çok İskandinav yaratımıydı ve haliyle daha sonraya aitti,

çünkü orijinal hikâye İskandinav değildi). Bir de, kendi entrikalarının tuzağına düşen gururlu prenses var (Sigurd'un ateşten Gunnar kılığında geçmesi) –bu daha güneyden geliyor. *Brot*'la biten kayıp şiirin, bu daha eski "daha güneyli versiyonu" temsil ettiği fikri, muhtemelen, onun İskandinav olmayan versiyonlarla uyumlu olduğunu gösteren şu önemli noktayla destekleniyor: Sigurd'un açık havada, bir ormanda öldürülmesi ve Högni'nin bunda rol oynaması (*Brot*'ta, kardeşler geri dönerken Gudrún evin kapısında dikiliyor).

Codex Regius'un derleyicisinin bu konuda bir not eklemiş olması önemli, çünkü bu konunun onun ve çağdaşlarının da kafasını karıştırdığı açık (bkz. s. 221, 51-64'ün notu). Eski Gudrún Destanı'nda da aynısını söylediğini belirtir –bu durumda, Sigurd'un Thing'de (kurul mekânında) öldürüldüğünü, ve bunun "güneyli" versiyon (*þýðvestur menn*, Cermen adamlar) olduğunun farkındadır. Diğer hikâye, İskandinavların kişisel olana ve aksiyonu zaman ve mekânda yoğunlaştırma eğilimlerine uygun bir biçimde, Sigurd'un yatakta, Gudrún'un kollarında öldürülmesi *Sigurðarkviða en skamma*'da, mevcut Sigurd şiirinde sunulmaktadır (bkz. s. 218); Saga'da ve Destan'da (bkz. 222) takip edilen versiyon da budur.

Babam bu notlarda, İskandinav geleneğinde Sigurd ile Brynhild'in hikâyesinin, *Völsunga Saga*'da görüldüğü gibi, uyumsuz şekillerde gelişmesini tartışmaz. Ama, bir başka yerde, Sigurd'a verilen unutkanlık içkisinin "Sigurd ile Brynhild'in önceden evlenmesinin doğurduğu güçlükleri açıklamak için, kayıp *Sigurðarkviða en meiri*'nin [bkz. s. 218] yazarı tarafından icat edildiği" yorumuna bakarak, ana sorun hakkındaki fikri açık görünüyor.

Sonuç olarak şöyle yazıyor: Dolayısıyla, cinayet hakkındaki çelişkili anlatılardan birini kararlı bir biçimde, tereddüt etmeden benimsemiş Saga yazarının, Brynhild hakkında tek bir görüş benimsemeye olmasına şaşmaktan başka yapacak bir şey kalmıyor bize. Cinayet hakkında tek bir görüşü benimsemiş olması edebi tercih yüzünden olmalı; bu yüzden, Brynhild'in konumunun belirsizliğinin ve kararsızlığının yazarın salt beceriksizliği yüzünden olmadığını varsaymak, belki de Saga yazarına adil yaklaşmak olur. Yazar ana trajedi için, birbiriyle çelişen bir güdüler ve duygular karmaşası istedi --bunu sağlamak amacıyla, Brynhild ile Sigurd'un önceki ilişkilerini karışık bırakmaya razı oldu. Bunu yapmak zorundaydı, çünkü her teori Brynhild'in güdülerine katkıda bulunuyordu.

Saga'da, Brynhild'in öfke ve ızdırap fırtınası kısmen gururundan kaynaklanır –en büyük kahramanla evlenememiştir (ve bu yüzden Gudrún'dan nefret eder); ama aynı zamanda, hileyle evlendirilmiştir (ve bu yüzden Gunnar ve Sigurd'dan nefret eder). Yemini bozulmuştur ve kendinden nefret eder. Gerçekten de yalnızca Sigurd'u sevmektedir: Yürekten arzuladığı şeye kavuşamamıştır ve âşık olduğu kişiyi rakibiyle paylaşmaktansa öldürmeyi tercih eder. Sigurd'la aralarındaki söz, her ikisi tarafından bozulmuştur –hem kader hem büyüyle. Bu yüzden Sigurd'a (ve kendine) karşı gazapla doludur –ve Gunnar'la evliliğine daha fazla tahammül etmeyecektir. Her şeyin ardında Ódin ve onun belirlediği talih ve Brynhild'in yeminlerinin boşunalığı vardır. Ódin onu evlenmeye mahkum etmiştir. Buna bir de, çözülemez bir biçimde, altının laneti dolanmıştır.

Gerçekten karmaşık! Ve oluşması daha çok tesadüf eseri olsa da, alıkonması belki de bir beğeni meselesidir. Bunu ka-

bullenebiliriz, ama daha iyi bir edebiyatçının birbirinden farklı Brynhild kahramanlarının gerekli özelliklerini alıp, bu kadar belirsiz, çelişkili ve anlaşılmaz hale getirmeden kullanabileceğini varsaymakta da haklı oluruz.

Völsungakviða en nýja Üzerine İlk Çalışmalar

Upphaf hakkındaki ilk müsveddeleri yorumlamak kolay değil. Kolaylıkla sıraya konabilecek iki versiyon vardır: Kolaylık açısından bunlara A metni ve B metni diyeceğim. İlki, *Upphaf* başlıklı A metni, hemen hemen nihai halindeki kadar kıtaya sahiptir, ama hepsi aynı sırada değildir ve az da olsa, ifade devamlı değişir. Son haline ulaşana kadar en çok değişim açılış kıtasında görülmektedir:

Senelerden önce uzanıyordu
senesiz çağlar,
kumsuz, denizsiz
sessiz ve boş;
Yeryüzü biçimlenmemişti
kubbelenmemişti Sema:
engin bir boşluktu
tek yaprak ottan yoksundu.

4. kıta ("Yitirmeden neşeyi...") yoktu. 13. kıta (A metninde 12. kıta) şu şekildeydi:

Óðinn'e gelecek kurt
dünyanın sonunda (>uyumadan bekliyor),
güzel Frey'i ise

Surtur'un alevleri;
Thór'un sonunu
getirecek Ejderha:
her şey sona erecek
ve Dünya yok olacak.

Müsveddede o kadar belirgin olmasa da, kahinin sözlerinin burada sona erdiği açık, ve kahinin Sigurd'un Ragnarök'te oynayacağı rolden bahseden 14-15. kıtalar burada eksik. Ardından A'da, nihai metnin 16-20. kıtaları, *Upphaf*'ın bitişi geliyor ve burada Tanrılar kehanet uyarınca Son Savaş'a hazırlanıyor ve bu bölüm şu sözlerle bitiyor: "beklediler bir kişiyi, Dünya'nın seçilmişini." Bu noktada, A'da bu sözlerin anlamı açıklanmıyor. Ama bu versiyonda, kahinin kehanetinde bulunmayan, nihai metnin 14-15. kıtaları *Upphaf*'ın bitişini oluşturuyor. İlki şöyle:

Kıyamet Günü'nde,
ölümü tatmış olan,
yılan katili
ölümsüz dikilecek
bir daha ölmemek üzere.
Duvarları savunacak,
Óðinn'in tohumu,
Dünya'nın seçilmişi.

A'daki sonuç kıtası, nihai metindeki 15. kıta ile hemen hemen aynı. Böylece, Sigurd'la ilgili kehanet sözleri A'da var, ama kahinin sözleri olarak değil.

İkinci metin, B'nin başlığı *Upphaf* değil, *Eski Edda*'dır (bunun sebebi birazdan anlaşılacak). İfadesinin ayrıntıları açısından nihai biçime daha yakın; gerçekten de, yalnızca orada bu-

rada değişiklik gösteriyor. A'da kurşunkalemle yapılan düzeltmelerin B'de görülmesi, onun A'dan geliştirildiğini açıkça gösteriyor. Ama A'dan çok daha kısa. Açılış kıtası çıkarılmış (şiir şöyle başlıyor: "Bir zamanlar büyük Tanrılar / başladılar çalışmaya") –ama nihai biçimdeki 1. kıta (Çok eski bir devirde / yalnızca boşluk vardı...") kenar boşluğuna kurşunkalemle çiziktirilmiş. A'da olduğu gibi, 4. kıta da (Yitirmeden neşeyi...") yok; ilginç bir biçimde, kahinin kehanetinin tamamı (10-15. kıtalar) çıkarılmış. B metni bu yüzden yalnızca 12 kıtaya sahip. Son kıta şöyle başlıyor: "Çoktu konuklar"; ve kıtanın son dizeleri A'da ve nihai metinde olduğu gibi "Beklediler bir kişiyi, / Dünya'nın seçilmişini" değil, "uzun zamandır bekliyorlardı / son savaşı" diyor. Dolayısıyla, Sigurd'un (Ódin'in umudu olarak) Ragnarök'te kurtarıcı olma amacı görülmüyor.

*Upphaf*ın bu kısaltılmış versiyonu bir tez okumasının açılışı ya da daha büyük ihtimalle, Oxford'da bir cemiyete okunmak üzere tasarlanmış. Şiirin ardından gelen ilk sözler şunlar:

> Bana göre, *Eski Edda* hakkında (kendi adıma) söyleyebileceğim tek şey buydu. Eserin büyük kısmının yazılmış olduğu eski bir vezin ve beyit sistemi var –eskiden kendi şiirimiz de bu şekilde yazılırdı; (kolay olmayan) bu sanatı işi öğrenen olsa, yine bu şekilde yazılabilir– şairlerinin hayal güçlerinin oluşturduğu arka plan var; ve bu bir Edda şiirinin çevrisi olmasa da, tıpkı ona benzeyen bir şey, ve ele aldığı unsurların çoğu, tam da bu temayla ilgili olan ilk şiirde olmak üzere, o kitapta hepsi bulunabilir.

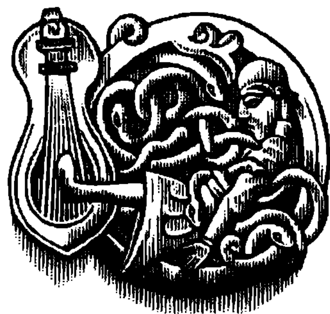
Belki şiirin son kıtası ile aynı sayfaya yazılı olduğundan ve geri kalanı atıldığından, belki de tez, en azından bu biçimde, daha öteye gitmediğinden, tezin yalnızca açılış paragrafları korunmuştur.

Herhangi bir tarih atılmamıştır. Aynı zamanda, babamın neden şiiri bu şekilde kısalttığını kesin olarak bilmenin yolu da yok; ama belki de akla yakın bir açıklama bulmak mümkündür. Önce yazılmış olan A metni babamın çok tuhaf ve özgün olan "Sigurd'un özel vazifesi", kendi sözleriyle, "mevcut şairin icadı" (bkz. Yorumlar, s. 173-175) fikrini sunuyordu. Tezini, kendine ait kısa bir "İskandinav" şiiri ile başlatma fikrine kapılmıştı; ama bu amaçla *Upphaf*'ı kullanması, "Dünya'nın seçilmişi", "Sigurd'un özel vazifesi" fikirlerine dayanan tüm dizeleri çıkarmasını gerektirecekti –mite yeni bir önem atfetmiş olacaktı.

Yazdığı sırada bu kısa eseri Sigurd efsanesi üzerine uzun bir şiirin girişi olarak görüyor muydu? Tahmin etmek imkânsız görünüyor (*Upphaf* başlığı illa ki bunu ima etmiyor: Benim sandığım gibi, şiirin içeriğine atıfta bulunuyor olabilir).

S. 45'te adı geçen, bugüne kadar ulaşan diğer erken metinler, *Völsungakviða en nýja*'nın I. bölümü "Andvari'nin Altını" ve II. bölümü "Signý"nin ilk dokuz kıtası, *Upphaf*'ın A metninde olduğu gibi, nihai hali destekliyorlar, çünkü sözcük ve tabir kullanımının ayrıntılarında pek çok farklılıklar var.

GUÐRÚNARKVIÐA EN NÝJA
eða
DRÁP NIFLUNGA

GUÐRÚNARKKVIÐA EN NÝJA

1 Dağılmıştı duman
sönmüştü ateş;
rüzgara kapılan küller
sürüklenmişti sonsuza dek.
Güneş batarken
ölmüştü Sigurd;
ve Brynhild yanmıştı
ateş gibi alev alev.

2 Mutlulukları bitmişti,
acıları sona ermişti;
ama Gudrún'un ızdırabı
daha da arttı.
Hayattan nefret etti,
ama canını almadı,
ormanda tek başına
akılsızca dolandı.

3 Atli yüceldi
orduları sayesinde;
Doğu bataklıklarında
kudreti arttı.
Gotları ezdi,

altınlarını yağmaladı,
sayısız atlıyla
batıya yöneldi.

4 O, Budli'nin oğludur,
Budli'nin kardeşinin
bir zamanlar belası olan
kılıçları hatırlıyor;
altına aç,
o haşin yürekli kral,
hazineyi duymuştu
Fundalık'ta yatan.

5 Niflung diyarındaki
Niflungların sahip olduğu
Fáfnir'in hazinesinin;
güzelce parlayan
Gudrún'un güzelliğinin;
Gjúki'nin yaşlanıp
mezarına girdiğinin
haberi yayılmıştı.

*

6 Kudretli Mirkwood'dan
geldi kara haber:
"Atli kalktı
ordular topluyor.
Nefret uyandı,
ordular silahlanıyor;
at nalları altında
Hun diyarı sarsılıyor!"

7 Gunnar konuştu o zaman
kasvetli bir yürekle:
Gunnar "Haşin olacak dava,
korkunç olacak katliam!
Altın ve gümüşle mi
doyacak onun hırsı,
altın ve gümüşle mi,
yoksa parlak kılıçla mı?"

8 Sonra konuştu,
kibirli şef Högni:
Högni "Sigurd'un kudretinin
yasını tutuyoruz sonunda!
Zafer yürüyordu
Völsung beyiyle daima;
şimdi kendini yalnız başına
savunacak diyarımız savaşta."

9 Sonra konuştu
bilgelikle kırlaşmış Grímhild:
Grímhild "Güzeldir Gudrún,
alımla parlayan –
Atli'yle onu bağlayalım
evli kardeş olarak,
Hun diyarının kraliçesinde
arayalım yardımı!"

10 Gudrún'u aradılar,
yas tutarken buldular onu
tek başına dokurken
ormandaki evinde
örüyordu muhteşem,

parlak şekilli ağlar
dolanmış ızdıraba
ve geçmişe.

*

11 Dokudu Ódin'i
yaşlı, mavi abalı,
çevik Loki'yi ise
alev bukleli;
Dokudu Andvari'nin çağlayanlarını
gümüş çerçeveli,
Andvari'nin altınını ise
ışıltılı.

12 Völsungların evi
koca koca kütüklü,
dolaşık dallı Ağaç
salınıyordu orada.
Grímnir'in armağanını
çekip çıkaran parıltılı
Sigmund dikiliyordu
haşin, eğilmeden.

13 Siggeir'in evi
yanıyordu yüksekte,
ateşle sarılmış
alevlerce yutulmuş.
Signý duruyordu orada
Sigmund'u selamlayarak,
çevresinde ateşler,
arkasında alevler vardı.

14 Gümüş kalkanlıydı
Sigmund'un gemisi;
vahşiydi
rüzgarın savurduğu dalgalar.
Fırtınalı denizlerde
oraya seyrediyordu yavaşça
Sinfjötli'nin cenazesi
Ódin'in ellerindeydi dümeni.

15 Orada Regin çekiçle dövüyordu
kor kızıl közlerin başında;
orada Gram dövülüyordu
parlak kıvılcımların arasında.
Yükseğe kaldırmıştı başını
miğferli ejderha;
altın göz kırpıyordu
kara karnının altında.

16 Uzun düşüyordu gölgesi
Gram'i altın
kayışla taşıyan
yalnız binicinin;
Völsung'un tohumu
güneş kadar parlak Sigurd
Grani'yi sürüyordu
Gjúki'nin saraylarına.

*

17 Kan parası olan altını
getirdi Gunnar Gudrún'a,
kibirli Högni

alçakgönüllülükle eğildi.
Gunnar ile Högni
Gudrún'u selamladılar;
ama o başını çevirmedi,
nefretle yanıyordu hâlâ.

18 İçeri girdi Grímhild
sinsi yürekli:
Grímhild "Sevgili kızım
artık sararıp solma!
Yanıp gitti Brynhild,
acı erdi sona;
parlamaya devam ediyor hayat,
sen de güzelsin hâlâ!"

19 Gudrún kaldırdı
matemle kararmış,
ağlamaktan solmuş,
yaslı gözlerini.
Onun içine bakan
Grímhild'in bilgelikle
kararmış gözleri
kararlılıkla derinlemişti.

Grímhild 20 "Doğu diyarının kralı
Atli yüceldi,
ordular toplayarak,
sayısız halktan.
Kraliçesi hükmedecek,
ihtişamlı saraylara,
tüm kadınların üzerine
yükselecek yeryüzünde."

Gudrún 21 “Günler altındı,
altın ve gümüş,
gümüş ve altın,
Sigurd gelmeden evvel.
Kızların arasında bir kızdım
neşeyle yürürdüm ben;
yalnız düşler ve gölgeler,
yalnız düşler sıkardı canımı.

22 “Bir geyik gördüm düşümde
büyük ve altından:
Mızrak uçtu sonra
döktü kanını.
Bir kurt verdiniz bana
ızdırabıma teselli,
kardeşlerimin kanıyla
kızıla boyadı beni.

23 “Sevmiyorum onları
inanmıyorum onlara,
ama kardeşlerimin kanı
çare değil bana.
Nasıl şifa olacak koca
taşıdığım belaya
nefretlik Hun diyarında
çaresiz olan bana?”

Grímbild 24 “Kardeşlerini suçlama!
Brynhild idi sebep,
kötülüğüne ve acına –
derinden üzdü onları da.

Ve düşler düştür yalnız,
bela öngörmediklerinde;
ama belaya katlanmalı,
düşler öngörse de.

25 “Hun altını parlak,
Hun diyarı engin,
Atli en kudretlisi
yeryüzündeki kralların.
Ve altın şifa verir,
yürek yaslı olsa da;
kraliçe yatağı yeğdir
soğuk ve ıssız yatağa!”

Gudrún 26 “Neden zorluyorsun beni
son derece kararlı
o ürkütücü gözlerinle,
neden sonumu önlüyorsun?
Sigurd'a verdin beni,
sonu acı oldu;
şimdi rahat bırak beni,
rahat bırak kızını!”

Grímhild 27 “Rahat yok yaşayanlara,
yer yok gözyaşlarına,
gurur ve kararlılıkla
kaderlerine karşı çıkanlara!
Rahat vermiyorum sana!
Kulak ver öğütlerime,
yoksa sonsuza dek hüzün
bürüyecek seni yeryüzünde!”

28 Gudrún'u korkuttu
karanlık gözleriyle,
derin ve korkunçtular,
son derece kararlıydılar.
Başka laf beklemedi,
bilgeliği biliyordu;
Grímhild ayrıldı.
Gudrún'un yanından.

*

29 Memnundu Atli,
Gudrún'un güzelliğinden;
ve Sigurd'un karısına,
kadınların en güzeline
bıraktığı
yılanın hazinesini,
korunan altını
kıskançlıkla düşlemekten.

30 Düğün şarabını içti Atli
mutlu bir yürekle,
solgundu Gudrún
parlak elbiseler içinde.
Yeminler etti
kardeşlerin her birine,
kalıcı ateşkes
ve kardeşlik birliği için.

31 Atli'nin karanlık ve görkemli,
engin ve yankılı
konakları

dehşetle dikilmişlerdi.
Krallar,
sayısız bey,
ve korkunç zırhlı
Hun atlıları
otururdu dibinde.

32 Yükseğe oturdu Gudrún
Hun diyarının hanımı,
soğuk soğuk yattı Gudrún
Hun diyarının kraliçesi.
Severdi onu beyi,
sevilesiydi çünkü;
kahkaha bilmezdi,
ama beyazdı bedeni.

33 Ama daha uzun sürdü
altın hırsı,
gizemle korunan
altını düşledi.
Yılanın hazinesini
göndermediler asla,
Niflunglar sakladı onu
Niflung diyarında.

34 Uzun uzun düşündü,
hırs bürüyene kadar gözünü;
uyandı acılar
ve geçmişin savaşları.
Uzun geceler yatarak
Gudrún'u gözledi;
karanlık gecelerde

altın düşledi.

35 Yeminler etmişti,
ama yüreğinin amacını
içinde saklayarak
şer tasarladı.
Ama sözler mırıldandı
uykusunda dalmışken;
Gudrún tahmin etti onları
kasvet doğdu içine.

36 Bir ziyafet düzenledi Atli,
duyurdu uzaklara;
konuklar çağrıldı
yüksek dikilmiş konaklara;
eş dost akraba çağrıldı
gelip onu selamlamaya,
dağıtılan yüzüklerden almaya,
içkiye ve kahkahaya.

*

37 Hun diyarının ulağı
Vingi, yiğit atının
sırtında hızla
batıya seyirtti.
Gunnar'a gitti,
kudretli Gjúking'e,
Ren diyarının
yüksek ve altın evlerine.

38 Orada bolca içtiler
süzerek onu kara bakışlarla,
Hun dilini işittiler
yankılanan salonlarında.
Hissizdi sesi
bağırdığında
tolgasıyla durarak
Gunnar'ı selamladı.

Vingi 39 "Atli yolladı beni
ivedilikle,
at sırtında
yaşlı ormandan geçtim.
Gunnar'a selam söyledi,
Gunnar ile Högni'ye.
Sevinin diyor size,
kulak verin talebine!

40 "Bir ziyafet veriyor,
güzelce donatıyor masayı,
eş dost akrabayı
buluşmaya çağırıyor.
Yüzükler dağıtacak,
pahalı kıyafetler,
gümüş kakma eyerler,
ve güneyden mor bezler.

41 Kalkanlar seçeceksiniz orada
ve zincir zırhlar,
pürüzsüz saplı mızraklar
ve görkemli tolgalar.
Verecek size,

oyma gümüşler,
altın kabzalı kılıçlar,
ve güzel topraklar."

42 Gunnar başını eğerek
Högni'yle konuştu:
Gunnar "Ne diyorsun Högni?
Çağrıyı duydun mu?
Gnitaheiði'de
parlayan altın
Niflunglara yetmez mi?
Ganimet bize gerek mi?

43 "Var mı Doğu'da
benim kılıcıma denk kılıç?
Var mı Hun diyarında
bizimki kadar yüksek tolga?
Uyruğu muyuz Atli'nin,
toprak kabul eden
Hun efendisinden?
Yanıt ver, Högni!"

Högni 44 "Ben Gudrún'u düşünüyorum –
korkunç düşünceler uyanıyor!
Bir yüzük yollamıştı bana,
tek bir yüzük.
Kurt kılı dolanmış ona,
örülmüş etrafına,
kurtlar yatmış bekliyor
yolun sonunda."

Gunnar 45 “Ama rünler yolladı bana,
şifa rünleri,
okunsun diye
güzelce oyulmuş sözler tahtaya;
tez gelmemizi istiyor
memnunlukla ziyafet çekmeye,
eski acıları
ve eski yanlışları unutmaya.”

*

46 Gunnar armağanlar verdi
krallara layık;
adamlarına şarap getirtti
bitkin konuk içsin diye.
Bol bol içtiler orada
gün sonuna kadar,
beladan korkmadan;
yükseldi gürültüler.

47 Bilgelikle kırlaşmış
Grímhild girdi içeri,
okudu rünleri,
yazılmış işaretleri.
Alnı karardı
şer sezerek;
Gunnar'a hitap etti
ciddi ve ağırbaşlı bir şekilde.

Grímhild 48 “Bu rünlerden kuşkuluyum:
sinsice yazılmışlar,
tuhaf bir biçimde çarpılmış

lekeli ve kararmışlar.
Başka rünler varmış altında,
üzerine yazılmış –
doğru okuyorsam eğer
kötülük rünleriymiş."

49 Gunnar sarhoştu,
konuğuna döndü:
Gunnar "Siz Hunlar'da şarap yok
buradaki gibi!
Sizinle bira içmek için
at sürmek can sıkıcı;
sinsilik dolu boynuzlarınız –
Gunnar gelmiyor!"

50 Vingi gülerek konuştu:
Vingi "Beyime diyeyim mi
Gjúki'nin saraylarında
kral kalmamış diye?
Kraliçe hükmediyor orada,
bir rün araştırmacısı;
onun itibarlı sözlerini
bir kadının yargıladığını?

51 "Acele gitmeliyim,
bu yüzden saklamayacağım,
Atli yaşlandı,
ama Erp küçüktür henüz.
Kız kardeşinizin oğlu
yedi kış gördü yalnız –
güçlü ellere ihtiyacı var
yönetmek için diyarını.

52 "Gunnar'dan umuyordu
rehberlik ve yardımı,
kardeşinin oğlunu
korumasını.
İnanıyordu ki sen yönetebilirsin
onun geniş krallığını –
korkuya düşmüşsün,
gölgelerden korkuyorsun."

53 Högni yanıt verdi
sertçe ve horgörerek:
Högni "Cüretli laflar bunlar
içkinin sebep olduğu!
ne yaşlı ne de yorgun
buraların kralı,
ama Ren diyarının kraliçeleri
bilge sayılır.

54 "Ama duymadım ki Atli
fazla kocasın kurnazlık için,
savaş düşünemeyecek,
servete göz dikmeyecek kadar.
Ve uğursuzca içime doğdu:
'Daha çok var
Erp ya da Eitill'in
Atli'den sonra hükmedeceği o güne!'"

55 Yüksek sesle bağırdı Gunnar
gülerek horgörüyle,
çok fazla içmişti
karanlık düşüncelerle:

Gunnar “Kurtlara kalsın o zaman
Niflungların serveti!
Ayılar barınacak artık
çıplak avlularda.

56 “Rüzgarlar dolanacak
şarap içtiğimiz yerlerde,
ama Gunnar gidecek
Gudrún'u aramaya.
Tez geleceğiz peşinden
adımlarının Vingi!
Borularımız işitilecek
Hun diyarını ayağa kaldıran.”

57 (Bunun üzerine Högni,
yanıt verdi istemeye istemeye:)
Högni “Ben Gunnar'la gidiyorum
memnun olmasam da.
Grímhild'in öğütlerini pek sık
dinledik iç sıkıntısıyla.
İnandık her seferinde
tersi olsa bile;
şimdi gerçeği söylüyor,
ve biz güvenmiyoruz ona.”

58 Sonra yemin etti
zehir dilli Vingi –
korkmadı lanetten,
sık sık yeminden dönen:
Vingi “Cehennem alsın beni
ve yüksek darağaçları,

kuzgunlar paralasın beni,
eğer rünler yalan söylüyorsa!"

•

59 Niflunglar çıktı yola
Niflung diyarından;
hızlıydı yolculukları,
pek az kişi gitti onlarla.
Grímhild dikildi orada
kır ve yaşlı,
solmuş kara gözleri
ölüm öngördü.

60 Sözler söylenmişti,
iradeler katılaşmıştı;
kader güdüyordu onları,
ölüme yazgılı ayrıldılar.
Kimse engellemez
yanlarında kalabalık ederek,
ne beyi ne bilgeyi;
kahkahayla at sürdüler.

61 Küheylanlar yürüdü,
ateştaşı parladı,
kayalar çınladı,
yollar yankılandı.
Yaşlı ormanlarda
ürktü erkek geyikler,
dere tepeyi
dövdü nallar.

62 Kürek çektiler kükreyerek
ırmakta ileri;
çevirerek kürekleri
zorlayarak kırılıncaya kadar.
Köpükler çarptı pruvaya,
parlayıp ışıldadı;
kıyıda bağlamadan
bıraktılar kayıkları.

63 Yaşlı ormanda
çalındı borular
Hun diyarı ayağa kalktı;
dövüyordu nallar toprağı.
Altın koşum
parıldayıp ışıldadı;
deliye dönmüş
küheylanlar geldi.

*

64 Yüksek tepenin üzerinden
muhteşem dikilmiş
duvarlara, gözetleme kulelerine
ve konaklara baktılar.
Ormanla kuşatılmış,
mızrakçılarla çevrilmiş hepsi;
kişniyordu orada atlar,
parlıyordu tolgalar.

65 Avlularda şamata vardı,
soğuk çınlıyordu çelik;
mızraklar sallanıyordu,

kalkanlar yanıt veriyordu.
Sürgülenmiş buldular,
yol vermeyen demirden kapıları:
Högni vurdu onlara,
çentti çılgınca.

66 (Öne çıktı
zehir dilli Vingi:)
Vingi "Kapıyı çalman gerekmez,
biliyorlar geldiğinizi!
Karşılama hazır –
darağaçları bekliyor sizi.
Aç kartal,
ak kurt,
kuzgunlar hazır
parçalamaya etinizi!"

Högni 67 "Haberciler kutsaldır –
ama kutsal değildir yalancı,
ilk sen asılacaksın,
cehennem alsın seni!"
Meşe dallarına
bağlı kolları
astılar onu yükseğe
Hunlar'ın gözü önünde.

68 Hunlar bağırıp çağırdılar
nefret tutuştu;
vahşiydi hücum,
öne fırlayan düştü.
Savaşta birbirine karıştı

Budlunglar, Niflunglar;
kılıçlar savruldu,
yarıldı tolgalar.

69 Geri püskürttüler onları
kırık koşumlu bir halde;
kapılara sürdüler –
çatışma kapılardaydı.
İçeri sıçradı Högni,
kapıyı tuttu,
biçti iki kılıcıyla,
onları geriye fırlattı.

70 Sayıca az ve korkusuz olanlar
ateş gibi girdiler,
kükreyen alev gibi
gazapla tükettiler.
Kurtlar sıçradı arkadan,
yollar kızıla boyandı,
duvarlardan yankılandı
feryatlar.

71 Dik, taştan yapılmış,
merdivenler yükseldi
karanlık,
kütüklü eşiklere.
Durdu Högni orada,
yüksek sesle seslendi:
Högni "İleri, ileri! Ey dostlar,
ziyafet başlıyor!"

72 Dışarı çıktı Atli,
öfkeyle kararmış:
Atli "Hoş geldiniz, uyruklarım!
İyi başlamışsınız.
Ölüm içkidir burada,
kıyamet ise son,
halatlar halkadır burada –
eğer fidye olmazsa.

73 Gudrún'un hakkı olan
altını vereceksiniz bana,
Sigurd'un fethettiği
yılanın hazinesini!"
Bunun üstüne Högni güldü
kabzalarına yaslanarak;
Gunnar dik dik bakıp
sertçe karşılık verdi.

Gunnar 74 "Gunnar'dan altın
alamazsın asla!
Can alabilirsin
en sonunda.
Pahalıya mal olacak
dehşetli değiş tokuşta
beylerin ve uyrukların,
canları sayıldığında!"

Atli 75 "Aptal Niflunglar,
düşmanlığı unutan;
kirlenmiş elleri
dost kanıyla.

Gudrún'un kocası
Gudrún'a yapılan yanlışta
haşin bir intikam
alacak memnunlukla."

Gunnar 76 "Burada Gudrún konuşmadı!
Kan parası olan altını
ne istiyor ne de arıyor o –
o hırs sana ait!"
Högni "Uzlaşmak için artık
zaman kalmadı!
Laf lazım değil bize
savaş başladı!"

77 Borular çalındı –
duvarlardan yankılandı –
merdivenden çıktılar;
haşindi hücumları.
Taşlar lekelendi
sel gibi akan kanla;
yılan dilli oklar
şakıdı etraflarında.

78 Kapılar çarpıldı geriye,
gürültü yankılandı:
Hun diyarının kahramanları
üstlerine atladı.
Sertti yumrukları,
biçildi zırhları,
yüz örs üzerinde
çınlıyor gibiydi çekiçleri.

79 Gudrún oturdu evinde
yorgun bir yürekle,
bir ruh halinden diğerine
geziniyordu zihni.
Gürültüyü dinledi,
ölüm feryatlarını,
sürülürken geriye
Borgund beyleri.

Gudrún 80 "Pek az severim onları,
nefret ettim uzun zaman!
Bir kurt verdiler
teselli olarak ızdırabıma.
Ama kurt paralıyor onları
ızdırap düşer bana!
Yazıklar olsun
rahimden çıktığım o ana!"

81 Ellerini kenetledi
dikilerek yüksekte,
yüksek sesle seslendi
oradaki beylere:
Gudrún "Varsa saygı duyan bana
bu korkunç konaklarda,
çeksinler ellerini
bu cehennem işinden!

82 "Sevgiye karşılık veren,
yalanı reddeden,
acıyı hatırlayan
bu efendiler gibi,

silahlanın şimdi! Silahlanın!
yardım edin bu trol halkın ellerindeki
korkusuzlara,
ihanete uğramış ve kapana kısılmışlara!"

83 Atli orada oturdu,
öfke içinde yanıyordu;
ama mırıltılar yükseldi,
adamlar kalktı ayağa.
Gotların sayısı çoktu:
Acıları hatırladılar,
Mirkwood'daki
ve geçmiş savaşları.

84 Konakta yürüyerek
bağırdılar yüksek sesle,
düşmanlar oldu dosta
selamladılar coşkuyla:
"Gotlar ve Niflunglar
tanrılarımızın yardımıyla
Hunları biçip göndereceğiz
cehennemin gölgesine!"

85 Sayıca az ve korkusuzlar
coşkuyla yanıtladılar
(sırtlarını dayamışlardı
duvarlara):
Niflunglar "Dostlar, gelin, hoş geldiniz!
Ziyafet büyük.
Şarkılar söyleyelim
eski atalarımız hakkında."

86 Gotların ihtişamından
bahsetti Gunnar şarkısında;
yeryüzünü gölgeleyen kral
Iormunrek'ten;
Angantýr'den
ve eski savaşlardan,
Dylgja'dan, Dúnheið'dan,
ve Danpar duvarlarından.

87 İleri çıktı Högni
nefreti yeniden tutuşarak,
oğlu Snævar
yanına fırladı.
Bir Hun beyi
saldırdı Högni'ye;
kalkanı yarıldı
paramparça düştü.

88 Snævar'ı biçtiler orada,
kılıçlarını sapladılar;
canını verdi
amansızca kahkaha atarak.
Högni ağlamadı;
elinden aldı
kalkanı eğilerek;
sonra yürüdü ileriye.

89 Kırmızı kan akan
merdivenleri çıktılar;
karanlık eşiklerde
vurup dövdüler;

Atli'nin konaklarına
bir yol açtılar;
elleri kanlı
atıldılar kükreyerek.

90 Gudrún'u selamladı,
Gunnar ile Högni:
Gunnar ve *Högni* "Bu ziyafet düzenlendi
güzel ve alımlı!
Kötü kader
sonsuza dek zorlayacak bizi
eş olarak vermeye
ve dul bırakmaya seni!"

Gudrún 91 "Yaptığınız yanlışlar için
pişmanlık duyuyorsanız şimdi,
önlemeyin sonu!
Vazgeçin bu işten!"
Gunnar ve *Högni* "Kız kardeşimizin dileğiyle
gitsin, bırak!
Savaşçı zırhı değil,
kadın elbisesi korusun onu!"

92 Çekip gitti Atli,
keder içini kemiriyordu;
Högni Gudrún'a
veda etti merhametsizce:
Högni "Bedelin ödendi,
dileğin bahşedildi!
Canımızı koyarak
bıraktık düşmanımızı."

*

93 İleri gönderdi Atli
atlı ulaklarını;
Hun diyarı kulak verdi,
ordular silahlandı.
Gotlar ve Niflunglar
Hun cesetlerini
konaktan fırlatarak
darağacı kuşlarını sevindirdiler.

94 Soldu gün ışığı,
kara gölgeler yürüdü
Atli'nin sevdiği
yankılı konaklarda.
En büyük ihtiyaç içinde
beklediler
Niflung beyleri sonu;
kapılar kapalıydı.

95 Gece bürüdü dünyayı
ve sessiz kasabayı;
kül rengi ay ışığı altında
baykuşlar öttü.
Korunan kapılarda
Gunnar ve Högni
oturdular sessiz,
uykusuz bekleyerek.

96 Högni konuştu ilk:
Högni "Yanıyor mu bu konaklar?
Zamansız günün
şafağı mı tütüyor?

Hun diyarının ejderhaları
dehşetle alev saçarak
buraya mı geliyor?
Uyanın, Ey kahramanlar!”

97 Gunnar yanıt verdi:
Gunnar “Koruyun kapıları!
Ne şafak ne ejderhadır bu
dehşetle yanan;
beşikçatılı evler
kasvete büründü,
soluk ayın altında
yeryüzü gölgelendi.

98 “Yürüyen adamlar var
meşale taşıyan,
duyuluyor boyun zırhının
plaka zırhın tangırtısı.
Kuzgunlar haykırıyor,
kasvetle uluyor kurt,
kalkanlar pırıldıyor,
mızraklar kalkmış.”

Gunnar ve 99 “Uyanın artık, uyanın!
Högni Savaş başladı.
Tolgalar başa şimdi,
kılıçlar ele.
Uyanın artık, zafer getiren
savaşçılar!
Engin Valhöll’e
açılıyor yollar.”

*

100 Karanlık kapılarda
vurup dövdüler;
kılıçlar çarpıştı
ve çınladı baltalar.
Savaşın demircileri
dövdüler örsleri;
kıvılcımlanıp paralandı
mızraklar ve tolgalar.

101 İçeride doğradılar onları,
dışarı fırlattılar,
ayılar saldırdı,
yabandomuzları savundu.
Taşlar ve merdivenler
aktılar ve karardılar;
gün geldi loş –
kapılar tutuldu.

102 Beş gün savaştılar
sayıca az ve gözü pek;
kapılar yarıldı,
ayrıldı ikiye.
Cesetlerle kapadılar arayı,
biçilip kıyılan
Hunlar ve Niflunglardan
duvarlar örüldü.

103 (Atli konuştu o zaman
kederle yas tutarak:)
Atli "Dostlarım düştü,

düşmanlarım yaşıyor,
eş, dost, akrabamın
karnı deşildi.
Servetten yoksun kaldım
lanetliyim eşten yana,
söndü ihtişamım
bu kasvetli yıllarda.

104 “Acı ve feryat
engin krallığımda!
Uzun zaman yemek yediğim yerde
yılanlar var şimdi.
Gururlu sütunlar
mor lekeli,
Budli'nin yükselttiği
konaklarda.”

105 Sonra kralın danışmanı –
kurnaz yürekli –
Beiti konuştu
uğursuz öğütlerle:
Beiti “Lanetliler geldi
oyma evine!
Birazını kaybetmeli
her şeyi kaybetmektense.

106 “Ateş ehlileştirebilir hâlâ
o yılanları,
cenazesi olabilir sütunların
bu kibirli soyguncuların!”
Yıkım karşısında

gazaba kapıldı Atli;
bu utançtan kaçınmadı,
ihtişam fakiri.

107 Alevlerin kuşattığı
korkusuz Niflunglar
yarık koşumları içinde
kırmızı parlıyordu.
Demir sürgülü duvarlar,
eski kütükler,
gıcırdayıp tüterek,
çatlayıp düşüyordu.

108 Kızgın ve dumanlı
közler tısladı,
şıpırtı çıkarıp cızırdadı
kan göllerinde.
Duman kuşatıyordu
dönerek çevrelerini;
damlıyordu terleri –
kapıları tutuyorlardı.

109 Kalkanlarını kaldırdılar
yarık tolgaların üzerine;
közlere bastılar
kan akan yerlerde.
Kara dilli oldular susuzluktan
kan içtiler orada;
düştüler teker teker
cehennem yollarına.

110 Kardeşler dışarı fırladı;
kara renkli, dehşetli,
dişleri kanlı yabandomuzları
sonunda sinmişti.
Hunlar yakaladı onları
tolgasız, kalkansız,
çıplak ve kanlı,
kırık kılıçlarıyla.

111 Korkmuş köpekler gibi
bağırıyordu Hunlar;
bölünüp dağıtılmışlardı
kanlı eller tarafından.
Boyunlar kırıldı
ve dizler yarıldı,
Borgund kralı
bağlanıp atılmadan önce.

112 Sona kaldı Högni
yalnız başına, umutsuz;
dişleri paraladı onları
bağlarlarken onu.
Yerle bir olmuştu,
sonu gelmişti,
Niflungların İhtiyacı'nın
ve geceleri çökmüştü.

113 Karanlık ve kötü,
rutubetli zindana
attılar Högni'yi;
Hunlar nöbetçi diktiler başına.

Ama Gunnar bağlandı
yatağına Gudrún'un
ayaklarının dibine fırlatıldı
çılgına dönmüş kocasının.

Atli 114 "Çok aradım
bu son buluşmayı,
Borgund beyinden
Budlung'un intikamını almayı.
Burada yatıyor sonunda
tozların içinde
asil Gunnar!
Gudrún, gör!

115 "Sigurd'u hatırla,
ve şimdi söyle bana,
tatlı mı görmek onu
böylesine intikam alınmış?
Benim yılan çukurumda
yılanlar bekliyor –
daha acı ısırır onlar
çelik kılıçlardan!"

116 Gunnar'ı tekmeledi,
Gudrún gördü onu:
Gudrún "Kötüsün sen Atli.
Utanç olsun sonun!
Kendi çocuklarımız
(bu zavallı tutsakların
kız kardeşinin çocukları)
Erp ve Eitill hatırına

tozdan kaldır onları!
Ölümlerinden vazgeç!"

Atli 117 "Versinler bana
parıldayan yığılmış altını,
Sigurd'un fethettiği
yılanın hazinesini!
Altındır altın
düşlerime keder salan –
Gunnar bahşederse onu
ben de onu bahşederim sana!"

Gunnar 118 "Veririm sana altını,
çokça kısmını,
kendime sakladığım
yarısını teslim ederim.
Yarısını aldı Högni,
kibirli kardeşim;
son nefesine kadar
bırakmaz onu.

119 "Kılıçla yarılmış
göğsünden çıkarılmış
Högni'nin yüreği
bırak, avucumda dursun;
o zaman veririm altını,
yılanların altınını –
hevesli Atli
alacak hepsini!"

Gudrún 120 "Ama Högni,
kendi bahtsız kardeşim,

yalvardım sana Atli
bizden doğanlar adına!"
Atli "Trol öfkesinden doğdu
ama sözleri doğru!
Altını alacağım,
Gudrún ağlasa da!"

121 Dışarı çıktı Atli,
kötü amaçlarla;
ama bilge adamlar çağırdı
öğüt alsın diye ihtiyatla.
Kraliçe'nin hinlikten
korktuğunu söylediler;
bir köle yakalayıp
zindana attılar.

•

Köle Hjalli 122 "Lanet olsun kralların
oyunlarına ve savaşlarına,
canımı vermem gerekiyorsa
talihsiz davalarında!
Sabahın ışığı
gün boyu emek,
akşamları ateş,
çok az kaldı günlerim!"

Hunlar 123 "Hjalli, domuz çobanı,
yüreğini ver bize!"
Feryat etti Hjalli
parlayan bıçağı görünce.
Göğsünü açtılar,

ve o acı acı bağırdı;
bıçak onu delmeden
keskin sesle haykırdı.

124 Högni onu işitti,
Hunlar ile konuştu:
Högni "Bu ne berbat feryat!
Bıçaklar yeğdir bence.
Eğer istediğiniz yürekse
daha iyisi var burada.
Buradaki titremez. Alın onu!
Daha az çabalarsınız."

125 Yüreğini söktüler
Hjalli'nin bağrından;
Gunnar'a getirdiler
altın tabak içinde:
Hunlar "Burada yatıyor yüreği!
Högni'nin sonu geldi."
Yüksek sesle kahkaha attı
Niflungların beyi.

Gunnar 126 "Bahtsız gördüm buradaki
korkağın kalbini.
Högni'de yoktu
titrek bir yürek.
Bu titreyerek yatıyor;
daha da hızlanarak
atıyordu soysuz doğmuş,
bayağı bir bağırda."

127 Yüksek sesle kahkaha attı
Niflung beyi
ömrünün sonunda,
bıçak kendisine doğru
gelirken.
Yüreğini söktüler
Högni'nin bağrından;
Gunnar'a götürdüler
altın tabak içinde.

Gunnar 128 "Mağrur gördüm buradaki
yılmaz yüreği.
Högni'nindi bu
titremeyen yürek.
Titremeden yatıyor,
nadiren sarsılarak
atardı en cüretli
prensin bağrında.

129 "Tek yaşayan
Niflung beyi olan ben
altını tutacağım
ve sonsuza dek koruyacağım!
Ne konakta ne fundalıkta
ne de saklı zindanda
ne dost ne düşman
bulacak onu parlarken.

130 "Ren'e, yüzüklere,
ve kadehlere hükmedecek,
çalkalanan sularda

soluk parlayarak.
Derinlere atacağız onu;
kasvetle sürüklenecek,
insana faydasız o
öteden beri kanıtladığı gibi!

131 "Kahrolsun Atli,
şerrin kralı,
ihtişamdan fakir,
altından yoksun;
altından yoksun,
altın azabı içinde,
cinayetle lekelenmiş,
cinayet peşinde!"

132 Atli'nin gözlerinde
delilik ateşleri
yandı ve fışkırdı,
keder kemirdi içini:
Atli "Yılanlar alsın onu!
Yılanlar soksun.
Atın onu
iğrenç çukura çıplak!"

133 Orada parlak gözlerle
bekliyordu Gudrún;
yüreği bağrında
katılaşıyordu kara kara.
Grímhild'in kızı
haşinliğe,
amansız nefrete,
boğucu gazaba kapıldı.

134 Orada bekledi ümitsizce
çıplak Gunnar;
yılanlar sürünüyordu
sessizce etrafında.
Dişleri zehirli,
dilleri fırlıyordu;
kapaksız gözlerinde
ışıklar parlıyordu.

135 Bir arp gönderdi Gudrún ona;
Gunnar aldı onu eline,
kuvvetle vurdu,
telleri çınlattı.
Yılan çukurundan
yükselen şarkının
zafer sözlerini
merakla dinledi adamlar.

136 Orada sakince sürünerek
kıvrılan yılanlar
kaldılar taş gibi,
kıpırtısız, büyülenmiş.
Gunnar gururunun
şarkısını söylerken
orada yavaşça sallandılar,
uykuya kapılarak.

137 Sesi Valhöll'de
yiğitçe çınlarken
altın Tanrıların
isimlerini saydı görkemle;

Ódin'i söyledi,
Ódin'in seçilmişini,
kadim krallar arasında
Yeryüzü'nün en kudretlisini.

138 Çirkin çirkin ışıldayan
dev bir engerek
taş kovuğundan
çıkıyordu yavaşça.
Hunlar dinliyordu hâlâ
arpının tıngırtısını,
ve Hun diyarının sonunu
dehşetle anlatmasını.

139 Kadim bir engerek
şerle şişmiş,
göğsüne kıvrılıp
acıyla soktu onu.
Yüksek sesle haykırdı Gunnar
can verirken;
arp sustu,
ve yüreği durdu.

140 Kraliçeye geldi feryadı
berrak ve delici;
dehşet içinde oturdu
korunaklı yatağında.
Erp ile Eitill'i
çağırdı acele:
karaydı bukleleri,
karanlıktı bakışları.

*

141 Cenaze için odun yığdılar
gururlu ve görkemli;
Hun diyarının kahramanları
orada yükseğe kaldırıldı.
Bir cenaze ateşi yaptılar
ovanın ortasında;
çıplak yattı orada
Niflung beyleri.

142 Alevler yükseldi,
ateş kükredi,
hengameyle kuşatılmış
dumanlar kıvrıldı.
Dağılıyordu duman,
sönüyordu ateş;
rüzgara kapılan küller
sürüklendi sonsuza dek.

143 Ölen adamların
cenaze ziyafetinde
içki içen Hunlarla
doluydu bir konak.
Düşmanlar yenilmiş,
ateş yakmıştı onları;
Artık Doğu'nun ve Batı'nın
beyiydi Atli.

144 Servet dağıttı orada,
yaralara karşılık,
çokça kan parası verdi

öldürülen savaşçılar için.
Yüksek sesle övdüler onu;
uzun süre içtiler,
şarabın şaşırttığı
sözler vahşiydi.

145 Gudrún çıktı öne
kadehler taşıyarak:
Gudrún "Selam, Ey Hun kralı,
sağlık getirdim sana!"
Bolca içti Atli,
bitirdi gülerek:
altından yoksun kalsa da,
Gunnar ölmüştü.

Gudrún 146 "Selam, Ey Hun kralı,
dinle sözlerimi:
Kardeşlerim öldü
sana yakardığım halde.
Bakmak mı istiyorsun
Erp ile Eitill'e?
İsteme artık –
geldi onların sonu da!

147 "Yüreklerini tattın
balla karıştırılmış,
kanları katılmıştı
verdiğim çanaklara;
o çanaklar kafatasları
gümüşle kaplanmış,
köpeklerin kırdılar
onların kemiklerini dişleriyle."

148 Korkunç feryatlar
koptu acıyla;
başlarını sakladı adamlar
dehşetlerini örterek.
Sararıp soldu Atli,
zehirlenmiş gibi,
yüz üstü düştü
bayılıp devrildi.

149 Boş yatak odasındaki
yatağa götürdüler onu
ve bıraktılar
iğrenç düşlere.
Kadınlar ağlıyordu,
kurtlar uluyordu,
köpekler havlıyordu,
hilaldi ay.

150 İçeri girdi Gudrún
korkunç bakışlarla,
karalara bürünmüştü,
haşindi maksadı.
Gudrún "Uyan, kederli!
Uyan düşlerden!"
Göğsüne sapladı
bıçağı şiddetle.

Atli 151 "Grímhild'in kızı
korkunç elli,
köpekler paralamalı seni
ve cehenneme göndermeli!

Taşlı ve damgalanmış
kazıkta canlı
yanıp kavrulmalısın
sen cadıdan doğan!"

152 Gudrún alay etti
bıraktı onu inlerken.
Gudrún "Yanarak ölmek
sana yakışır asıl!
Cenaze ateşinde ceset,
hazırlandı odunlar!
Böylece Atli öldü
dünyadan vazgeçerek."

153 Ateşler yaktı,
alevler savurdu;
ev kükrüyordu,
ciyaklıyordu köpekler.
Ufalandı keresteler,
ağaçlar ve kirişler;
orada düşüp öldü
kızlar ve köleler.

154 Duman dönüyordu
uyuyan kasabanın üzerinde,
ışıklar yanmıştı
arazinin ve ağaçların üzerinde.
Kadınlar ağlıyordu,
kurtlar sızlanıyordu,
köpekler uluyordu
Hun krallığında.

155 Böylece Atli öldü
yeryüzünden vazgeçerek,
Niflungların belasına
karanlık çökmüştü;
Völsungların, Niflungların,
bozulan yeminlerin,
acıların, yiğitliklerin
hikâyesi bitti.

*

156 Dünya döndükçe
kalacaktır sözler,
insanlar unutmadıkça
kudretli günleri.
Gudrún'un kederini
dünya döndükçe,
günlerin sonuna kadar
herkes dinlesin.

157 Gudrún aklını yitirdi
ruhu soğudu
yüreği kurudu
ve nefretle doldu.
Hayattan nefret etti,
ama canını almadı,
dolaşırken akılsızca
ormanda tek başına.

158 Soluk nehirlerin üzerinde,
koruluklarda, ormanlarda
kayaların üzerinde ilerledi

kükreyen denizlere doğru.
Kendini attığı
dalgalar onu reddetti;
dalgaların kıyısında oturarak
kederine sızlandı.

Gudrún 159 "Sigurd gelmeden önce
altındı günler,
parlak gümüş gibi,
gümüş kadar parlak.
Bir kızdım o zaman,
güzel bir genç kız;
yalnızca düşler sıkardı canımı,
şer düşler.

160 "Beş büyük acı
gönderdi kader bana:
Sigurd'u biçtiler,
en büyük kederim.
Şer dolu tiksintiyle
Atli'ye verdiler beni:
çok uzun sürdü
hayatımın hastalığı.

161 "Högni'nin kalbini
söktüler canlı canlı:
benim kalbim katılaştı,
en zor ızdırabım.
Gunnar'ı da işittim
mezarında ağlarken:
en fena üzüntüm
o korkunç sesti.

162 "Çocuklarımı öldürdüm
delilikle kavrulurken:
içimi acıtıyor keskince
geçmek bilmez keder.
Ne oğul ne de kız
oturuyor yanımda;
dünya bomboş,
dalgalar soğuk.

163 "Sigurd'u öldürdüler:
en derin acım,
hayatımın tiksintisi,
hayatımın hastalığı.
Sigurd, Sigurd,
hızlı Grani'nin sırtına
koy eyerini, koşumu tak
ve beni ara!

164 "Hatırlar mısın
zifaf yatağında
aşkla yemin etmiştik
uzanırken? –
ışığı terk edeceğim
seni aramak için,
cehennemden yola çık
ve koş bana!"

165 Dalgalara attı kendini
dalgalar aldı onu;
renksiz sularda
kederi boğuldu.

Gudrún'un kederini
dünya döndükçe,
günlerin sonuna dek
herkes dinlesin.

•

166 Böylece sona erdi ihtişam,
ve altın soldu,
gürültü ve şamatanın üzerine
karanlık çöktü.
Eskiden söylenen
hüzün şarkısı için
şenlensin yürekleriniz
beyler ve kızlar.

GUÐRÚNARKVIÐA EN NÝJA
ÜZERİNE YORUMLAR

GUÐRÚNARKVIÐA EN NÝJA ÜZERİNE YORUMLAR

Bu yorumlarda, *Guðrúnarkviða en Nýja* "Gudrún Destanı" olarak, ya da herhangi bir karışıklığa yer vermeyeceği yerlerde "Destan" olarak adlandırılıyor. *Völsungakviða en Nýja* ise "Völsunglar Destanı" olarak geçiyor. Bu şiirde bölümler olmadığından, kıta numaralarına atıfta bulunuluyor.

Dráp Niflunga alt başlığı "Niflungların Öldürülüşü" anlamına geliyor: bu isim hakkında, bkz. Völsunglar Destanı, VII.8 ve ilgili not.

Eski kaynaklarla ilişki bakımından, Gudrún Destanı ile Völsunglar Destanı arasında esas olarak fark yoktur; ama Gudrún Destanı'nın kaynakları büyük ölçüde Edda şiirlerinde mevcuttur, ve *Völsunga Saga* çok daha az önemlidir. İçerik açısından Gudrún Destanı, Edda'daki *Atlakviða* ve *Atlamál* şiirlerinin, tamamen bağımsız bazı gelişimlerle birlikte, karmaşık bir biçimde birbirine örülmesinden oluşur.

Babam *Atlakviða*'ya çok zaman ayırdı, çok kafa yordu ve bu olağanüstü zor metin hakkında (derslerinin ve seminerlerinin temeli olan) çok ayrıntılı yorumlar hazırladı. Bu, onun hayranlık duyduğu bir şiirdi. Durumuna rağmen, "bizi hâlâ etkileyebilen, büyük bir şiirle karşı karşıyayız (diye yazmıştı).

Eserin üslubu haklı olarak, herkesçe övülmüştür: tempolu, özlü, canlıdır –ama, dar sınırları içinde, karakteristik özelliklerini korumaktadır. Eseri yazan şair, konunun gerektirdiği kasvetli ve ölümcül havayı yaratmayı biliyordu. Edda'nın, Eski İskandinav şiirlerinde bulduğumuz o şeytani enerji ve güçle dolu parçalarından biri olarak hafızalarda yaşamaktadır."

Ama metin, Codex Regius'taki haliyle (yozlaştığı açık olan, kusurlu ya da anlaşılmaz dizeleri ya da kıtalarıyla, uyumsuz eklemeleriyle, vezindeki garip varyasyonlarla) seneler içinde pek çok uyumsuz eleştirel analize konu olmuştur. Ama burada, babamın *Atlakviða*'yı daha eski bir şiirin yeniden yazılması olarak yorumladığını söylemem yeterli: kendisi de "düzeltmelerden" geçen, eklemeler, çıkarmalar ve değişiklikler yapılmış bir yeniden çalışma.

Codex Regius'ta, *Atlakviða*'yı takiben, Edda'daki kahramanlık şiirlerinin en uzunu olan Atlamál gelir. Bu şiirin yazarının *Atlakviða*'yı bilip bilmediğine (babam bunun imkânsız olduğunu düşünüyordu) daha sonradan karar veriliyor, ve aynı hikâyeyi anlatıyor ve eski isimleri koruyor olsa da, olağanüstü bir yaratıcı değişimden geçmiş: hikâye Kahramanlar Çağı'ndan alınmış ve tamamen farklı bir tarzda yeniden kurulmuş. Babam bununla ilgili olarak şöyle yazıyor: "*Atlakviða* olayların son derece ilkel (süssüz ve değiştirilmemiş) bir versiyonunu korumuş gibi. Atli'nin büyük krallığı ve kadim kahramanlık günlerinin enginlere yayılmış çatışmaları hâlâ hissedilebiliyor; saraylar, kudretli kralların sarayları –*Atlamál*'da ise küçülerek çiftlik evlerine dönüşmüşler. Coğrafya, muğlak olsa da, korunmuş: Niflunglar Atli'ye gidebilmek için bataklıklardan, ormanlardan ve ovalardan geçiyorlar (*Atlamál*'da, ise kayıkla tek bir fyort geçiyor gibiler). Gunnar'ın eski geleneksel

vin Borgunda'sını ve özellikle eski Hun hikâyeleri ile ilişkili *Myrkviðr*'ı ("Mirkwood", Kuytuorman) da bu bağlamda göz önüne alabiliriz. (bkz. Völsunglar Destanı, VII.14 ve 15'in notları). Ama *Atlamál*'da, eski "hikâye örgüsü" korunsa da, pek çok nesil boyunca aktarılan çok eski ve uzak bir dünya hissi tamamen kaybolmuştur. Onunla birlikte, Niflungların hazinesi ve Atli'nin hırsı da tamamen yitip gitmiştir.

3-4, 6 Bu kıtalar, kullandıkları dil bakımından, Gunnar'ın Gjúki'nin evlerine ilk geldiğinde söylediği dizeleri yankılar, ve pek çok yerde aynı ifadeleri kullanır: bkz. Völsunglar Destanı, VII.14-15 ve notlar. Gunnar, Gotların ve Hunların önceki savaşlarını (14), "Borgund beylerinin Budli'nin ordusuyla karşılaştığı" ve Budli'nin erkek kardeşini öldürdükleri savaşları (15) çağrıştırır.

Codex Regius'un derleyicisi, *Dráp Niflunga* "Niflungların Öldürülmesi" başlıklı mensur bir pasaj kaleme almış. Bunun, ardından gelen şiire, yani *Guðrúnarkviða en forna*, Eski Gudrún Destanı'na bir giriş olarak düşünüldüğü açık. Pasaj şu şekilde başlıyor:

> Gunnar ve Högni bütün altını, Fáfnir'in hazinesini ele geçirdiler. O vakitler Gjúki ile Atli'nin oğulları arasında çekişme vardı: Atli, Brynhild'in ölümünden dolayı onları suçluyordu. Uzlaşmaları şöyle oldu: Gudrún'u gelin olarak ona verdiler; geline de, Atli'yle evlenmeyi kabul etmesi için, bir unutkanlık iksiri içirdiler.

Burada, Eski Gudrún Destanı'nda olduğu gibi, Brynhild Budli'nin kızı ve Atli'nin kız kardeşidir. Hikâyenin babama ait

versiyonunda Brynhild Atli ile ilişkilendirilmediği için, Gudrún Destanı'nda bu unsur eksiktir. "*Atlakviða*'da Brynhild ve bütün o karmaşaya dair herhangi bir iz bulunmamaktadır," diye yazar, "ve güdünün belirgin olduğu ölçüde –aşikar değildir– sorunların kaynağında *Atli'nin hırsı* ve lanetli hazine vardır." Unutkanlık iksiri için bkz. 17-28'in notu.

10-16 *Atlakviða* ve *Atlamál*, hikâyeyi Atli'nin habercisinin Gjúkilere gelmesinden itibaren ele alır. Sigurd'un ölümünden sonra Gudrún'un başından geçenlerin ana kaynağı *Guðrúnarkviða en forna*'dır (burada Sigurd'un, yatağında değil, dışarıda öldürüldüğü anlatılır, bkz. Völsunglar Destanı'nda, IX.51-64'ün notu). Bu şiirde Gudrún yazıklanarak geçmişi düşünür ve nasıl geceleyin gidip, Sigurd'un ormandaki cesedinin başında oturduğunu anlatır; sonra yola devam etmiş, sonunda Danimarka'ya gelmiştir. Danimarka'da, Thora Hákon'un kızıyla birlikte halıyı dokumuş ve orada Gunnar ile Högni, Grímhild'le birlikte Gudrún'a gelmiştir.

Destan'da (2. kıta) Gudrún'un "aklını yitirmiş halde, tek başına ormanda dolaştığı" söylenir. Grímhild ve oğulları onu bulduğunda, hâlâ yalnız yaşamaktadır ve "bir orman evinde" halısını dokumaktadır (10).

S. 57-58'de verilen, bu şiirle ilgili kısa metinde (iii) babam şöyle yazar: "Gudrún kendi canını almadı, ama ızdıraptan bir süre aklını yitirmiş gibiydi. Akrabalanyla ya da annesiyle ilgilenmiyor ve ormandaki bir evde ayn yaşıyordu. Orada, bir süre sonra, bir duvar halısına, Ejderha hazinesinin ve Sigurd'un tarihini dokumaya başladı." Böylece, Edda şiirinde duvar ha-

lısı, *Guðrúnarkviða en nýja*'yı *Völsungakviða en nýja*'ya bağlayan, tamamen farklı bir içeriğe sahip bir araç oldu.

17-28 *Guðrúnarkviða en forna*'da bulunan, ama Gudrún Destanı'nda eksik olan önemli bir unsur, Grímhild'in Gudrún'a verdiği unutkanlık iksiridir. Grímhild onun üzüntüsünü unutmasını ve Atli ile evlenmeyi kabul etmesini amaçlamaktadır. Şiirde, Saga'da olduğu gibi, Grímhild'in iksirine ayrılmış pek çok kıta bulunmaktadır ve içindeki ilginç maddeler uzun uzun sayılmaktadır. Ama çok garip bir biçimde, iksirin Gudrún'un zihni üzerinde herhangi bir etkisi olmaz: ardından gelen dizelerde, Gudrún Grímhild'in ikna çabalarına şiddetle karşı çıkar; dolayısıyla, kıtaların sırasının bozulmuş, iksirle ilgili olanların fazla öne alınmış olduğu kanısı yaygındır.

Babam bu açıklamayı kabul etmiyordu. Grímhild'in Sigurd'a verdiği ilk unutkanlık iksirinin, "Sigurd ile Brynhild'in önceki nişanlanmalarının doğurduğu güçlükleri açıklamak için" icat edildiğine inanıyordu (bkz. s. 228). "Burada," diye yazar, "yine aynı mekanizmaya başvuruluyor –ve bence bu acınası bir durum: çünkü bu tekrar tatsız ve Grímhild'in bu iksirleri ya fazla güçlü ya da etkisiz: neden Atli'ye de bir tane verip, hazineyi unutmasını sağlamıyor?"

Grímhild'in unutkanlık iksiriyle ilgili kıtaların, sonradan eklenmiş olmasının çok olası olduğunu düşünüyordu. Babamın Gudrún Destanı'nda iksir bulunmaz ve Gudrún (28. kıtada görüldüğü gibi) büyücülüğe gerek kalmadan amansız annesinin iradesine teslim olur. Saga'da, Grímhild'e söylediği son sözler şunlardır: "Öyle olsun o zaman, ama bu, isteğim hilafına; ve bundan sevinç değil, daha çok acı doğacak."

22 Gudrún'un düşü, Völsunglar Destanı, VII.2-4'ten alınmıştır; mevcut kıtanın, Atli ile ilgili 5-8. dizeleri, VII.4'ten alınmıştır ama "Bir kurt verdiler bana" dizesi, "Bir kurt verdiniz bana" olarak değiştirilmiştir.

32-34 *Atlamál*'da, Atli ile Gudrún'un hayatı nefret ve çekişmeden ibarettir; şiirin 32 ve 34. kıtaları, *Atlakviða*'da görülen, Gudrún'un Atli'yi yatağında bıçakladığı hikâyeyi düşündürür. Şöyle denir:

"Aşk, geçmişte daha güzeldi: Onlar, maiyetlerinin önünde birçok kez kucaklaşırken." Gudrún Destanı'nda, Atli'nin, Gudrún'a duyduğu aşkla, Niflung hazinesini ele geçirme arzusu arasında kararsız kaldığı açıkça ifade edilmektedir.

35 *Atlamál*'da, (Saga'da olduğu gibi) Gudrún, Atli ve adamlarının birbirlerine gizlice söyledikleri şeylere kulak misafiri olur; Destan'da, bu onun Atli'nin uykusunda mırıldandıklarını duyması şeklinde değiştirilir.

37-48 Hun haberci, yüzük ve Gudrún'un gönderdiği rünler gibi anlatımsal ögeler hem *Atlakviða*'dan, hem de *Atlamál*'dan alınmıştır. Vingi ismi *Atlamál*'dan gelmiştir, ama "Hissizdi sesi bağırdığında" (38) *Atlakviða*'dan alıntıdır. Orada, Atli'nin Knefröðr adlı habercisi için ***kallaði kaldri röddu*** (bağırdığında sesi çok soğuktu) denir. Babam bunun burada belirgin bir "uğursuzluk, vehamet" hissi taşıdığını belirtir.

Atli'nin sunduğu büyük armağanlar ve Gunnar ile Högni'nin Atli'nin daveti ile ilgili sözleri de *Atlakviða*'dan gelir.

Atlakviða'da, Gudrún'un uyarısı, Högni'nin sözleriyle, şu şekli alır:

Hár fann ek heiðingja
riðit í hring rauðum.
Ylfskr er vegr okkar
at riða örindi.

(Kır gezgininin bir kılını buldum / kızıl yüzüğe sarılı. / Kurt kadar kalleş yol, ikimiz için / bu işe at sürersek.) Ama *Atlamál*'da, kurt kılı çıkarılmıştır ve Gudrún rünlerle bir mesaj yollar, gel gelelim Vingi onu iletmeden önce değiştirir.

Gudrún Destanı'nda, her iki motif birleştirilir (44-45. kıtalar); babam bu konuda Saga'yı ve Codex Regius'ta, *Dráp Niflunga* başlıklı notu izliyordu. Bu not, yüzüğün Andvaranaut olduğunu ekler (Sigurd tarafından Brynhild'den alınıp Gudrún'a verilmiştir: ama Völsunglar Destanı'nda böyle değildir, bkz. IX.9-10'un notu).

42-58 Burada, bu pasajda kaynakların nasıl içe içe geçtiğini ayrıntılı olarak açıklıyorum, çünkü babamın bu şiirdeki anlatımsal yöntemini çok açık bir biçimde sergiliyor.

Atlakviða'da, Gunnar kardeşine, kendileri böylesine büyük bir servete ve bu kadar çok silaha sahipken Atli'nin cömertliği karşısında neden baştan çıkacaklarını sorar (bkz. Destan, 42-43. kıtalar), ve Högni, doğrudan yanıt vermekten kaçınarak, Gudrún'un yüzüğüne dolanmış kurt kılından bahseder. Gunnar'ın düşüncelerine doğrudan değinmeksizin, *Úlfr mun ráða arfi Niflunga* –eğer geri dönmezse, kurt, Niflungların mirasını elde edecek– diye bağı-

rarak, hemen gitmeye karar verir. Diğer yandan *Atlamál*'da, ne Gunnar ne de Högni duraksar. *Atlakviða*'daki kurt kılının yerini alan rün mesajı onları huzursuz etmez. Ancak bundan sonra Högni'nin karısı Kostbera rünleri inceler ve orijinal oymaların üzerine yenilerinin yapıldığını fark eder; ama Högni onun uyarısını da uyarıcı düşlerini de göz ardı eder. Gunnar'ın karısı Glaumvör de bunaltıcı düşler görür, ama Gunnar da onları göz ardı eder; ve iki kardeş ertesi sabah yola çıkarlar. Kostbera ve Glaumvör yalnızca *Atlamál*'da yer alırlar ve Gudrún Destanı'na alınmamışlardır.

Saga'da, yeni bir unsur sunulur: Vingi, iki kardeşin sarhoş olduğunu görerek, artık yaşlanmış olan Atli'nin, oğulları büyüyünceye dek, krallığının hükümdarları olmalarını dilediğini söyler onlara (bkz. Destan'da, 51-52. kıtalar). Gunnar'ı yola koyulmaya ikna eden budur. Högni, rünler yakından incelenmeden ve düşler anlatılmadan önce, gönülsüzce kabul eder.

Destan'da, babam her iki Edda şiirinden ve Saga'dan unsurlar almıştır, ama bağlamı yeniden düzenlemiştir, böylece bunların zımnî anlamları bir miktar değişmiştir. Gunnar'ın Atli'nin önerisini hor görmesi ve Högni'nin kurt kılı hakkındaki uyarısı korunmuştur, ama Gunnar artık, Gudrún'un rün mesajının görünürdeki anlamı sebebiyle daveti kabul etmeye ikna olmuştur (45). Rünlerin değiştirildiği ve altta yatan mesajın tam tersi olduğu konusunda uyaran kişi, Kostbera değil Grímhild'dir –ve bu, Gunnar'ın Vingi'ye gelmeyeceğini söylemesine yol açar (49). Vingi'nin nihai kışkırtmasının sebebi budur (51-52); ve Högni onu hor görerek, ikna olmasa da (53-54), "sarhoş" olan

Gunnar *Atlakviða*'daki sözleri hatırlatacak şekilde bağırır: "Kurtlara kalsın o zaman Niflungların serveti!"

Sahne, rünlere dönülmesiyle sona erer: Högni kasvetli bir ruh hali içinde, Grímhild'in öğüdüne kulak vermeleri gerekirken, onun uyarısını göz ardı ettikleri yorumunu yapar, ve Vingi, *Atlamál*'daki sözlerini yansıtacak biçimde, rünlerin yalan söylemediğine yemin eder. Gunnar'ın karakteri muhafaza edilmiştir. bkz. s. 57 (ii).

59 "pek az kişi gitti onlarla": *Atlakviða*'da, Gunnar ile Högni'nin eşlikçilerinden bahsedilmez; *Atlamál*'da, üç eşlikçileri vardır, Högni'nin oğlu Snaevar (Destan'ın 87-88. kıtalarında adı geçer), Sólar ve karısının kardeşi Orkning.

59-63 Hun diyarına yaptıkları yolculuk esnasında, babamın *Atlakviða*'daki pasaj hakkında yazdığı gibi (bkz. s. 288), "Niflunglar bataklık, orman ve ovaları aşarak Atli'ye gittiler". 62. kıta, Gunnar, Högni ve yoldaşlarının hızla kürek çekmelerinin tasvir edildiği *Atlamál*'dan alınmıştır; ama Destan'da, *Atlamál*'daki yerel İskandinav sahnesi kastedilmemektedir –Tuna'yı geçmektedirler.

62 7-8. dizeler: bu da *Atlamál*'dan alınmıştır. Babam bir dersinde, geri dönme umudu beslemedikleri için tekneyi terk etmelerinin, efsanenin Kuzey'e kadar gelen en eski biçimine ait bir ayrıntıymış gibi göründüğü, çünkü bunun Almanca *Nibelungenlied*'de de bulunduğu yorumunu yapar.

65-67 Atli'nin büyük saraylarının *Atlamál*'daki çiftlik evlerinden oldukça farklı bir biçimde tasarlandığı açık olsa da, Hög-

ni'nin kapıları vurması oradan alınmıştır, Vingi'nin öldürülmesi de öyle –ama *Atlamál*'da onu baltalarla öldürürler.

68-92 *Atlakviða*'da, Gunnar ile Högni Atli'nin evlerine geldiğinde çatışma olmaz. Gudrún kardeşlerini içeri girdiklerinde karşılar ve onlara, ihanete uğradıklarını söyler. Gunnar hemen yakalanıp bağlanır (ve burada *vin Borgunda* "Burgundialıların beyi" olarak adlandırılır. Gjúkinglerin Burgundia kökenli olmalarına dair Eski İskandinav edebiyatından kalan tek iz budur: bkz. s. 213, VII.15'in notu). Högni sekiz adam öldürdükten sonra yakalanır.

Diğer yandan *Atlamál*'da, Alman *Nibelungenlied*'de olduğu gibi, Gunnar ile Högni'nin gelişi üzerine vahşi bir çatışma yaşanır, ve bu şiirde evden çıkan ve kardeşlerini dışarıda karşılayan Gudrún da çatışmaya katılarak iki adam öldürür. Çatışma bütün sabah sürer; Gunnar ve Högni yakalanmadan önce, Atli'nin adamlarının on sekizi öldürülür. Sonra Atli konuşur ve evliliğinin, kaybettiği adamların yasını tutar.

Destan'da, anlatımın bu kısmı, Edda şiirlerine ya da *Völsunga Saga*'da anlatılanlara göre, epey genişletilmiştir. Saga, *Atlamál*'da bulunmayan, çatışmalara ara verilmesi fikrini sunar. Bu arada Atli, kaybından ve kötü kaderinden bahseder. Sonra savaş yeniden başlar ve kardeşler güç kullanarak eve girerler (Destan'daki 71. kıta ve devamıyla karşılaştırınız). Ama vahşi çatışmalardan sonra, Gunnar ile Högni tutsak alınır; Destan'da saldırının sonucunda Atli onların insafına kalır –ve Gudrún onları merhamet göstermeye ikna eder.

Destan, Gudrún'un betimlenmesi konusunda *Atlamál*'dan çok uzaktır. Doğal olarak Gudrún burada haşin bir savaşçı

kadın şeklinde sunulmaz. Atli'nin sarayında bulunan, Gudrún'un yardım istediği, Hun efendilerine karşı ayaklanan (81-86) Got savaşçıların varlığı (83) yepyeni bir unsurdur; bkz. 86'nın notu.

68 Budlunglar: Budli'nin (Atli'nin babasının) adamları.

80 "Bir kurt verdiler bana": bkz. 22. kıtanın notu.

86 Destan'da Burgundialıların Atli'nin sarayında yeni Got müttefikler bulmaları, eski şiirlerde hatırlanan kadim Got isimlerine atıf yapılmasına yol açar. Bu kıta, babama ait bir yeniliktir.

Iormunrek (*Jörmunrekkr*), Ermanaric adının İskandinav versiyonuydu. Ermanaric, Ostrogotlann, yani Got halkının doğu dalının kralıydı ve dördüncü yüzyılda Güney Rusya ovalarında yaşadı. Ermanaric'in engin hükümranlık alanı, Karadeniz'den kuzeye, Baltık'a doğru pek çok klan ve halkı kapsardı; ama 375 senesi civarında, artık yaşlı bir adam olan Ermanaric, Asya steplerinin göçebe halkı Hunların ilk saldırıları karşısında kendi canına kıydı. Hunlar vahşilikleri ve görünümleriyle, gittikleri her yere dehşet saçıyorlardı. Gunnar'ın şarkısı da Gjúki'nin salonlarında Sigurd şerefine verilen ziyafetteki ozanlığı da, uzaklarda kalan o günlere uzanıyordu. (Völsunglar Destanı, VII.14); bu kıtadaki, "yeryüzünü gölgeleyen kral" dizesi kuşkusuz Ermanaric'in imparatorluğunun enginliğine atıfta bulunuyor.

Sonraki yüzyıllarda Ermanaric Cermence konuşan halkların kahramanlık efsanelerinde kudretli bir figür oldu. İsmi, ünüyle ilişkilendirilen kötü işler yüzünden lekelendi. Eski

İngiliz kahramanlık efsanelerinden bu güne kalan parçalarda, Ermanaric *wrað wærloga*, yani "yoz ve imansız" olarak hatırlanır ve *Deor* adlı küçük şiirde şu dizelerde görünür:

We geascodon Eormanrices
Wylfenne geðoht: ahte wide folc
Gotena rices: ðæt wæs grim cyning.

"Eormanric'in kurt gibi çalışan kafasını işittik: engin Got diyarının halkına hükmetti: o zalim bir kraldı."

5-8. dizelerdeki isimler, *Gotlarla Hunların Savaşı*'ndan alınmıştır. Bu, *Heiðreks Saga*'sının (aynı zamanda *Hervarar Sagası* olarak da geçer) içinde yer alan çok eski ve bozulmuş bir İskandinav şiiridir. Geleneksel şiirde korunan eski isimleriyle, Hunların Gotlara düzenlediği ilk saldırılara dair uzak anıları taşımaktadır.

İsimler arasında, Angantýr bir Got kralıdır; ve büyük bir savaş sahnesinde görülen *Dúnheiðr* muhtemelen İskandinavca Dúna, yani Tuna adını içerir. Gunnar'ın önceki şarkısında geçen "Danpar kıyıları" (Völsunglar Destanı, VII.14) ve mevcut kıtadaki "Danpar duvarları" İskandinavca *Danparstaðir*'den alıntıdır ve Dinyeper ırmağına Gotların verdiği isimden kalmıştır. Babam, *Atlakviða*'da görülmesi konusunda, "muhtemelen, Ermanaric'in düşüşünden önceki günlerde görülen, Got gücünün ve ihtişamının anısı" olduğunu söyler.

87 Snaevar *Atlamál*'da Högni'nin oğullarından biri olarak geçer (bkz. 59'un notu).

93-112 Destan'da, anlatının bu kısmı tamamen İskandinav kaynaklarına dayanmaktadır. Serbest bırakılan Atli, destek kuvvet çağırmıştır (93), Niflunglar ise evin kapılarını tutmaktadır (95) –bu konuda, efsanenin Cermen geleneğindeki şekli görülür, ama *Finnsburg Savaşı* adıyla bilinen Eski İngiliz şiir parçalarından çok etkilenmiştir (bu, Niflung efsanesi ile herhangi bir şekilde bağlantılı değildir). 96-99. kıtaların yanına *Finnsburga Savaşı*'nın açılışı konabilir (çeviri Alan Bliss, J.R.R.Tolkien, *Finn ve Hengest*'ten alıntı, ed. Bliss, 1982, s. 147):

> "... çatılar yanıyordu."
> Savaşçı genç kral Hnaef konuştu: "Bu ne doğunun şafağı, ne de burada uçan bir ejderha var, ne de çatılar tutuşmuş; hayır, zırhları hazır, ölümlü düşmanlar yaklaşıyor. Kuşlar haykırıyor, kurt kesik kesik uluyor; mızrak çarpışıyor ve kalkan yanıt veriyor. Artık parladığına göre bu ay bulutların arkasında, halk arasında herkesin malumu olan bu düşmanlığa bir son getirecek olan işler başlıyor. Uyanın, savaşçılarım! Zincir zırhlarınızı kapın, yiğitlere yakışır düşünün, gururlu olun, kararlı olun!"

Şiir'de savaşın beş gün sürdüğü söyleniyor (102); ve *Finnsburg Savaş*'ında da aynısı dile getiriliyor.

Nibelungenlied hakkındaki ders notlarında babamın, Hagen (Högni) ve onun kudretli yoldaşı Ozan Volker'in, geceleyin Burgundialıların uyuduğu yerin kapılarını korudukları ve karanlıkta miğfer parıltıları gördükleri kısmın karşısına, "Finnsburg ile karşılaştır" yazmış olması ilgi çekici. *Finn ve Hengest*'te, Eski İngiliz şiiri hakkında da şöyle yazmış (yukarıda bahsedilen edisyon, s. 27): "Parça, bir saldı-

rıyı fark eden 'genç kral' ile açılıyor –tıpkı, *Nibelungenlied*'de savaşçıların uyuduğu yer saldırıya uğrarken parlayan miğferler gibi."

Niflungların kuşatıldığı evin yakılıp kül edilmesinde de Cermen geleneği görülüyor. Ama *Nibelungenlied*'de ve Kuzey Cermen hikâyelerine ve şarkılarına dayalı on üçüncü yüzyıl Norveç *Thiðrekssaga*'sında, bunun ardındaki dürtü tamamen farklıdır, çünkü Hun diyarına yapılan davete ilham veren Kriemhild'dir. Amacı, Siegfried'i (Sigmund) öldürdükleri için Gunther ile Hagen'dan (Gunnar ile Högni) intikam almaktır. Nibelungların uyuduğu yeri tutuşturma emrini veren Kriemhild'dir; Gudrún Destanı'nda ise, evin yakılmasını emreden, Atli'nin danışmanı Beiti'dir (105). Ama kapana kısılan savaşçıların cesetlerin kanını içmesi (109) ayrıntısı *Nibelungenlied*'den alıntıdır.

Atlakviða'da, şiirin sonunda, Atli'yi ve çocuklarını öldürdükten sonra Gudrún evi ateşe verir ve bu Gudrún Destanı'nın sonunda geçer (153).

105 Beiti adı *Atlamál*'dan gelmektedir, orada Atli'nin kahyasıdır (bkz. 118-131'in notu).

112 "Niflungların İhtiyacı": "İhtiyaç" sözcüğünün baş harfi büyüktür, çünkü ifade *Nibelungenlied*'in son sözcüklerini hatırlatır: "Hikâye burada sona eriyor: bu, *der Nibelunge nôt* idi." Kökeni İngilizce *need* sözcüğü ile aynı olan *nôt* sözcüğü, Nibelungların korkunç aşırılıklarına ve sonlarına atıfta bulunur.

113-116 Atli'nin, Gudrún'un gözleri önünde, Gunnar'a yaptıkları, Sigurd'un intikamının şimdi alındığını söyleyerek sataşması, ne Edda şiirlerinde, ne de *Völsunga Saga*'sında bulunur; ama Gudrún'un "amansız nefretinin" kaynağıdır (133) ve kardeşleri öldürüldükten sonraki vahşi eyleminin sebebidir: kardeşlerinin canlarının bağışlanmasını (116), "kendi çocuklarımız Erp ve Eitill hatırına" (ve 120'de "bizden doğanlar adına!") sözleriyle ister.

114 "Budlung'un intikamı": Budli oğlu Atli'nin intikamı.

118-131 *Atlakviða*'da Gunnar, canını altın karşılığında satın alıp almayacağı sorulduğunda, "Högni'nin kalbi elimde olmalı" diye yanıt verir. Korkak Hjalli'nin kalbini sökerler ve Gunnar'ın önüne bırakırlar. Gunnar, titrediği için, bunun Högni'nin kalbi olmadığını anlar; ama bunu neden yaptıkları herhangi bir biçimde açıklanmaz. Sonra Högni'nin kalbini sökerler ve Gunnar onun kalbi olduğunu anlar, çünkü hemen hiç titrememektedir. *Atlamál*'da, Högni'nin kalbinin sökülmesini emreden Atli'dir, ama Atli'nin kahyası Beiti, aşçı ve domuz çobanı Hjalli'ninkini almalarını ve Högni'yi esirgemelerini önerir; çığlıklar atan Hjalli'yi yakalarlar, ama Högni onun adına araya girer ve gürültüye dayanamadığını, "bunun yerine bu oyunu bizzat oynamayı yeğleyeceğini" söyler. Bunun üzerine Hjalli bırakılır ve Högni öldürülür, ve hikâyede iki kalpten bahsedilmez.

Saga'da, ikisi kabaca birleştirilmiştir: Atli Högni'nin kalbinin sökülmesini emreder, Atli'nin danışmanlarından biri onun yerine Hjalli'yi önerir, Högni onun adına araya girer; sonra Atli Gunnar'a ancak hazinenin yerini söylerse canını

satın alabileceğini söyler, Gunnar ilk önce Högni'nin kalbini görmesi gerektiğini söyler ve bu yüzden Hjalli yeniden yakalanır ve kalbi sökülür. Hikâyenin geri kalanı *Atlakviða*'da olduğu gibidir.

Gudrún Destanı'nda, kaynaklar daha büyük beceriyle birbirine örülmüştür: *Atlakviða*'da olduğu gibi, Högni'nin kalbini görmeyi talep eden Gunnar'dır, ama domuz çobanı Hjalli'ye ilk saldırıları konusunda bir açıklama verilir (121): "ama bilge adamlar çağırdı / öğüt alsın diye ihtiyatla" (Kraliçe'nin gazabından korkarak, Atli'ye dikkatli olmasını söylerler). Högni, Hjalli adına araya girmez, yalnızca feryatları karşısında hoşnutsuzluğunu ifade eder; ve domuz çobanı bu seferlik affedilmez.

120 "Trol öfkesinden doğdu / ama sözleri doğru!" Atli'nin, Gunnar'ın Högni ve altın hakkındaki sözlerine (118) atıfta bulunduğuna inanıyorum: "son nefesine kadar / bırakmaz onu."

128-130 *Atlakviða*'da, Högni'nin kalbini Gunnar'a getirdiklerinde, şöyle söyler "İkimiz de hayattayken, her zaman kuşkum vardı; ama artık kalmadı, çünkü artık yalnız ben yaşıyorum. İnsanları çatışmaya zorlayan altına Ren sahip olacak, Niflungların mirasına. Çalkalanan sularda parlayacak ölümcül yüzükler, o altının Hunların oğullarının ellerinde parlaması yerine."

Atlakviða'da (Şiir'de, 130, 5. dizede söylenenin aksine, "derinlere atacağız onu") altınların gerçekten Ren'e atılmasından bahsedilmez ve bu, Gunnar'ın yalnızca, hazinenin Hunları süslediğini görmektense onu Ren'e atmayı yeğleceğini kastettiği savına yol açmıştır. Babam, pek çok sebepten, bunu

kuvvetle reddediyordu: pasajın dizilimi, Mensur Edda'da Snorri Sturluson'un, "onlar (Gunnar ile Högni) memleketlerinden ayrılmadan önce altını, Fáfnir'in mirasını, Ren nehrine sakladılar ve o altın bir daha bulunamadı" demesi; ve *Nibelungenlied*'de, hazinenin Ren'e gömülmesi atıfları. Babam, Kuzey'e geldiğinde, bunun çoktan efsanenin bir parçasına dönüşmüş olmasının mümkün olduğunu düşünüyordu.

Hazine Ren'deyse, Högni'nin yaşayıp yaşamamasının ne önemi olduğu sorusuna ise, hazinenin tam yerini bilen tek kişinin o olduğu ya da olması gerektiği cevabını veriyordu; bu yüzden, *Völsunga Saga*'sında, Gunnar şöyle diyor: "Ve artık altının nerede olduğunu yalnızca ben biliyorum ve Högni sana söylemeyecek", ve Snorri'nin "o altın bir daha bulunamadı" demesi. "Kuşkusuz çıkarılabilirdi," diye yazar babam, "ama nereyi arayacağınızı bilmeniz gerekirdi." Yine de, bu bölümün, Ren altını motifine tam olarak uymayan, sonradan eklenmiş bir süsleme olduğuna inanıyordu (buna 'teatral-dramatik' adını veriyordu): bkz. 148-150'nin notu.

130 5-8. dizeler: *Beowulf*'un sonlarına doğru, 3166-3168. dizeleri karşılaştırın:

forleton eorla gestreon eorðan healdan,
gold on greote, þær hit nu gen lifað
ealdum swa unnyt, swa hit æror wæs.

Verdiler kadim serveti yeryüzünün emanetine,
taşın altında altın, durur hâlâ orada
faydasız insana, öteden beri olduğu gibi.

(Babamın yaptığı *Beowulf* çevirisinden, 3137-82. dizeler.)

132-140 *Atlamál*'da, Gunnar'ın yılan çukurunda arpı ayaklarıyla çaldığı söylenir ve bu Snorri tarafından da tekrarlanır. Bu fikir *Atlakviða*'da (ve Destan'da, 113'te) anlatıldığı gibi, bağlanmış olduğu yorumundan kaynaklanmış olabilir. Destan'da, *Atlakviða*'da olduğu gibi, Gunnar ellerini kullanır. Şiir'de, bu bölümün diğer özellikleri Saga'dan alınmıştır: Gudrún'un ona arp göndermesi (135), Gunnar'ın arpı çalarak yılanları uyutması (136), ve sonunda dev bir engerek tarafından sokularak ölmesi (139).

141-147 Büyük cenaze ateşleri Edda şiirlerinde geçmez, ama Gudrún'un Atli'den aldığı intikam her ikisinde de anlatılır –aynı korkunç motif Yunan efsanelerinde de görülür, *Metamorfozlar*'da Ovid tarafından, Procne hakkında anlatılır. Procne intikam için kendi oğlu Itys'i öldürür ve etini yemesi için kocası, Trakya Kralı Tereus'a verir.

142 5-8. dizeler, hemen hemen aynı biçimde, şiirin ilk kıtasında tekrarlanır. Orada, Sigurd ile Brynhild'in cenaze ateşleri için kullanılmaktadır.

148-150 Söylediğim gibi (s. 288) babam biraz çekinerek, *Atlakviða*'nın durumunu, daha eski bir şiirin yeniden ele alınması olarak yorumlamıştı; bu, yeni halin de 'geliştirmeler', eklemeler, çıkartmalar ve karıştırmalardan geçtiğini düşünüyordu'. Hem "Högni-Hjalli olayının" (bkz. 118-131'in notu), hem de Gudrún'un kendi çocukları aracılığıyla Atli'den intikam almasının, "*Atlakviða* şairinin", üzerinde çalıştığı daha eski şiire eklediği süslemeler olduğuna inanıyordu.

Atlakviða'nın, kullandığı dilin ayrıntıları açısından yo-

rumlanması her zaman güç olan bu son kısmı, mantıksal ya da psikolojik olarak çok iyi anlaşılamaz. Bu haliyle, Gudrún yılan çukurundaki Gunnar'ı öldürmekten geri dönen Atli'yi karşılar ve altın bir kupayla onu ziyafete buyur eder (Destan'da, 145. kıta ile karşılaştırınız), toplananlara içki ve yiyecek getirir, Atli'ye hizmet eder –ve sonra, dehşet verici bir berraklıkla kendisinin ne yaptığını, onların ne yapmakta olduklarını açıklar. Sıralardan dehşet feryatları ve ağlamalar yükselir, ama Gudrún ağlamaz: "altın dağıtır, kırmızı yüzüklerle hizmetindekileri zenginleştirir... Atli hiçbir şeyden şüphe etmeden içip sarhoş olmuştur; silahları yoktur, Gudrún'a karşı ihtiyatlı değildir" (bu son ifade, buradaki anlamı belirsiz bir İskandinav dillerinden bir fiil için babamın yaptığı çeviridir). Ardından Gudrún'un Atli'yi yatağında öldürmesi ve evi ateşe vermesi gelir.

"Neden altın dağıtıyor?" diye yazar babam. "Gudrún'un kimsenin yardımına ya da lütfuna ihtiyacı yoktu. Prensleri öldürdüğünü itiraf eden bir kadın yardım ya da lütuf beklemezdi de. Atli, Gudrún'dan şüphelenmeyerek, neden böyle aptallık ediyor?"

Onun bulduğu çekinceli çözüme göre, Atli'nin oğlunun ya da oğullarının ölmesi efsanenin çok eski bir parçası olsa da, köken olarak Gudrún'un intikamının önemli bir parçası değildir. Burada, birbirine geçmiş olarak bulduğumuz biçim (diye yazıyor), kuşkusuz daha çok bir İskandinav oluşumu ve uzun bir sürecin sonucu. *Atlakviða*'nın "orijinal kaynağında" bulunmuyor olması, buraya ve ana intikam temasıyla iç içe geçmesinin *Atlakviða*'nın şairinin eseri olması mümkün.

Hikâyenin daha eski halinde, cenaze ziyafetinden sonra

Gudrún'un altın dağıttığı dizelere geçilmiş olabileceğini düşünüyordu. Bu durumda, doğal olarak, bu onun neşeliymiş, olayı kabul ediyormuş numarası yapmaya devam ettiği ve kuşkuları dağıtmak için değerli eşyalar dağıttığı şeklinde yorumlanabilirdi. Sonra "hiçbir şeyden kuşkulanmayan" Atli –çünkü kuşkulanmak için sebebi yoktu– körkütük sarhoş olarak yatağına giriyordu (bu, tüm hikâyedeki en eski unsurlardan biri, bkz. Ek A, s. 319). Ama öldürülen çocuklar teması girdiğinde, bunun cenaze ziyafetine eklenmesi gerekliydi. Yukarıda bahsedilen kıtalar alıkondu, ama eklenen kısma çok da iyi uymadılar ("Neden altın dağıtılıyor? Atli neden böyle aptallık ediyor?").

Kendi yazdığı Gudrún Destanı'nda, babam bunun için bir çare tasarladı: Atli dehşet içinde bayıldı ve hizmetkarları onu yatağına taşıdılar (148-149).

Burada *Atlamál*'ın yazarı aniden geleneksel bir anlatıma dönüyor. Bu geleneğe göre Högni'nin bir oğlu var ve Atli'den onun intikamını alıyor. Yazar (Saga'da ve Snorri tarafından söylendiği gibi) daha önce şiirde bahsedilmeyen bu oğlun, Gudrún'a cinayeti işlerken yardım ettiğini söylüyor. Bekleneceği gibi, bu Gudrún Destanı'nda yer almıyor.

152-154 Gudrún'un evi yakması, *Atlakviða*'dan alıntı: bkz. 93-112'nin notu.

156 5-8. dizeler Völsunglar Destanı'nın son dizeleri ile hemen hemen aynı (IX.82), ve Gudrún Destanı'nda da, şairin dinleyicilerine veda sözlerinden önceki son dizeleri olmuş (165. kıta).

157-165 Müsveddeye kurşunkalemle alınmış bir notta, babam, 157. kıtadan başlayarak, şiirin sonuç bölümünün tamamının çıkarılması ve yalnızca son kıtanın (166) korunması gerektiğini yazmış. Ama müsveddeye çizilmiş kaba çizgiler yalnızca 164. kıtaya kadar çıkarıldığını gösteriyor, öyle ki, 156'nın son dört dizesi, hemen ardından gelen 165'in son dört dizesi ile aynı.

159-165 Deniz kıyısında oturan Gudrún'un söz aldığı dizeler, göreceli olarak yeni Edda şiiri *Guðrúnarhvöt*'ten ilham almıştır, ama yakın bağlantı pek azdır. Bu kısa şiirin ilerleyen bölümleri, "Gudrún'un Ağıtları"nın çeşitli versiyonlarından biridir; ama Kuzey efsanesindeki son unsur üzerine ızdırabını da içerir. Babam, bu şiirlerdeki amaçları uyarınca, bu kısmı almamıştır.

Guðrúnarhvöt'te, Gudrún (Gudrún Destanı, 158'de olduğu gibi) denizde ölmek istediğini, ama dalgaların onu yukarı fırlattığını, ve hikâyesinin bitmediğini anlatır. Bundan önce, tamamen ayrı ve çok eski bir Got efsanesi, derleme Niflunglar temasına örülmüştür. Bu efsane, Ostrogot kralı Ermanaric'in, kız kardeşlerinin öldürülmesinin intikamını almak isteyen iki erkek kardeşin ellerinde ölmesi ile ilgilidir; ve kız kardeş, Swanhild (*Svanhildr*), Ermanaric'in karısı ve Sigurd ve Gudrún'un kızı, erkek kardeşleri (Hamðir ve Sörli) ise Gudrún'un Iónakr adlı müphem bir kralla yaptığı üçüncü ve son evliliğinden oğulları olmuştur.

Gudrún Şiiri'nde, daha önceden, Gunnar eski Got başarılarının şarkısını söylerken (86), Iormunrek'ten (Ermanaric) bahseder; ve bu, babamın Niflung şiirindeki Got efsanesini çıkardığını ve Iormunrek'i tarihsel bir bağlama oturt-

tuğunu gösterir –çünkü tarihsel olarak Ermanaric, Burgundialıların kralı Gundahari'den (Gunnar) altmış sene kadar sonra ölür.

İskandinav edebiyatında, Gudrún'un nasıl öldüğü (kendini bir cenaze ateşine atmıştır) yalnızca *Guðrúnarhvöt*'te geçer; ama Gudrún Şiiri'nde ağıt yakar, kendini yine dalgalara atar ve bu sefer dalgalar onu alır.

EKLER

EK A
EFSANENİN KÖKENİNİN KISA BİR ANLATIMI

§ 1. Attila ve Gundahari

Her iki şiirde, babam "Borgund bey(ler)i" ifadesini daha çok Gunnar, ya da Gunnar ve Högni için kullandı ('Gjúkiler' ve 'Niflunglar' olarak da adlandırılıyorlar). Völsunglar Destanı'nın yorumlarında, VII.15'te, "Borgund" adını, *Atlakviða*'da tek bir yerde geçen ve Gunnar için kullanılan *vin Borgunda* yani "Burgundialıların beyi" ifadesinden aldığını ve İskandinav edebiyatında, başka hiçbir yerde Gunnar'ın bir Burgundialı olarak hatırlanmadığını açıklamıştım. Efsanenin ana unsurlarından biri bu unvanda ortaya çıkıyor.

Burgundialıların kökeni İskandinavya'dan çıkan Doğu Cermen halkıdır; isimlerini Bornholm'e (İskandinavca, *Burgunda holm*), İsveç'in güney ucunun güneydoğusunda Baltık'tan yükselen adaya bıraktılar. Eski İngiliz şiiri *Widsith*'te, adları Doğu Gotları (Ostrogotlar) ve Hunlarla birlikte geçer: "Attila Hunlara, Ermanaric Gotlara, Gifica Burgundialılara hükmediyordu". Bu, Burgundialıların hâlâ "Doğu Cermenya"da yaşadığı zamanların anısı olarak kabul edilebilir; ama batıya, Ren civarına doğru geçtiler ve felaket onları orada yakaladı.

Beşinci yüzyılın başlarında Gaul'da, Ren'in batı yakasında,

Worms (Frankfurt'un güneyi) merkezli bir krallıkta yaşıyorlardı. 435 senesinde, kralları Gundahari önderliğinde, Burgundialılar, görünüşe göre toprak ihtiyacı yüzünden, batıya doğru genişlemek için sefer başlattılar; ama Roma generali Aetius tarafından püskürtüldüler ve barış istemek zorunda kaldılar. İki sene sonra, 437'de, Hunların geniş çaplı saldırısı karşısında ezildiler ve Gundahari ve halkının büyük kısmı öldü. Asıl amacı Gaul'u barbarların kuşatmasına karşı savunmak olan Romalı Aetius'un, Worms'deki Burgundia krallığını yok etmek için Hunları çağırdığı varsayılır. Bu savaşta Hunların önderinin Attila olduğunu düşünmek için herhangi bir sebep bulunmamaktadır.

Ama Ren civarındaki Burgundialılar 437'de tamamen yok olmadılar, çünkü hayatta kalanların 443'te koloni olarak Savoy bölgesine yerleşmesine izin verildiği kaydedilmiş. 430 civarında Lyon'da doğan, kültürlü bir Gallo-Romalı aristokrat, bir İmparatorluk siyasetçisi ve bir şair, ve ilerleyen yaşlarında Auvergne'in ana şehri Clermont'un piskoposu olan Sidonius Apollinaris'in yazıları arasında, onlarla ilgili merak uyandırıcı küçük parçalar bulunabilir. Mektuplarında, beşinci yüzyılda Gaul'un güneyinde yaşayan tuhaf topluluğun âdetlerini ve yaşam tarzını resmetmiştir.

Ama titiz Sidonius için, iğrenç Burgundialılar iticiydi ve kültürleri kesinlikle ilgi çekici değildi. Bir hicvinde, mizah yaparak, (onu pek seven) uzun saçlı barbarların arasında oturmak zorunda olduğundan ve Cermen diline katlandığından yakınır: iki metrenin üzerinde boyları olan, saçlarını bozuk tereyağı ile yağlayan ve soğan kokan obur Burgundialıların söylediği şarkıları yüzünü ekşiterek övdüğünden bahseder. Ondan, Gundahari ile Attila'nın çağdaşlarının söylediği şarkılar

hakkında hiçbir şey öğrenmiyoruz, yalnızca gürültü karşısında kendi ilham perisinin kaçtığını okuyoruz.

437 senesinde yaşadıkları felaket ne kadar büyük olursa olsun, en geç altıncı yüzyılda Kral Gundobad tarafından hazırlanmış bir Burgundia kanunnamesi, geleneklerini koruduklarını düşündürüyor. Bu kanunnamede ata kralların isimleri sayılıyor: Gibica, Gundomar, Gislahari, Gundahari. Bu isimlerin hepsi sonraki efsanelerde geçiyor, ama aralarındaki tarihsel ilişkileri bilmek imkânsız. *Gundahari* İskandinavca *Gunnarr (vin Borgunda)* idi. Eski İngilizcede, çok farklı, ama nihai olarak aynı olan *Guðhere* biçiminde görülüyor: *Widsith* şiirinde, ozan onun "Burgundialılar arasında" olduğunu söyler

me þær Guðhere forgeaf glædlicne maððum
songes to leane; næs þæt saene cyning.

("orada Guðhere, şarkım karşılığında bana muhteşem bir mücevher verdi: o, cimri bir kral değildi.") Alman geleneğinde ona *Gunther* denir.

Gibica, Eski İngilizce *Widsith*'te *Gifica* biçiminde görülür ve daha önce belirttiğim gibi, Gotların ve Hunların hükümdarlarının yanısıra, Burgundialıların hükümdarıdır. İskandinav dilinde, düzenli fonetik değişimle *Gjúki* olmuştur ve Gunnar'ın babasıdır; Alman geleneğinde, *Gibeche* de benzer şekilde Gunther'in babasıdır; ama (özellikle Gifica'nın *Widsith*'deki yeri göz önüne alınarak) tarihte daha eski bir zamanda yaşamış şanlı bir ata da olabilir.

R. W. Chambers kendi *Widsith* edisyonunda (1912) şöyle yazmıştır: "Gundahari ve adamlarının Hunlara karşı savaşta al-

dıkları yenilginin neden yalnızca Burgundialılar için değil, tüm komşuları için de ilgi çekici olduğunu, öyle ki, yüzyıllar geçtikçe, Cermenya'nın bir ucundan diğerine duyulduğunu anlamak kolay. Bu savaştan sekiz yüzyıl sonra, Gundahari İzlanda'dan Avusturya'ya, her yerde hâlâ hatırlanıyordu."

Babam bu görüşe tamamen katılmıyordu. İngiliz şairler arasında Völsung efsanesinin ne ölçüde bilindiği meselesi üzerine hazırladığı derslerde şöyle der: "Guðhere'in hikâyesi zaferden sonra yenilginin hikâyesidir –hem de ağır ağır çürüme değil, ani bir düşüş– büyük bir savaşta, ani ve ezici bir felaket. Bu aynı zamanda, o zamana kadar maceralı bir kariyer sahibi olmuş, istilaları ve Worms'te dikkate değer bir güç haline gelmeleriyle batıda durumu değiştirmiş bir halkın düşüşüdür. O olaydan yalnızca iki sene önce Aetius karşısında aldıkları yenilginin, efsanenin dramatik üslubuyla büyütülerek, (gerçekte olduğu gibi tarihsel olarak bağlantılı olmasa da) nasıl Hunlar karşısında yenilgi haline dönüştüğünü görmek kolay.

"*Widsith*'te yiğit ve cömertçe altın dağıtan bir hami olan Guðhere, *çok ünlü* olmalı. Önceki ihtişam olmadan, salt yenilgi, ozanları heyecanlandırıp, hayranlık ve acımaya sürüklemezdi. Bununla birlikte, yüzyıllar boyunca yaşayan bu hikâyeye canlılık veren şeyin, bu kötü talih motifi dışında –erken tarihli– bir başka unsur olduğunu düşünsek herhalde yanılmış olmazdık. Bu unsurun ne olduğunu tahmin etmek kolay değil. Altın mı? Altın ya da hazine (daha sonra bu da ünlü, efsanevi altınla bağlantılı oldu) elde etme teması, Attila'nın saldırısını açıklamak için sunulmuş olabilir. Attila –efsane ve tarih onu desteklemediğinde– açgözlü ve hırslı olarak betimleniyor. Guðhere'nin *en ünlü* hazineyle, Sigemund'un [Eski İngilizce], yani Sigurd'un [Eski İskandinavca] ejderha hazinesiyle bağlantısı bu şekilde doğmuş olabilir.

Babam, tarihsel olarak, Attila'nın 437 senesinde, Burgundialılara düzenlenen saldırının önderi olduğunu ima etmeye çalışmıyordu, çünkü bu doğrultuda hiçbir kanıt yoktur. "Attila hikâyede yalnızca, erken zamanlarda meydana gelmiş, efsanevi ya da dramatik bir basitleştirme ile ortaya çıkıyor ve burada amaç, Guðhere'nin öldüğü savaşın önemini arttırmak. Böylece hikâyenin aslî parçalarından biri haline geliyor," diyor. Sekizinci yüzyılda, Lombardlı tarihçi Diyakoz Paul (Monte Cassino keşişi) Attila'yı düşman olarak tanıyordu; ve onun anlatımına bakılırsa, o tarihlerde, geleneksel anlatımlarda Gundahari Worms'de, kendi şehrinde ölmüyordu, doğuya yürüyerek Attila ile karşılaşıyordu: ve bu, efsanenin tüm biçimlerinde değişmeyen bir özellik.

Attila gibi muazzam bir figürün Cermen efsanelerinde bıraktığı etki ne kadar derin olursa olsun, barbar kralların en ünlüsünün tarihçesini bu kitapta anlatmaya gerek yok. Böyle bir tarihçe, onun altüst olmuş İmparatorluk'la ilişkilerine dair, genellikle muğlak, siyasi ve askeri çapraşıklıklar içerirdi; gerçekten de, efsanenin İskandinavcadaki gelişiminde, asıl önemli olan Attila'nın hayatı değil, nasıl öldüğü idi. Aynı zamanda, bence, on beş yüzyıldan daha uzun zaman öncesinden kalan, sıradışı ölçüde berrak, o korkunç tiran ve yok edici imgesini tamamen göz ardı etmeye de gerek yok (buna karşın, Gundahari'nin kişisel özellikleri hakkında hemen hemen hiç bilgimiz yok).

Onun hakkında bildiklerimizi, Paniumlu (Trakya'da bir kasaba) Priscus adlı, başarılı ve bilgili bir tarihçiye borçluyuz. Priscus'un Yunanca yazdığı, *Bizans ve Attila ile bağlantılı olaylar* adlı büyük eserinden geriye yalnızca parçalar kalmıştır, ama bu parçalardan biri Priscus'un, 449 senesinin yazında,

Doğu İmparatorluğu'nun başkenti Konstantinopol'den Attila'ya gönderilen küçük bir diplomatik heyetin bir üyesi olarak Macaristan'a yaptığı yolculuğun hikâyesini anlatıyor. Attila Roma heyetini, karargahı olan, taşsız, ağaçsız engin bir ovanın ortasındaki, küçük ahşap binalardan oluşan bir köyde karşılar; ve Priscus, pek çok başka şeye ek olarak, Attila'nın katıldığı ziyafeti yakından gözlemekle kalmaz, gördüklerini öyle ayrıntılı olarak tasvir eder ki, izlediklerini o anda not aldığını düşündürür. Kahramanlar Çağı'ndaki bir barbar ziyafetinin bu benzersiz anlatımında, Priscus, Attila'nın sırayla her konuğun şerefine içtiği, girift ve bitmek tükenmek bilmez bir töreni tarif eder. Şahane yiyecekler ve içecekler, yağmalanmış gümüş tabaklarda, altın ve gümüş içki kupalarında sunulur –buna karşın Attila, çok sade bir biçimde, tahta bir tabaktan et yer ve tahta bir kupadan içer. Priscus sunulan eğlenceyi de tasvir eder: Attila'nın büyük başarılarını öven şarkıcılar, bir deli ve soytarılık yapan bir cüce vardır. Cüce kahkahaların yükselmesine neden olur, ama Attila gülmez. O, bütün bunlar olurken, haşin ve katı bir sessizlik içinde oturur. Ama salona en küçük oğlu Ernak girdiğinde, Priscus, Attila'nın ona "yumuşamış bakışlarla" baktığını ve yüzünü okşadığını görür. Yanında oturan bir Hun'dan bunu açıklamasını ister ve adam, kahinlerin Attila'ya ailesinin talihinin ters gideceğini, ama bu oğul sayesinde yine yükseleceklerini söylediklerini açıklar. Eğlence gecenin ilerleyen saatlerine kadar sürer, ama Romalılar tedbirli davranarak, ziyafet bitmeden çekilirler.

Altıncı yüzyılda yaşamış Got tarihçi Jordanes'in eserinde Attila'nın fiziksel görünümünün tarifi vardır ve bu tarif, orijinali kaybolmuş olsa da, doğrudan Priscus'tan alınmıştır. Attila kısa boylu, geniş göğüslüydü; ablak yüzünde küçük, boncuk

gibi gözleri vardı; burnu yassıydı ve teni esmerdi, sakalı seyrekti ve kır düşmüştü. Adımları kibirliydi ve oraya buraya bakışlar fırlatıyordu, "öyle ki büyük ruhunun gücü vücudunun hareketlerinde de görülüyordu".

Efsanenin evrimi için en önemli şey, 451 senesindeki büyük olay yani, o çağın en ünlü savaşıydı. O sene Attila büyük bir orduyla batıya, Ren'e doğru yürüdü ve muğlak amaçlarla, Gaul'a saldırı düzenledi. Hunlar dördüncü yüzyılda doğuda Ostrogot gücünü yok etmişlerdi ve Attila, Ermanaric'in hükümranlığındaki Gotlar gibi, büyük, karışık halklar üzerinde hakimiyet sahibiydi (bkz. Gudrún Destanı'nın Yorumu, 86. kıta, s. 297-298). İmparatorluğunda ve aynı zamanda ordularında Doğu Cermen halkından pek çok adam vardı; ve şimdi, Valamer liderliğindeki Ostrogotlar, Ardaric önderliğindeki Gepidler, Rugianlar, Thuringianlar ve başka uluslardan savaşçılar da ona katılmıştı. Bu ordunun karşısında, yaşlı kral Theodoric'in liderliğindeki Tolosalı (Toulouse) Vizigotlar (Batı Gotları), Roma generali Aetius, Savoy'daki yeni memleketlerinden gelen Burgundialılar, Franklar, hattâ Saksonlardan bir kıtanın oluşturduğu huzursuz bir ittifak vardı. Savaş, Catalaunia ovaları (Champagne ovası) ve Mauriac ovası savaşı olarak bilinir; (Paris'in yüz altmış kilometre güneydoğusundaki) Troyes bölgesinde savaşılmıştır.

Elbette, savaş hakkında pek az şey bilinmektedir. Yüz yıl sonra yazan Jordanes, onun *bellum atrox, multiplex, immane, pertinax* (vahşi, karmaşık, korkunç, amansız) olduğunu söyler. Öldürülen sayısız savaşçı arasında Vizigotların kralı Theodoric de vardı. Savaş gece de devam eder ve Attila, arabalarla çevirerek tahkim ettiği kampına çekilir. Jordanes'e göre, ni-

hai yenilgi onu ele geçirmeden önce cenaze ateşinde yakılmak amacıyla, eyerlerden büyük bir yığın yaptırmıştı.

Ama son saldırı gerçekleşmedi. Ona karşı oluşturulan ittifak dağıldı. Yine Jordanes'e göre, Hunların tamamen yok edilmek üzere olduğu düşüncesi Aetius'un içini korkuyla doldurmuştu. Aetius'un en derin korkusu, Fransa'nın güneyindeki, Toulouse merkezli Vizigot krallığının gücüydü; Vizigotların genç kralı Thurismund, babasının intikamını almak için can atıyordu. Ama Aetius ona, erkek kardeşlerinin tahtı ele geçirmesi ihtimaline karşı, Toulouse'a geri dönmesini öğütledi. Thurismund ("ikiyüzlülüğünü kavramadan") bu öğüdü kabul etti; Vizigotlar savaş meydanından ayrıldı ve Attila'nın Gaul'den kaçmasına izin verildi.

452 senesinde, büyük savaşın ardından, Attila Alpleri geçti ve kuzeydoğudan İtalya'ya girdi. Kuzey İtalya ovasındaki şehirler Hunlar tarafından yalnızca harap edilmekle kalmadı, bazıları yerle bir oldu. Hem bir kale, hem de büyük bir ticaret merkezi olarak kuzey İtalya'nın en önemli şehirlerinden biri olan Aquileia tamamen yok edilmişti, öyle ki, Jordanes yüz yıl sonra yazarken, şehirden geriye görülecek bir şey kalmamıştı. Patavium da aynı sonla yüzleşti, ama Aquileia'nın aksine, bu şehir tekrar yükseldi: Padua'da hiç Roma kalıntısı bulunmaması, çarpıcı bir gerçektir.

Ama Attila Apeninleri aşıp Roma'ya girmedi. Her ne sebeptense, Macaristan'a geri döndü; ve ertesi sene, 453'te öldü. Ölümünün hikâyesi Jordanes sayesinde biliniyor; ama Jordanes, Priscus'un anlattıklarını tekrarladığını açıkça ifade ediyor, ve bu, tarihsel bir gerçek olarak kabul edilebilir.

O sene, Attila pek çok karısına yeni bir tane ekledi (Jorda-

nes'in sözleriyle, *innumerabiles uxores;* Hunlarda çok eşlilik yaygındı). Karısı, Ildico adlı çok güzel bir kızdı (bu ismin, kızın Cermen kökenli olduğunu gösterdiği düşünülür –Hild isminin, ya da -hild ile biten herhangi bir ismin küçültülmüş hali; kız belki de Burgundialıydı). Düğün ziyafetinde Attila körkütük sarhoş oldu ve "şarap ve uykudan ağırlaşmış bir biçimde" yatağına gitti; orada sırtüstü yatarken burnu şiddetle kanamaya başladı ve boğazına kaçan kan yüzünden boğularak öldü. Ertesi gün, ilerleyen saatlerde hizmetkarları kapıları kırarak açtılar ve yarası olmadığı halde kanla kaplı ölüsüyle karşılaştılar; peçesi hâlâ kapalı olan gelin ise ağlıyordu.

Jordanes, yine Priscus'un anlatımını takip ederek, Attila'nın cenazesini anlatır. Cesedi ovada, ipek bir çadırın içindedir ve en iyi Hun atlıları, "oyun ve gösterilerde olduğu gibi" çadırın çevresinde dönerler; bir ağıtla zaferleri anlatılır. Izdırap ve coşku ifade eden çılgın aşırılıklardan sonra, cesedi altın, gümüş ve demirlerle, düşmanlarından ele geçirdiği silahlarla ve pek çok hazine ile kaplanarak gömülür; ve sonra, "meraklı insanlar bu servetten uzak tutulsun diye", onu gömenler öldürülür. Aynı şekilde, Vizigotların kralı Alaric'in 410'daki ölümünün ardından, tutsaklar Calabria'daki dağ nehri Busento'nun yatağını değiştirmiş ve sonra, kralın gömülmesinin ardından, ırmağı eski yatağına çevirenlerin tamamı öldürülmüştü.

Ama Attila figürü, takip eden yüzyıllarda mezarından kalktı ve farklı şekillere büründü. Latince konuşan halklar arasında "kilise mitolojisi" denilen anlatılara dahil edildi ve kötü bir dünyanın yıkılması için Tanrı tarafından görevlendirilmiş biri, *Flagellum Dei,* yani Tanrı'nın Kırbacı oldu. Cermenya topraklarında, onunla ilgili, birbirinden radikal ölçüde farklı iki gelenek vardı: burada Attila, cömert bir hami ve korkunç bir düş-

man olarak karşımıza çıkıyor; bu farklı imgelerin nasıl oluşmuş olabileceğini anlamak zor değil. Catalaunia ovalarında pek çok Cermen ulusunun insanları arasında muazzam bir çatışma vardı. Dediğim gibi, Attila'nın ordularında, Hunların yönetimi altında, Doğu Cermen halklarından insanlar bulunuyordu, ve onlar için Attila büyük bir kral ve beylerbeyiydi, ve kendi kralları ona sadıktı: gerçekten de, Attila adı Got dilindeki *atta*, "baba" sözcüğünün küçültülmüş biçimi gibi görünüyor. Güney Cermen (Yüksek Cermen) geleneğinde Attila, zaman içinde fonetik hareketlilikle adı *Etzel*'e dönüşerek, iyi bir hükümdar, konuksever ve zayıf biri olarak, yani tarihteki Attila'dan çok farklı bir şekilde betimleniyor.

Ama daha kuzeydeki topraklarda, onun efsanevi imgesi düşmanlarından alınmış ve orada, İskandinavlar haşin ve kıskanç kral *Atli*'yi, Nibelung hazinesi hatırına Burgundialıları öldüren kişiyi yaratmıştır.

Jordanes'in Priscus'u izleyerek anlattığı, Attila'nın ölümünün hikâyesi, kuşkusuz tarihi bir gerçektir; ve bu şekilde öldüğü, dokuz yüzden daha fazla sene sonra, Chaucer tarafından biliniyordu. Onun serseri karakteri Pradoner, Attila'nın ölümünü, sarhoşluğun kötülüklerini anlatan bir anekdot haline getirir,

Looke, Attila, the gretë conquerour,
Deyde in his sleepe, with shame and dishonóur,
Bledynge ay at his nose in dronkenesse;
A capitayn sholde lyve in sobrenesse.

(Bak, Attila, büyük fatih,
Uykusunda öldü, utançla ve şerefsizce,

Sarhoşken burnu kanadı;
Bir kumandan ayık yaşamalı.)

Ama Konstantinopol'de, Jordanes ile hemen hemen aynı zamanlarda yazan, Marcellinus Comes adlı bir vakanüvis, farklı bir hikâye biliyordu: Attila geceleyin bir kadın tarafından bıçaklanarak öldürülmüştü. Bu hikâyenin gerçek olayla hemen hemen aynı zamanda ortaya çıkmış olması mümkündür –adeta yaratılmak üzere hazır bekliyordu.

Bu konuda yaptığı kısa yorumlarda, babam, Attila'nın düğün gecesinde gelin tarafından öldürüldüğü hikâyesi ortaya çıkıp yaygınlaştığı sırada, Burgundia efsanesinin nasıl evrildiği hakkındaki görüşünü özetler. Böyle bir girişimin bir amacı olmalıdır, ve gelinin, babasının ya da akrabalarının öldürülmesinin intikamını almasından daha olası bir dürtü olamaz. Attila, Burgundialıların 437'de katledilmesinde, Hunların önderi olarak görülmeye başlandı (bkz. s. 315); şimdi, bu cinayet, Gundahari'nin ve halkının yok edilmesinin intikamını almak için işleniyordu. Ildico Burgundialı olsa da, olmasa da, evrilen dramdaki rolü onu öyle kılmalı. Ve böylece erkek kardeşi Gundahari'nin intikamını aldı.

Bu durumda, Burgundia hikâyesinin ana hatları elimizdedir. Gundahari-Gunnar, *vin Borgunda*, Attila-Atli tarafından öldürülüyor ve bu yüzden o da, *kendi yatağında*, bir kadın tarafından öldürülüyor. Ve kadın Gudrún. Ama *altının* hikâyeye nereden girdiği bambaşka bir mesele.

§ II Sigmund, Sigurd ve Nibelunglar

Burgundialılar hikâyesi evrildikçe, doğası ve kökeni farklı olan bir efsane (ya da efsaneler) ile iç içe geçmeye başladı: ejderha katili ve onun altın hazinesi, ve gizemli Nibelunglar (Cermen *Nibelungen,* İskandinav *Niflungar*). Bu bağdaşma ve birleşmenin ne zaman gerçekleştiğini bilmek imkânsız, ama İskandinavya'da değil Cermenya'da olduğu açık.

Bu, kesin olarak çözülemeyen pek çok soru doğuran bir meseledir ve sert anlaşmazlıklara yol açmıştır. Babam bu konuyla yakından ilgileniyordu; ama Oxford'da verdiği derslerde, meseleye öncelikle, eski İngiltere'nin büyük ölçüde yok olmuş kahramanlık şiirlerine dair bir fikir verme arzusuyla yaklaşıyordu. Bu kitaptaki amacım onun şiirlerini, kendi inanışları ve fikirleri bağlamında sunmak olduğundan, konunun ana hatlarını aynı şekilde, aynı soruyla sunmak en iyisi olacakmış gibi görünüyor: Eski İngiliz şiirinden geri kalan parçalardan ve bölük pörçük referanslardan, bu sorun hakkında ne öğrenilebilir?

Aslında, bu soruya yanıt için bakılabilecek tek bir metin vardır, *Beowulf*'tan bir pasaj. Burada, babamın çevirisiyle veriyorum pasajı. Bu çevirinin tarihinin, Völsunglar Destanı ile Gudrún Destanı'nı yazdığı zamandan çok da uzak olmadığını düşünmeye eğilimliyim.

Heorot'un evinden geri dönüp, Grendel'in bataklıkta öldüğünü gördükten sonra, şövalyeler, kralın ozanlarından biri tarafından eğlendiriliyor.

> O sırada kralın bir hizmetkarı, gururlu anılarla dolu, ezberinde şiirler olan ve bir dolu eski hikâye hatırlayan bir adam sırası gel-

diğinde ustalıkla Beowulf'un macerasını manzum olarak okumaya başladı ve akıcı dizelerle, sözcükleri birbirine örerek, onun hikâyesini anlattı.

Sigemund'un başarıları hakkında işittiği her şeyi, pek çok tuhaf hikâyeyi, Wælsing'in çetin işlerini, uzak diyarlardaki maceralarını, intikamlarını ve düşmanlıklarını, yanında bulunan Fitela dışında, hiçbir âdemoğlunun tam olarak bilmediği şeyleri anlattı. O günlerde bunları, kendi kız kardeşinin çocuğuna anlatıyordu, çünkü her çaresiz durumda birbirlerine ihtiyaç duyan yoldaşlardı –kılıçlarıyla sayısız devi devirmişlerdi. Öldüğü günden sonra Sigemund'un ünü uzaklara yayıldı, çünkü, yılmaz bir savaşçı olarak, Hazine'nin koruyucusu yılanı biçmişti. Evet, asil bir evin oğlu olan o, ak kayanın altında tek başına bu tehlikeli işe girişti. Fitela yanında değildi; yine de talihliydi ki kılıcı tuhaf şekilli yılanı deldi ve güzel demir onu duvara mıhladı; ejderha korkunç bir şekilde öldü. Haşin katil, yiğitliği sayesinde, yüzüklerden oluşan o hazinenin dilediği gibi keyfini çıkarabilecekti; denizdeki teknesini yükledi ve parlak hazineleri gemisinin bağrına taşıdı Wællerin soyu. Yılan eriyip gitti.

Tam bir maceracıydı, başarılarıyla insanoğlunun en ünlüsüydü, o savaşçı prens –böylece bir süreliğine zenginleşti– Heremod'un yiğitliğinden ve kudretinden sonra, onun kudreti ve başarısı soldu...

Pasajın geri kalanı Danimarka kralı Heremod'u anlatıyor ve konumuzla ilgili değil. Bir dersinde babam "öncelikli konular" dediği şeyleri belirlemiş –yalnızca, Eski İngilizce kanıtlardan doğan düşünceler. Burada onları kısaltılmış halde, ama hemen hemen kendi sözleriyle veriyorum.

*Beowulf*taki bu pasajda, diğer ülkelerin Völsung ve Nibelung efsaneleri ile ilgili bir hikâyeye atıfta bulunulduğu konusunda ciddi bir kuşku olamaz. Sigemund, Wælsing, Fitela (ve onun Sigmund ile arasındaki *eam-nefa* "uncle-nephew, amca-

yeğen" ilişkisi), hazine ile ejderha gibi unsurlar, filoloji ve efsane göz önüne alındığında, Eski İskandinav kahramanı *Völsung* oğlu *Sigmundr* ve kız kardeşinin oğlu *Sin-fjötli* ile aynı olmalıdır. Bu, ciddi farklılıklara rağmen böyledir: mesela ejderhayı Sigemund'un öldürmesi (oğlunun değil: burada onun varlığı bile ima edilmiyor); hazinenin atla değil tekneyle taşınması.

Beowulf'ta Burgundialılardan hiç bahsedilmez. Cermen hikâyesindeki, ünlü olduğu su götürmez figürler de pek yer almaz. Kanıt yokluğundan yola çıkmak, özellikle bizim Eski İngiliz kahramanlık geleneklerinde olduğu gibi bölük pörçük ve gelişigüzel olan kalıntılarla uğraşırken özellikle tehlikelidir; ve bir katalog değil, bir şiir olan *Beowulf*'a bu gözle bakmak saçma görünebilir. Ama aslında bu durumda, bir açıdan anlamlıdır. Burgundia isimleri, Eski İngilizcede *biliniyordu* ve şiirlere ve hikâyelere konu olmuştu. *Beowulf*'un yazarının zihninde böyle bir bağlantı olmadığından emin olamayız. Ama öyle görünmüyor.

Burgundialılar gerçekten de biliniyordu. Ama Eski İngilizcede onlara rastladığımız yerde, *Beowulf*'taki durumun tam tersini buluyoruz. Sigemund Wælsing ile bağlantılarına hiçbir atıfta bulunulmuyor. Çok eski *Widsith* şiiri, birbiriyle bağlantılı dev bir efsaneler bütününe engin bir ilgi duyulduğunu gösterir, özellikle de Gotlara ve kuzey denizi halklarına; ama Widsith daha güneydeki Cermenleri ilgilendiren konularda da sessiz değildir. Guðhere ve Gifica'ya atıfta bulunur. Sigemund, Wælsing, Fitela ya da ejderhadan ise hiç bahsetmez. (*Widsith*'in özellikle tarihsel bir eğilimi vardır.)

Eski İngiliz edebiyatında Wælsingalar'a özel atıflar gerçekten de *Beowulf* ile sınırlıdır. [Babam Norfolk'ta bir kasabanın

adının *Walsingham* olması yüzünden "edebiyat" sözcüğünü ekledi.] Buna, hikâyenin tam uzunluğuna erişmiş halinde, özel isimlerin (Guðrún, Grímhild, Brynhild) adlar dizininde bulunmamasını da eklersek, en baştan, şunların olası olduğu sonucuna varmaya zorlanırız:

*Beowulf*ta onun için kullanılan *wreccena mærost* sözlerine rağmen [yukarıda verilen çeviride 'maceracılar arasında en ünlü olanı'], Sigemund Wælsing'in Eski İngiliz geleneklerinde dikkate değer bir yeri olmadığı anlaşılır; bu niteleme, 'ünlü bir maceracı' ifadesinin poetik bir şeklinden ibaret olabilir.

İlk zamanlardan itibaren onun hikâyesinin tarihsel-efsanevi geleneklerden değil, mitolojik-efsanevi türden olduğu görülür.

Orijinal olarak tarihsel figürler olduğu kesin olan Burgundialılarla değil, hikâyenin, Yüksek Cermen geleneğinde solup neredeyse unutulmuş olan karanlık arka planıyla ilgili olduğu: Yani Eski İskandinav geleneğinde, Sigurd'un gelişinden önceki (yeniden biçimlendirilmiş ve oldukça değiştirilmiş olsa da) gizemli Ódinic Völsungları ilgilendiren bölüm. İsimler, Sigemund, Fitela, Wælsing'dir: (*Beowulf*tan başka yerlerde dahi) bunlara dair iz bulabiliriz. Burgundialılar ile akıbetleri arasındaki yaşamsal bağlantıya işaret eden isimler –özellikle de kadın isimleri– Eski İngilizcenin kullanıldığı zamanlarda, Eski İngilizce halleriyle görülmez.

Bunlar yalnızca *olası* fikirlerdir. Ama yine de önemlidirler. Çünkü Eski İngilizce atıfların tonu, üslubu ve ayrıntıları özellikle önemlidir. Genel olarak, Eski İngilizcede, efsanenin, başka ülkelerde meydana gelen karışıklıklardan ve kombinasyonlardan önceki gelişimine dair anıştırmalar bulmamız olasıdır. Dolayısıyla, Eski İngilizce malzemenin en akla yakın yorumu şudur: Sigemund hikâyesi köken olarak daha eski, mitolojik

bir türe aittir; Burgundia efsanesiyle birlikte var olmuştur, *ama henüz onunla bağdaştırılmamıştır*.

*Beowulf*taki pasajın, *Völsunga Saga*'sında görüldüğü haliyle İskandinav hikâyesi ile ilişkisinin doğurduğu ana sorun, elbette, *Beowulf*ta Sigemund'un ejderhayı öldürdüğü ve biriktirdiği hazineyi ele geçirdiği için ünlü olmasına karşın, İskandinav Sigmund'unun ejderhayla hiçbir ilgisinin olmaması, ve ünlü ejderha katilinin, Sigmund'un oğlu Sigurd olarak karşımıza çıkar. Bazı alimler *Beowulf*ta Sigemund'un ejderhasının başta Sigurd'a ait olduğunu, ama ikisi baba oğul olarak ilişkilendirildiği zaman ejderhanın Sigemund'a geçtiğini savunmuştur. Diğerleri, Eski İngilizce şiirin yazarının Sigurd'u duymuş olduğunu varsaymak için sebep olmadığını söylemiştir. Bazıları Sigemund ve Sigurd'un başta tamamen ayrı kahramanlar olduğunu söylemiştir; diğerleri ise, bir kahramanın ikiye bölündüğünü savunmuştur.

Babam kendi görüşünün tartışmalı olduğunu kabul ediyor, ama yine de kuvvetle savunuyordu.

"Eski İngilizlerin Sigemund'un ünlü oğlundan haberdar olup olmadığını bilemeyiz. Ama son derece olası olan "haberdar değildirler" yanıtı lehine şu görüşler vardır.

"İlk olarak, büyük kahramanlar (*wreccena mærost*), özellikle de tarih tarafından sınırlanmış değillerse, babalarının başarılarını sürdüren ya da tekrarlayan oğullara sahip olurlar; böylece daha fazlasına sahip olma, yeni unsurlar sunma ya da başka hikâyelerle ilişkilendirme arzusunu tatmin ederler.

"İkinci olarak, Eski İngiliz metinlerinde, hiçbir yerde, böyle bir oğuldan bahsedilmemektedir.

"Ve üçüncü olarak, böyle bir oğul görüldüğü zaman, işle-

vi yalnızca Burgundia hikâyesi ile bir bağ yaratmak, o hikâyede ana karakterlerden biri olmak, *hikâyeye altını eklemektir* –babasının ejderhası onun olur ve altın arayışı ona bağlanır. Ama Eski İngiliz metinlerinde, bunlar henüz Sigemund'dan alınmamıştır."

Babam ders notlarında, bu konuya dair aykırı görüşleri tartışmıyor. Yanlızca, *Beowulf*'ta Sigemund'un ejderhasının Sigurd'unkinden çok farklı türden bir ejderha olduğunu ve aslında aralarında bir bağlantı bulunmadığını dile getiren görüşlere değiniyor. "Ama o bir ejderha," diye yazıyor. "Ve ejderhaların Cermen hikâyelerinde esas aktörler olması olağan değil –Völsung hikâyeleri ve *Beowulf*'ta öne çıktıkları izlenimine rağmen. Ayrıntılar bakımından ne kadar farklı olurlarsa olsunlar, Sigemund'un *wyrm*'i ile Fáfnir arasında herhangi bir bağlantı olmaması olasılığı pek yüksek değil.

"Elbette, Guðhere (Gundahari, Gunnar) hikâyeleri ile ilişkilendirmek için Sigemund'a bir oğul verildiğine (doğal olarak adı *Sige-* ile başlıyor), ama bu aşamaya muhtemelen ilk önce Güney ya da Kuzey Cermenya'da ulaşıldığına ve (muhtemelen çok eski kaynaklara dayanan ve efsanenin 800 senesinde ve daha sonrasındaki, İskandinavya'da ya da Cermenya'daki durumunu yansıtmayan) Eski İngilizcede bu duruma rastlanmadığına inanırsak bu görüş çok daha güçlenir."

Hem baba, hem de oğul tarafından taşınan büyük kılıç Gram'ın (*Gramr*) *yeniden dövülmesinin* kaynağının burada bulunabileceğini düşünüyordu. Oğlun ismindeki ikinci unsurun sabit olmadığı gerçeği, dikkate değer görünüyordu. Eski İskandinavcada adı *Sigurðr* idi ve önceki *Sigiwarð*'dan türetilmişti. Eski İngilizcede *Sigeweard,* daha sonra *Siward* biçimindeydi; buna karşın Cermen isim oldukça ayrıdır: *Siegfried (Síf-*

rit) Eski İngilizce *Sigefriþ*'e tekabül eder. Babanın ismindeki *mund* unsurunun sabit olmasının, onun daha eski bir biçim olduğuna işaret ettiğini düşünüyordu.

Kendisinin dediği gibi, (baba ile oğlun bir zamanlar tamamen ayrı ve bağlantısız varlıklar olduğu görüşünün aksine) bir kahraman ve onun tuhaf bir kökeni olan muhteşem kılıcının *bölünmesiyle* karşı karşıya olduğumuz inancı, yine kendi sözleriyle, bizi adı *Sige-* (zafer) ile başlayan, son derece yiğit ve güzel, efsanevi bir kahraman kavramına götürür. Sigurd'un parlak gözleri (Völsunglar Destanı, VIII.29, IX.26, 59) muhtemelen orijinal bir ögedir. Büyük olasılıkla onun en ünlü başarısı bir ejderha ve onun hazinesi, ve –muhtemelen– gizemli ve yarı doğaüstü bir gelin ile ilgiliydi.

Efsanenin doğumu açısından temel olan sorular şunlardır: nasıl oldu da "Ejderha kahramanı", Attila ile Burgundialılar hikâyesine girdi, bu kahramanın hazinesine neden Nibelungların Hazinesi deniyordu ve Burgundialılara neden daha sonra Nibelunglar denmeye başlandı? Babam bu konudaki yegane, ya da en azından bu güne gelen yegane ders notlarında, kendi görüşlerini (bazı noktalarda yorumlanması oldukça zor bir biçimde) kısaca belirtir; kuşkusuz asıl ilgi alanı *Beowulf*taki Sigemund pasajı olduğu için böyle. Bu yüzden bu şaşırtıcı ve yıldırıcı soruları çözmek için giriştiği sayısız çabayı ayrıntılı olarak anlatmaya kalkışmayacağım, yalnızca ana hatlarını vereceğim. Zorunlu olarak, *Nibelungenlied*'in temsil ettiği Cermen geleneğine de, onun sunduğu kanıtın gerekli olduğu yerler dışında, atıfta bulunmaktan kaçındım.

Yaygın olarak inanılan, ama hiçbir şekilde karşı çıkılmayan bir teori, *Nibelung (Niflung)* adının etimolojik olarak "karan-

lık" ya da "sis" anlamına gelen bir grup Cermen sözcüğü ile ilişkili olduğunu savunur (çağdaş Almanca, *Nebel* "sis" sözcüğünü korumaktadır). Bu, Nibelunglar hakkında söylenen bazı şeylerle bağlantılı olarak gündeme getirilmiştir. Snorri Sturluson, Kral Gjúki'nin torunlarının "saçlarının renginin, tıpkı Gunnar, Högni ve diğer Niflungar gibi, kuzgun karası olduğunu" söylüyor; ve daha eski (dokuzuncu yüzyıldan kalma) bir şiirde, onlara *hrafnbláir* (kuzgun karası) deniyor: Völsunglar Destanı'nda (VII.10) şöyle geçiyor: "Kuzgunlar kadar karaydı o kuzgun dostları".

Bu teoride, Cermen geleneğinde görüldüğü şekliyle Högni figürü esas unsurdur. *Nibelungenlied*'de adı Hagen'dır ve Burgundialıların kardeşi değil, akrabası ve uyruğudur. Vahşi ve zalimdir, Siegfried'den nefret eder ve onun katilidir, İskandinav Högni'den çok farklıdır. Norveç, Bergen'de, 13. yüzyılın ortalarına doğru yapılmış, ama o sırada Kuzey Cermenya'da mevcut olan hikâyelere dayalı büyük bir derleme olan *Thiðrekssaga*'da, Högni, Burgundialıların yarım kan kardeşidir, çünkü bir peri ya da bir kötü ruh annesiyle yatmıştır ve Högni bu birleşmeden doğmuştur. *Thiðrekssaga*'da trol gibi görünmektedir ve tepeden tırnağa kara, siyah saçlı ve siyah sakallı olduğu söylenir. Hagen/Högni adının G'yi yinelememesi, dolayısıyla onun başta Burgundia klanına ait olmadığını göstermesi özellikle dikkate değerdir.

Nibelungenlied'in başında önemli bir kanıt bulunmaktadır. Siegfried, Worms'teki Burgundialıların sarayına geldiğinde, Hagen pencereden bakarken, güzel maiyetiyle içeri giren muhteşem şövalyeyi görür ve onun kim olduğunu tahmin ederek, Kral Gunther'e Sigurd'un büyük kahramanlığı hakkında bir hikâye anlatır. Hagen'ın hikâyesi şiirde, rastgele eklenmiş gibi,

çok muğlak bir biçimde aktarılır; burada yalnızca belirli yanlarına değineceğim.

Siegfried bir gün tek başına bir dağdadır ve bir mağaradan çıkardıkları büyük bir hazinenin çevresine toplanmış kalabalık bir gruba rastlar. Tam olarak açıklanmayan sebeplerden dolayı Siegfried "cesur Nibelunglar" ile, Nibelung ve Schilbung adlı iki prensle çatışır, onları ve arkadaşlarını katleder. Aynı zamanda, Alberich adlı bir cüceyle kavgaya tutuşur ve onu yener, ama öldürmez. Hazineyi mağaraya geri taşıtır ve Alberich'i hazinenin bekçisi yapar. O artık "Nibelungeland"ın beyi, büyük bir hazinenin sahibidir ve *Nibelungenlied*'in ilk bölümünün geri kalanı boyunca, Nibelungen diyarından, Nibelung denen savaşçılar tarafından desteklenir. Ama Cermen şiirinin ikinci bölümünde, ki çok farklı bir şiire dayandığı savunulmaktadır, "Nibelunglar" ismi, çok tuhaf ve şiir ilk okunduğunda çok rahatsız edici gelen, tamamen farklı bir anlamda kullanılır: artık, tıpkı İskandinavcada olduğu gibi, Burgundialılar anlamına gelmektedir.

Hagen, Siegfried'in bir ejderha öldürdüğünü ve onun kanında yıkandığını bilmektedir ve bunu Gunther'e de söyler. Hagen'a göre Siegfried'in derisi bu yüzden öyle dikenli olmuştur ve hiçbir silah onu kesemez. Ama bu hiçbir şekilde Nibelung hazinesi ile ilgili değildir.

Nibelungenlied'de, hazine bir cüceyle ve dağdaki bir mağara ile ilişkilidir. Cücelerin anlamı nedir?

İskandinav mitolojisinde, hem Edda'nın mitolojik şiirlerinde, hem de Snorri Sturluson'un incelemesinde, son derece zengin ve çok halklı pagan doğaüstü dünyaya ait küçük varlıklar hakkında pek çok dağınık ipucu ve gözlem karşımıza çıkar. Hepsi birlikte ele alındığında hayret vericidir. Kuşkuya yer bırakma-

yacak şekilde, bir zamanlar, bu varlıklarla ilgili, artık tamamen kaybolmuş olan koca bir düşünce ve inanış dünyası vardı. Bununla birlikte, Snorri'nin on üçüncü yüzyılda yazdığını ve arkasında kaydedilmemiş, değişik, değişken inançlarla dolu yüzyılların uzandığını akılda tutarak, ne dediğini anlayabiliriz: yani, Aydınlık Elfler, *Ljósálfar* ve Karanlık Elfler, *Dökkálfar* denen varlıkların mevcudiyetini. Aydınlık Elfler *Álfheimr* (Elf yuvası, Elf dünyası) denen görkemli yerlerde yaşar, ama Karanlık Elfler "yer altında yaşarlar ve görünüşleri Aydınlık Elfler'den farklıdır, ama doğaları daha da farklıdır. Aydınlık Elfler görünüşte güneşten daha latiftir, oysa Karanlık Elfler ziftten de siyahtır."

Şu anda anlayabildiğimiz kadarıyla, İskandinavların yeraltında yaşayan kapkara Karanlık Elfleri ile *Dvergar*, yani Cüceler arasında pek az fark vardır; aslında Snorri Cücelerden, *Svartalfáheimr*'ın, yani Karanlık Elflerin Diyarı'nın sakinleri olarak bir değil, birkaç defa bahsetmiştir. Fáfnir'in hazinesinin ilk sahibi olan cüce Andvari, Snorri'ye göre, Karanlık Elflerin Diyarı'nda yaşıyordu (bkz. Völsunglar Destanı, s. 178): hazinesini orada, bir kayanın içinde saklıyordu ve Loki onu orada yakaladı.

Eski İskandinav edebiyatındaki Cücelerin özelliklerinden kısaca bahsedilebilir. Her şeyden öte, usta zanaatçılardır, harika hazineler ve silahlar yaparlar. İskandinav mitlerindeki en ünlü nesneler Cüceler tarafından yapılmış olanlardır: Ódin'in mızrağı Gungnir, Thór'un çekici Mjöllnir ve Tanrı Freyr'in gemisi Skiðblaðnir, ki tüm Tanrıları taşıyabilir, ama öyle incelikli yapılmıştır ki peçete gibi katlanıp bir kesenin içine konabilir.

Cüceler hemen her zaman yeraltında ya da kayaların içinde yaşarlar (yankıya *dverg-mál*, "cüce konuşması" denirdi); ve engin bir bilgi hazneleri vardır. Gündoğumundan sonra açık

havada kalırlarsa taşa dönüşürler. Edda'da, *Alvíssmál* adlı bir şiir vardır. Bu şiirde Tanrı Thór, Allvíss ("Her şeyi bilen") adlı bir Cüce'ye pek çok soru sorar; ve Thór ona yanıtlar verdirerek o kadar uzun süre tutar ki, güneş doğar. Şiir Thór'un bağırmasıyla sona erer: "Cüce, *uppi dagaðr*!", "günlendin", güneş seni yakaladı.

Bütün bunlardan doğan düşünce dizisi ve sonuç açıktır. İskandinav mitolojisinde, mağaralardaki ve kayalardaki hazinenin koruyucuları olan, kapkara Karanlık Elflerle Cüceler, aynı olmasalar bile yakından ilişkilidirler; Alberich ve Andvari; Nibelung isminin kökeninin, "karanlık"la ilgili kelimelerle bağlantısı; Hagen'ın "elf" olarak doğumu, *Thiðrekssaga*'daki kara, trol. gibi görüntüsü. Bu teori temelinde, Nibelunglar orijinal olarak karanlık varlıklardı, Karanlık Elfler ya da Cücelerdi. Ve Siegfried/Sigurd büyük hazinelerini çaldı.

Bu "mitolojik" teori, diğer araştırmacılar tarafından radikal bir biçimde eleştirilmiştir. Burgundia yerleşim bölgesindeki yer ve kişi isimlerinden elde edilen ve, *Nibelung*'un güçlü bir Burgundia ailesinin ya da klanının adı olduğu şeklinde yorumlanan kanıtlar vardır. Meseleyi en basit haline getirirsek, bu temele dayanarak, Burgundia'nın (tamamen insanlardan oluşan) Nibelung klanının ya tarihsel bir gerçek olarak çok büyük servet sahibi olduğu ya da eskiden çok büyük bir servetin onlarla ilişkilendirildiği varsayılmaktadır; yani "Nibelungların hazinesi" Burgundia krallarının aile hazinesiydi.

Babamın "mitolojik" teoriye taraf olduğu açıktır; ama Burgundialıları Nibelung yapan süreç hakkındaki görüşü, yazıla-

rında hiçbir yerde açıkça ya da tam olarak açıklanmaz. "Ejderha kahramanı"nın Burgundia kralı Gundahari ile bağlantısının, Attila'nın saldırısını (Attila Worms'deki Burgundia krallığının yıkımında Hunların önderi haline dönüştüğü zaman) açıklayan bir güdü olarak "altın" motifi ile başladığını öne sürmüştü (bkz. bu Ek s. 314). Gundahari solup geçmişe karıştığında (diye yazar), Ren bölgesine mahsus peri hazinelerine dair eski efsaneler doğal olarak Worms'deki ünlü krala bağlandı: "bu hazinenin bekçiliğini iblisler ya da cüceler yapıyordu zaten, ama başta Sigemund'un altını ile aynı olması gerekmez, ama pekala olabilir de."

"Kesinlikle öyle görünüyor ki," der, "Burgundialılara bulaşan altın kahramanı, çevresine çoktan *düşman Niflungar* toplamıştı, ve bu yolla canından, gelininden ve hazinesinden oldu. Tarihsel Burgundialılar kısmen yerlerini alıyorlar ve asla eksiksiz kaynaşma olmasa da 'kararıyorlar'." "Şeytani ve zalim Hagen'i kardeşlerden biri değil, Burgundialılarla muğlak bir bağlantısı olan bir uyruk yapan" *Nibelungenlied*'in daha orijinal olduğuna hemen hemen kesin olarak inanıyordu. Büyük olasılıkla Hagen/Högni başta altınla bağlantılı, ama her durumda "Sigurd" hikâyesinin mitolojik Burgundialılar öncesi kısmıyla ilişkili, eski bir figürden arta kalan bir karakterdi.

Notlarında, buna benzer yorumlara bakarak, belki de babamın efsanenin orta bölümünün bu şekilde doğduğunu düşündüğü tahmin edilebilir. Ejderha kahramanı çoktan, karanlık ve şeytani (babamın başta açık seçik "hazinenin orijinal sahipleri" olarak gördüğü) Nibelungların hazinesini çalan kişi olmuştu; ve Burgundia efsanesine, Nibelungların onu öldürüp hazineyi aldıklarına dair bir hikâyeyi de getirmişti.

İki efsanenin birleşmesi ile, Burgundialı prensler zorunlu

olarak onun düşmanlarına dönüştüler: prenslerin altına sahip olabilmesi için onun öldürülmesi gerekiyordu, ve böylece, deyiş yerindeyse, karanlık Nibelung doğasından bir şeyleri kendilerine çektiler. Altın hırsıyla, onu ne olursa olsun korumasıyla, Siegfried'i ölümüne götüren amansız nefretiyle "şeytani ve zalim" Hagen, efsanenin "Nibelung" kısmından geliyordu. Hagen üç aşağı beş yukarı Burgundialılara karıştı ve İskandinav geleneğinde (Högni olarak) tamamen asimile oldu; Burgundialılar ise, Nibelunglar ya da Niflungar oldular.

Babam aynı zamanda şeytani gelinin, Burgundialılar hikâyesine Ejderha kahramanı ile birlikte giren efsaneler bütününün bir parçası olduğunu tahmin ediyordu; ve yanında düşmanları Nibelungları getirdiğinde, yalnızca canını ve hazinesini değil, aynı zamanda nişanlısını da alacaklardı. "Sigurd'un *Niflungar* tarafından gelininden edilmesinin, Burgundialılara aktarılan eski efsanenin bir parçası olması olası görünüyor," der babam. "Ve Valkyrie gelin baştan beri, haşin ve gayrı insani doğasını, başarılı bir şekilde ele alınmasını engelleyecek kadar korumuştur."

Dolayısıyla sonuç olarak, Sigurd'dan çalınan hazine, ironik bir biçimde, (baştan beri olduğu gibi) Nibelungların hazinesi oldu; çünkü artık Burgundialılar Nibelung'du. Ve Valkyrie'yi Gunnar almıştı.

EK B
KAHİNİN KEHANETİ

Babamın yazdığı, uyaklı beyitler halindeki bu şiiri, ondan tamamen farklı olan, Völsunglar Destanı'nın *Upphaf*'ına eşlik etsin diye sunuyorum, çünkü o da Edda şiiri *Völuspá*'dan esinlenmişti (bkz. Destan üzerine yorumlar, s. 173-174).

Şiir, güzelce süslenmiş tek bir yazmada bulunuyor; daha eski bir çalışma hakkında artık herhangi bir iz yok. Hangi tarihte yazıldığı hakkında herhangi bir kanıt yok, ama ben 1930'lara atfetme eğilimindeyim.

Kahinin Kehaneti

Eskilerin Dev'i Doğu'dan gelecek,
ve önünde taştan bir kalkan tutacak;
dünyayı bağlamış olan Yılan,
büyük bir gazapla açılacak
ve çalkalayacak Dış Deniz'i derinden,
çözülene kadar o güne dek bağlanmış olan.

Sonunda çözülmüş halde, yola çıkacak o zaman
gölge gemisi, Kuzey'den gelen;
Hel ordusu denizi aşacak
ve Loki zincirlerinden kurtulacak,

ve tüm canavarlar kurtla birlikte
çökecek dünyanın üzerine aç gözlülükle.

Sonra Güney'den Surtur gelecek
ve ağaç yiyen ateşi taşıyacak
güneş kadar parlak ışıldayacak kılıçlarda
ilahi ordular çekişirken;
taştan tepeler eğecek başlarını;
tüm insanlar yürüyecek ölüm yollarını.

O zaman gün ışığı kararacak,
ve deniz altında Yeryüzü kırılacak,
ve yarılan göklerden hep beraber
kopup düşecek ışıltılı yıldızlar;
kükreyen kuleler halinde buhar yükselecek
ve ateşler semanın çatısını yalayacak.

*

Güneş görmeyen bir ev var orada,
karanlık yapılı, boz kumsallarda
soğuk dalgaların Ölümcül Kıyı'ya vurduğu yerde,
gölgeli kapısı bakar kuzeye;
panjurdan akar yağmur zehirli,
duvarda iç içe geçmiş yılanlar gibi.

Yüklenmiş, ağır akıntılarda yürür
Yalan yemin etmiş, ele vermiş olanlar
dost güvenini; ve orada korkaklar
ve kurtsu katilleri yer:
O ejderha ki, Yggdrasil'in hâlâ
köklerini kemiren, karnını doyurur orada.

Uçacak o ejderha aceleyle
karanlık ve kıraç kumsallar üstünde,
alçak tepelerden fırlayacak yukarıya
taşıyarak o cesetleri kanatları altında,
sonra dalacak, ve deniz kapanacak başının üzerinde
sonsuza dek, lanetlenmişlerin ve ölülerin üzerinde.

*

Sonunda bir kez daha yavaşça yükselecek
yeşil yeryüzü Okyanus'tan büyüyecek,
ve su çağlayanları dökülecek ışıldaya ışıldaya
onun yüksek omuzlarından kıyıya;
orada kartal yalnız bir feryatla
balık avlayacak yüksek dağlarda.

Genç tanrılar buluşacak bir daha
Idavellir'in tatlı otlaklarında,
ve hikâyeler anlatacak kadim kıyameti,
yılan'ı ve ateşi ve kasveti,
ve hatırlanacak Tanrıların o yaşlı kralı
düşüşten önceki kudreti ve irfanı.

Bulunacak orada mucizevi bir biçimde,
çimenlerin içine atılmış
o altın sandık ki, oynarlardı
Ásgard'ın yapıldığı, o eski zamanlarda
bütün saraylar altın doluyken tepeleme
eskilerin ilk eğlencesinde.

Bir ev görüyorum orada duran
parlak yapılmış, güneşten daha güzel:

Gimlé'nin üzerinde altın kiremitleri parlar,
odaları ne acı, ne de şer saklar,
saygın ve sadık adamlar orada
geçirecekler günlerini hazlarla.

Ekilmeden buğday verecek tarlalar
geceden sonra Baldur geldiğinde;
Ódin'in ordusunun harap konakları,
Semanın kıyısındaki rüzgarlı kuleleri,
Altından inşa edilecek bir kez daha,
Tüm kötülükler iyileşecek Baldur'un hükümranlığında.

EK C
ESKİ İNGİLİZCE'YLE YAZILMIŞ, ATTİLA HAKKINDAKİ BİR KAHRAMANLIK ŞİİRİNDEN PARÇALAR

Eski İngilizce aliteratif vezinle yazılmış bu dizeler, bilinmeyen bir tarihten kalmadır, ama ben, bu kitaptaki tüm diğer yazmalarla aynı döneme, babamın Leeds'ten ayrıldıktan sonra, Oxford'daki ilk senelerine ait olmalarının çok olası olduğunu düşünüyorum.

İçerik ve sıralama açısından her iki parça da Eski İskandinavca *Atlakviða*'ya dayalıdır. İkisinin de birden fazla kopyası vardır ve bunlarda pek az ilerleme görülmektedir. Her durumda, birer çeviri ve birkaç açıklayıcı not ekledim.

1

Bu metin *Atlakviða*'nın ilk sekiz kıtasına tekabül eder. İskandinav şiirinin, pek çok güçlükler ve kuşkular yaratan bir parçası; ve babamın bunu, bu şekilde dönüştürmeyi düşünerek, tam olarak şiirin başlangıcı olduğu için seçmiş olması anlaşılır geliyor. Gudrún Destanı'ndaki ilgili pasaj için bkz. s. 245-247, 37-44. kıtalar.

Ætla Guðhere ar onsende
cenne ridend – Ceneofrið hatte –:
com to geardum Gifecan, Guðheres healle;
beornas ymb heorðe beore gefægon.

Duruncon dryhtguman on dreorsele.
mod miðende meldan sæton;
Huna heteþanc hæleþ ondreordon.
Secg suðlendisc sliþan reorde,
Cneofrið ciegde cuma on healle:
"Hider on ærende Ætla mec sende
geond Wistlawudu wegas uncuðe
mearh ridendne midlbætedne;
het inc gretan wel. Guðhere, beodan
þæt git helmum þeahte to his ham cwomen.
þær git sceld sculon agan ond sceaft smeðne,
helm goldhrodene, Huna mænigo,
sadol seolforweredne, serc scynestan,
blancan betstan bitolhæbbendne,
wæde wealhbeaswe, ond wacne gar.
Cwæþ þæt giefan wolde inc Gnitanhæðe,
weald þone widan on geweald sellan,
ofer giellendne gar ond gylden stefn,
maðmas micle, mearce Dænepes,
ond þæt mære holt – Myrcwudu hatte."

Ða heafod hylde helm Burgenda,
Hagenan sægde: 'þa wit hyraþ swelc,
hwæt rædeþ unc se rinc, runbora geonga?
On Gnitanhæðe ic gold ne gefrægn
þára wit oþres ne ahten efnmicle sped.
Wit seld agon seofon sweordum gefylled,
þra sint hiltu gehwilces heawen of golde;
mearh is mín mærest, mece betsta,
helm hwitesta ond hilderand

ahyþed of horde hean Caseres –
þonne ealra Huna an is min betera.'
Hagena "Hwæt biecnede seo bryd þa heo unc beag
sende,
weargloccum wand? wearnunge geteah!
þy ic wriðen fæste þær wulfes hær
hares hæþstapan on hringe fand,
wylfen, þæs ic wene, bið uncer waþ heonan."

Ætla gönderdi Guðhere'e cesur bir ulak
at sırtında – Cnéofrið idi adı:
Gifeca'nın saraylarına geldi, Guðhere'in evine;
ocağın çevresinde eğlendi savaşçılar birayla.
Erkekler içtiler kasvetli salonda,
Meldan oturdu düşüncelerini saklayarak;
savaşçılar korktu Hunların nefretinden.
Güneyli adam, Cnéofrið, salondaki yabancı,
bağırdı korkunç bir sesle:
"Ætla buraya bir görevle yolladı beni
bilinmeyen yollardan Vistula ormanından geçen,
gemi azıya almış atla yol alarak;
selam söylememi istedi ikinize, Guðhere, ve istememi
tolgalarınızı takıp konağına gelmenizi.
Orada kalkanınız ve pürüzsüz yontulmuş kargı,
altın bezeli miğfer, büyük bir Hun birliği,
gümüş eyer, parıl parıl zincir zırh,
gem takılmış en güzel at,
yabancı kızıl kumaşlar, ve ince mızrak olacak.
Size Gnitanheath'i vereceğini söyledi,
hükmünüz altına verecek engin ormanlığı,

haykıran mızrağı ve altın pruvayı,
büyük hazineleri, Dinyeper'deki konakları,
ve o ormanı ki tanınır Mirkwood olarak."
Sonra Burgundialıların beyi çevirdi başını,
Hagena'ya hitaben konuştu: "Bu tür şeyler işittiğimizde
ne öğütler bize, genç danışman?
Ben duymadım Gnitanheath'te bir hazine olduğunu
ikimizin sahip olmadığı.
Yedi konağımız var kılıçla dolu,
her birinin kabzası oyma altından;
benim atım en ünlüsü, kılıcım en iyisi,
miğferim en parlağı, savaş kalkanım
yağmalandı hazinesinden yüce imparatorun –
benimki daha iyi tüm Hunlarınkinden."

Hagena "Ne demek istedi gelin bize bir yüzük yollayarak,
kurt kılı dolanmış? Bizi uyardı!
yüzüğe sıkıca dolanmış bir kurt kılı buldum,
boz kır gezgininin kılı:
sanırım kurt gibi olacak, yolculuğumuz oraya."

Notlar

1. *Æetla, Guðhere:* İskandinavca Atli ve Gunnar isimlerinin Eski İngilizce biçimleri.

2. *Cnéofrið:* Atlakvida'da Atli'nin habercisinin adı *Knefröðr*'dür: bkz. Gudrún Destanı, 37-48. kıtalar hakkındaki yorumlar.

3. *Gifeca*: İskandinavca Gjúki adının Eski İngilizcedeki hali, Gunnar'ın babası: bkz. Ek A, s. 313.

5-6 *Atlakviða* metni hakkında bir dersinde, babam bu noktada dizeyi, Gunnar'ın halkı arasında eğlence olduğu, ama Hun elçilerin düşüncelerini saklayarak, sessizce oturduğu şeklinde yorumladı. Ama Eski İngilzce'deki dizeler bu yorumu takip etmeyebilir.

Eski İngilizce *melda* sözcüğü, bildiren, anlatan, bilgi veren ya da ihanet eden anlamına gelir. *Beowulf*'ta, ejderhanın hazinesinden kadehi çalan ve Beowulf ve yoldaşlarını ine götüren adama *melda* deniyordu. Ama babamın bu dizede bu sözcüğe ne anlam verdiğini bilmiyorum.

11 *Wistlawudu*. Bu isim *Widsith* şiirinde geçer:

ful oft þær wig ne alæg,
þonne Hræda here heardum sweordum
ymb Wistlawudu wergan sceoldon
ealdne eþelstol Ætlan leodum

"Nadiren duruyordu savaş, Hrædas'ın [Gotların] ordusu Vistula ormanı çevresinde, kılıçlarıyla eski yerleşim yerlerini Attila'nın halkına karşı savunmaya çalışırken."

Wistlawudu'ya atıf, çok eski bir geleneğin kalıntısıdır; çünkü Gotlar ikinci yüzyılın sonlarında Baltık kıyısından ve Vistula vadisinden güneydoğuya doğru göç ettiler ve sonunda Karadeniz'in kuzeyindeki ovalara yerleştiler. Ama *Widsith*'in "Vistula ormanı"nın, Gotların bölgesini Hunlarınkinden ayıran tarih öncesi orman olduğu düşünülmektedir, ve *Myrkviðr*'le eşleştirilmektedir (bkz. Völsunglar Destanı, VII.14 hakkındaki yorum s. 212): *Atlakviða*'da, Knefröðr'ün *Myrkvið inn ókunna*, yani keşfedilmemiş Mirkwood'dan geçtiğini söyler.

20 Ætla'nın, (*Atlakviða*'da olduğu gibi) kendi hükümranlık alanının bir parçasıymış gibi, Fáfnir'in ininin bulunduğu "Gnitanheath"i önermesi bir sorun yaratıyor ve bu soruna bir dizi çözüm önerilmiştir. Babam Gnitaheiðr'le altın hazine arasında, hakkında hiçbir şey bilmediğimiz eski bir ilişkilendirme olmasının mümkün olduğunu ve bunun Fáfnir'i kendine çekmesine sebep olduğunu, yani, daha sonra, onun ininin ve hazinesinin bulunduğu bölgenin adı haline geldiğini düşünüyordu. *Gnitanheath* biçimini açıklayamıyorum.

27 *runbora* sözcüğü Eski İngilizcede kayda geçmemiş görünüyor, ama "*run* taşıyan kişi" anlamında alıyorum, yani "(gizli) öğüt" taşıyan, dolayısıyla "danışman", kayda geçmiş *raedbora* sözcüğüyle aynı anlamı taşıyan bir sözcük.

36 *Hagena*: Högni.

37 *weargloccum* "kurt kılı": Eski İngilizcede *wearg* sözcüğü yalnızca kanundışı birisi ya da aranan bir suçlu anlamında kullanılırdı, ama İskandinavca *vargr* sözcüğü buna ek olarak "kurt" anlamını da korumuştur. Ortadünya'nın *Warg*larının ismi buradan gelmektedir.

39 *Hæðstapa*, "kır gezgini" sözcüğü *Beowulf*'ta geçer, orada bir erkek geyik için kullanılır. *Atlakviða*'da kullanılan sözcük *heidingi*'dir ve benzer anlama sahiptir: bkz. Gudrún Destanı, 37-48. kıtalar hakkındaki yorum. Orada, İskandinavca şiirin dizesi de verilmektedir.

II

Bu ikinci metin *Atlakviða*'da, çok ilerideki dizelere tekabül eder ve 24. kıtayla başlar, *Hló þá Högni*... "Sonra Högni güldü..." Gudrún Destanı'ndaki pasaj 127-130. kıtalardadır.

19. dizeden sonra, babamın bu şiirden bir pasajı reddettiği açık, çünkü bitmiş kopyada tekrarlanmıyor. Eski İngilizce şiir tekrar başlıyor, ve *Atlakviða*'nın 32. kıtası ile bitiyor, *Lifanda gram*..., yani "yaşayan prens..."

þa hlog Hagena þe man heortan scear
of cwican cumbolwigan – cwanode lyt;
blodge on beode to his breðer gæf.
þa se gar-niflung Guðhere spræc:
"Her is me heorte Hagenan frecnan,
ungelic heortan eargan Hellan;
bifaþ heo lythwon nu on beode liþ
efne swa lyt bifode þa on breoste læg.
Swa scealtu, Ætla, ealdum maðmum,
leohte life samond beloren weorðan!;
Her æt anum me is eal gelang
hord Niflunga, nu Hagena ne leofað:
a me twegra wæs tweo on mode;
untweo is me, nu ic ana beom.
Rin sceal rædan readum golde
wrohtweccendum, wealcende flod
entiscum yrfe Ealdniflunga;
blican on burnan beags wundene,
nealles on handum Huna bearna!"

•

Leod lifigendne on locan setton
Huna mænigo. Hringbogan snicon,
wyrmas gewriðene wagum on innan.
Slog þa Guðhere gramhycgende
hearpan on heolstre. Hringde, dynede,
streng wið fingre. Stefn ut becwom
heaðotorht hlynnan þurh harne stan
feondum on andan. Swa sceal folccyning
gold guðfrea wið gramum healdan.

Sonra Hagena güldü yüreğini söktüklerinde
canlı canlı – feryat etmedi;
bir tabak üzerinde, kanlar içinde, kardeşine verdiler onu.
Sonra konuştu Guðhere, Niflung mızrağı:
"Burada işte yiğit Hagena'nın yüreği,
korkak Hella'nın yüreğinin aksine;
pek az titriyor tabak üstünde,
pek az titrerdi zaten göğsünde dururken,
Sen de böyle, Aetla, yoksun kalacaksın
eski hazinelerden, ışıktan ve candan birlikte;
yalnızca bana ait
Niflungların hazinesinin tamamı, artık Hagena
yaşamadığına göre.
İki kişiden biri iken, hep kuşku vardı aklımda;
artık kalmadı kuşku, yalnız kaldığıma göre.
Ren hükmedecek kızıl altına
insanları çatışmaya sürükleyen, akıp giden sel
[hükmedecek]
kadim Niflungların mirasına, devlerden gelen.
Yüzükler parlayacak ırmakta

ve hiçbir şekilde süslemeyecek ellerini
Hunların çocuklarının."

*

Kralı canlı canlı koydular çitlerle çevrili bir yere,
Hunların ordusu. Yılanlar kıvranıyordu,
kangal olmuş yılanlar duvarların içinde,
ama Guðhere gazaplı yürek vurdu
arpının tellerine, saklandığı yerde. Çınlayıp yankılandı,
parmakları altında tel. Sesi geldi
savaş narası kadar berrak, boz taşların içinden
öfke içinde düşmanlarına karşı. Halkının kralı,
savaşçı bir bey, böyle korumalı altınını düşmanlara karşı.

Notlar

2 *Cumbolwiga* birleşik sözcüğündeki *cumbol* ögesi bayrak, sancak anlamına geliyordu.

4 *gar-niflung*. Bu pasajın önceki versiyonlarında babam burada *gimneoflung,* 12. dizede *hord Neoflunga,* ve 17. dizede *Ealdneoflunga* yazmış. İsmin bu biçimlerini açıklayamıyorum, ama her durumda, nihai metinde *Niflung, Niflunga*'ya dönmüş. Önceki biçimlerde (yalnızca) *gar* "mızrak" sözcüğünü *gimneoflung*'daki *gim* "mücevher" sözcüğüne karşı yazmış; ama *Atlakviða*'daki dize *Mærr kvað þat Gunnarr, geir-Niflungr* ("Görkemli Gunnar konuştu, Niflung mızrağı") dizesi bulunduğu için, ben de bunu kullandım.

6 *Hella: Atlakviða*'da ve Gudrún Destanı'nda, kölenin/uyruğun adı *Hjalli*'dir.

17 *entiscum yrfe*. Bu kafa karıştırıcı dize *Atlakviða*'daki çok tartışmaya açık bir dizeye dayalıdır. Bu dizede, *askunna* yani "ilahi ırk-

tan" sözcüğü, *arfi Niflunga*'dan yani "Niflungların mirası"ndan önce gelir. Babam bu konudaki yorumlarında, *áskunna Niflunga* "ilahi ırktan Niflunglar" anlamını tercih etmiş görünüyor, ama bununla ne kastedildiğinin açık olmadığını da itiraf ediyor. *Arfi* sözcüğünü almadan yorumlamış ve şöyle diyor: "bir hazinenin 'ilahi ırktan' olduğunun söylenip söylenemeyeceği çok kuşkulu."

Eski İngilizce versiyonunda, buraya ilk önce *óscund yrfe* yazmış. Burada *óscund* "ilahi ırk, ilahi olan" anlamında. *Ós* sözcüğü İskandinavca *áss*, çoğul olarak *Æsir*'in etimolojik dengi. Sonra onu, *ent* isminden gelen *entisc* (ve daha donra *entiscum*) "dev, devlerden olan" anlamındaki sıfatla değiştirmiş. Ortadünya'daki Entlerin ismi de buradan geliyor. Daha sonraki bir kopyada, hâlâ kararsızmış gibi, *entisc*'in yanına, kenar boşluğuna *óscund* yazmış.

25-26 *Beowulf*'ta, 2552-3. dizelerde hemen hemen aynı sözcüklerin kullanılmış olması dikkate değer.

stefn in becom
heaðotorht hlynnan under harne stan

Beowulf'ta, ejderha yaklaşırken, Beowulf'un attığı nara olarak kullanılıyor.

J.R.R. TOLKIEN

SIGURD VE GUDRÚN EFSANESİ

Editör Christopher Tolkien

ISBN 978-605-375-077-2

9 786053 750772

Edebiyat 553

www.ithaki.com.tr

İnternet Satış:

www.ilknokta.com